

දුම්ධත්‍ය වංගය

ප්‍රකාශනය

ආචාර්ය පූජ්‍ය බෝද්‍යාගම වන්දිම හිමි,
ලිප කුලපති
නාගානන්ද ජාත්‍යන්තර බොධ්‍ය
විශ්ව විද්‍යාලය

NIBU

Published by

Nāgānanda International Buddhist University

Printed for free distribution by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F., 55 Hang Chow South Road Sec 1, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: 886-2-23951198 , Fax: 886-2-23913415

Email: overseas@budaedu.org

Website: <http://www.budaedu.org>

Mobile Web: m.budaedu.org

This book is strictly for free distribution, it is not to be sold.

නොමැලයේ බෙදාදීම පිණිසයි.

ලංඛිත් වංශය

LUMBINI VANSHAYA

ආචාර්ය
ගාමිණී කාරියවසම්

ලුම්බිණී වංශය

ප්‍රථම මුද්‍රණය : 2017

ප්‍රකාශනය :
නාගානන්ද ජාත්‍යන්තර බොධ්ද
විශ්ව විද්‍යාලය (2 වන ප්‍රකාශනය)

ISBN : 978-955-41416-0-5

අක්ෂර සංයෝජනය :
කරුණාරත්න කුමාරපේලි-
සුදුරුදිකා සිරිවර්ධන

පරිසරක සැකසුම් :
චිං.එම්.ඇංගා ලක්මාලි

කවර නිර්මාණය :
හේමවත්ද රණත්වා -
අනුජා ග්‍යාමලි පෙරේරා

මුද්‍රණය :
සමාධී පදනම
තායිවානය

පිළිගැන්වීම

2017 වසරේ ග්‍රී ලංකාවේ පැවැත්වෙන
ජාත්‍යන්තර වෙශක් මහෝත්සවය නිමිති කර
ගෙන නාගානන්ද ජාත්‍යන්තර විශ්ව විද්‍යාලය
මගින් ප්‍රකාශයට පත් කෙරෙන.....

පුම්බිණී වංශය

යන හිසින්

මා විසින්

ලියන ලද

මෙ ගත්

රුවන

මෙමත්‍යාල සිරිසේන

ගරු ජනපතිධින්

සුරත් ගන්වම්

මහත්ම

සොම්නාධින්.....

අභ්‍යාර්ය ගාම්ඩි කාරියවසම්

'නිරාමිස සුව'

දෙවි බණ සුරන් කැල
සමග සරණා නරන් පෙළ
කයෙන් කය අත් හරිමින
බවයෙන් බවය මිදෙමින
දෙවි දනන් මිහි දනන්
ඇප එක්වැ වෙසෙන නන්
තුසින බෝසන් දෙවි වැ
පෙර පිරුම් සහිත වැ
මතු බුදු පද්ධි ලබනා
මෙන් බුදුන් යන නමිනා
බඟ පා සිරස් ගෙනැ
සිවි සස් දහම් දනැ
අවසනැ බවය උදුරා
නිරාමිස සුවය නිති දරා
සිටිමින් පතන දන
අමතමින් මෙ ලෙදින
තබම් ඔබ අත මෙ ගත රන්
දූෂිල යන සොම්නාධින්.....

කතීස

පෙරවදන

ලුම්බිණිය යන්න සුරමා වූ වදනකි. එමගින් අසිරීමත් සොඳුරු අපුරුව දසුනක් අප මනසේ සිත්තම් වේ. එම වදන පුෂ්ඨනිය පදායක් ලෙසින් ගෙන දෙන නගා, දෙන නමා, හදවතින් අප ලුම්බිණි සාලවනය තැම්බීමට පුරුදුව සිටිමු. ලුම්බිණිය පිළිබඳ අතිත තොරතුරු වර්තමානය තුළදී සංජ්‍යමත් කිරීමට අපි උත්සාහ ගනිමින් සිටිමු. මත්දී ලුම්බිණි සාල වනයේ දිවමත් ව විසිමට අපේ ඇති ආසක්තතාව නිසා යැයි මට සිතේ. එහයින් ලුම්බිණි ගැවෙනය සමස්ත බොඳුද ලෝකයේ ම සිත් සැදුහැ මිලන් සනහන මහත් මැ පෙළහැරක් වනු තියති.

ඉතිහාසයෙන් වැඩි ගිය ඉතිහාසය, ඉතිහාසය විසින් ම යළි මතු කරමින් සිටිම කෙතරම අසිරීමත් හාගාවක්ද? ඒ අතිතය ජ්වත් කරීමට මතු නොව වර්තමානයේ දිවි සැකැස්මට මෙන්ම අනාගතයේ ලෙවී ලොවිතුරු සුඩ සාධනය සඳහා ද එය හේතු වෙයි.

දැනට වසර දෙදහස් හයසියයකට පෙර අසිරීමත් ලුම්බිණිය ආගේයට සියලුම එතිනාසික තොරතුරු මූලාගු ගුන්ප හා දේශාවන වාරතා අපුරින් වඩාත් නිවැරදිව ඉදිරිපත් කිරීමට කළ හැකි සැම උත්සාහයක් ම ගතිමි. ඒ අතිතයේ ලුම්බිණියෙහි සිදුවූ බුදු සිරිත ආශ්‍රිත අහිමානවත් සංසිද්ධීන් තත් ආකාරිය ව පායක ඔබ හමුවේ තැබීමේ පරමාධාරයෙනි. නිරවද්‍යතාවය වූ කළී යථාර්ථය සමග සබඳේ. යථාර්ථයට සම්පව තොරතුරු ගැවෙළායෙදී ලුම්බිණියේ මනඛන්දීනිය අතිත සංසිද්ධීන් අප මනසේ මතුවන්නේ ගුද්ධා භක්තිය ද දේශ්වමිනි.

යථාර්ථය දුටු කළ, එහි ආලෝකය හෙවත් නිරාමිස වින්දනයකින් ඔබට සඡ්‍රිව ව ලුම්බිණිය පැදැකුණු කරලන්නට අවකාශය සැලසෙනු නිසැක. මෙහිදී විශේෂයෙන් ම මූලාගු කෘති ගුන්ප පරිඹිලනයේදී තිහිටිවක ගුන්ප මාලාව කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීමට සිදු වූ බව මෙහි ලා සඳහන් කිරීමට රිසියෙමි. මත්ද බුදුසිරිත මතු කර ගැනීමේ දී එම ගුන්ප රත්නයන් ලබාදෙන තොරතුරු වල විශ්වාසනිය හාවය හා නිවැරදිතාවය උපරිම තලයක පවත්නා හෙයිනි. එවත් උපකළුපනයක එළුඳ ගැනීමට රැකුල් දුන් හේතු සාධක කිපයකි. තිහිටිවකට බුදු සිරිත හා බුදුහම සිළිබඳ තොරතුරු එක්සේ වන්නේ ශ්‍රී සම්බුද්ධ පරිනිරවාණයෙන් දින 90 ක් ගත වූ ඉතා කෙටි කාලයක් තුළ වීමයි. ඒ ප්‍රමා ධර්ම සංගායනාවේ දී බව ඔබ ද දති. එම සඳහම් සංගායනාවට සහභාගී වූ මහරහතුන් වහනසේලා 500 නම අනුරින්

බහුතරයක් බුදුන් වහනසේ ජ්වමානව වැඩ සිටි කාලයේ ජ්වත් වූ ආර්යාන්මක පිරිසක් බව මෙහිදී අප සිහි කර ගැනීම වැදගති. ඩුදෙක් ම සිදුහන් කුමරු උපත ලද දින ම මෙලොවට බිභි වූ ආනන්ද මහ තෙරුන් වැළිකෙළියේ පටන් ම හැදි වැඩුණේ සිදුහන් කුමරුන් ඇසුරේ වෙම තවදුරටත් වට්. අනදු මහ තෙරණුවේ නාන්වන් කුසුම සුවද විහිද ගෙනැ බුදු මුවින් දේශිත සියලු සුතු ධර්ම දේශනා, නිති තම සවන්පත් කර, සිය සුහුහන් පිවිතුරු සිත් හි ධාරණය කර ගැනීමේ අසම සම ස්මරණ ගක්තියකින් හෙබියෝ වූහ. ප්‍රමා ධර්ම සංගායනාවට සහභාගී වූ මහා කාශාප, උපාලි, හද්දිය, හගු, අනුරුද්ධ, බ්‍රිම්බල, වන් බුදුන් වහනසේ ජ්වමාන කළ වැඩ වෙශ්‍ය වෘද්ධි, තපෝ වෘද්ධි හා යැන වෘද්ධ යනු විසින් තොයාකාර වෘද්ධ වූ මහා තෙරණුවන් ද බුදු සිරිත ආග්‍රෑව තම දිවමත් නන් අපුරින් නිමැකී (නිරාමිස) සුව සඳන අත්දැකීම් තිහිටිකයෙහි පෙළ ගස්වන්නට මුලික වූහ. එය ද එහි තොරතුරු වල විශ්වාසනියෙන්වය තහවුරු කරන්නක් ම විය.

මහ බෝසනාණන් වහනසේ සාර සංඛ්‍ය කප් කෙළක් සසර සරමින් සවි හවය උදුරා දමනු රිසින් බුදුකුරු දහම් වූ දස පෙරුම දම් සපිරීමේ පටන් අවසන් අත් බව සිදුහන් උපතේ සිට මහා අහිනිෂ්කමණය දක්වා ද බුද්ධත්වයෙන් පසුව කිහිළ්වත්පුරට වැඩි අවස්ථාව දක්වා බෝධිසත්ව හා බුද්ධ වරිතය ද "ලුම්බිණි වංශය" කෘතියේ ප්‍රමා හාය තුළින් මැනවින් ප්‍රතිනිර්මාණය කිරීමේ ප්‍රයත්නයක යෙදුනෙමි. ආකාතිය වූ කළී අන්තර්ගතිය කළාත්මක බව හැඩාගැස්වනු ලබන රාමුවකි. ඒ හෙයින් පුරුවෝක්ත කාලනයෙන් අනතුරුව සම්බුද්ධ පරිනිරවාණයෙන් පසුව වර්තමානය දක්වා ලුම්බිණිය ප්‍රතිනිමැවුම් වීම, පුරාවිද්‍යාත්මක ගැවෙළණ, සංවර්ධනාත්මක යන්න, ප්‍රයත්නයන් ගුන්පයේ මධ්‍යම හාගයේ සැකෙක්වීන් ගෙන හැර දැක්වේ. සංක්ෂිප්තවීම යනු කරුණු තුළ කෙටි වීම බව සිහිපත් කරගැනීම යෙහෙති. හාරතය බුද්ධභාෂා වන අතර ශ්‍රී ලංකාව ධර්මභාෂා ලෙසින් සැළකිය හැකි බව තිසැක ය. එහයින් කෘතිය අවසාන හාගයෙහි පරිවේද් කිහිපය වෙන් වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ දායකත්වයෙන් ලුම්බිණියේ ශ්‍රී ලංකාරාමය හා ලුම්බිණි ශ්‍රී ලංකා වන්දනා නිකේතනය ඉදිකිරීමන්, එම මධ්‍යස්ථානය කේන්දු කරගනිමින් හිසු ප්‍රහුණු ආර්ය අධ්‍යයන ආයතනයක් ස්ථාපිත කර එමගින් ජාත්‍යන්තර ආර්ය ධර්මභාෂා සේවාවක් ආරම්භ කිරීමන් පිළිබඳව පුරෝකනයනයක් කිරීම වෙනුවෙනි. හැඩාති, පැහැති, රැවැති, වර්ණැති, තෙක මල් ගෙන රමණිය මල් දමක් ගොතන මාලාකරුවෙකු මල් මාලාවහි ආකර්ෂණය මතුකරුම් පිශීසන්, මලෙහි නියත සුවද වූ මහනය සැදුගන්ධීය පුෂ්ඨයන් යොදාගන්නා විළිසින් මෙම කෘතිය

නිරමාණය කිරීමේ වැයමක යොදුණු සෙයක් මට හැගේ. හැඟීම වූ කළී, විත්ත සම්පූදායක වෙළතසික සම්පිණිවනයකි. එවත් සඳහාරයකදී සූපහන් සිත්ති නැගෙන සූපිරිසූ හැඟුම නිමැස (නිරාමිස) සූව වූමකට මා කැදුවන සෙයකි. එහෙත් එය මට තනිව වැළඳ ගත හැකිකක් නොවේ. තවත් හිමිකරුවන් එහි වෙති. ඒ අය ද මම මෙම “ලුම්බිණි වංශ දමෙහි” ද්‍රව්‍ය ගතිම.

මෙසින් එසේ සඳහන් කළේ මන්ද යත්, සිදුහන් වරිතය හා භාගාවතුන් වහන්සේගේ අතිපූරුෂතිය ජ්‍වන වෘතාන්තය පෙළගැස්වීමේදී තිපිටකාවාරයවරුන් මෙන්ම හාරතිය හා දේශීය සම්භාවය ගත්කතුවරුන් බුද්ධ වරිතය උද්දීපනය කිරීමට යොදාගත් හාවපුරුණ, ධිවතිපූරු, ස්කේට, රුපන ගක්තියෙන් පිරිපුන් හෙළ පෙළ සකු මගධයෙන් පෝෂිත නිරමාණයන්ගේ උදාතයෙන් ඒ අයුරින් ම ගෙනහැර දැක්වීමේ උත්සාහයක මා නිම්ග්‍රන වීමයි.

බුදුන් වහන්සේගේ නිරවාණගම් වූ ඒ ගෞෂ්ය විත්තනය හා පරමෝත්තම වූ වරණය විනිවිද දැකින සූල වූ එම උප්‍රවනයන් තුළින් බුද්ධ වරිතයේ තත්ත්ව ස්වභාවය සිය මනසේ විතුණය කරගැනීමෙහිලා සහංස් පායකයින්ට ලැබෙන පිරිවහල සූල පැවු නොවේ.

පෙර සඳහන් කරන ලද එම උදාතයන් වත්මන් බස්වහරට ගැලපෙන අයුරින්ම සකස් කිරීමට අවකාශයක් නොති. එහෙත් පැරණි සම්භාවය ගත්කරුවන් යොදාගත් හාවපුරුණ සවන්පත් පිරි යන රිද්මයානුකළ හද සහනහන සංච්‍රිත කාව්‍යවෝක්ති ගහණ හාංකාලකාර තුළින් මතුවන ලිවිසුරියේ පෙළහර තැත්තහෙත් වදන් සිත්තම ඒ ආකාරයට ම මතුකරුලන්ට තුළත බස්වහර ප්‍රමාණවත් නොවන බව මගේ හැඟීමයි. එහෙයින් මම ඒ ආරය විද්‍යාත් පිරිස වෙත මගේ හාදයාංගම හක්ති ප්‍රණාමය පුද් කරමි.

ලුම්බිණි වංශයේ පෙරවදන නිම කරන්නට පෙර මෙම සන් කාර්යයේදී මා පෙළඹ වූ නන් අයුරියට අවශ්‍ය අනුග්‍රහය ලබාදුන් ගුණෙක්තම පිරිසට කෘතවේදිනය පළකිරීමට ද මෙය අවස්ථාවක් කරගනීමි.

සිදුහන් උපත සිදුවූ ලුම්බිණිය යක ගන්නට, සංරක්ෂණය කරන්නට පුරෝගාමී වූ ශ්‍රීමත් අනාගාරක ධර්මපාලතුමා, උඩුනුවර ශ්‍රී සාරානන්ද නාහිමි වන් සඳා වන්දනීය උතුමන්ගෙන් ලද අනුග්‍රහය, අනුබලය සූලපැවු නොවේ. ලුම්බිණිය පින් බිම ආශ්‍රිතව

ශ්‍රී ලංකාරාමය හා දුටුගැමුණු විග්‍රාම කාලාව ගොඩනගාලන්නට විවිධ පුළුවල පහල වූ ශ්‍රී ලංකාකික රාජ්‍ය නායකයින්ගෙන් ලද අනුග්‍රහය ද මෙහිදී සිහිපත් කරන්නේ ඉමහත් කෘතවේදින්වයෙනි. හිටපු ජනාධිපතිවරුන් වූ ජේ.ආරු. ජයවර්ධන, ආරු. ජ්‍රේමදාස, වන්දිකා බණ්ඩාරනායක, මහින්ද රාජපක්ෂ වැනි රාජ්‍ය නායකයින් අපට මෙහිදී නිතැතින්ම සිහිපත් වේ.

2017 එක්සත් ජාතින්ගේ සංවිධානයේ මැයිජන් වීමෙන් පැවැත්වෙන ජාතාන්තර වෙසක් මහෙත්ස්වය තිමිති කර ගෙන “ලුම්බිණි වංශය” නාගානන්ද ජාතාන්තර බොංද්ධ විශ්ව ව්‍යාපාලය මගින් මුදුණය කර ප්‍රකශෙයට පත්කිරීමට පුරෝගාමී වූ එම සරසවියේ උප කුලපති ආචාරය බොංද්ධ ම වන්දීම හිමිපාණක් මහත් ම කෘතවේදින්වයෙන් සිහිපත් කරමි. මානෙල් වත්ත විභාරස් රාජ්‍ය වැඩිහිටි වෙන් සහන ආචාරය සූජ්‍ය පල්ලෙවල සාරද නේපාලයේ කුසල, ඇක්වියගල ඉන්දුරතන, අම්බලන්ගොඩ හද්දික යන ස්වාමීන් වහන්සේලා ගෙන් මෙම සන් කාර්යයේදී ලද අනුග්‍රහය ද බෙහෙවින් අගමි.

මෙම ග්‍රන්ථය සම්පාදනයේදී අවශ්‍ය උපදෙස් ලබාදීමෙන්, අතිරේක තොරතුරු සම්පාදනයෙන් සූවිශේෂිත අනුග්‍රහයක් දැක්වූ ගලලැහැ පිටියේ පේරමතන හිමි, මහාචාර්ය එච්.එම්.ඩී.ආරු. ජේර්ස් මහතා, බුද්ධ ගාසන අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් වන්දුප්‍රේම ගමගේ මහතා සහ හිටපු ලේකම් එම්.ඩී.කේ. දිසානායක මහතා, අධ්‍යාපන මාධ්‍ය උපදේශක කරුණාරත්න කුමාරණේලී සූරින්, හිපිටක කම්ටුවේ ලේකම්, කේ.කේ. සුගතපාල මහතා හා බොංද්ධ විශ්වකෝෂයේ හිටපු සහකාර කරතා යේ. සද්ධාසේන මහතා සහ හේමවන්ද රණත්‍යා මහතා වෙත මගේ ගොරවනීය ස්තූතිය පිරිනැතුමෙම මම නොපැකිල වෙමි. මෙම සන්කාරයට මා මෙහෙය වූයේ ආචාරය අනුරාධ ව්‍යුමසිංහයන්ය.

ඉතාමත් දුර්ලන මුලාගු පුස්තක ගණනාවක්ම සපයාදීමෙන් දැක්වූ මහත් අනුග්‍රහයිලිවය පිළිබඳව කුඩාම්ලන හේටිඳාරව්‍යිගේ පියසේමා සීලවත් මැතින්සිය හා සූදර්ණකා සිරවර්ධන මහත්මියද කෘතවේදිව සොමනසින් සිහිපත් කරමි.

ඡායාරූප සපයා දීමෙන් අනුග්‍රහය දැක්වූ ත්‍රිත්ව ව්‍යාපාලයේ පුමෝද්‍ය ව්‍යුමසිංහ නන් අයුරින් සිය අනුග්‍රහය ලබාදුන් බුද්ධගාසන අමාත්‍යාංශයේ සේවයේ තියුක්තව සිටි ගංගා රාජ්‍යී දිසානායක, රන්දීමා, දිල්හාරි, මධ්‍යංහා සමුද්‍රිකා මහත්මියන්ටන්, මා ප්‍රිය බිරිඳී

හඳුවන් හා දුවනී තරූනාවන්ටත් මගේ හඳුයාංගම කෘතවේදින්වය හිමිවේ.

ආකර්ශනීයය නිමාවකින් තායිවානයේදී මෙම ගුන්පය මුදුණය කිරීමට පුරෝගාමී වූ ආචාරය පුළුව හේතුගම ධම්මරත්න හිමිපාණන් මෙහිදී අසීමිත ගොරවයෙන් සිහිපත් කරමි.

සිදුහත් උපතේ සිට, ලුම්බිණිය සංවර්ධනය කිරීමේ වත්මන දක්වා තොරතුරු මතු පරපුරේ පරිඹිලනය පිණිස පෙළගස්වා මෙම ගුන්පයට අවැසි තොරතුරු සපයා ගැනීම පිණිස ලුම්බිණි සංවාරයට අප හා එක්වූ ප්‍රවීන ගිත රචක සුතිල් සරත් පෙරේරා ගුරීන්, කහිලුවස්තු වන පියසේදී එහි අකිරිය මූර්තිමත් කරමින් තිරමාණය කළ ගේ පද පෙළකින් මෙම පෙරවදන සමාජ්‍ය කිරීමට අදහස් කළේමි.

තිදිගත් විට මූල
සිරි සිද්ධත් රජ

අහිනික්මන් කළ
පෙන්වයි නටුවන්

නුවරු

කුමරු

පසෙක පෙනේ හිමවි
විසල් සාල වන

කුල්

ගලන නදි දිය
කහිල වස්තු සිර

මධුලු

සාදු සාදු බුදුන්

කුරු

මෙයුරු

පුහ්කරණී පියුම්

මගද කෙනේ නිල්ල

මනකල් දියතලා

සාදු සාදු බුදුන්

දුටීම්

දුටීම්

දුටීම්

දුටීම්

ආචාරය ගාමිණී කාරියවසම්

2017 මැයි 12

විද්‍යාත් තැපෑල : gaminee@gmail.com

පටුන

පර්විජේදය - 01

ප්‍රවේශනය

01. හිමවත් ආර්ය නිමිනය - නේපාලය	01
02. නේපාලයේ අනන්තතාව - තොසුලෙන හිම පියස	07
03. කන්මණ්‍ය පුරවර අනීත අනිමන්. ලලිත්පුර, හක්තිපුර, පොක්රා	11

පර්විජේදය - 02

බඳ සිරිත මූර්තිමත් කෙරෙන ඉපැරණි මූලාශ්‍ය

04. ඉතිහාසය වෙනස් කළ පසුබිමක අනන්තතාව	15
i. ත්‍රිපිටිකය	
ii. පාලි අවවා හා හෙළ අවවා කළ දම් අවවා	
iii. අසිරිමත් බුදු සිරිත ඉපැරණි දේශීය කානීන් තුළින්	
iv. සංස්කෘත ගුන්ප කළ දහම් විවරණ	
v. වින, බුරුම, තිබෙනිය ගුන්ප	
vi. දේශාචන වාර්තා - බුදු සිරිත ආග්‍රිත මැයි රථා	
vii. හාරනීය කැටයම්, බිතුයිතුවම් හා සෙල් ලිපි	

පර්විජේදය - 03

බඳකුරා දම් පෙළ

05. බුදුරජාණන් වහන්සේලාගේ වංශ පරම්පරාව	31
06. දස පාරමීදම් පිරීම	35
07. නියත විවරණ ලැබීම	40
08. බුද්ධාංකුරය ලොව පහළ වන කළේහි සකිය මහා ධර්මතා	44
i. උපනේදී සිදුවන අසිරිමත් ධර්මතා	
ii. සක්විති රුපුන් වෙන පහළවන සන් රුවන	
iii. මහා පුරුෂ ලක්ෂණ	

පර්විජේදය - 04

අනිතාවලෝකන පෙළගැස්ම

09. ගාක්ෂ වංශයෙහි සම්බවය හා ගාක්ෂ පෙළපත	55
i. ගොනම නාමය ආදේශ වීම.	
ii. ගාක්ෂ ජනපදය හා කළීලවස්තු රාජධානිය	
10. පස් මහ බැලුම් හා මහා මයා දේශීය දුටු ස්ව්‍යත්නය	61

පර්විජේදය - 05

සුතිර්මිත බඳ උපත

11. අසිරිමත් උපත	65
12. සිදුහන් කුමර - ඉසිවර හමුව නම් තැබීම වප් මගුල	70
13. සිදුහන් උපත හා පහළ වූ සප්ත සම්පත්	74
i. ආනන්ද හිමි	
ii. යගේබරා දේවිය	
iii. කාලදායි අමාත්‍ය	
iv. ජන්න අමාත්‍ය	
v. කන්තක අශ්වයා	
vi. ජය ශ්‍රී මහා බෝධිය	
vii. සතර මහා තිබානය	

පර්විජේදය - 06

සිදුහන් ගිවිත

14. කුමරු උගනී අකුරු සොදාවා	87
තරුණ විය	
සරණ මංගලය	
15. පෙර මග සඳසී, සතර පෙර නිමිති හා ඒ ආග්‍රිතව දුටු සිහින	93
16. මහනිනික්මන	99
i. සිදුහන් කුමරුන් සොයා රාජ දුතයන් පිටත් කිරීම	

පර්විජේදය - 07

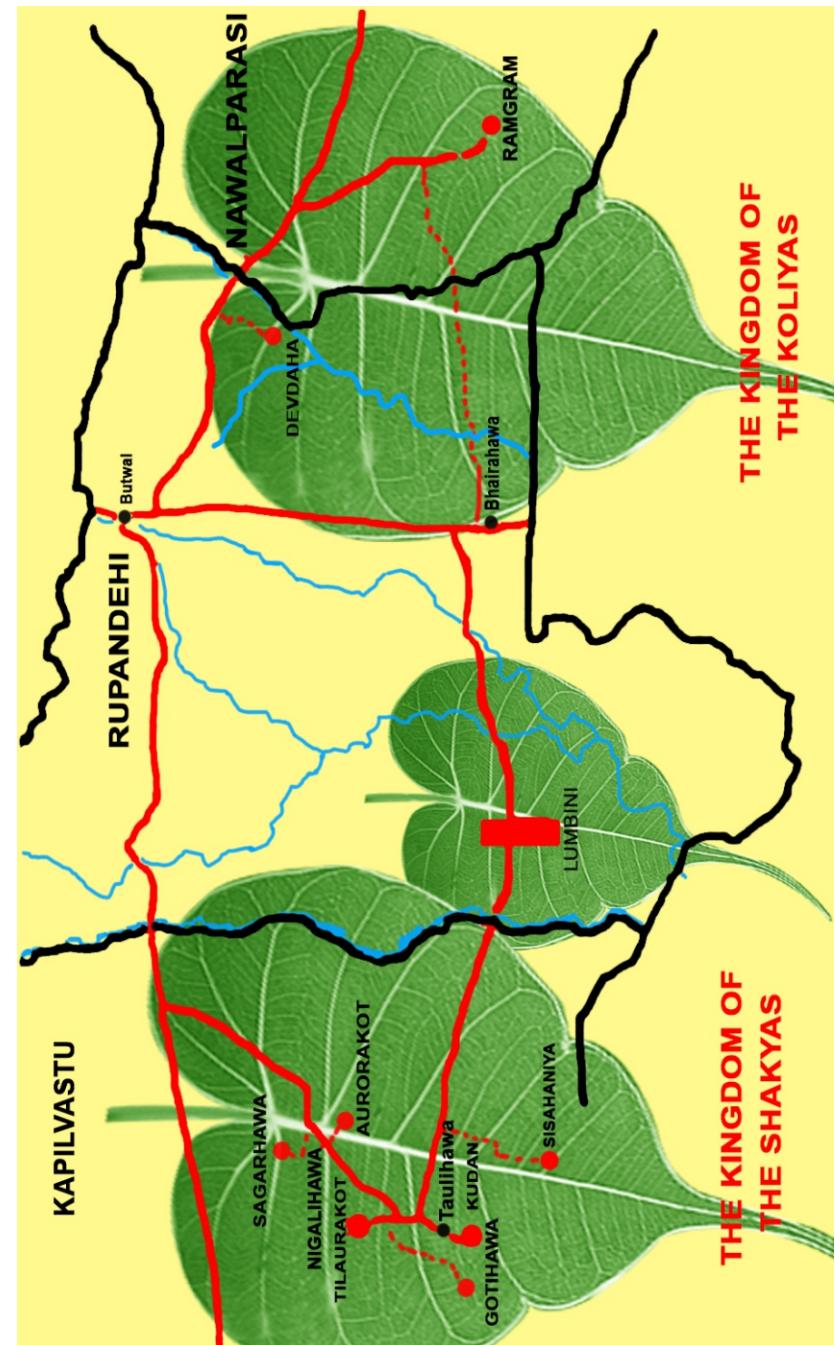
සම්බුද්ධන්වයන් පසු

17. බුදුරජාණන් වහන්සේ පළමුවරට කළීලවස්තුවට (කීමුල්වතට) වැඩම කිරීම.	105
i. ගාක්ෂ වරුන්ගේ මානය බිඳීම.	
ii. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සුදොවුන් රජමැලුරට වැඩම්වීම.	
iii. යගේබරා දේශීයගේ වැඩපිළීම.	
iv. නන්ද කුමරුන්ට පැවැද්ද ලබාදීම.	
v. නන්දා ජනපද කළේයානිය අපදානය.	
vi. සාමණේර පැවැද්ද ලද රාජුල කුමරු	
18. දෙවැනි හා තෙවැනි වර කළීලවස්තු තුවරට වැඩම කරවීම.	124
i. ගාක්ෂ කෝලිය වංශ ගැටුම සම්පූර්ණ පත්කිරීම.	
ii. ඕලන්තු සුදොවුන් නිරිපුට පිළිසරණය	
iii. මහා ප්‍රජාපති ගෝතම් කාන්තා පැවැද්ද ලබා ගන්නට ගත් උත්සාහය	
iv. මහා ප්‍රජාපති ගෝතම්යගේ පිරිනිවීම.	

19. ක්‍රිංච්ටතට වැඩි අවසන් ගමන	133	පරිවේදය - 11	
i. නිගුර්ධාරාමයේ වැඩි විසිම.		ලුම්බිනිය ආණිත ගවෙෂණ	
ii. සූප්පුද්ධ රුපුගේ මරණය		26. පුරුව පුරාවිද්‍යා ගවෙෂණ	193
iii. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ප්‍රථම විතුය නිර්මාණය වීම.			
20. කපිලවස්තුවේ පැවැත්වූ සූත්‍ර දේශනා	138	පරිවේදය - 12	
i. මහා සමය සූත්‍රය		ලුම්බිනිය ප්‍රතිනිර්මාණය වීම.	
ii. සර්කානී සූත්‍රය		27. ලුම්බිනියේ නවමු යගෙරාවය	199
iii. මධු පිණ්ඩික සූත්‍රය		i. ලුම්බිනිය මහිපිට ඉපැරණි ම බොදු උරුමය බැවි තහවුරු වෙයි.	
පර්ප්ලේදය - 08		ii. ඉපැරණි කපිලවස්තු පුරුය, වත්මන් කපිලවස්තු පුරුය යටින් මතුකර ගැනී.	
ඩුං සිරින භා සඩැනු ප්‍රධාන වරිත		28. කෙන්සේ වැන්ගේ ලුම්බිනිය සංවර්ධන සැලැස්ම.	207
21. මහා තෙරවරු භා අගු උපස්ථායකයේ	149	i. තව ලුම්බිනි ග්‍රාමය	
i. සැරුපුත් තෙරුණුවේ - සාරිපුත්ත (෋පතිස්ස)		ii. ලුම්බිනි පූර්ණිය පුද්ධිම	
ii. මුගලන් තෙරුණුවේ - මොග්ගල්ලාන (කොලින)		iii. ආගුමිතක කළාපය	
iii. මහා කාශ්‍යප තෙරුණුවේ			
iv. වින්ත ගෘහපති		පරිවේදය - 13	
v. හත්ථාලවක		ලුම්බිනිය ශ්‍රී ලංකා විනාරය ගොඩනෑවීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ දායකත්වය	
22. මහා තෙරණියේ භා අගු උවැසියේ	161	29. ලුම්බිනි ශ්‍රී ලංකාරාමයේ භා විශ්‍රාම ගාලාවේ විකාශනය	213
i. බේමා තෙරණිය		i. ආරම්භය	
ii. උත්පලවණීණා තෙරණිය		ii. නවෝදය	
iii. උත්තර තෙරණිය		iii. සමාධිය කුළුගන්වන ශ්‍රී ලංකාරාමයේ සැලැස්ම	
iv. නන්දමාතා		iv. ලුම්බිනි ශ්‍රී ලංකා විශ්‍රාම නිකෙතනය	
23. නේපාලයේ හ්‍රිවිධ පලාත්ති එළිඛාසික උරුමය	166	30. ලුම්බිනි සංවර්ධන භාරය මගින් ස්ථාපිත හික්ෂා ප්‍රහුණු ආර්ය අධ්‍යයන ආයතනය භා ධරුමදුන සේවාව.	222
i. කපිල වස්තු			
ii. රුපන්දෙහි			
iii. නාවල් පරාසි			
පරිවේදය - 09		පරිවේදය - 14	
සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසු ලුම්බිනිය		සමාජතිය	
24. ලුම්බිනිය ලොවට හෙළි කළ අගෙක අධිරාජ්‍යය	171	31. තව ඇරුණුමක සටහනක්	227
i. අගෙක නිරිඳුන්ගේ පුර්ව හවය		32. අපර කුත්නය	233
ii. උපදුත්ත තෙරුණී සිදුහත් උත්තන්ති ස්ථානය දැක්වීම.		i. ආගේ ගුන්ථ	
පරිවේදය - 10			
අගේකාගමනයෙන් පසු ලුම්බිනිය			
25. දේශාටකයින් භා ප්‍රභුන් ගේ ආගමනය	185		
i. වින දේශාටකයින් දුටු ලුම්බිනිය			
ii. රිපු මල්ල රුප භා අන්ගාරික ධර්මපාලනුමා ලුම්බිනිය පැදකුණු කිරීම			
iii. වනයේ සැගව ගිය ලුම්බිනිය			

ජායාරූප හා සටහන්

01. නේපාල සිතියම
02. හිමාල කන්ද
03. ලේන්පුර, හක්තිපුර, පොක්රා
04. සිදුහත් උපත - අමරවති
05. බෝසත් උපත - නාගර්ජුන කොණ්ඩ
06. අජන්තා කැටයම්
07. මායා දේවිය දුටු සිහිනය
08. අසිරීමත් උපත - අගෝක ස්තූපයෙන්
09. Nativity - උපත කැටයම
10. ගිෂ්‍ය සිදුහත්/තරුණ සිදුහත්
11. සිදුහත් විදි සැරසැරීම
12. සතර පෙරනිමිති - ගන්ධාර
13. අඩිනික්මන - බොරෝබුද්ධ
14. නේපාලයේ ත්‍රිවිධ පළාත්හි එතිහාසික උරුමය (සිතියම)
15. ක්‍රිල වස්තු (පුද්‍යාචුන්, මායා ස්තූප, අඩිනික්මන් කළ දොරටුව, තිග්ලිහවා පොකුණේ පිහිටි ස්ථානීය කනකමුනි උපත දැක්වෙන ස්ථානීය, රෝහිනී නදිය, නිගුර්ධාරාමය)
16. උරුපන්දෙහි (ලුම්බිණි නටබුන්)
17. නාවල් පරාසි (රාම ග්‍රාම ස්තූපය)
18. අසේක ස්ථානීය පැරණි / නව
19. අසේක සෙල් ලිපිය
20. ලුම්බිණි නටබුන්, මායා අරම පිටත / ඇතුළත
21. ලුම්බිණිය මිහිපිට ඉපැරණිම බොදු උරුමය බැවි තහවුරු වෙයි. (කැනීම්)
22. ඉපැරණි ක්‍රිලවස්තු පුරය, වත්මන් ක්‍රිලවස්තු පුරය යටින් මතුකර ගනී. (නටබුන් කැනීම්)
23. කෙන්සේ වැනිගේ ලුම්බිණිය සංවර්ධනය සැලැස්ම.
24. ලුම්බිණි පුජනීය පුද්ධිමේ නටබුන්
25. ශ්‍රී ලංකාරාමය
26. ශ්‍රී ලංකාරාමය ජනපති සුරතින් විවෘත කිරීම
27. කුමරා නෙතු දුටු - වෙහෙරේ නව තතු

පළමුවන පරවිණේය

ප්‍රවේශනය

01. හිමවතේ ආරය නිමිනය - නේපාලය

සිද්ධාරථ කුමාර උත්පත්තිය සිදු වූ ලුම්බිණිය, නේපාල හිමවතේ පිහිටීම, නේපාලය වෙත පෙර අපර දෙදිගින් ම කිරිතිය කැන්දන් ජ්‍යෙෂ්ඨ හෝ වාසනා විය. “නො” අපුරුව අක්ෂරයකි. “නො” යනු හිමාලය යන්නට පරියාය කැරෙන පදනමක් ද වෙයි. එසේ ම නොසැලෙන යන අර්ථය ද ධිවතින කරවයි. තුළෝල විද්‍යාත්මකව ප්‍රචාර හිමෙන් වැසි විය, එසේ ම ප්‍රචාර සිතල කදුකරයෙන් රමණීය වූ නේපාලය, ආරයාවර්තයේ අපුරුව සානුවති. එහි විශේෂත්වය නම් ලොව උස ම තන්හි සුපිහිටි සානුවක් වූ එක ම දේශය නේපාලය විමයි.

හිමාල කදුකරය ආශ්‍රිතව පිහිටා ඇති නේපාලය සිවු දිගාවෙන් ම වට්ටී ඇත්තේ ගොඩිමිනි. නැගෙනහිරින් බටහිරින් හා දකුණීන් ඉන්දියාවට ද, උතුරින් විනයට ද මායිම්ව පවති. මේ පිහිටීම සැලකිල්ලට ගෙන, නේපාල බසින්, ස්වභාවික පිහිටීම විලන් ආරක්ෂිත දේශය යන අරුත් දෙන “නේපාල” යන්න එරට හැඳින්වීමට හාවත කැරෙන බැවි පැවසේ. නේපාලයෙහි වර්ග ප්‍රමාණය ව.කී.මි. 147181 කි. නේපාලය විනයට කී.මි 1236 ක් ද ඉන්දියාවට කී.මි 1690 ක් ද දුරින් පිහිටා ඇත. ජනගහනය මිලියන 31 කට ආසන්න වේ. සංස්කෘතික හා ආගමික විවිධත්වයෙන් යුතු නේපාලයේ අග නගරය කන්මැඩු ය.

කන්මැඩු නගරයට එම නම ව්‍යවහාර වන්නට වුයේ 1956 දී ලක්ෂ්මී නරසිංහ මාල් රජ විසින් සරඟ වතුරසුයේ ඉදිකරනු ලදූ (KASTHMANDAP) කස්තමණ්ඩු නම ව්‍යාර මන්දිරය ඉදිකිරීමෙන් පසුව ය. එය එකදු ලෝහ ඇණයක් හාවත නොකොට තනි ගසක

දැවයෙන් නිර්මිත ව්‍යාර මන්දිරයකි. නේපාල හාඡාවෙන් KASTH කස්ත් යනු දැව ය. MANDAP යනු ආරක්ෂිත ස්ථානයයි. කස්තමණ්ඩු යන්න පසු කලෙක කන්මැඩු වූ බවට එරට ජන විශ්වාසයක් පවතී.

පුරාවිද්‍යා ගැවෙනයන්ට අනුව නියෝගිතික් මානවය නේපාලයෙහි හිමාලය අවධියට පියමන් කර ඇත්තේ මිට අවුරුදු 9000 කට පෙර ය. නේපාලය ජනාධාරී වීම පිළිබඳව වූ ඉපැරණි ලිඛිත වාර්තාවල, කිරාති ගේත්‍රිකයන් නැගෙනහිර නේපාලයේ මුල් ම යුගයේ සිට ජීවත් වූ ආදි වාසින් ලෙස සඳහනි. අපුකටව පුදකලාව පැවතී නේපාලය පිළිබඳව ලෝකයාගේ දැක් අවධානය යොමු වීම ඇරණෙන්නේ ක්‍රිප්. 563-483 ලුම්බිණිගේ සිද්ධාරථ කුමාර උත්පත්තියත් සමග ය.

හතරවැනි හා පස්වැනි සියවස්වල ලිවිෂ්වී රාජ පරම්පරාව ඉන්දියානු තැනිතාවා පුදේශයේ සිට නේපාලය වෙත සංකුමණය වේ. ලිවිෂ්වී රජදරුවන් රිබෙටය හා විනය අතර වෙළඳ සඳහනා පැවැත්වූ අතර එරට සංස්කෘතිය කෙරෙහි එම රටවලින් ද කිසියම් ආභාෂයන් ලැබිණි. දහවන සියවසේ සිට දහ අට වැනි සියවස දක්වා මල්ල රාජ පරම්පරා පාලන සමය තුළ හින්දු දහම පදනම් කරගත් නීති සංග්‍රහයක් නේපාලයට හඳුන්වා දුන්හ. උතුරු ඉන්දියාව දෙසින් එල්ල වූ මුස්ලිම් ආක්‍රමණ නිසා 18 වැනි සියවසේ මූල හාගය වන විට මල්ල රාජ වංශයේ පිරිහිම ඇරණිණි. 1769 දී ප්‍රිති වූ නාරායන් මා, මල්ල රජුන් පරාජයට පත් කොට කන්මැඩු තම පාලනයට නැතු කරගත්තේ ය.

ඡා රාජ පරම්පරාවේ රජවරුදී දුර්වල පාලකයන් වූහ. බොහෝ අවස්ථාවල රාජ්‍යත්වය දරණ ලද්දේ අමා කුමාරවරු විසිනි.

1806 සිට 1837 දක්වා කපාවරු නේපාලය පාලනය කළ අතර 1846 දී රණා තම බලය තහවරු කරගතිමින් රාජ්‍යත්වයට පත් විය.

1950 වසර වන විට ප්‍රජාතනත්ත්වාදී ප්‍රතිසංස්කරණ ඇති වූ අතර 1959 දී තව ව්‍යවස්ථාවක් යටතේ ජාතික මන්ත්‍රණ සභාව තේරා ගැනීනි. 1962 දී මහේන්ද්‍ර රජ බලයට පත්ව රටේ වැඩි බලයක් තමාට යොමුවන අන්දුමින් ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයක් කරන ලදී. මහේන්ද්‍ර රජගේ පුත් බිහේන්ද්‍ර සිය පියාගෙන් පසුව රාජ්‍යත්වයට පත් විය. මහුගේ පාලන සමගේ ප්‍රජාතාන්ත්‍රික අයිතින් සීමා වීම නිසා මහජන උද්‍යෝගීයන් හා කැළඹිලි ඇතිවිණි. එහි ප්‍රතිඵලයන් 1990 පක්ෂ කිහිපයකින් සැදුම් ලත් පාරැලිමේන්තුවට පාලන බලය පැවරිය. 2001 දී ගයේන්ද්‍ර කුමරු මුළු රජ පැවුල ම සානනය කර බලයට පැමිණිය ද මාවෝ වාදීන් විවිධ අරගල මගින් රජ බලයෙන් එහ කෙරිණි. 2008

අප්‍රේල් මහ මැතිවරණයෙන් පසුව ස්ථාපිත ව්‍යවස්ථා සභාව විසින් නේපාලය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සම්භාශ්‍යවක් ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කරනු ලැබේයි.

2013 නොවැම්බරයේ පැවති මහ මැතිවරණයෙන් නේපාල කොන්ග්‍රස් පක්ෂය වැඩි ආසන සංඛ්‍යාවක් දිනා සහභාගි ආණ්ඩ්‍යවක් සිහිවුමට සමත් විය. සුදී කොයිරාල එහි අග්‍රාමාත්‍ය බුරයට පත්විය.

නේපාලයේ සමාජ ව්‍යුහය පිරික්සීමේදී වාර්ගික ජන අනුපාතයෙහි මෙන්ම, ආගමික ඇදහිම්වල ද විවිධත්වයක් දැකිය හැකි ය. වාර්ගික ජන අනුපාතය තුළින් ව්‍යුහාමාන වන විවිධත්ය පහත දැක්වෙන වගුවෙන් මතාව ප්‍රකට වේ.

වාර්ගික ජන අනුපාතය

ජන වර්ගය	ප්‍රතිශතය	ජන වර්ගය	ප්‍රතිශතය
වෙති	16.6%	ගුරුණ	2%
මුළුම්ණ	12.2%	දේශීලි	1.8%
මගර	7.1%	ආකුරි	1.6%
නාරු	6.6%	ලිම්බු	1.5%
ටැමැශ	5.8%	සාකි	1.4%
නවාර	5%	වෙලි	1.4%
කම්	4.8%	හරිප්පා	1.3%
මුස්ලිම්	4.4%	කොයිරි	1.2%
යදේවී	4%	වෙනත්	19%
රාජී	2.3%		

ගෝනු 125 ට ආසන්න සංඛ්‍යාවක් පවතින අපර භාෂාවන් 123ක් ව්‍යවහාර වන බැවි 2011 පැවති ජන සංසන්නයෙන් අනාවරණය වේ.

නේපාලයෙහි ජනතාව ප්‍රධාන වගුයෙන් ආගම් පහක් අදහති. එම ආගම් පිළිවෙළින් මෙසේ දැක්විය හැකිය.

ආගම	ප්‍රතිශතය
හින්දු	81.3%
බෞද්ධ	9%
ඉස්ලාම්	4.4%
කිරාන්ති	3.1%
ත්‍රිස්තියානි	1.4%
වෙනත්	.8%

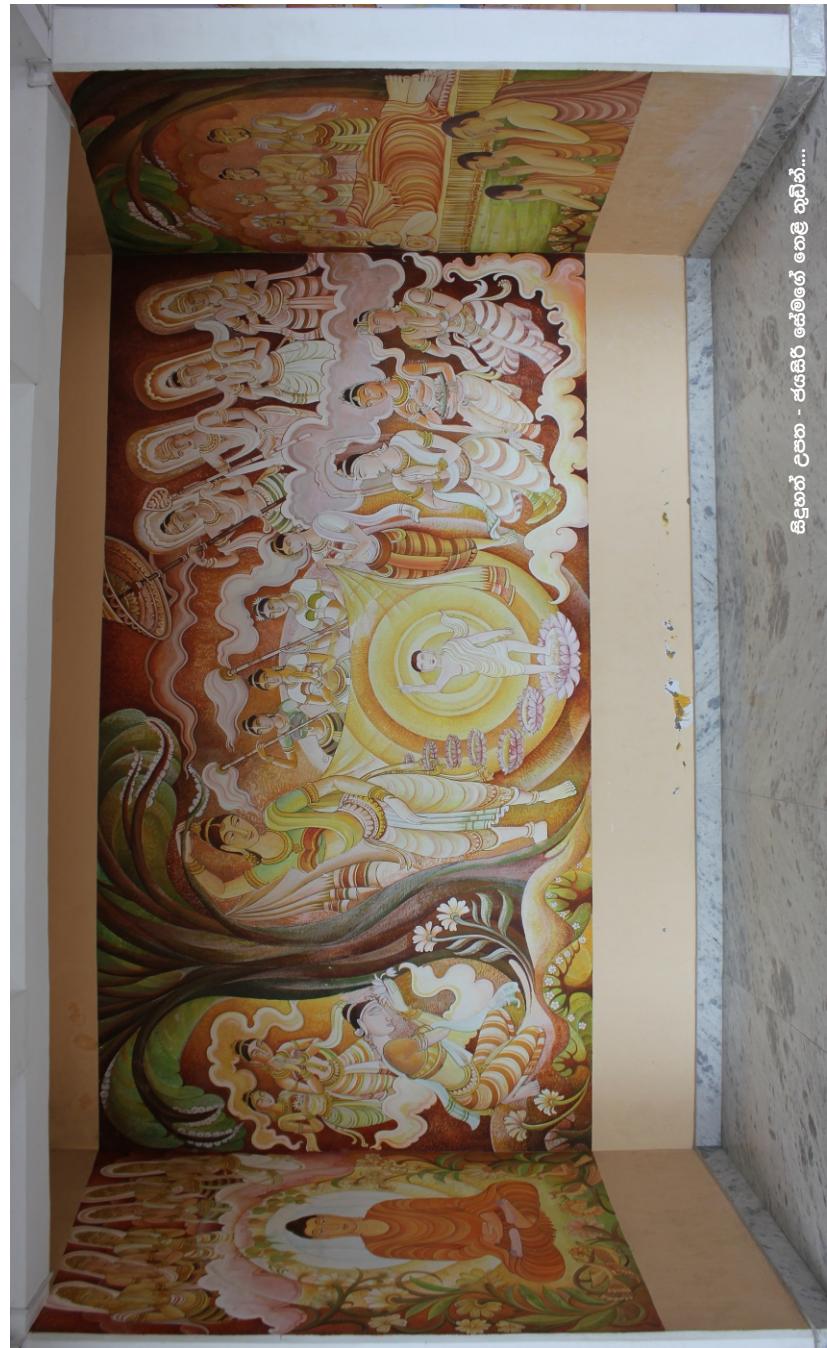
නේපාලයෙහි සමස්ත ජනගහනය 2014 ජූලි වන විට 30,986,975 ක් වූ අතර, එරට අග තුවර වූ කත්මණ්ඩු නගරයෙහි ජනගහනය මිලයන 1.015 කි. මෙහි සාක්ෂරතාව 57.4% දක්වා ව්‍යාප්තව ඇතේ.

නේපාලය අන්වාල් නමින් පරිපාලන දිස්ත්‍රික්ක 14 කින් සමන්විත ය. හක්මති, බෙහෙරි, බවලතිරි, ගාන්ධිකි, ජනක්පුර, කරණාලි, කොසි, ලුම්බිනි, මහා කාලී, මේවී, නරයානි, රජ්නි, සාගර මාතා, (හිමාල ප්‍රශ්නය) සෙනී එම දිස්ත්‍රික්ක 14 ව ඇතුළත් වේ. පොකරු, පටාන්, හක්තිපුර යන ප්‍රාදේශීය නගර තුන්වය නේපාලයේ සංස්කාතික අන්තරාජ්‍ය මැනවින් ඉස්මතු කර දක්වන බැවි සඳහන් කළ යුතු ම ය.

හතරස් නොවන ජාතික කොඩියක් හිමි එක ම රට ලෙසින් ද නේපාලයට සුවිශේෂීත්වයක් හිමිවේ. එය නිර්මාණය කර ඇත්තේ ත්‍රිකෝෂයක් මත තවත් ත්‍රිකෝෂයක් තබා ඇති විලාසයෙනි. එහි ඉම නිල් පැහැයෙන් යුතු වන අතර කොඩියෙහි පසුවිම රත් පැහැයෙන් යුත්තය. ඉහළ ත්‍රිකෝෂය මධ්‍යයේ සුදු පැහැයෙන් අඩ සඳ මත හිරු නිරුපිතය. නේපාල ජාතික ප්‍රූෂ්පය වූ රෝඩ්බේන්ඩ් හා හිමාලය රතු හා නිල් පැහැයෙන් සංස්කේතවත් වේ.

නේපාලයේ ජාතික කොඩිය

02. නේපාලයේ ජීවමාන අනන්තතාව - නොසැලෙන හිම පියස

සහ්ති සුර්යේදයෙන් ගුරුරා දුව් හළුව් යන බවල වන් හිමාල පර්වත කොත් පෙළ මහා භඳ කල්ප නිම කුරෙමින්, සොබාදම හා සබැදුමින් යළින් දිස් වන්නට පටන් ගන්නේ පෘතුවියක මූල් උපත සක්වලින් සක්වලට පෙනෙන අපුරිති. එතැන් පටන් සිද්ධාර්ථ කුමාරෝත්ත්තියේ සිට සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණය දක්වා වූ මුදු සිරිතේ සැම සංසිද්ධියක් දෙස ම හිම වත කදු ගිකරයන් උපේක්ෂාවෙන් බලා සිට සෙයක් අපට හැගේ. අරිය මහා සගනට ම සෙවන, සිසිලස ලබා දෙමින්, දෙවි බඩි ඇ නන් සුරන් ද දිය සහනා ගන්නා අනවත්තේ ඇ මහවිල් ජලයෙන් පොහොනා හිමාලය, බොදුනුවනගේ මෙන් ම හින්දු බැංශමතුන්ගේ ද අපරිමිත සම්භාවනාවට පාතු වූ, සොබා දහමේ විශ්මින දායාදයක් ලෙසින් සැලකේ. මහමෙරක් ලෙසින් ආකම්පිත වූ, හිමවත අසිරිමත් බුද්ධ සංසිද්ධින් හී පමණක් සැලේ. ඒ වූ කළු සොබා දහම පවා මුදු උපත, පරිනිර්වාණය වන් අති සුවිශේෂී ඇව්‍යේල්වන්හි සංවේදී වන ආකාරය ප්‍රකට කරවන්නකි.

නේපාලය ආශ්‍රිත ප්‍රධාන තු විෂමතා ලක්ෂණ අතර හිමාලය කදු පවුරට හිමිවන්නේ සුවිශේෂී ස්ථානයකි. ගංගා, යමුනා, අවිරවති, සරඟු, මෙනි යන පාව ගංගාවන් ගේ ප්‍රහව ස්ථානය හිමාලය කදු පියසයි. සිංදු, සරස්වති, වෙනුවති හා ව්‍යු, හාග, බ්‍රහ්මපුත්‍ර, යැංසි, කහ ගග වන් ප්‍රධාන ගංගා රාඛියක් ද හිමාලයෙන් ඇරුණී. සමුදුර වෙත ජලය ගෙනයාම නිසා ම හිමාලයට සාගරමාතා යන නාමය ව්‍යවහාර වන්නට විය.

හිමාලය කදු වැටිය, ඉන්දියානු උප මහාද්වීපය විබෙටි සානුවෙන් වෙන් කරන ස්වභාවික දේශ සිමා මායිමක් ලෙස ද සැලකේ.

හිමාලය කදු වැටිය, නේපාලය ප්‍රධාන තුතානය, ඉන්දියාව, වීනය, ඇශ්‍රේගනිස්ථානය හා පාකිස්ථානය යන රටවල් හරහා ව්‍යාප්ත වූ ලොව ප්‍රධානතම පර්වත සම්භාවකින් සැපුම් ලද්දකි.

අම්බටිට සුතුය, සංපුක්ත සුතුය, අහිසමය සංපුක්තය, සවිව සංපුක්තය, අංගුත්තර නිකාය, පක්ද්වක නිපාත, පාලි බාහ්ම වග්ග, බුද්ධක නිකාය, ආපදාන පාලිය වැනි පෙළරාණික ගුන්පියන්හින්, ජාතක කතා බොහෝමයකත්, බොද්ධ සාහිත්‍යයෙන්, නිරන්තරයෙන් හිමාලය පිළිබඳව සඳහන් වේ. මෙම කදුකරය හිමවා, හිමවාල්, හිමවත යන නම්වලින්ද හැඳින්වේ. හාගාවතුන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ පන්සියයක් මහ රහතන්වහන්සේලා මධ්‍යයේ නාහිත මහරහතන් වහන්සේ විසින්

කධිනානිසංස දේශනාව පවත්වන ලැබුවේ හිමවත අනවත්තේ විල් තෙර බැවි බොද්ධ සාහිත්‍යයෙහි දැක්වේ.

කුමාර සම්භවයෙහි කාලිදාසයන් හාරතයේ සිරස වන් වූ හිමාලය පවත්ව සැදැහැවත් මුණිවරයන්ගේ ප්‍රණා කරමයන්ට තෝතැන්නක් ලෙස හඳුන්වති. තාපසයන් වහන්සේලා බහුවල ගැවසෙන තපෝ වනය, නන්දන වනය, ව්‍යාසු ග්‍යාව, ගණීජ ග්‍යාව, සිත හා උණුසුම් විල් ව්‍යුඩා වැනි වූ මහා ප්‍රජාත හිමාලය පවත්වේ වැදගත්ම ස්ථාන ලෙස සැලකේ.

හිමාලය තුශේෂී වශයෙන් කලාප 03 කට බෙදේ. පළමු කලාපය රුස්ස් ස්ස වලින් වැසුනු මහා වනයකි. මෙහි පිහිටියා වූ උස් තැනිතලා පුදේශ වල ගම්මාන පිහිටුවා ඇතේ. දෙවන කලාපය ඉතා උස තැන් හා උණ වර්ගයේ පළුරු වලින් ගැවසී ගත්තේ ය. දරුණු වන සතුන්ගෙන් ගහණ ය. ගතාධික කදු ගිබර සංඛ්‍යාවකින් හෙබි තෙවන කලාපය තිරතුරු හිමෙන් වැසී පවති.

හිමාල කදු ගිබරයේ සිට, වන පියස වෙක්ෂ මුලයන් තෙමාලමින් ගංගා සම්භාවක් වේගවත් ගමනින් ඉන්දිය දේශය හා නේපාල ගම් දන්වත් සාරවත් කරමින්ගලා බසී. ප්‍රධාන ගංගා සම්භාවයට අමතරව දිය කදුරු ගතාධික සංඛ්‍යාවකට උපත දෙන්නේ ද හිමාලය කදු පද්ධතියයි.

හිමාලයෙහි පිහිටි ප්‍රජාත නම් කදු මුදුන පසේ බුදුන් වහන්සේලා පිරිනිවත් පැම්ම තෝරාගනු ලබන ස්ථානයක් ලෙසින් ද සැලකේ. සැවැත්තුව සිට හිමාලය වෙත වැඩිමට සිවලි තෙරණුවත් ව දින අවක් ගත වූ බව පැවසේ.

හිමවත විල් සහ්තකයකින් සුසඳී බව ද බොද්ධ සාහිත්‍යයෙහි සඳහනි. අනෝතප්ති, කන්නමුණේඩි, රතකාර, ජද්දන්ත, කුනාල, මන්දාකිනි, සිහප්පයික එම සහ්ත විල් ය. අනෝතප්ති විල වටා සුදර්ශන, විතු, කාල, ගන්දමාන, කයිලාස යන පාව කුලු පිහිටියේය. මේර්ම, කස්සප ගොත්ත, මුලදේව, සහදේව සහ දුන්දුබිස්සර යන මහා තෙරුන් වහන්සේලා විසින් හිමාලය ආශ්‍රිත ගම්මාන වල වැසියන් දම්දෙසා පවත් මුදවා ගත බැවි සඳහන් වේ. කුනාල ජාතකයෙහි සඳහන් පරිදි හාගාවතුන් වහන්සේ ගාක්‍ය කුමාරවරුන් ඇතුළු පැවැදි බවට පත් ස්වාමින් වහන්සේලාගේ සින් ගිහි ජීවිතයෙන් බැහැර කිරීම පිණීස හිමාලයට කැඳවාගතන ගිය බැවි සඳහන් වේ. එහිදී වැළැන් වහන්සේ වෙතින් කරමාස්ථාන ලද එම හිමිවරු එහිදී අරහත් බව ලබාගත්හා.

බෙංද්ධ සාහිත්‍යයෙහි හිමාලය කදුකරය පිරිවරා ගත් පර්වත රාජියක් පිළිබඳව සඳහන් වේ. මනි පව්ච, වන්ද පව්ච, උදක පව්ච, මහා කාල පව්ච, වුල්ල කාල පව්ච, ස්වර්ණ පව්ච, රිදී පව්ච, ඉගුල් පව්ච, අංජන පව්ච, පාංශු පව්ච, ස්තලික පව්ච ඒ අතර වැදගත් තැනක් ගනී. ඉන්දියානු අරධීවිපය වෙන් කරන්නා වූ හිමාලය කදු පන්තියෙහි ලොවේ උස ම කදු ශිබරය වූ අඩ් 29035 උන්නතාංශයකින් යුතු එවරස්ට් ශිබරය පිහිටියේ ය. හිමාලයට දකුණු දිගාගතව පිහිටි විශාල තැනිතලාවක් ගංගා හා සින්දු ගංගා දෙකට මැදිව පිහිටා ඇත. මේ අතරින් සින්දු ගංගාවේ ප්‍රධාන අතු ගංගා පහක් ගලා බස්නා ප්‍රදේශය පංජාබය යනුවෙන් හැඳින්වේ. ඉන්දියාව හා පකිස්ථානය ලොව සෙසු රටවලින් වෙන් කරන්නේ මෙම කදු වැටියෙනි.

ඉන්දියාවේ උතුරු දේශ සිමාව දක්වා පැතිර හිමාල කදු වැටිය ඇගේගනිස්ථානය හා ඇසැමය දක්වා ව්‍යාප්ත ය.

හිමාලය අඩවියෙහි ගන්ධ, මාදන කුය පර්වතයෙහි මංජුස්ක වෘක්ෂයෙහි මිනිමත දිය ගොඩ පිපෙන සැම මල් වර්ගයක්ම හටගන්නා බැවි පැවසේ. මෙම පර්වත ප්‍රදේශය මූලගන්ධ, සුගන්ධහර, කොවුල, ලවංග, පපටිකා, රස, පුපටික, එල, තමල පත්‍ර ආදි දසවිධ සුගන්ධයෙන් තිරතුරුවම ප්‍රෝටෝමන්ත් පවතී.

සුවිසල් විවිධ වනගොමු රාජියකින් හිමාල කදුකරය ආවරණය වී ඇත. කහලාර වන පියස, නිළුපුල් වන පියස, රක්නොත්ත වන පියස, සේනපල වන පියස, රත් පියුම් වන පියස, කොවමද වන පියස මෙම වන පියස අතරින් ප්‍රධාන තැනක් ගනී.

හිමාලයේ එක් ප්‍රදේශයක් උක් වෘක්ෂයන්ගෙන් වැසි පවතී. වනයෙහි සරණ ඇතුන් මෙහි පැමිණ උක් දඩු කඩා ගල මස්තකයෙහි තබා දෙපයින් මැඩ උක් යුතු යුතු උරා බොති. එයින් වැහිරෙන උක් යුතු පර්වතයේ ගල් පර හිඛිස් අතරේ තැන්පත්වී සුරය රුම්මියෙන් වියැලී උක් කැට බවට පත් වේ. බුදු, පසේ බුදු, මහ රහන් වහන්සේලා විවේක සුව සඳහා හිමාවතට වැඩි අවස්ථාවල එහි වසන හස්තින් එම උක් කැට කඩා ගෙනවිත් උන් වහනසේලාට පිළිගන්වා නමස්කාර කළ බව බෙංද්ධ සාහිත්‍යයේ සඳහන් ය.

මම සිහිල් කදු යාය - තිම් කොට්ඨ දුන් පාය

03. කත්මන්ඩු පුරවරයේ අතිත අහිමන්

ලක්මුපුරු නොහොත් පටාන් :-

නේපාලයේ අගනුවර ලෙස සැලකෙන කත්මන්ඩු තුවර ඉපැරණි බොද්ධ සිද්ධස්ථාන රාජියක් පිහිටා ඇති. කත්මන්ඩු තුවර දැකුණු දිගාගතව පිහිටි ලේත් පුරු නොහොත් පටාන් පෙළරාණික නගරයෙහි ප්‍රධාන බොද්ධ විහාරස්ථාන 18 ක් පිහිටියේ ය. ක්‍රි.පූ. 250 කිරාකි රාජ්‍ය සමයේ ව.කි.ම්. 385 ක් පුරු පැතිර මෙම නගරය අගෝක අධිරාජ්‍යයා නේපාලයට සැපැත් අවස්ථාවේ ඔහු සමග පැමිණි ඔහු දියණී වාරුමති කුමරිය සොබාවික සෞන්දර්යෙන් විශ්මයට පත් වූ මෙම පුදේශයෙහි පදිංචි වුවා ය. පටාන් නගරය නිරමාණය කරන ලද්දේ ඇය විසිනි. මෙහි නග්ධන නම් වැවක් ද විය. පැරණි සංස්කෘතික උරුමයන්ගෙන් පෝමිත පටාන් පුරවරය නේපාලයේ ඉපැරණි කළා ශිල්ප වලට ද තොතැන්නක් ව පැවතිණි. මෙහි මූලින් ම රාජ්‍යත්වයට පත් වුයේ විරැද්ධි රුපු ය.

මෙම නගරය මූල මතින් ම සැලසුම් කර ඇත්තේ අහසේ සිට බලන්නෙකුට ධර්ම වකුයක් ලෙස දිස්වන විලසිනි. සියලු පැරණි ගොඩනැගිලි ඉදිකර ඇත්තේ ද ධර්ම වකු ප්‍රතිරුපය නිරමාණය වන පරිදීදෙනි.

අගෝක අධිරාජ්‍යයා පටාන් හි අගෝක ස්ථුප 04 ක් ඉදිකර ඇති. එක ස්ථුපයක් කේත්ද කොට ගෙන සෙසු ස්ථුප 04 නිරමාණය කර ඇති. බොද්ධ නටබුන් 1200 කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් මෙම නගරය පුරු විසිර ඇති. 1979 දී යුතෙනස්කෝ සංවිධානය මගින් පටාන් නගරයේ පිහිටි බ්ලාර් වතුරුපය එහි පවත්නා අතිය ආකර්ශනීය හා පෙළරාණික බොද්ධ ගොඩනැගිලි 07 ක් ආරක්ෂා කර තැබීම උදෙසා ලෝක උරුමයන්ගේ ලේඛනයට ඇතුළත් කිරීමට ක්‍රියා කළේ ය. මෙම නගරය පැරණි ජල තටාක, ප්‍රධාන පිවිසුම් වාහල්කඩ, ජල මාලිගා, බොද්ධ විහාරස්ථාන ආදියෙන් සමන්විත ය. ගොඩනැගිලි බිත්ති දැවමය වහල හා දොර ජනනල් දේශීය කැටයමින් අලකාත ය.

මහා බොද්ධ විහාරය නොහොත් දහසක් තුදු පිළිම වලින් සමන්විත පන්සල 16 වැනි සියවසේදී සිද්ධී නාරසිංහ රුප විසින් නිරමාණය කළේ ය. ක්‍රිං්ක මන්දිර පටාන් නගරයේ දැකුම්කළ පැරණි ගොඩනැගිලි අතර ප්‍රමුඛ ස්ථානයක් ගනී. මෙම විහාරාරම අතර ගෝල්බන් වෙමිපල් නමින් හඳුන්වන විහාරස්ථානය නේපාල බොද්ධයන් අතර මහත් ම ගොරවාදරයට පානු වූ ආගමික ස්ථානයකි. අහය මල්ල රුප ද්වස, ආනන්ද නම් තෙර නමක් විසින් රන් අකුරෙන්

ලියන ලද ප්‍රඟා පාරමිතා නම් ගුන්ප සජ්‍යතකයක් මෙම විහාරයෙහි ආරක්ෂිතව තැන්පත් කර ඇත. මෙම විහාරස්ථානය වෙත පැමිණෙන බැතිමතුන්, මෙම සජ්‍යත ගුන්පයන්හි ගාලා සංගායනා කිරීමෙන්, ඔවුන් අදාශාමාන යක්ෂ බලවෙශ වලින් ආරක්ෂා වන බව විශ්වාස කරති.

කත්මන්ඩු පුරවර - ලොව උස් 02 මහ සුර

හක්තිපුරු :-

හක්තිපුරු, කත්මන්ඩු ප්‍රධාන නගරයේ සිට ක්.ම්. 13 ක් පමණ දුරින් නැගෙනහිර දිගාවට වන්නට පිහිටියේය. හක්තිපුරුහි ව්‍යාපාර වතුරුගුයේ ඉපැරණි බොද්ධ හා හින්දු ආගමික ස්ථාන රාජිය හැකි ය. මෙහි මහල් පහකින් සමන්විත හක්තිපුරු ඉපැරණි බොද්ධ ස්ථුපය ආකර්ශනීය නිමැවුමකි. කත්මන්ඩු නිමනයේ පිහිටි උස ම ස්ථුපය ලෙස සැලකෙන මෙහි උස මේර 30 ක් පමණ වේ. මල්ල රජ ද්වස පටන් 15 වැනි සියවස දක්වා නේපාලයේ අගනගරය වශයෙන් පැවතියේද හක්තිපුරු නගරයයි. හක්තිපුරු නගරයට පිවිසෙන ස්ථානයෙහි ක්.ව. 1696 ඉදිකළ දැවැන්ත සිංහ රුප දෙකකින් සමන්විත අගනා කැටයමින් නිම වූ තොරණක් දිස් වේ.

ඡගන් ජ්‍යෙෂ්ඨ මල්ල රජු විසින් ඉදිකළ ලේතිභාසික මහල් තුනකින් සමන්විත බෙහෙයාර නාත් ආරාමය ද, ක්‍රි.ව. 1427 යක්ෂ මල්ල රජු ඉදි කළ අගනා කැටයම්න් යුත් කටුවූ 55 කින් සමන්විත දක්කාතුය ආරාමය ද හක්තිපුර හි බෙහෙවින් ම ජනප්‍රියත්වයට පත් ආගමික සිද්ධස්ථානයන් ය.

නේපාලයෙහි සංස්කෘතිය අග නගරය වගයෙන් ද හක්තිපුර නගරයට අද්වීතීය ස්ථානයක් හිමිවේ.

මහ වෙහෙර උස වී - ව්‍යාපෘති හිමි ස්ථානය

පොක්රා :-

ගන්ධකි පරිපාලන දිස්ත්‍රික්කයෙහි කස්ති පුදේශයේ පිහිටි පොක්රා නේපාලයේ දෙවන අග නගරය ලෙස ද සැලකේ. ව.කි.මි. 55.22 වපසරියකින් යුතු පොක්රාහි ස්වදේශීය ජනගහනය තුන් ලක්ෂය ඉක්මවයි. කත්මණ්ඩු නුවර සිට බටහිර දිසාවට කි.මි. 200 ක් දුරින් මෙම නගරය පිහිටියේ ය. ලොව උසම කඹ ගිබර දහය අතරින් උසම කඹ ගිකර තුනක් ම පිහිටියේ පොක්රාහිය. එම ගිබර තමින් ධවලගිරි, අන්නපුරණ, මනස්සු, යනුවෙන් හැඳින්වේ. සුපුකට ගුරුකා සේවායන්ගේ තිෂ්ඨිම මෙම කඹකරය ලෙස සැලකේ.

පොක්රා පළාත පෙහෙවා, ගෙග්නස්, රුපා වැනි විල් සමුහයකින්ද, සෙටි ගන්ධාකි, යමදී කොලා, කාලී කෝලා වැනි ගංගා සමුහයකින්ද යුත් ස්වාභාවික සෞන්දර්යයෙන් අනුන පෙදෙසකි.

පොක්රා තිමිනයෙහි ඉපරැණි බෙඟද්ධ හා හින්දු ආගමික ස්ථාන කිහිපයක් දැකිය නැතිය. පෙහෙවා විල් මධ්‍යයේ පිහිටි බරාහි ආරාමය, සාම වෙළතා, ඩින්දුනා හාමිනි ආරාමය, හඳුකාලී දේවාලය, මුදල කාරකි කුල්යාය මන්ධිරය එම ආගමික ස්ථාන අතර ප්‍රධාන තැනක් ගනී.

කිම්වත නගර දිසි - කොබා දහමේ අසිරි

ත්‍රිපිටකයට අවුවා කතා සංග්‍රහ කළ කතුවරුන් ත්‍රිපිටකයෙහි තන් තන්හි සඳහන්ව ඇති කථා වස්තුන් එක් කොට දීර්ස අධ්‍යානයක් ලෙස සකස් කර ඉදිරිපත් කර ඇති බව පෙනේ.

මහායානිකයන්ගේ ලලිත විස්තරය නම් වූ සංස්කෘත ගුන්ථයේ ද බුද්ධවරිතයේ ඇතැම් අවස්ථා අතිශයෝග්‍යයෙන් වරණ ගන්වා ඇති සෞයක් පෙනේ. සිදුහත් උපතේ හා සම්බුද්ධ පරිනිරවාණයේ ඇතැම් සිදුවීම් ලලිත විස්තර කතුවරයා ලේඛනාරුඩ් කර ඇත්තේ අතිශයෝග්‍යයෙන් ම බව විද්‍යාමාන වන බවක් ප්‍රත්‍රිතියෙන් සඳහන් කළ යුතු නැත. එසේ වූව ද මෙහිදී මහාචාර්යය සුවරිත ගම්ලන් සූරින් ස්ථීර බුද්ධවරිතය කානියෙහි අවධානාරුපයෙන්ම පෙන්වා දෙන පහත දිග හැරෙන විද්‍යාත් ප්‍රකාශය අපට කිසිවිට බැහැර කළ නොහේ.

“....අපට බුද්ධ වරිතය පටන් ගන්වට සිදුවන්නේ ඉතිහාසයෙන් නොවේ. එබදු යුද්ධ ඉතිහාසයක් නැත. බුදුන් පිරිනිවී ගත වූ පළමු සියවස තුළද, දෙවන සියවස තුළ ද පැවති තිශ්විත සිද්ධීන් හා එය තුළ ගැංව වන සත්‍ය ඉතිහාසය තෝරා බෙරා ගැනීමට නම් එවා ගත යුත්තේ එවා තුළ ගැංව වන අශ්වරුය අද්ඛුත සිද්ධීන් ද සමගමය. එසේ ගෙන අප එය තුළ ගැංව වන ආශ්වරුය අද්ඛුත දැ කවරේද, සත්‍ය ඉතිහාසය කවරේද, යනු විසින් නිරාකරණය කළ යුතු වේ. වර්තමානිකයනට ඉතාමත් ම අප්‍රිය දේ නම් මේ අද්ඛුත දැය. එහෙත් අද්ඛුත දැ ගැංව වන නිසාම එහි එන සිද්ධීන් බැහැර කළ නොහැතිය. කිසියම් රහන් කෙනෙකුන් කිසියම් සහාවකට අහසින් වැඩි බව කියන විට අහසින් යැම් කෙසේ වෙතත් එසේ වැඩි බව නම් සත්‍ය විය හැකිය...”

සම්බුද්ධ සිරිත පෙළ ගැස්වීම සඳහා පරිඹිලනය කළ යුතු මුලාගු රාජියකි. මුලාගුයක වටිනාකම රදා වෙන්නේ තත්කාලීන වීම, සහභාගිත්වයේ විස්වාසනීයත්වය, නිරවිද්‍යාතාව, අන් පුරාවිද්‍යාත්මක මුලාගු වලින් සකස් වීම, විදේශ කානීන් හා සබැඳීම, හේතු එල සබඳතාව සාවදා නොවීම වැනි කරුණු කිහිපයක එකතුවකින් වීම වැදගති. ඒ අනුසරින් ගත් කළ බුදුනු බැංකියෙන් අන්ධානුහාවයෙන් තොරව විවෘත ව අපට සත්‍ය කරුණු මතු කර ගත හැකි වනු නියති. එබදු කානී මහන් රාජියකි. එවා පහත නම් කෙරේ. එවා සංස්කෘතයක් ලෙසින් හකුලිවා දැක්වීය හැකි ය.

01. ත්‍රිපිටකය (තෙවලා දම්)
02. පාලි අවුවා හා හෙළවුවා
03. ඉපැරණි දේශීය කානීන්
04. සංස්කෘත ගුන්ථ
05. වින, බුරුම ගුන්ථ හා තිබුණිය වාර්ථා
06. දේශාටකයින්ගේ වාර්ථා
07. හාරිය කුටයම්, බිතුසිතුවම් හා සෙල්ලිපි

දෙවන පරවිපේෂය

බුද සිරිත මූර්තිමත් කිරෙන ඉපැරණි මුලාගු

04. ඉතිහාසය වෙනස් කළ පසුබිමත අන්තර්භාව.

සමුහාරුප වාචිව ගත් කළ මිනිසා විසින් කරන ලද මෙන් ම කියන ලද සැම දෙයක් ම පාහේ මානව ඉතිහාසයේ ඇතුළති. සිවි සැකි කප් කෙළක් මනස උසස් කර ගනිමින්, සසර සරමින් පැමිණ අවසන් අත් බවේ දී බවය උදුරු ලමින් සසර මුල් සිදි ලොව අසිරිමත් ම මිනිසා වූ ගොතම බුදුන් වහන්සේගේ වරිතාපදානය ලෝක ඉතිහාසයේ අසාමාන්‍ය වූ වර්ණවත් සින්තමකි. එම මානවත්වය සය වන් බුදුරසින් වර්ණ ගැන් වූ ගොතම බුදුන් වහන්සේගේ බුදු සිරිත පුරාවිද්‍යාත්මක හා සාහිත්‍ය මුලාගුවලින් අද අධ්‍යනය කිරීමට සිදු වී තිබේ. එසේ ම එය ගෝලිය අවශ්‍යතාවයක්ව පවතී.

සිදුහත් කුමරු මුව කුස පිළිසිදි අවස්ථාවේ සිට සම්බුද්ධ පරිනිරවාණය දක්වා වූ සිර සම්බුදු සිරිත පිළිබඳව අධ්‍යාපන සවිස්තර තොරතුරු දැක්වෙන එකද එතිහාසික කානියක්වත් සොයා ගත නොහේ. එබැවින් සම්බුද්ධ වරිතය පෙළගැස්වීමේදී ඉපැරණි ගුන්ථ අති මහන් රාජියක් ම පරිඹිලනය කිරීමට අවශ්‍යයෙන් ම සිදුවේ. බුදුන් වහන්සේ මුල් දශක දෙක තුළ වස් විසු ස්ථාන බුද්ධවංශ අවුවාවේ සඳහනි. ත්‍රිපිටකයෙහි පවා සිද්ධාර්ථ කුමාර උත්පත්තියෙයේ සිට සම්බුද්ධ පරිනිරවාණය දක්වා නොනැසී ගලා යන බුදු සිරිතක් දුට හැකි නොවේ. බුද්ධ වරිතය රවනා කිරීමේදී ත්‍රිපිටක ගුන්ථාවලියෙන් පවා අපට උකහා, උප්‍රවා ගත හැකි වනුයේ විවිධාකාරීය ස්ථානවල විසිරුණු තනි සිදුවීම් මාලාවක් ලෙසිනි.

මතකයෙන්, වනපොතින් ගෙන ආ දහම් කරුණු පත් ඉරුවල අකුරු කිරීම කෙතරම් අසිරු කටයුක්තක් වන්නට ඇත්දැයි සිතා බැලීමට ඔබට ම අවකාශ සලසම්. එමගින් උත්ත්වහන්සේලාගේ පරිග්‍රිමික කුපවිම ලොව අන් කවර කාර්යයකට සමාන කළ හැකි වේ දැයි සිතන්නට මම උත්සහ ගනිමි. අනෙක් අතට අති සියුම් ගැහුරු දහම් කරුණු අතිරේක් වූ තිරවාණය වැනි සංකල්ප සුපැහැදිලි ව ඉදිරිපත් කිරීමට තරම් පෙරදිග භාෂා උසස් තත්ත්වයක තිබීම කවර තරම් භාෂායක්ද? මෙය බොද්ධයෙන් විසින් සඳා අනුස්මරණීය කළ යුතු සංසිද්ධියකි.

I. ත්‍රිපිටකය (තෛවලා දීම්) :-

බුද්ධ වරිතයේ සත්‍ය තොරතුරු ප්‍රෝරණය කර ගැනීමේදී ද පාරම්පරික අටුවාවාරින් වහන්සේලාගේ මත වලින් ඔබට ගොස් ත්‍රිපිටකයේ සඳහන් තොරතුරු පරිඹිලනය කිරීමේ වැදගත්කම බෙහෙවි. පෙර ද සඳහන් කළ පරිදි බුදුන් වහන්සේ දිවමන් කළ උත්ත්වහන්සේ සියැයින් දැක, දහම් පද සවනිතින් ගෙන, හඳින් දරා බුද්ධ භාෂිතය ත්‍රිපිටකයට එම තෙරවරුන් නැගු බව නිසැකය. එහෙයින් ම එකී වාර්තාවන්ගේ විශ්වාසනීය භාවය මැනවීන් තහවුරු වේ. අනා මහ තෙරණුවේ බුදු පා දුලී හිසින් ගතිමින්, තමන් අතහැර නොයන සෙවනැල්ලක් සේ බුදුන් වහන්සේ අසල ම රැදෙමින්, බුදු මුවන් දේශීත සියලු දම් සුතුර හඳවතින් දැරු බැවින් උත්ත්වහන්සේ ධර්ම භාණ්ඩාරික ද වූහ. ත්‍රිපිටක කරණයේ විශ්වාසනීයත්වය උත්ත්වහන්සේ පමණ කුදා නිදුසුනක් සේ සැහැ.

ඉතිහාසයේ මුළු වරට ත්‍රිපිටකය පෙළ ගැස්වීම පිණිස ප්‍රථම ධර්ම සංගායනාව පැවැත්වීමට හේතු වූයේ සුහුද නම් අහඳ මහණෙකු විනය නිති රිතිනට පිටුවා තමන්ට රසි පරිදි ඡ්‍රීවත්විය හැකි බවට අසත් මතයක් පැතිවරවීම නිසා බව පෙනේ. ප්‍රථම මහ ධර්ම සංගායනාවෙන් එම මතයට පිළිතුරක් ලැබුණ අතර ධර්ම විනය එකාකී කර වෙනස්වීම් වලට බඳුන් වීමට අවකාශ නොත්‍ය සුරක්ෂණීය පදනනමක් දැමීම ද අසහාය කාර්යයක් වශයෙන් බෙහෙවින් ම යහපති.

ත්‍රිපිටකය සුරක්ෂණීය සතිනා සංගායනා :-

රජගහ නුවර වේභාර පර්වත පරිග්‍රයේ ගල් ලෙනහි පුරා සත් මසක් කාශයප මහරහත් හිමයන්ගේ ප්‍රධානත්වයෙන් සිවු පිළිසියාපත් මහ තෙරවරුන්ගේ සහභාගීත්වයෙන් පැවති මෙම ධර්ම ධර්ම ධර්ම

සංගායනාව සතිනා සංගිනා යන නමින් ද හැදින්වේ. වංශ කතා භා සමන්ත පාසාදිකා අටුවාවේ සඳහන් පරිදි අජාසත්ත රුපගේ පුරුණ අනුග්‍රහය රේට ලැබේණි. එහි දී මහා කාශයප තෙරණුවන් විසින් විමසන ලද ධර්මයට අදාළ සියලු ම පැනයන්ට අනා තෙරණුවන් විසින් එතෙක් නිරමල ලෙස පවත්වාගෙන ආ ධර්ම කරුණු පිළිතුරු වශයෙන් දේශනා කරන ලදී. අනතුරුව සංගායනාවට සහභාගී වූ මහ රහත්හු මහන් වූ සංකල්පයෙන්පක්පනයකින් ඒ සියල්ල බුද්ධ භාෂිතය බවට ඒකමතික වූහ. විනය පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ වෙතින් තනතුරු ලද උපාලි තෙරණුවන් විසින් මෙහිදී විනය පිටකය සංගායනා කර නිරමල බුදු දහම නොනැයි පවත්වාගෙන යාමට අවශ්‍ය මූලික පදනම ස්ථාපිත කරන ලදී. එහිදී සුතු පිටකය නිකාය වශයෙන් කාණ්ඩ 05 කට බෙදනු ලැබූ අතර ඒවා ආරණ්‍ය කොට පවත්වා ගෙන යාම සඳහා හිසු පරම්පරාවට පවත්වා ලැබේය.

01. දිස් නිකාය :-

ආනන්ද තෙරණුවන් ඇතුළු ශිෂ්‍ය පරම්පරාව

බුදුන් වහන්සේ වදාල දිර්සනම සුතු 34 ක් දිස්නිකායට ඇතුළති. මෙහි බාහ්මණාල සුතුය, සාමස්ක්දේෂල සුතුය, අම්බටි සුතුය, සේෂණදේශ්ච්ඡල සුතුය, මහාපදාන, ලක්ඛ්ඩාන, සුතුතාදයෙන් බුදු සිරිතේ අසිරීමත් සිදුවීම් කිහිපයක් පිළිබඳව කිදීම අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට ප්‍රථමවන.

02. සංයුක්ත නිකාය :-

මහා කාශයප එරෙනුවන් ඇතුළු ශිෂ්‍ය පරම්පරාව

එකිනෙක සම්බන්ධ සුතු 56 කින් සමන්විත වෙයි. සංයුක්ත නිකාය සනාථ වග්ග, නිදාන වග්ග, බන්ධ වග්ග, සලායනන වග්ග, මහා වග්ග, වශයෙන් කොටස් පහකට බෙදා දක්වනු ලැබේ.

03. අංගුත්තර නිකාය :-

අනුරුද්ධ එරෙනුවන් ප්‍රමුඛ ශිෂ්‍ය පරම්පරාවට

අංගුත්තර නිකාය, එක නිපාත, දුක නිපාත, තික නිපාත, යනාදී වශයෙන් කොටස් එකොලහකින් සමන්විත වෙයි. එම නිපාත යළි සුතු 10 කට බෙදී ඇති අතර සමස්ථයක් වශයෙන් ගත් කළ අංගුත්තර නිකායට සුතු 2308 ක් ඇතුළත්ය.

04. මජ්‍යමේ නිකාය :-

සියලු ම හිසු පරම්පරාවන්

බුද්ධත්වය පිළිබඳව සංඝතරාමක තොරතුරු මජ්‍යමේ නිකායේ සූත්‍ර 152 ක් ආගේශව සපයා ගැනීමට පුළුවන. හය හේරව, අරිය පරියේසන, ව්‍යුල සවිච්චක, මහා සවිච්චක, ආදි සූත්‍රයන්ගෙන් මෙම තොරතුරු සැපයේ.

05. බුද්ධක නිකාය :-

සියලු ම හිසු පරම්පරාවන්

බුද්ධක නිකාය බුද්ධක පාය, ධම්ම පද උදාන, වීමාන ව්‍යුත්, පේත ව්‍යුත්, පෙර ගාර්යා, ජාතක කතා යනාදී වශයෙන් කුඩා සර්ග පසලාස්සකින් සමන්විත වේ.

බුදුන් වහන්සේ පරිනිවී දින 90 ක් වැනි කෙටි කාලයකින් පැවැත්වූ පළමු සංගායනාවේදී සංගායනා වූ ත්‍රිපිටකයට ඇතුළත් කළ අසුභාර දහසක් දේශනාවලින් දෙහසක් බුද්ධ වහන වන අතර ඉතිරි දෙදහස සංගාහාවට සහභාගී වූ හිසුත් වෙතින් දේශිතය. ආනන්ද හිමි මල්ල රට අනුමිය නම් අභි උයනේදී තමන් සමග එකම දින පැවැත් දිවියට පත් වූ බුදුන් දිවමන් කළ විස්‍ය හඳුනුය, හැර, අනුරුද්ධ, මිම්බල, උපාලි වැනි මහ තෙරණුවන් පළමු ධර්ම සංගායනාවට සහභාගී වූ හෙයින් උන්වහන්සේලා වෙතින් හාගාවතුන් වහන්සේගේ ජ්වන වරිතය සබැදු තොරතුරු ත්‍රිපිටකයට ඇතුළත් වූ බව නම් නිසැක. බුද්ධ වරිතය පිළිබඳව අධ්‍යයනය කරන විද්‍යුත්තුවට වැදගත් වන අයුරින් පහත වගුගත රටාව පහසුවක් වනු ඇතැයි හැගේ. ඉන් ලද හැකි අලේකය අනලුප බව ද සිතේ.

ත්‍රිපිටකයේ ප්‍රධාන කාණ්ඩා

විනය පිටකය

සූත්‍රත්ව විහාර මහා විහාර හික්ෂා විහාර බහන් දහක මහා වග්‍ය ව්‍යුල වග්‍ය

සූත්‍රත්ව පිටකය

දීස නිකාය මජ්‍යමේ නිකාය සංයුත්ක්ත නිකාය අංගුත්තර නිකාය බුද්ධක නිකාය කුද්ධක පාය

අහිඛ්‍යම පිටකය

ජම්ම සංගනී විහාර බාතුකරා ප්‍රශ්නගලපස්ක්‍රාන්ති කරා ව්‍යුත් යමක පටියාන

ඉහත වගුව ආගේශව ඔබට බොහෝ කරුණු අධ්‍යයනය කිරීමට පුළුවන. එම පිටක ත්‍රිත්වයේ විනය පිටකයට ඇතුළත් කොටස මගින් හිසු, හිසුත් වර්යාව සකසා ගැනීමට පැනවූ නීති මාලාව කෙටුම්පත් කර ඇත.

ධර්ම විනයෙහිලා අත්‍යන්තයෙන්ම වැදගත් වන්නේ සූත්‍ර පිටකය බැවි විද්‍යුත්තුන්ගේ එකමතික පිළිගැනීමයි.

සූත්‍ර පිටකයේ අඩංගු ධර්ම සාරය ඉතා ක්‍රමානුකූලව ගෙන හැර දක්වමින් විශ්ලේෂණයේ යෙදෙමින්, අර්ථ කථන ඉදිරිපත් කෙරෙන්නේ අහිඛ්‍යම පිටකයෙනි.

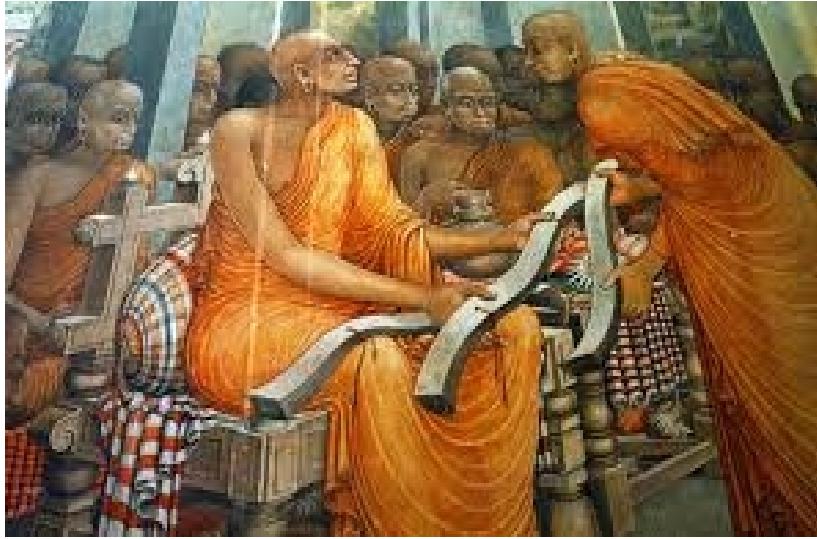
ත්‍රිපිටකය සුරක්ෂි දෙවැනි හා තෙවැනි ධර්ම සංගායනා :-

මූල පරම්පරාගතව මහ තෙරවරුන්ගේ බාරණ ගක්තිය මත ගත වර්ශ ගණනාවක් පවත්වා ගෙන ආ ත්‍රිපිටකය නම් වූ උත්තරීතර සඳහම් ප්‍රවාහය, පසු අවස්ථා දෙකකදී ම සංගායනාවන ට බදුන් ව එහි තිරුමලතාව හා තිරවදා හාවය තහවුරු කරගනු ලැබේය.

සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් සිය වසක් ගෙවුණු තැනෑ ව්‍යේඛ රට හිසුත් ඇතර පැන නැගි විනය ප්‍රශ්නයක් පදනම් කරගෙන විශාලා මහනුවරදී සක්බාකාම් තෙරණුවන්ගේ ප්‍රධානත්වයෙන් ධර්මයර හිසුත් හත් සිය නමකගේ සහභාගීත්වයෙන් දෙවැනි ධර්ම සංගායනාව පවත්වා බුදු දහමේ විර ජ්වනය යළි තහවුරු කරනු ලැබේයි.

අයෙක මහාධිරාජ්‍යයාගේ (ත්‍රි.පූ. 273-232) අනුග්‍රහයෙන් තෙවැනි ධර්ම සංගායනාව පැවැත්වීමි. ලේක ඉතිහාසයේ සඳහන් එකම දැවැන්තම ධර්ම දුත සඳහම් ව්‍යාපාරය තෙවැනි ධර්ම සංගායනාවෙන් නිපින් බව සිහිපත් කර ගැනීම යෙහෙති. අප්‍රකටව ද බහුතර ලේක ජනතාවක් මොහොකට හෝ නිරාමිස සුව විදින්නේ එහි ප්‍රතිඵලයක් නිසා බව සඳහන් කිරීම බෙහෙවින් ම සුතිසි.

දෙවන පිය තිස් මහ රජ සමයෙහි (ත්‍රි.පූ. 247-207) අරහත් මිහිද හිමියන් මෙරට වැඩිම කොට දේශනා කරන ලද්දේ තෙවැනි ධර්ම සංගායනාවේ දී ප්‍රතිශ්යාපනය කරන ලද පාලි ත්‍රිපිටකය ආගේශ ධර්ම කරුණු ය. මෙහිදී පාලි ත්‍රිපිටකය සඳහා වූ අටුවා හෙළ බසින් පිළියෙළ කරන ලදී. එවක පටන් දේශිය මහ සග රුවන මහත් දුෂ්කරතා මැඩ ගනිමින් මූල පරම්පරාගතව පවත්වා ගෙන එන ලද අසුභාරදහසක් වූ මහා ධර්මස්කන්ධය වළුගම්බා රජ් ද්වස (ත්‍රි.පූ. 29-17) මාතලේ අඩ විහාර ලේනෙහිදී ලේඛනාරුස් කරනු ලැබේමෙන් තෙවලා බුදු දහම් ලෙස ත්‍රිපිටකය ලියැවීමි. බුදු දහම් සුරක්ෂිත බව වසර සුවහසකට තහවුරු විය.

මූලිඩ පර්‍යාප්තික හිමිකය ගන්නාරක් වූ විගණ

II. පාලී නා හෙළවුවා කළ දුම් අටුවා

ආගමේ විශ්වාසයනුත්, විද්‍යාවේ කළේපිතයනුත් බැහැර කළ තැන සිට බුදුසමය පටන් ගැනේ. බුදුසමය ඉන්දියන් ගෙන් ම පසක් කරගත යුතු බැවින් එය අනුෂ්‍යතික වුවකි. ස්වභාව ධර්මය හා සබඳී බුදු දැනුම්න් හද නිවී සැනහේ. භවය උදුරා දැමීම අපේ කාර්යය වන බැවින් අපි බොද්ධයේ වෙමු. එය බුද්ධීමය ක්‍රියාවලියකි. බොද්ධයා යනු කිසි විටෙක ප්‍රහුදාන් අයෙකු නොවේ. මහු බුද්ධීමන් සත්ත්වයෙකි. හෙළ දැනන් බුදුනු දහමින් සහනහනු සඳහා මෙහි වැඩිම කළ අනුබුදු මිහිදු මා හිමියේ දීප භාෂාවෙන් ගැහුරු දම් දෙසු බව මහාවංශ කතුවර මහානාම හිමියේ දක්වන්නාහ. මිහිදු මා හිමියන් අර්ථ ප්‍රකට කරනු පිණිස ත්‍රිපිටකය හෙළ බසින් ලියන ලද බව සාරන්ප්‍රේපකාසිනියේ අටුවාවෙහි සඳහනි. පසු කාලයකදී මෙම හෙළ අටුවාවන් විවිධාකාරීය හේතුන් නිසා අභාවයට පත්වීය. එසේ වුව ද එම අටුවාවෙහි සඳහන් ඇතැමි පාය 10 වැනි සියවසේ ලියුවුණ දම්පියා අටුවා ගැටපදය වැනි පසු කාලීන ග්‍රන්ථවල සඳහනි.

පස වැනි සියවසෙහි මහානාම රජු දවස දෙශිවින් මෙරටට වැඩිම කළ බුද්ධසේෂ්පෑ හිමි අනුරාධපුර අරසංකර පිරිවෙනෙහි වැඩ හිද හෙළවුවන් පාලී භාෂාවට පරිවර්තනය කිරීමේ නිරත වූහ. හෙළවුවන් අතර මූල්‍ය තුන් පිටකයම අලළා කළ මහ අවියතා,

කුරුන්දීවෙලි විභාරයේදී ලියන ලද මහා කුරුන්දී අවියතා ආදී හෙළවුවාවන් පිළිබඳ තොරතුරු බුදුගොස් හිමියන් කළ පාලී අවියතා වල සඳහන් වේ.

බුද්ධසේෂ්පෑ හිමියන්ගේ කෘතින් :-

සමස්ත ත්‍රිපිටක මාලාව ම අන්තර්ගත කර රචනා කළ ‘විශ්වාදී මාර්ගය’ බුදුගොස් හිමියන්ගේ පළමු කෘතිය සේ සැලකේ. මහාවංශයේ දැක්වෙන තොරතුරුවලට අනුව විශ්වාදී මාර්ගය තෙවතාවක්ම ලියන ලද කෘතියකි. උන්වහන්සේගේ සමන්තප්‍රාසාදීකාව බොද්ධ ඉතිහාසය පිළිබඳව ඉතාමත් වටිනා තොරතුරු අනාවරණය කරනු ලබන කෘතියක් සේ සැලකීම මැනවී. දීස නිකායට අටුවාවක් ලෙසින් කළ සුම්ංගල විලාසිනිය ද මැස්සේම නිකාය සඳහා පපංචසුද්ධිය නම් අටුවාව ද සංයුත්ත නිකාය සඳහා සාරන්ප්‍රේපකාසිනිය ද බුදුගොස් හිමියන් අතින් ලියුවීණි. අංගත්තර නිකායේ අටුවාව ලෙසින් මහෝරප්‍රාතිය රචනා කරන උන්වහන්සේ කෘතියෙහි අවසන “මාගේ බොදු අටුවා ලිවීමේ මනදාල සමපුර්ණ හෙයින් මේ අටුවාව මහෝරප්‍රාතියෙහි නම් වේ” යනුවෙන් සඳහන් කරන්නේ තම අරමුණ මැනවින් සාක්ෂාත් කර ගත් බැවි මැනවින් අවධාරණය කරවනි. බුද්ධක නිකායට අයත් පරමත්ථ ජේත්තිකා, ජාතකවිය කතා, දම්මපදවිය කතා යන කෘතින් ද කංඩාවිතරණිය, අත්ථසාලිනී, සම්මෝහවිනෝදනී, යන උන්වහන්සේගේ අනු අවියතා කෘතින් අතියය වැදගති.

වෙනත් හෙළවුවාවන් කිහිපයක්

දම්මපාල හිමි	-	පරමත්ථ දීපනී
උපසේන හිමි	-	සද්ධම්මප්‍රේපකාසිනී
මහානාම හිමි	-	සද්ධම්මප්‍රේපකාසිනී
බුද්ධදත්ත හිමි	-	බුද්ධවංශවියකතා

ප්‍රස්වේක්ත අටුවා ග්‍රන්ථ අතරින් ජාතකවියකතාවෙහි නිදාන කතාවෙහි හා මධුරත්ථ විලාසිනී නම් වූ බුද්ධවංශ අවියතාවෙහි බෝස්තාණන් නියත විවරණය ලද සුමෙෂ තාපස කාලයේ සිට බුදු බව ලැබේ අනේපිබුසිටු අතින් දෙවිරම් මහ වෙහෙර පිළිගත් අවස්ථාව දක්වා සම්බුද්ධ වටිනය පිළිබඳව දීර්ඝ විස්තරයක් සැපයේ. දම්මපද අවියතාවෙහි ද බුද්ධ වටිනය පිළිබඳව තොරතුරු සමුදායක්ම ඇතුළති.

නොහේ. අවදාන සාහිත්‍ය නිර්මාණය කිරීමෙහිලා පුරෝගාමින්වය ගෙන ඇත්තේ ලේඛිය නිකායෙහි හින්න වූ සර්වාස්ථවාදී හිජ්ජ්‍යන් බව පැවැවේ. සුතු පිටකයේ ඇතැම් තොරතුරු ද එම හිජ්ජ්‍යන් හාවිතයට ගත්හ. අවදාන කළුපළතාව කාශ්මීර දේශයේ කේෂමේන්ද්‍රය රවනා කර ඇත්තේ එකොලාස්ට්‍රිනි සියවසේ බව පෙනේ. අව්‍යිසි බුදුවරුන් අතරින් ප්‍රථම සරණාංකර බුදුන්ගේ සිට ගොතම බුදුන් හා අනාගතයේ පහළවන මෙත්ති බුදුහිමියන් පිළිබඳව ද විස්තර කෙරෙන සර්වාස්ථ වාදීන්ගේ සංස්කෘත දිව්‍යවදානය මගින් බුදු සිරිත හදාරන්නන්ට ලැබෙන්නේ නොමද වූ ආලෝකයකි. එහි පරිවිණේද 37 ක්. පාලි අපදාන, සංස්කෘත අපදාන, යන්න එකිනෙකට පරියාය ව්‍යවකි. ඉන් ගම්‍ය වන්නේ ශේෂ්‍යීත්වයට පත් වූ පුද්ගල සිරිත් යන්නයි.

අවදාන කාති

- අවදාන ගතක
- දිව්‍යවදාන
- ජාතකමාලා
- කළුපළදානමාලා
- අවදාන කළුපළතා

මුම්බිණිය නගා සිටවූ ධර්මාගේක මහාධිරාජ්‍යය ගැන අපුකට රසවත් තොරතුරු ඇතුළත් වන එක ම කාතිය දිව්‍යවදානය සේ ගැනීම යෙහෙකි.

V. වින, බුදු සහ තිබුණිය බසින් ද ලියැවී ඇති පැරණි ක්ෂතින්හි බුද්ධ වර්තය

බුද්ධ වර්තය මේ වන විට ලෝකයේ කවර තරම් හාඡා ගණනකින් ලියැවී ඇත්දැයි මම නොදැනීම්. කිනම් බසකින් එය ලියවුන ද එම කාති කියවන්නේ නිවුනේම වෙති. බුද්ධ වර්තය අධ්‍යනය කරන්නට වැදගත් වන කාති කිහිපයක්ම වින බසින්ද ලියැවී තිබේ. ඇුනගුජ්‍රත් නම් වියතෙකු විසින් ත්‍රි.ව. 587 ද වින බසට පරිවර්තනය කරන ලද අභිනිෂ්කුමණ සුතුයෙන් සිදුහත් උපතේ සිට ජරිල දමනය දක්වා වූ බුදු සිරිත විස්තර වේ. පරිවිණේද 60 ක්. අපුකට තොරතුරු රසක් ඇතුළති. ත්‍රි.ව. 414 කරන ලද සර්ග 28 කින් සමන්විත ධර්මරකිත පේර විසින් වින බසට පරිවර්තනය කරන ලද බුද්ධ වර්තය කාතියෙහි ද සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණය දක්වා තොරතුරු ඇතුළති.

බුද්ධ වර්තය සැකෙවින් දැක්වෙන බුරුම කාති දෙකක් වන මාලාලංකාර ව්‍යුත් හා තථාගතාවදාන පසු කළෙකදී බිජැන් විසින් ඉංග්‍රීසි හාඡාවට පෙරලන ලදී.

තිබුණිය වාර්තා - සම්බුදු සිරිත වර්ණනා :-

නේපාලයෙන් විබෙට් දේශයට ගෙන යන ලද ධර්ම ග්‍රන්ථ තිබුණිය බසට පරිවර්තනය කරන ලද ඒවා අතර වැදගත් වන දුල්වා විනය ග්‍රන්ථයෙහි ජාතක හා අවදාන සුතු ඇතුළති. ඒවා අධ්‍යනය කිරීමට සෙසු දේශකයාට අවස්ථාව සැලසුන් වූඩ්විල් රෝක්නීල් විසින් ඒවා ඉංග්‍රීසියට පරිවර්තනය කර The life of Buddha Early History නමින් ඉංග්‍රීසි කාතියක් පළ කළ හෙයිනි.

VI. දේශාවන වාර්තා - බුදු සිරිත ආණිතව මැඩු රටා

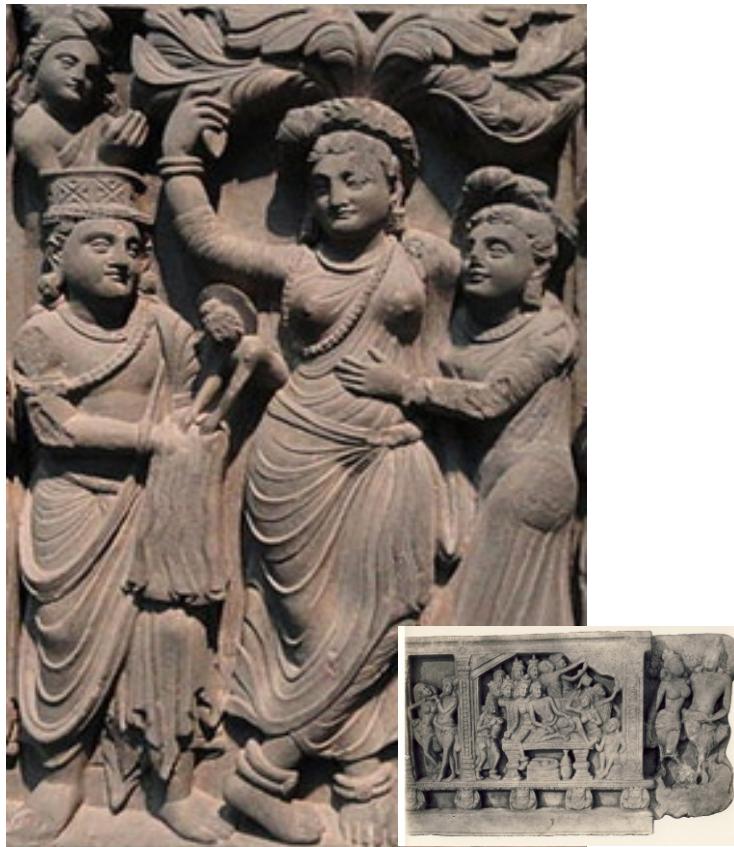
බුද්ධ වර්තය අධ්‍යනය කිරීමේදී මූලාශ්‍ර ග්‍රන්ථ මගින් ලබා ගන්නා තොරතුරු නිවැරදිව තහවුරු කර ගැනීමට බුදුන් වහන්සේ උපන් දේශයට පැමිණි විවිධ දේශ ගෙවීමෙකයන් විසින් තබන ලද දේශාවන වාර්තා ද අතිශය වැදගති. වින දේශාවක පානියන් හිමියන් ත්‍රි.ව. 399 ඉන්දියාවට පැමිණ වසර 15 කට ආසන්න කාලයක් ඉන්දියාවේ හා නේපාලයේ බුදු පා පහස ලද සැම තැන ඇවිද මහත් පරිගුමයකින් සකස් කළ foe Koue Kr දේශාවන වාර්තා ග්‍රන්ථය බුදු සිරිත හැඳුමේ ද බෙහෙවින් වැදගති. වින වන්දනාකරු හියුණ සියැන් විසින් සකසන ලදී. i-Yu-ki නම් වාරිකා සටහන් එකතුව ද පාහියන් හිමිගේ වාරිකා සටහන් තොරතුරු හා ගැලපේ. හියුණ සියැන් ත්‍රි.ව. 629 දී ඉන්දියාවේ සහ නේපාලයෙහි සොලාස් වසරක් සරා රස් කර ගත් තොරතුරු මෙහි ඇතුළති. එමගින් ද බුද්ධ වර්තයේ යම් යම් සංසිද්ධීන් තහවුරු කර ගැනීමට ලැබෙන මග පෙන්වීම අති මහති.

VII. භාරතීය කැටයම්, බිතිසිතුවම් හා සේල් ලිපි

බුදු සිරිත මුරතිමත් කෙරෙන ලිඛිත සාහිත්‍යයට අමතරව හාරතීය කැටයම්, බිතිසිතුවම් හා සේල් ලිපි විලින් ද ඉතා තීවිර අන්දමින් බුදු සිරිතේ ඇතැම් සිදුවීම සංඝ්වී ලෙසින් නිරුපතනය තෙරේ. බුදු සිරිත නිරුපිත කළාත්මක කැටයම් පිළිබඳව විද්‍යුත්තුන්ගේ වැඩි අවධානයක් යොමුවන්නේ නාගර්ජුනකොණ්ඩ හා අමරාවති වෙතය.

හයිඳාබාද් හී සිට කි.මි 150 ක් පමණ දකුණ දිගාන්තයේ පිහිටි නාගර්ජුන කන්ද නොගෙන් නාගර්ජුන කොළඹ ඉන්දියාවේ ආන්දා පුදේයේ ගන්තුර දිස්ත්‍රික්කයේ පිහිටි ප්‍රකට ඉපැරණි බොඳේ නගරයකි. මෙහි පිහිටි ප්‍රකට මූර්ති තුළින් ද බුද්ධ වරිතයේ විවිධ අවස්ථා ඉතා සියුම්ව ඉස්මතු කර දක්වේ. වනගතව පැවති මෙම කළා කෙන්ද්‍රය 1926 දී ලෝකයාට අනාවරණය කරනු ලැබුවේ පුරාවිද්‍යා ජ්. ආර් සරස්වතී විසිනි.

මෙහි ග්‍රේටික වර්ණ පාඨාණයෙන් බුදුසිරින් විවිධ අවස්ථා ආකර්ෂණීය අන්දමින් කොටා ඇත. අමරාවතියේ සිට මෙම පුදේශයට පැමිණ බුදුදහම පැතිරවීමට මුලිබවම ක්‍රියාකලේ බොඳේ ආචාර්ය වරයක වූ නාගර්ජුන විද්‍යාතානන්ය. ඔහු අනුස්මරණීය පිණීස ඔහු ගේ තමින් මෙම පුදේශය භාෂ්‍යන්වන්නට විය.

මුද්‍රිත සිරින කැටයම් - කළ මිනා විශේෂකම්

අජන්තා ගුඩා විතු :-

තෙවැනි සියවසට අයන් අජන්තා ගුඩා බිතු සිතුවම් මගින් බුද්ධ වරිතයේ විවිධ අවස්ථා සැකිවීමත් ආකාරයෙන් තිරුපණය කර ඇත. ගුඩා 30 පමණ මෙම බොඳේ සිතුවම් දැකිය හැකි ය. මෙම සිතුවම් වසර 800 ට වැඩි කාලයක් ගුඩාවල වාසය කළ හිසුන්වහන්සේලා ගේ තිරුමාණයන් ලෙස සැලකේ. වනගතව පැවති මෙම ගුඩා විතු 1819 දී බ්‍රිතාන්‍ය ජාතික ජේෂ්‍යන් ස්මිත් විසින් ප්‍රථම වරට සෞයා ගනු ලැබේ. මහාරාජ්‍යාගේ, මරතාස් ජනපදයේ සන වනයෙන් වැසි ගිය සහයා ද කළුකරයේ, වශ්‍යෙහිරා නදි අසබඩ පිහිටි මෙම ගුඩා සම්බන්ධ තුළ ජාතක කරා වස්තුන් මෙන් ම සම්බුද්ධ සිරින් වැදගත් අවස්ථා තිරුපිත ය.

මෙම දිස්ත්‍රික්කයෙහි ම පිහිටි එල්ලෝරා ගුඩා 34 ක් ද ඉපැරණි බොඳේ සිතුවම් හා කැටයම් මගින් බුද්ධ වරිතය මෙන් ම හින්දු දෙව්වරුන්ගේ විතු වලින් ද අලංකාත ය.

එව බල සිහාරි - සමවේද අජන්තා සිර

සෙල්ලිපි :-

සිර සම්බුද්ධ සිරිත මූර්තිමත් කරන ග්‍රන්ථ සම්බුදායට අමතරව එම ග්‍රන්ථ රත්නායන්ගේන් හෙළි වන තොරතුරු සනාථ කිරීමට සෙල්ලිපි මගින් ලැබෙන ආලේකය ඉමහත්ය.

ලුම්බිණියෙන් හමුවූ අතිශය වැදගත් පුරාවස්තුවක් ලෙසින් ද සැලකෙන අගෝක ශිලාස්ථම්භය සිදුහත් උපත සනාථ කරන ප්‍රධානතම සෙල්ලිපියක් ලෙස සැලකේ.

“දේවානා පියෙන පියදසි ලාජ්න
විසතිසා හිසිතේන්න
අතනේ අගාව මහියිතේ
හිදුබුධි ජාතේ ගාකාමුණීති
ශිලා විගඩාහිව කාලාපිතේ
ශිලාතබ්බේව උසපාපිතේ
හිදහගවං ජාතේති ලුම්බිනි ගාමේ
උභාලිකේ කතේ
අවහාගියේව”

(බැවින්දේ ලුම්බිනි ටැං මුඩිය)

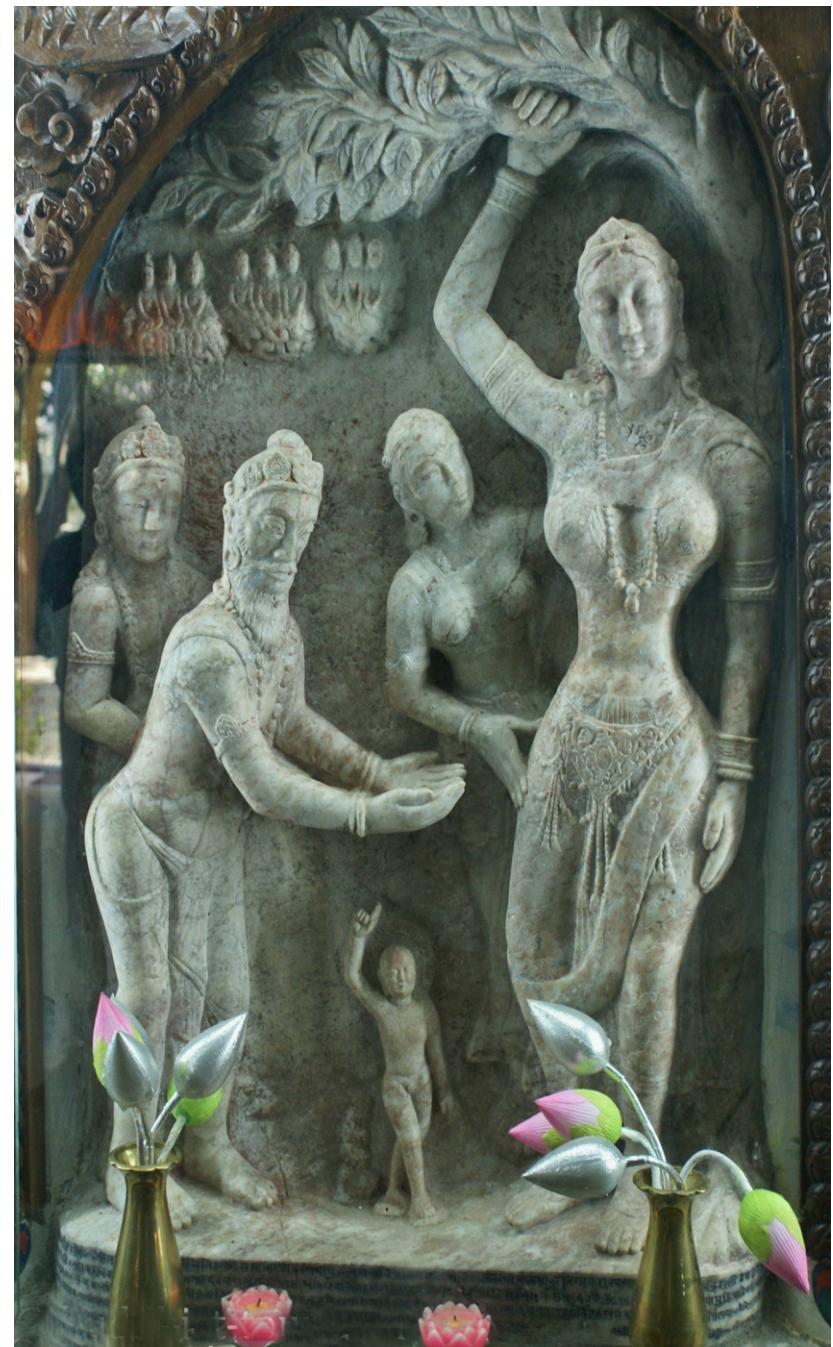
අහිමේශ්කයෙන් 20 වැනි වර්ෂයේ අගෝක අධිරාජ්‍යය ගාකා මුනින්දුයන්ගේ උපත සිදුවූ ස්ථානයට පැමිණ තම ගොරව උපහාර පුද කළ බවත්, මෙම ස්ථානය වටා ශිලා ප්‍රාකාරයක් තැනැවූ බවත්, බුදුරජාණන් වහන්සේට ගොරව දැක්වීමක් වශයෙන් අවට ගම්වැසියන් ගේ නිෂ්පාදනවලින් අවෙන් එකක් පමණක් බදු ගෙවීමටත් ඉතිරි බදු තිදහස් කිරීමටත් නියෝග කරමියි යන්න මෙම ශිලා ලිපියෙන් ප්‍රකාශිතය.

නිගාලී සාගර ටැම්
ලිපියෙන් දේවානම්පියතිස්ස
රජු කොළඹ බුදුන්ගේ
දාගැබ ද්විගුණකර ඉදිකළ
බව දක්වති.

බම්සන් නිරදුන්
විසින් අමරාවතී ස්ථ්‍රීපය කළ
බව දැක්වෙන සෙල්ලිපියක් ද
වෙයි.

අකුරු කළ රිඛම් ලිපි - මත් කරසි බුද අසිරිය

තෙවන පරිචීදාය

බුද්ධිරාජම් පෙළ

05. බුද්ධිරාජන් වහන්සේලාගේ වංශ පරමිපරාව

තමන් විසින් ම සත්‍ය ගැවීමක් නිරතව නිවන අවබෝධ කර ගත් සද තුන් ලොවටම එම දැනුම දේශනා කළ උත්තරීතර උතුමන් සම්මා සම්බුද්ධිරු වශයෙන් පිළිගැනී. වර්තමානයේ අප අදහන ගොනම කාකු මූණි යන ගොනම බුද්ධිරාජන් වහන්සේ අනන්ත අප්‍රමාණවූ විශ්වීය කාලය තුළ ලොව පහළ වූ 28 වැනි බුද්ධිරාජන් වහන්සේ ලෙසින් සැලකේ.

ගොනම බුද්ධිරාජන් වහන්සේගෙන් පසුව මෙම මහා භද්‍යක් පහළ වන මූනිනුයා ලෙස සැලකෙන්නේ මෙති බුද්ධිරාජන් වහන්සේ ය.

අටවිසි බුද්ධිරාජන් වහන්සේලා පහළ වන්නේ මහා කල්ප 12 ක් තුළ ය. එසේ පහළ වන බුද්ධිරාජන් වහන්සේලා ප්‍රමාණය මත මහා කල්ප වර්ග කොට ඇත.

01. ඉන්ඩ්‍ය කල්පය	- බුද්ධිරාජන් වහන්සේලා පහළ නොවන කල්පය.
02. සාර කල්පය	- එක් බුද්ධිරාජන් වහන්සේ නමක් පමණක් පහළ වන කල්පය
03. මණ්ඩ කල්පය	- බුද්ධිරාජන් වහන්සේලා දෙනමක් පහළ වන කල්පය.
04. වර කල්පය	- බුද්ධිරාජන් වහන්සේලා තුන්නමක් පහළ වන කල්පය
05. සාර මණ්ඩ කල්පය	- බුද්ධිරාජන් වහන්සේලා සිවු නමක් පහළ වන කල්පය
06. භද්‍ය කල්පය	- බුද්ධිරාජන් වහන්සේලා පස් නමක් පහළ වන කල්පය

දැනට අප ජ්වත් වන්නේ හඳ කල්පයක ය. ඒ අනුව කකුසඳ, කොළඹ, කස්සප, ගොතම, යන බුදුන් වහන්සේලා මෙතෙක් පහළ වී ඇති අතර, මෙතේ බුදුන් වහන්සේ ඉදිරි හඳ කල්පයේ පහළ වීමට නියමිත ය. කල්පය පිළිබඳව බුද්ධිරාජන් වහන්සේ මෙවැනි අදහසක් පළ කළ යේක.

“මහණෙනි, යම් සේ දිගින්, පළමුන් හා උසින් යොදුනාක් (සැ.16) බැඟින් එක සමාන වූ මහා කථ ගල් පර්වතයක් වේද, එම කථ ගල් පර්වතය අවුරුදු සියයකට වතාවක් ඉතා සිනිදු සඳහකින් පිරිමැදීම නිසා ඉතා දිරිස කාලයක් පැවැමෙන් මේ මහා පර්වතය සම්පූර්ණයෙන් ගෙවී අවසන්වී යා හැකි ය. එය එසේ ගෙවී අවසන් වූවත් කල්පයකට ඇති කාලයයෙන් අවුරුදු ගණන අවසන් නොවේ.” කල්පය සිතින් සිතා ගත නොහැකි තරම් අනන්ත වූ කාල වකවානුවක් බැවි ඉහත බුද්ධ දේශනය අනුව අපට සිතා ගත හැකි ය.

බුද්ධිරු කරුණු අවෙකින් අසමාන වෙති. ආයුෂ, ග්‍රීර ප්‍රමාණය, කුලය, විරය කාලපිටිවේදය, රශ්මිය, අහිනිෂ්කමණය, බෝධි ව්‍යාප්තය, පයසීඩක ප්‍රමාණය යනු ඒ අසමානතා අට වශයෙන් සැලකේ. බුද්ධිරුන් පිළිබඳ කරුණු තුනක් නො වෙනස් ව පවතියි. සියලු බුද්ධිරුන්ගේ බෝධිපයීඩිකය එක් ම තන්හි වෙයි. ද්‍රීසක් පැවැත්ම ඉසිපතන මිගදායෙහි සිදුවේ. දේවාරොහණය, සංකස්ස නගරද්වාරයෙහි සිදුවේ.

හැම බුදු කෙනෙකුන්ට ම සාධාරණ ධම්තා සමතිසෙකි.

1. පැශ්වීම හවික බෝධිසත්වයන් සිහිනුවනීන් යුතු වැ මවු කුසින් බිජිවීම.
2. මවුකුස පළක් බැඳ පිටත බලා සිටීම.
3. බෝසත් මවු සිටිපියෙහි සිට බෝසතුන් බිහිකිරීම.
4. අරණෙහි දී මවු කුසින් බිජිවීම.
5. උපන් කෙණෙහි උතුරු දිගේ සත් පියවරක් ගොස් සිහනාද කිරීම.
6. සතර පෙරතිමිති දැකී, පුත් කුමරු උපන්දා මහඩිනික්මන.
7. පැවැදි ව යටත් පිරිසෙයින් සත්දීනක් හෝ ප්‍රධන්වියී කිරීම.
8. බුදු වන ද්වස් කිරිපිබු වැළදීම.
9. තණ ඇතිරියෙහි වැඩ හිද සංයුත්‍යා යුතාධිගමය.
10. බුද්ධත්වය සඳහා ආනාපානසති කමටහන් වැඩීම.
11. මරුන් බිඳීම්.
12. බෝධිපයීඩියෙහි දී මැ ත්‍රිවිද්‍යාදී ගුණ ප්‍රතිලාභය.
13. සත්සති ගෙවීම.
14. මහ බඩුගේ අයදුම් දහම් දෙසීම.

06. දස පාරමි

තාම්ණාව, මානය, මේල්‍යාදාශ්ටීය යන තෙවැදුරුම් කෙළඳපුන් හා නොගැවුණු සිත් කිහිපි නොවූ, කරුණාවෙන් හා උපාය කොළඹයෙන් දෙලෝ සෙත සැලෙසෙන මග සලසා ගැනීමෙහි දක්ෂ වූ නුවණීන්, සිත මතාව රැක ගෙන දානාදී ගුණ ධර්මයන්හි නිරත්වීම පාරමි නම් වෙතේ.

මෙම දසපාරමිතා (ගුණබරම, ගුණ පිරුම, ගුණ පුරුදු) පාරමිතා, උප පාරමිතා, පරමත්ථ පාරමිතා, යනුවෙන් තිස් ආකාරයකට ධර්ම ගුන්වල සඳහන් වේ. මෙයින් සම්මා සම්බුද්ධත්වය පතන මහ බේස්සන්වරයෙකු එකී සමතිස් පෙරුමිදම් සපුරාලීම අවශ්‍ය වේ.

බෞද්ධ සාහිත්‍යයට හා ඉතිහාසයට අනුව අප හාගේවතුන් වහන්සේ ද බුද්ධත්වය ලැබේමට පෙර සාරා සංඛෝධනය කළේප ලක්ෂයක් මුළුල්ලේ මේ සමතිස් පෙරුමිදම් පිරුහ. බේස්තුන් බුදු බව ප්‍රාර්ථනය කෙරෙමින් පාරමිතා සපුරාණ කාලය ඇරුණින්නේ මහා කළේපයකි. මහා කළේපයක් අසංඛ්‍යය කළේප භතරකින් සමන්විත වෙයි. මහා කළේපය යනු මිනිස් සිතට සිතා ගත නොහැකි තරම් අති දීර්ඝ කාල පරිවිෂේෂයකි. බුදුන් වහන්සේ විසින් දේශීත සාසප සුනුයෙහි මහා කළේපයක දීර්ඝතාව මෙසේ පැහැදිලි කෙරෙයි.

"යොදුනක් දිග (සැ.16) යොදුනක් පළල, යොදුනක් උස විශාල ප්‍රාකාරයකින් වට ප්‍රදේශයක් පුරා ප්‍රාකාරයෙහි ඉහළ මට්ටම දක්වා අඟ අනුරා වසර සියයකට එක අඟ ඇටය බැඳින් ඉවත් කළ විටක මතු යම් දිනක එම ප්‍රදේශය හිස් වේද එනමුත් මහා කළේපය අවසන් නොවන්නේය."

මෙතරම් සුවිශාල කාලපරිවිෂේෂයක් පුරා අප මහා බේස්තාණන් බුදු බව පතා දස පාරමිතා පුරා ඇති බැවි බෞද්ධ සාහිත්‍යයෙහි සඳහනි. බේස්තාණන් විසින් පුරන ලද දස පාරමිතාවන් සැකෙවින් මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

01. දාන පාරමිතාව

දස පාරමිතා ආරම්භ වන්නේ දාන පාරමිතාවෙනි. කරුණා සිත පෙරදැරිව දෙලෝ යහපත සලසා ගැනීමේ අරමුණීන් නුවණීන් තමා සතු වූවක් පුරා කිරීමේ වෙතනාවෙන් අනුන්ව දීම හා ඒ අනුයෙන් ඇති වන්නාවූ අලෝහ වෙතනාව දාන පාරමිතාව ලෙස සැලෙක්. සංඛ බ්‍රාහ්මණ, අකිත්ති, කුම්මාසද්‍යණ්ඩ, මහා සුදස්සන, වෙස්සන්තර වැනි

ජාතක කාලා වලින් බේස්තුන් බාහිර වස්තු පරිත්‍යාගයෙන් දාන පාරමි පිරු අවස්ථා මැනවීන් නිරුපණය වේ.

බේස්තුන් සිය සිරුමේ අවයව පුරා කරමින් දාන උපපාරමිතා ද සපුරා ඇති. සිව් ජාතකය දාන උප පාරමි පිරු අවස්ථාවක් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

දාන පරමත් පාරමි නොහොත් සිය ජීවිතය ද පරිත්‍යාග කරමින් දාන පාරමිතා පිරු අයුරු සය ජාතකයෙන් පැහැදිලි වෙයි.

02. ශීල පාරමිතාව

කරුණා සිත පෙරදැරිව, දෙලොව යහපත උදෙසා මනා සිහි නුවණීන් යුතුව තිදොර සංවර්ධන පවත්වාගෙන යමින් හවයේ සැරී සැරීම ශීල පාරමිතා ධර්මතාවයයි.

ශීල පාරමිතාව වාරිතා ශීලය හා වාරිතා ශීලය යනුවෙන් දෙවදැරුමිය. වාරිතා ශීලය සපුරාමින් සාම, නන්දිය, අසාතමතත්, ජයදිය, මාතු පෝෂක කාලා වස්තු වලින් ද, ගරුවරන්ට කිකරුව සේවය කිරීම, කාරණ්ඩිය, ජව, සකුණු ජාතකවලින් ද, අමුදරුවන් පෝෂණය කිරීම සුවන්ණහංස ජාතක කාලාවෙන් ද, කාම දස්සන ජාතකයෙන් ශීලනුන්ට උවටැන් කිරීම පිළිබඳව ද, පැවිදී උතුමන්ට උවටැන් කිරීම කුම්භකාර ජාතක කාලාවෙන් ද පැහැදිලි වේ. නොකළ යුතු පාප ක්‍රියාවන්ගෙන් වැළකීම වාරිතා ශීලයයි. මේ අනුව ප්‍රාණසාතයෙන් බේස්තුන් වැළකී සිටි අයුරු ශීල වීමෘසන ජාතකයෙන් ද, පරදාර සේවනයෙන් වැළකී සිටි අන්දම මහා නාරද කස්සප ජාතකයෙන් ද, වෙතිය හා තක්තාරු ජාතකවලින් මුසාවාදයෙන් වැළකී සිටි අයුරු ද, සුරාපානයෙන් වැළකී සිටි අයුරු කුම්භ හා හඳුයට යන ජාතක කාලා වලින් ද පැහැදිලි වේ.

03. නෙක්බම්ම පාරමිතාව

කරුණා සිත පෙරදැරිව දෙලෝ යහපත උදෙසා මනා සිහි නුවණීන් යුතුව කාමයන්ගේ ආදිනවයන් දැක එකී කාමයන්ගෙන් නික්මීම නෙක්බම්ම පාරමිතාවේ ධර්මතාවයයි. වුල්ල, සුතසේම, වුල්ලබෝධි, සේමනසස්ස ආදි ජාතක කාලාවලින් අමු උරුවන්, දේපල, ඉඩකඩීම පිළිබඳව වූ බැඳීම් බිඳ දමා නෙක්බම්ම පාරමිතාවද ඇස්, හිස්, මස්, ලේ ආදිය පිළිබඳව ආභාව අත්හැර දමා නෙක්බම්ම උප පාරමිතාවද, සිය ජීවිතය පිළිබඳව වූ ආභාව අත්හැර දමා නෙක්බම්ම පරමත් පාරමිතාවද, බේස්තුන් විසින් පුරන ලදී.

04. ප්‍රඟා පාරමිතාව

කරුණා සිත් පෙරදැරිව දෙලොව යහපත උදෙසා මනා සිහි තුවණීන් යුතුව නාමරුප ධර්මයන්ගේ යථා ස්වභාවය දක්නා තුවණ ප්‍රඟා පාරමිතාව යන ධර්මතාවයයි. ප්‍රඟා පාරමිතාව වින්තනමය, සුබමය, භාවනාමය වශයෙන් තෙවැදැරුම් දියුණු කර ගැනීමට බෝසතුන් මහත් වැයමකින් කටයුතු කළේ ය. ප්‍රතිසන්ධි ප්‍රඟාව යනුවෙන්ද හැඳින්වන වින්තනමය ප්‍රඟාව ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ පෙර කර්මානුරුපව උපතින්ම පිහිටින්නකි. ස්ව ගක්තියන් හා විරෝධයන් යුතුව වෙනත් කෙනෙකුගේ මග පෙන්වීමෙන් තොරව තුවණීන් මෙනෙහි කිරීමෙන්ම වින්තනමය ප්‍රඟාව පහළ වේ. පණ්ඩිතයන් ඇසුරෙන්, මවුන් විසින් ලියන ලද පත පොත පරිඹිලනයෙන් හා තර්කනයෙන් දියුණු කර ගන්නා තැණස සුබමය ප්‍රඟාව වශයෙන් සැලකේ. භාවනාමය ප්‍රඟාව යනු සමඟ, විද්‍රෝහනා භාවනා ඇසුරෙන් උපදාව ගන්නා ප්‍රඟාවෙකි.

සියලු ම පාරමිතා වැඩිම පිණිස ප්‍රඟාව හේතුවන බවද බුදුන්වහන්සේ වදාල සේක.

05. විරෝධ පාරමිතාව

කරුණා සිත් පෙරදැරිව දෙලොව යහපත උදෙසා මනා සිහි තුවණීන් යුතුව සිතින් හා කියින් සෙසු අයට පරෝපකාරය කෙරෙහි පවත්නා වූ උත්සාහය විරෝධය පාරමිතාව යන ධර්මතාවයයි. උද්‍යෝගය තිසා කිසියම් කාර්යයක් ආරම්භ කිරීමේ සිතක් පහළ වුව ද ඒ සයදහා ඉදිරිපත්වීම අත්‍යාච්‍යාව වේ. ඉදිරිපත්වීම පමණක් නොව එළඹි කාර්යය සඳහා වනතුරු එහි නිතර වැඩිමෙන් වීමද වැදගති. විරෝධය පාරමිතාව සාර්ථක අනිවෘතිය සැලසෙන්නට සේම අන්‍යතාන්ගේ යහපතද සලසා දෙයි. වියන් පාරමිතාව පාරම්, උප පාරම්, පරමත් පාරම් වශයෙන් වියන් පාරමිතාව තෙවදැරුම් වේ.

06. ස්වභාවීන පාරමිතාව

කරුණා සිත් පෙරදැරිව දෙලොව යහපත උදෙසා මනා සිහි තුවණීන් යුතුව හේතු ප්‍රත්‍යායන් මුළුකොට හටගන් සියලු දේ පිළිබඳව වූ නිවැරදි උපේෂණාවෙන් යුතුව ඉවසීමේ ගුණය ස්වභාවීන පාරමිතා යන ධර්මතාවයයි.

ස්වභාවීන යන්නෙහි මූලික අර්ථය ඉවසීමේ ගුණය පුදුණ කිරීමයි. ඉවසීම ධම්ම නිකුතා බන්තිය සහ අධිවාසක්බන්තිය යනුවෙන් දෙවදැරුම් වේ. මෙයින් ස්වභාවීන පාරමිතාවට අයන් වන්නේ

අධිවාසන ස්වභාවීන පමණයි. එමගින් ගම්‍ය වන්නේ සිත් තුළ උපන් කෝපය පිටවන්නට හොඳ සිත තුළ ම තබාගෙන කෝපය සංසිඳවා ගැනීමයි.

අධිවාසනක්බ ස්වභාවීන පියද තෙවදැරුම් වේ.

- i. බාහිර කරුණු හේතු කොට ගෙන ඇති වන කෝපය සංසිඳවා ගැනීම.
- ii. තමන් තිසා ම ඇතිවන තුරුස්නා ගති කෝපයෙන් තොරව ඉවසීම.
- iii. අනුන්ගෙන් හා සංඛ්‍යාගෙන් සිදුවන හිරුහැර මැදිහත් සිතින් ඉවසීම බෝසතුන් විසින් සසර පුරා ස්වභාවීන පාරමිතාව පුරනු ලැබේ.

07. සත්‍ය පාරමිතාව

කරුණා සිත් පෙරදැරිව දෙලොව ම යහපත උදෙසා මනා සිහි කළුපනාවෙන් යුතුව බොරුකීමෙන් වැළැකීම, පොරාන්දු කඩ කිරීමෙන් වැළැකීම ආදි නොරවීමේ ගුණය සත්‍ය පාරමිතාව යන ධර්මතාවයයි. හැම විට සත්‍යම පමණක් කරා කිරීම මෙම පාරමිතාවේ මහගු ගුණයයි.

සත්‍ය පාරමිතාව පිරීමෙන් විවිධ ආශ්වර්යමන් ක්‍රියා සිදු කළ හැකිය. අංගුලිමාල තෙරුණ් අසාධා තත්වයට පත් ස්ත්‍රීයය සුවපත් කරන උද්දේ සත්‍යත්වියා බලයෙනි.

08. අධිෂ්ථාන පාරමිතාව

කරුණා සිත් පෙරදැරිව දෙලොව යහපත උදෙසා මනා සිහි තුවණීන් යුතුව උපදාව ගත් යහපත් අධිෂ්ථානයන්, අමේෂාවන් නොවෙනස්ව පවත්වා ගැනීම අධිෂ්ථාන පාරමිතාව යන ධර්මතාවයයි.

තම සුතුවුවන් දුකට පත් වෙදීදී, තම දහ ධානා අහිමි වී යදීන් දන් දීම ආදි ගුණ දම නොසැලී පුරුදු කිරීම අධිෂ්ථාන පාරමිතාවයි. තම සිරුරට පිඩා ගෙන දුන්නද තම ඇස් හිස් මස් අහිමි වී ගිය ද දානාදී ගුණ දම් පිරීම නොසැලී පුරුදු කරමින් අධිෂ්ථාන පරමත්ථ පාරමිතාවයි. බෝසතුන් විසින් මෙම තෙවදැරුම් අධිෂ්ථාන පාරමිතා පුරන ලදී.

09. මෙත් පාරමිතාව

කරුණා සින් පෙරදැරිව දෙලොව යහපත උදෙසා මනා සිහි තුවණීන් යුතුව තමා කෙරෙහි දක්වන ලේඛනකමත් කුඩා බවත් බෙදයකින් සිමාවකින් තොරව සියලු සතුන් කෙරෙහි පතුරවාලීම මෙත්තා පාරමිතා ධර්මතාවයයි. මෙත්තා පාරමිතාව පුරන බෝසන් උතුමෝ සිත, කය, වචනය යන නිදෙරින් ම එය සූයාවට තැගති. මෙය මෙත්තා සහගත කාය කරම මෙත්ත සහගත ව්‍යාපෘති කරම, මෙත්තා සහගත මනේකරම යනුවෙන් සපුරාලිය යුත්තකි.

10. උපේක්ෂා පාරමිතාව

කරුණා සින් පෙරදැරිව දෙලොව යහපත උදෙසා මනා සිහි තුවණීන් යුතුව තමා කෙරෙහි දක්වන ලේඛනකමත් පක්ෂපාතී වීම, තෙක්දයෙන් විරද්ධ වීම යන අන්ත දෙකෙන් බැහැරව මිතුරු පස මිතුරු සම්බන්ධයන් කෙරෙහි සම මෙත ඇතිකරගැනීම උපේක්ෂා පාරමිතාව යන ධර්මතාවයයි.

ලාභ අලාභ, යස අයස, නින්දා පැසසුම්, සැප දුක යන අටලෝ දහමට අකම්පිතව උපේක්ෂාවෙන් කටයුතු කිරීම උපේක්ෂා පාරමිතාව පුරන බෝසන්වරුන් තුළ දැකිය සුවිශේෂීය ලක්ෂණයයි.

බෝසනානන් වහන්සේ සාරා සංඛ්‍යා කළේප ලක්ෂයක් මුළුල්ලේ ඉහත සඳහන් දස පාරමිතාවන් සමතිස් පාරමිතාවෙන් වන අයුරින් පුරණය කරමින් අවසන් අත් බවයට පෙරාතුව පෙර තුසිත දෙව් ලොව උපිත ලැබේය.

දාන පාරමිතා

07. ගෞතම බෝධිසත්ත්වයන් නියත විවරණ ලබාගැනීම

සම්මා සම්බුද්ධරජාණන් වහන්සේ තමන් ඉදිරියේ තමන් ලැබීමට අපේක්ෂා සම්මා සම්බුද්ධත්වය ස්ථීර වශයෙන් ම ලැබේ ද යන්තර පිළිබඳව කරුණු දැනගැනීමට හා තහවරු කර ගැනීම හැදින්වෙන්නේ නියත විවරණ ලැබීම යනුවෙනි. බුදු සිරිත හා බැඳුනු බොහෝ විස්තර ද මහි දී බුද්ධරජාණන් වහන්සේ විසින් ප්‍රකාශයට පත්කිරීම ද සිදුවේ. නියත විවරණ ගත් මොහොතේ පටන් බෝසන්වරු ගැඳා, විරය, සති සමාධි, ප්‍රයා යන පංච විධි ධර්මයන් පිරීම කෙරෙහි වැඩි වශයෙන් කැපවේ. සම්මා සම්බුද්ධත්වය වෙනුවෙන් පාරම් පිරිය යුතු කාලය ද මහිදි තීරණය වෙයි. නියත විවරණ ලබන අවස්ථාවේදී සම්පුර්ණ වී තිබිය යුතු කරුණු අත්ක පිළිබඳව ද බුද්ධවංශ පාලියෙහි සුමෙෂ් කතාවේ දක්වා ඇති.

බුද්ධත්වය ප්‍රාර්ථනා කොට නියත විවරණ ලැබීමට සුදුස්සෙක් වන්නේ, මිනිසන් බව ලබා ඇති අයෙක් පමණි. එසේ ම ඔහු පිරිම් ආත්මයක් ලබා සිටිය යුතු ය. රහත්වීමට හේතු සම්පූර්ණ තිබිය යුතු ය.

බුද්ධරජාණන් වහන්සේ නමක් සියැසින් දැක ගැනීමට තරම් හායා සම්පන්න විය යුතු ය. පැවැති බව ලැබ සිටිය යුතු වේ. අෂ්ට සමාජත්ති ලද දහානාහියෙකු විය යුතු ය. තවද බුද්ධරජාණන් වහන්සේ ට සිය දිවිය වූව ප්‍රදකරන්තර තරම් ආත්ම ගක්තියින් හෙබි පුද්ගලයෙකු විය යුතු ය. බුද්ධකාරක ධර්ම හෙවත් පාරමිදම් පුරණය කෙරෙහි කැපවීමකින් යුත්ත පුද්ගලයෙකු විය යුතු ය.

අප මහ බෝසනුන් සුමෙෂ් නම තාපසයෙකුව උපත ලබා, දීපංකර බුද්ධරජාණන් වහන්සේගේ පාද මුලයෙහි දී නියත විවරණ ලැබීමට සුදුසු වූයේ ඉහත දැක්වූ අෂ්ට ධර්මතා සපුරා තිබූ බැවිනි.

දීපංකර මහ බෝසනානේ තුසිත දෙව්ලොවින් වූතව, මිනිස් ලොව දඹිදිව රිංච් තුවර රු කළ සුදේවී රුළුන්ට හා සුමෙෂ් දේවියට පුත්ව උපත ලැබේ ය. එතුමා පැවැති දස මසක් විරයය කොට පලොල් බෝධි වෘත්තයක් සෙවනේ සම්මා සම්බුද්ධ පදවියට පත්විය.

එ අවධියේ අප මහා බෝසනානේ පාරම් දම් සපුරමින් හවයේ සැරසරණුයේ දඹිදිව අමරවතී තුවර සුමෙෂ් බාහුමණ තමින් උපත ලද්දේ ය. හේ තෙම දෙමාපියන් මිය පරලොව ගිය පසුව විශාල ධනස්කන්දය දනට පිනත දී, සියලුල අතහැර හිමවතේ ධම්මික පවිවේ ආගුමගතව තපස් දිවියට පිළිපන්නේ ය. මේ සමයේ දීපංකර බුදු පියාණන් රම් නගරයෙහි සුදුරුණ වෙහෙර වෙත වැඩිම කළේ ය.

සා දිගිගෙන වුත්, නව කෙළ ලක්ෂයක් රහතන් හා සමග ඒ බුදුන් දැඟ වලදාවා මේ බුදු බවට මැ ප්‍රාර්ථනා කළේමි. තිස්ස නම් බුදුන් සමයෙහි සූජාත නම් රජ තමුස් වැශ, යොදුනාක් සා කරබුවකින් දිවමල් පුදා මහ පියුමක් බුදුන් සිරසට පුදා, එදාද මේ බුදු බවට මැ ප්‍රාර්ථනා කළේමි. පුස්ස නම් බුදුන් සමයෙහි විජත නම් රජවැ රජය හැර බුදුන් කෙරෙහි මහණවැ පිටකතුය ගෙවා දැනැ, බුදු සස්නේහි ධර්ම කාලීකයන් කෙරෙහි අගු වැ ප්‍රතිපත්තින් බුදුන්ට පුජා කොට මේ බුදු බවට මැ ප්‍රාර්ථනා කළේමි. විපස්සී නම් බුදුන් සමයෙහි අතුල නම් දිව්‍යනාග රාජන් වැ, සඳ මධ්‍යලක් සා මධ්‍යවෙකු දී සත් ද්‍රව්‍යක් බුදුන් සගුන් වලදාවා අනරුග මිණි පළගක් පුදා, එදා ද මේ බුදු බවට මැ ප්‍රාර්ථනා කළේමි. සිඩි නම් බුදුන් සමයෙහි අරින්ද නම් රජවැ සත් ද්‍රව්‍යක් මහා දන් දී, මගුලැනු සරසා ඇතු උසට කප්පිය හා මේ පුදා, එදාද මේ බුදු බවට මැ ප්‍රාර්ථනා කළේමි. වෙස්සහු නම් බුදුන් සමයෙහි. සූදුසුන් නම් රජවැ දහසක් විභාර කරවා බුදුන් පිළිගන්වා රජ සැපතුන් පුදා මහණ වැ තවද තෙලෙස් දුනාංග ප්‍රතිපත්තින් ඒ බුදුන්ට පුදා මේ බුදු බවට මැ ප්‍රාර්ථනා කළේමි. කකුසඳ නම් බුදුන් සමයෙහි බෙම නම් රජ වැ, සත්ත්‍යස් දහසක් පමණ රහතන් හා සමග ඒ බුදුන් පවරා, මහා දන් දී සත්ත්‍යස් දහසක් පමණ පාත්‍රා සිවුරු හා අදුන් ආදී නොයෙක් බෙහෙත් බඩු දන් දී මේ බුදු බවට ම ප්‍රාර්ථනා කළේමි. කාජයප නම් බුදුන් සමයෙහි ජෝතිපාල බමුණු වැ සයේකාර නම් කුම්භකාරයාගේ මිතු බලයෙන් බුදු සසුන් වැදැ මහණ වැ තුන් පිටකය ගෙවා දැනැ ප්‍රතිපත්තින් පුජා කොට මේ බුදු බවට ම ප්‍රාර්ථනා කළේමි.

මේ අනුව අප ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේ බුදුවරුන් තුන් නමකගෙන් අනියත විවරණ්, සෙසු බුදුවරුන් විසි හතර දෙනෙකුගෙන් නියත විවරණ් ලද බවද පැහැදිලි වේ.

08. බුද්ධාංකුරය ලොව පහළවන කළේම් සක්‍රිය මහා ධර්මතා

i. උපතේදී සක්‍රිය ආශ්වර්යමන් ධර්මතා

ත්‍රිපිටකයට අයන්, දිස නිකායෙහි ද්විතිය හා ගයෙහි මහාපදාන සූත්‍රයෙහි බෝසන්හු මිහි මත උත්පත්තිය ලබන අවස්ථාවෙහි සිදුවන ආශ්වර්යමන් ධර්මතා ගෞතම බුදුන් වහන්සේ විසින්ම සවිස්තරාත්මකව දේශනා කළ අයුරු අපට දැක ගත හැකි වේ.

“බොසන්හු තුසින දෙව් ලොවින් වුත්ව මව කුස පිළිසිද ගන්නා මොහොතෙහි දෙවියන් සහිත, මරුන් සහිත, බමුන් සහිත ලෝකයන්හි, මහන් ආලෝකයන් පහළ වෙයි.” සහභාර ඇති නිරයන් වෙතද, යම් තැනෙක මහ තෙදැති සඳ හිරුහු යම් තැනෙක සිය එළියෙන් අදුර යුරුලන්නට නොහැකි වෙතද, එහි පවා දෙවියන්ගේ දෙව් එළිය ඉක්මවා, අපමණ වු මහන් ආලෝකයක් පහළ වෙයි.

මේ දස දහස් ලෝදා ද හාත්පසින් සැලෙයි, වෙසසින් සැලෙයි, වෙවුලයි. (කිසිවෙකු හට විපතක් නොවුන බව අවුවාව කියයි.) දෙවියන්ගේ දේවානුහාවය ඉක්මු ව අපමාණ වු විපුල ආලෝකයක් ලොවැ පහළ වෙයි.

යම් විවෙක බෝසන්හු මව කුසට බවුවෝ වෙද්ද, එකලු සිවුදෙනෙක් දෙව් ප්‍රත්තු (සිවු වරම් රජහු) ඒ බෝසතුන් හෝ බෝසන් මව හෝ කිසි මිනිසේක් හෝ නොමිනිසේක් හෝ නොපෙළව සි සතර දිග රක්වලට පැමිණෙන්.

එකල්හි පියවියෙන් ම සිල්වත් වු බෝසන් මව පණිවායෙන් වැළකුණී වෙයි. අයිනාදින් වැළකුණී වෙයි. කාමලීර්ජාවාරයෙන් වැළකුණී වෙයි. මුසාවෙන් වැළකුණී වෙයි. මදට පමාවට කරුණු වු රහමෙරින් වැළකුණී වෙයි.

යම් විවෙක බෝසන් තෙම මව කුසට බවුයේ වේ ද, එ තැන් පටන් කොට බෝසන් මවට පිරිමින් කෙරෙහි කාමගුණනියුති වු සිතෙක් නොපහළ වේ. රාගයෙන් රත් වු සිතැති කිසිදු පුරුෂයක්හු විසින් බෝසන් මව ඉක්මියැ හැකි නොවේ.

මි පස්කම් ගුණයෙන් සමර්පිත ව සංයුත්ත ව ඉදුරන් හසුරුවයි. මේ මෙහි ධර්මතා යි.

පෙර වූ දැයක් කියමි. අනදයෙනි, මහ සුදුසුන් රජ එම අස්ථිවන විමසනුයේ පෙරවරු සෙමෙහි උතු අරා මුහුද හිමි කොටුති පොලොව වටා ගොස් කුණාවති රාජධානීයට පෙරලා අවුත් උදේ හොඳුන් වැළැඳී ය.

iv. මිණි රුවන

“තව අනදයෙනි, මහ සුදුසුන් රජට මිණිරුවනෙක් පහළ විය. එය සොයුරු වූ පිරිසුදු ආකර්ෂණීය උපන, අටැස්, මොනොවට පිරියම් කරන ලද, පැහැදිලි වූ, වෙසෙසින් පහන් වූ සියල් අපුරින් සම්පූර්ණ වූ වෙරළම්ණක. අනදයෙනි, ඒ මිණිරුවනේ එළිය නාත්පස යොත්නක් තැන් පැතිර පැවැත්තෙන් විය. අනදයෙනි, ඒ පෙර දැයක් කියමි. මහ සුදුසුන් රජ එම මිණිරුවන විමසනුයේ සිවුරග සෙන් සන්නාහ සන්නද්ධ කොට මිණි රුවන දද මුද්‍රනට නංවා රී ගනුදෙහි නික්මුණේ ය. අනදයෙනි, නාත්පසු යම් ගම් කෙනෙක් වූහුද මහ දහවලු සි හතනාහු, ඒ එළියෙන් වැඩ ඇරෙහුහා.”

v. ඉතිරි රුවන

“අනදයෙනි, මහ සුදුසුන් රජට වෙසෙසි රු ඇති, දැකුම්කළී, සිත පහදවන, උතුම් පැහැද සපුරායෙන් යුත්, ඉතා නො උස්, ඉතා නොමිටි, ඉතා කෙටවු නොවූ, ඉතා නොතර, ඉතා නොකළු, ඉතා නොසුදු, මිනිස් පැහැසපුව ඉක්මුවූ, දෙවි පැහැසපුව නො පැමිණි ස්ත්‍රීයක් වූ ඉතිරි රුවන පහළ විය. අනදයෙනි, ඉම්බ්ලු පුලුනෙහි හෝ කපු පුලුනෙහි සෙසින් ඒ ඉතිරි රුවනගේ මොලොක් පහස වෙයි. අනදයෙනි, ශිත සමයෙහි සිසිල් වෙත්, අනදයෙනි, ඒ ස්ත්‍රී රත්නයා ගේ කයින් සඳහන් සුවඳ හමයි. මුවින් මහනෙල් මල් සුවඳ හමයි. අනදයෙනි, ඒ ස්ත්‍රී රත්නය මහ සුදුසුන් රජට කළින්ම නැගි සිටිනුයේද, වතාවත් නීමවා පසු වැ හිඳුන් ද කුමක් කරනුයේද, රජට මන වඩනා දැ ම කරනුයේද, පිය බස්ම තෙප්ලනුයේද, වෙයි. අනදයෙනි, ඒ ඉතිරි රුවන සිතිනුද මහ සුදුසුන් රජ ඉක්මු නො හැසිරෙන්නේ විය.”

vi. ගැහැවී රුවන

“තවද අනෙකක් කියමි, අනදයෙනි, ඒ මහ සුදුසුන් රජට ගැහැවී රුවනෙක් පහළ විය. යමෙකින් හිමියන් ඇත්තාවූ ද හිමියන් නැත්තා වූ ද නිධාන දක්නේද එසේ වූ කරම විජාකජ දිවැසෙක් ඒ

ගැහැවී රුවනට පහළ විය. හේ මහ සුදුසුන් රජ කරා එලැඹ දෙවියනි, ඔබ මන්දොන්සාහ වන්න, ඔබට ධනයෙන් කටයුතු දැ මම ධනයෙන් කැරෙදෙන්නෙම් සි මෙසේ සැලු කෙලේ ය. ඒ පෙර වූවක් කියමි. අනදයෙනි, මහ සුදුසුන් රජ එම ගැහැවී රුවන විමසනුයේ නැවක නැග ගංගා තදිය මැදැ දිය පහරට බැස, ගැහැවීරුවන බණවා, ගැහැවිය, මට අමු රනින් හා ගුද්ධ කළ රනින් ප්‍රායෝගනය ඇතැයි, කිහි. මහරජනි, එසේ වී නම් එක් තෙරකට නැව එලැඹිවායි, හේ කිහි. ගැහැවිය මෙහිදීම මට හිරණ්‍ය ස්වර්ණයෙන් වැඩෙක් ඇතැයි, රජ කිහි. අනදයෙනි, එ කල්හි ඒ ගැහැවීරුවන දේශීතින් දිය ස්ථරී කොට හිරණ්‍ය ස්වර්ණයෙන් පිරිසුදු සැලියක් ඔසොවා ගෙන මහ සුදුසුන් රජට මහරජනි, මෙතෙකින් සැහේද? විමසියි.”

vii. පිරිනා රුවන

“තවද අනදයෙනි, පණ්ඩිත වූ, ව්‍යක්ත වූ, ප්‍රකාන්ත ප්‍රඟා ඇති, මහ සුදුසුන් රජුහු කරා එලැඹිවිය යුත්තහු එළඹවන්නට ව ද, බැහැර කළ යුත්තහු, බැහැර කරවන්නට සමර්ථ වූ පරිනායක රත්නයද, (පුතු රත්නයද) පහළ විය. හෙතෙම මහ සුදුසුන් රජකරා එලැඹ දෙවියිනි, ඔබ මන්දොන්සාහ වන්න, මම රට අනුසස්නෙම් සි මෙසේ කිහි. අනදයෙනි, මහ සුදුසුන් රජට මෙබඳ පරිනායක රත්නයෙක් විය. අනදයෙනි, මහ සුදුසුන් රජ මේ සත් රුවනින් සම්නවිත විය.”

ඉහත මහා සුදුස්සන සූත්‍රයෙහි පැනෙන පරිදි, පළමු වන රුවන ලෙස දක්වා ඇත්තේ සක් රුවනකි. කෙන්වියෙන් සක් රුවන වෙත පැන් ඉස කිසියම් පාර්ථනයක් කළ විට එම පැතුම අපේක්ෂිත පරිදි ම ඉවුවේ. සක්විති රජ හට පහළ වන දෙවන රුවන වන්නේ දවල හස්තියෙකි. උපෝසථ කුලයට අයන් මෙම සුදු හස්ති රාජයා අහසින් යාමේද හැකියාව ඇති සත්ත්වයෙක් බව පැවැසේ. දවල ගරිරයකින් හා කාල වර්ණ හිසක් සහිත අහසින් යන බලාහත නම් අජානේන්ය අඛවයා සක්විති රජෙකුට පහළ වන තෙවැනි රුවනයි. සිව්වැනි රුවන සේ සැලුකෙන්නේ මිණි රුවනකි. වෙරළම්ණක ලෙස හැඳින්වෙන මෙම මිණි රුවන රාජ්‍ය කාලයෙහි ඒ අවට පුදේශය ආලෝකමත් කිරීමට සමත්ය. ගක්විති රජුන්ට හිමිවන පස් වන රුවන ස්ත්‍රී රත්නයෙකි. මැය ගතින් සඳහන් සුවඳ නික්මෙන මුවින් මහනෙල් මල් සුවඳ හමන දෙවිලියක් හා සඳහි රුප ශ්‍රීයෙන් අගතැන්පත් තැනැත්තියකි. සක්විති රජට සිතු පැතු දැ පහළ කර දෙන ගෘහපති රුවන හයවැනි රුවන සේ

සැලකේ. හත්වන රුවන සේ සැලකෙන්නේ පරිනායක රුවනයි. සක්විති රුපුන් හට එළඹ විය යුතු අය එළඹ වන බැහැර කළ යුතු අය බැහැර කරවන්නට සමත් වූ පුතු රත්නය පරිනායක රත්නය ලෙසින් සැලකේ.

දී සමඳ්ධියෙන් යුතුව සිය සක්විති රාජ්‍ය පාලනය කරගැනීමට ඉවහල් වන එළුවරයමන් සන් රුවන පිළිකෙවි කොට, සත්‍ය සෞය යමේ මාර්ගයට බෝ සතුන් අවතිරණ විහ.

iii. මහා පුරුෂ ලක්ෂණ

දීස නිකායේ තාතිය හාගයෙහි එන ලක්ඛණ සුතුයේ හාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පුණු මහිමය ප්‍රකට කරවන දෙනිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ පිළිබඳව විස්තර කෙරේ. සැවැත්තුවර දෙවිරම වෙහෙර වැඩ සිටිමින් හාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශීත ලක්ඛණ සුතුය තුළින්, තේජාන්විත හාවයෙන් පිරිපුන් දෙනිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණයන් ගෙන් අනුත වූ දුටු දුටුවන් සින් සනහන්නාවූ පින්බර රුප කායක් හාග්‍යවතුන් වහන්සේ සතුව පැවති බව ප්‍රකාශිතය.

"මහා පුරුෂ තෙමේ සුපිහිටි පා ඇත්තේ වෙයි. දික් විළුම් ඇත්තේ වෙයි. දික් ඇගිලි ඇත්තේ වෙයි. දික් විළුම් ඇත්තේ වෙයි. දික් ඇගිලි ඇත්තේ වෙයි. තුගරුකක් බදු පිරිමඩුල කය ඇත්තේ වෙයි. සිහ රුපකුගේ බදු හනු ඇත්තේ වෙයි. පුලුල්දීව ඇත්තේ වෙයි."

ආදී වශයෙන් මහා පුරුෂ ලකුණු විස්තර කර ඇත. දික් සගියෙහි, මහා වග්‍යයේ මහාපදාන සුතුය ද සිදුහත් කුමරුන් වෙත ජන්මයෙන් ම දායාද වූ මහා පුරුෂ ලක්ෂණ මෙසේ සවිස්තරව දක්වා ඇත.

"මේ කුමර සුපිහිටි පා (එක පැහැර බිම පහස්නා පතුල්) ඇත්තේය. මේ කුමර සුපිහිටි පා ඇත්තේ ය යන යමෙක් ඇදේද, මේ ද මේ මහ පුරිස්හුගේ මහ පුරිස් ලකුණෙක් වෙයි.

මේ කුමරභුගේ යැටි පතුල්හි දහසක් අර ඇති, නිමවලදු සහිත, තැබ සහිත, හැම සැටියෙන් පිරිපුන් වකුයේ හටගත්තාහු වෙත්.

මේ කුමර (පිරිපුන්) දික් විළුම් ඇත්තේ ය. මේ ද මේ මහපුරිසභුගේ මහපුරිස් ලකුණෙක් වෙයි.

මේ කුමර (මුලින් දළ අගින් සිහින්) දික් ඇගිලි ඇත්තේ ය.

මේ කුමර මොලොක් තුරුණු අත් පා ඇත්තේ ය.

මේ කුමර (අත සතර ඇගිලි පය පස් ඇගිලි එක ප්‍රමාණව වැ ඇති බැවින් ජාල කවුලුවක්) බදු අත් පා ඇත්තේ ය.

මේ කුමර උස් (නැගි පිහිටි) බොලට ඇත්තේ ය.

මේ කුමර පිණී මුවන්ගේ බදු කෙංඩා ඇත්තේ ය.

මේ කුමර තෙම සිටියේ ම නො නැමී ද අත්ලන් දෙන ස්ථර්ය කෙරෙයි, පිරිමදී.

මේ කුමර කොරයෙහි අවහිත වස්තුගුහා (අංගජාතය) ඇත්තේ ය.

මේ කුමර රන්වන් ය. කුසුන් කදක් බදු පහන් සිවි පැහැ ඇත්තේ ය.

මේ කුමර සියුම් සිවිය ඇත්තේ ය. ස්විය සියුම් බැවින් දුලි හෝ දැලි ඇගැ නො ඇලෙයි.

මේ කුමර එකකි ලොම් ඇත්තේ ය. ලොමකුපයන්හි (එක් එක් ලොමකුපයෙක) එකකි ලොම් හටගත්තේ ය.

මේ කුමර උඩු අග් ලොම් ඇත්තේ ය. නිල් වූ අඳුන්වන් ලොමහු කොබාල් අයුරින් කරකුවේ දක්ෂීණාවර්තක ව ඇත.

මේ කුමර බුන්මයාගේ සෙයින් සාපු වූ ගාතු ඇත්තේ ය.

මේ කුමර උස් ව පිරුණු මස් ඇති බැවින් (දෙඅත් පිට දෙපාපිට දෙලර කද යන) සන් තන්හි උත්සන්න (පිරිපුන්) මාංශ ඇත්තේ ය.

මේ කුමර සිංහයාගේ පෙරචිකය බදු පිරිපුන් සිරුර ඇත්තේ ය.

මේ කුමර විත වූ (පිරිපුන්) අන්තරාස (පිටැ ද අංසයන් අතර මැදෙකාටස) ඇත්තේ ය.

මේ කුමර සම වූ කද හා සම වූ අතු ඇති (අයම්විතරින් සම වූ) තුගරුකක් සෙයින් පරිමණේබල වෙයි. මූඩිගේ කය යම් පමණ ද, බුඩියක් එපමණ ම වෙයි. බඩිය යම් පමණ ද, කයන් එපමණ ම වේ.

මේ කුමර සම වට කදට ඇත්තේ ය.

මේ කුමර රස ග්‍රාසාගුය. (රසයන්ගෙන් ග්‍රාසයෙහි - රස විදී - මෙහි උරුරධවාගු වූ රස නහර ඇත්තේ ය.)

මෙ කුමර සිංහයාගේ අධස්තාන් හනුව සෙයින් පිරිප්‍රන් හනු ඇත්තේය.

මෙ කුමර නොඅඩු සතලිස් දත් ඇත්තේය.

මෙ කුමර විවරතිත දත් ඇත්තේය.

මෙ කුමර සම වූ දත් ඇත්තේය.

මෙ කුමර ඉතා සුදු දිලිසෙන පැහැ ඇති) දත් ඇත්තේය.

මෙ කුමර මොලොක්දික් ප්‍රුශ්ලේදිව ඇත්තේය.

මෙ කුමර බුහ්මයාගේ ස්වර බඳු විශුද්ධස්වර ඇත්තේය.

කුරවිකෙවිල්ලන්ගේ බඳු මිහිර හඩින බණන සුළු ය.

මෙ කුමර නිල් වුවමනා තන්හි ඉතා පිරිසුදු නිල් පැහැ ඇස් ඇත්තේය.

මෙ කුමර එකෙණහි උපන් වසසක්හුගේ බඳු මොලොක් සිනිදු නිල් සියුම් ඇස් පියුම් ඇත්තේය.

මෙ කුමරුගේ දෙබැම අතර වූ, සුදු වූ මොලොක් ප්‍රුශ්ලන් රෝදක් බඳු උරුණරෝමය වෙයි. මෙ කුමරහු දෙබැම අතර සුදු මොලොක් ප්‍රුශ්ලන් පොදක බඳු උරුණරෝමයක් ඇද්ද, මේද පමුරිස්හුගේ මහ පුරිස් ලකුණක් වෙයි.

මෙ කුමර නළල් පටින් වෙළන ලද හිසක් සෙයින් පිරිප්‍රන්, නොහොත් නළල් පට සෙයින් හැමතන්හි පිරිමඩුලුව හිස ඇත්තේය. මේ ද මේ මහ පුරිස්හුගේ මහපුරිස් ලකුණක් වෙයි.”

භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ මහා පදාන සුතුයෙහි පැහැදිලි කෙරෙන්නේ මිට තරමක් වෙනස් ආකාරයෙනි.

බුදුන් වහන්සේගේ සුවාසුදහසක් ශ්‍රී ධර්මස්කන්ධයන් දෙසා වදා බුදු මුවින් නිකුත් වාග් මාලාව සුතු පිටකයෙහි බුද්ධක නිකායට අයන් මහානිද්දේස පාලියෙහි අති උත්කාෂ්ථේවත් අන්දමින් වර්ණනා කර ඇත. “මනහර වදන් ඇති, මිහිර වදන් ඇති, පෙම ව්‍යින වදන් ඇති, සින් ගන්නා වදන් ඇති, කුරවී තද හැක්කේද, මධුර වුයේද, නිනද ඇත්තේද වේ. තවද ඒ බුදුහු පිරිස් පමණින් ස්වරයෙන් හගවා ලන සේක.

ඒ බුදුන්ගේ සෝෂය පිරිසෙන් බැහැර නොනික්මේ. තවද ඒ බුදුහු බණගෙස ඇත්තාහු, කුරවිකෙවිල්හඩ මෙන් මිහිර වදන් ඇති සේක්.

මහ පුරුෂ ලකුණ

භතරවන පරිචීකුණය

අත්තාවලෝකන පෙළුගැස්ම

09. ගාක්ෂ වංශයෙහි සම්බන්ධ හා ගාක්ෂ පෙළුපත

දිස නිකායේ අම්බටට සූත්‍රයේ ගාක්ෂයන්ගේ උත්පත්ති කථිකාව මැනවින් දක්වා ඇත. ඔක්කාක රජ තමන්ට වඩාත් ප්‍රිය වූ බිසවගෙන් උපන් ජන්තු කුමරුට රජකම පවරනු රිසි විය. ඒ අනුව ඔක්කාක රජු තමන්ට දාව අග බිසවගෙන් උපත ලද ඔක්කාමුබ, කරකන්ඩු, හත්තීනික, සිනිපුර යන වැඩිමහල් කුමරුවන් ද පියා, සුජ්පියා, ආන්දා, විෂ්තා, විෂ්තස්ස යන දු කුමරියන් ද රටින් පිටුවහල් කළේය. බුදුගොස් හිමියන් රටින අටුවා කතාවල සහ මහාවස්තුව කෘතියෙහි සඳහන් පරදි මොවුන් පිටුවහල් කරනු ලැබුවේ සාක්ත්‍ය (අයෝධ්‍යාව) පුදේශයේ සිට ය. ඔවුනු හිමාලය අඩවියේ මහා වන මැදු තුවරක් තනා ගැනීමට සුදුසු ස්ථානයක් සෞයන්තර විය. ඒ සමයෙහි බෝසතුන් කහිල බුජමණ නමින් ඉපිද ගිහි ගෙය හැර හිමාලය අඩවියෙහි විල්තෙරෙක අසපුවක් තනාගෙන බවුන් වඩුමින් සිටියන. තුවරක් තනාන්තර යෝගා ස්ථානයක් පිරිස්සමින් සිටි කුමාරවරුන් සහ කුමරියන් කෙරෙහි අනුකම්පා කළ කහිල මුණිවරයා තම අසපුව පිහිටි පුදේශය ඒ සඳහා යෝගා බව පෙන්වා දුන් බැවි සුමංගල විලාසිතියෙහි සඳහනි. ඒ ස්ථානය මත මුළු දීඩිවි තලයම අග නගරය වන බවත් මත උපදින උත්තරීතර පුද්ගලයෙක් තුන් ලොවටම අග රජ වන බවත් කහිල මුණිවරයා අනාවැකියක් ද පළ කළේය.

කුමාරවරුන් එම ස්ථානයේ තුවරක් ඉදි කරවා කහිල මුණිවරයා සිහිපත් විම පිරිස් එනුවර කහිල වස්තු පුර නමින් හදුන්වාලිය. මෙම පෙදෙසේ සල් ගස් බෙළුලව පැවති බැවින් ඔවුනු සල් ගස තම වංශයේ සංකීතය ලෙස යොදා ගත්තා. එමගින් ගාක්ෂ වංශය යන තම

භාවිතයට පැමිණියේ ය. බුදුගොස් හිමියන්ගේ පාලි අටුවා කතාවල ද තිබුන් බොද්ධ ගුන්ප වල සහ මහා වස්තුව කෘතියෙහි ද ඉහත තොරතුරු ඇතුළති.

කෝලිය වංශිකයින්ගේ සම්බන්ධ පිළිබඳ ත්‍රිපිටකයට අයන් සූත්ත නිපාතය, ජාතක පොත, මහා වස්තුව, තිබුන් විනය පිටකය, රාමායනය යන ගුන්පයන්හි විවිධ මති මතාන්තර සඳහන්ව ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ දීප වංශ හා මහා වංශ කෘතිවලද කෝලිය වංශික සම්බන්ධයේ වංතාන්තය ඇතුළති.

කහිලවස්තු පුරය අග නගරය කරගෙන රාජ්‍ය විවාල ගාක්ෂ කුමරුවන්ගේ වැඩිමහල් සෞයුරියට ස්වේත කුෂේය රෝගය වැළැඳිනි. තමන්ටද මෙම රෝගය බෝ වීමට ඉඩ ඇති බවට සැක පහළ කළ කුමාරවරු සිය රෝගි වැඩිමහල් සෞයුරිය අවශ්‍ය කළමනා සපයා දී වනයට පිටමන් කළහ. බරණස් රාම රජ ද, ස්වේත කුෂේට රෝගයෙන් පෙළීම නිසා එම කාල විකවානුවේ ම වනගත වාසයට පැමිණියෙය. වනපල හා වන පත්‍ර ආහාරයෙන් යැපීම නිසා ටික කළකින්ම මුවන්ට වැළදි තිබු කුෂේට රෝගය සුවපත් විය. රාම රජු තමනට වනයේදී මූණගසුණු ගාක්ෂ වංශික කුමාරවරුන්ගේ දෙදු සෞයුරිය තම බිසව ලෙසින් සරණ පාවා ගත්තේය. මුවනට පුතුන් තිස් දෙනෙකු ලද බව ද මහාවස්තුවේ සඳහනි. මුවහු වන පියසේ දැවැන්ත කොලොන් ව්‍යුක්ෂයක් පිහිටි ස්ථානයක තම රජ මාලිගය ඉදිකිරීමට තෝරාගත් බවත් කෝලිය වංශයේ සම්බන්ධ මේ පියුරින් සිදු වූ බවත් කියුවේ.

ගාක්ෂ පෙළුපත :-

ගාක්ෂ වංශිකයින් හා කෝලිය වංශිකයින් අතර විවාහ සම්බන්ධතා ද ඇතිවිය. ජයසේන රජුට සිංහ භනු නම් සූත්‍රයක් ද යෙශේරිය නමින් දුවනියක් ද විය. සිංහ භනු කුමාරයා කෝලිය දේශයේ දේවදහ ගාක්ෂ රජුගේ දියණී කාවනා කුමරිය සරණපාවා ගත්තාය. සිංහ භනු රජුට සුද්ධේද්දන (පුපිරසුද බන් හිමි) අමිතෝදන (අපමණ බන් හිමි) බෝතෝදන (දේවනය කළ බන් හිමි) සුක්බෝදන (සුදු බන් හිමි) මිතෝදන යනුවෙන් පුතුන් පස් දෙනෙක් හා අමිතා, සුමිතා නමින් දියණීයන් දෙදෙනෙකුද සිටි බව මහා වස්තුව කෘතියේ සඳහන් කරයි. පසල් දනවිවක ඇති වූ කැරුල්ලක් මැඩ පැවැත්වීමට යන ලෙස තම පුතුන් පස් දෙනාට දැන්වූ අවස්ථාවක බාල කුමරුවන් සිවි දෙනා එම අහියෙශය පිළිගැනීමට මැඩ වුහ. වැඩිමහල් සුද්ධේද්දන කුමරු සිය පියාගේ ඉල්ලීම පිළිගැනීමට තරම් කිතරු වුවා සේම, තිරිසිතහාවයෙන් ද පිරිපුන් පුද්ගලයෙක් විය. හේ පසල් දනවිවක ගොස් සාර්ථකව කැරුල්ල මැඩ, සිය පියා අහිමුව ට පැමිණියේ ජයග්‍රාහී විලාසයෙනි. මහන් ප්‍රසාදයට පත් සිංහභනු රජු තමන් කැමැති වරයක් ඉල්ලන ලෙස

i. ගෞතම නාමය හිමිවීම

භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ගෞතම නාමය ආදේශ වීමට හේතුවි කරුණු ඉපැරණි සද්ධරම සාගර කාක්‍යෙහි මැනවින් විස්තර කෙරේ.

“ලන්වහන්සේ ගෞතම ගබඳයෙන් හඳුන්වන ලද සේක්, උන්වහන්සේගේ වංශයෙහි ආදීම පුරුෂ ගෞතමරූපීන් බැවිනි. ගෞතමරූපීන් පරම්පරායෙහි පහළ වූ දස දහස් ගණනක් රාජ පුරුෂයන් අතුරෙහි ග්‍රේණ්ඩ ස්ථානය දිනුවේ බුදුරජාණන් වනහ්සේ ය. ගෞතමගේ පුත්‍රපෙෂුන් ගෞතම - ගෞතම නමින් ප්‍රකට වූහ. ගෞතමරූපී තෙමේ සපතරූපීන් අතුරෙහි කෙනෙකි. හරිවංශයෙහි සපතරූපීලෙසින් පුරුවයුතුයෙහි, එකත - ද්විත - ත්‍රිත සි සහෝදරයේ තිදෙනෙක් වූහයි ද, ඔවුන්ගේ තපස් තෙදින් හා කාය සංයමයෙන් හා ඉන්දිය දමනයෙන් ගෞතම පහළ වී යයි මහාභාරතයෙහි කියන ලද්දේය. එහි ගෞතම, බුන්ම පුත්‍රපෙෂු සි කියන ලද්දේය.

ආදීයෙහි ගෞතම නමින් පහළ වූ මේ පුත්‍රපෙෂු පරම්පරායෙහි වූවේ කළුන් කළ විවිධ හේතුන් නිසා ගොනුනාම විසින් විවිධත්වයට පැමිණිය. බුදුරජාණන්ගේ පියමුතු පරපුර පසු කාලයෙහි ගාක්‍යවංශ නමින් හැඳුනුනේ ද එහෙයිනි. පුරුවික ග්‍රේණ්ඩ නාම විසින් ගෞතම යනුත්, පශ්චාම නාම විසින් ගාක්‍ය යනුත් උන්වහන්සේ කෙරෙහි නැගුණේ ය. ඉක්සවාකු - සූර්ය - වනු ආදී ගොනුයේ ද ගෞතම ගොනුයට අයත් වෙති. මධ්‍යමකාලයෙහි උපන් කිහිල මුනිහුගේ අසපුවෙහි වූ ගාකවාස්‍ය ඇසුරු කොට ඒ අසල විසු බැවින් පසු කාලයෙහි ගාක්‍ය නම් වූහ.”

ii. ගාක්‍ය ජනපදය හා කිහිලවස්තු රාජධානිය

අංග, මගධ, කාසි, කේසල, ව්‍යැජි, මල්ල, වේති, වත්ස, මාත්ස්‍ය, කුරු, පංචාල, සුරසේන, අස්මක, අවන්ති, ගන්ධාර, කාමබෝජ යන පුරාණ දශිද්ධි තලයෙන් පිහිටි සොලොස් මහා ජනපදයන් ය. ඒ අතර කේසල, ජනපදය තුළ පිහිටි ගාක්‍ය දනවිව සෙසු ජනපදයන්ට වඩා වැදගත් සමඳුදී සම්පන්න ජනපදයක් ලෙස අංගුත්තර නිකායෙහි තික තිපාතයෙහි සඳහනි. උතුරු නේපාල කළුවැටියට දකුණින් ගංගා නම් නදියත්, නැගෙනහිරින් සඳාහරිත හෙවත් ගණ්ධකි නදියත්, බටහිරින් පංචාල රත්ත් මායිම්ව කොසොල් රට පිහිටියේ ය. බහ්රෙයික් හා ගාරෝක්සුරු අතර නේපාල දේශ සීමාව මස්සේ, කේසල රටහි හිමාලය කළුවැටියෙන් දකුණු දිගාගතව පිහිටි බැවුම් ප්‍රදේශය පුරා

ගාක්‍ය ජනපදය පැතිර තිබිණි. කිහිලවස්තු නොහොත් කිහිලවත්පුර ගාක්‍ය ජනපදයේ අගනුවර විය. මෙය වර්තමානයේ හැඳින්වෙන්නේ පදරියා යන නමිනි. සැවැන්නුවරට සැ.45 ක් පමණ රුගාන දෙසින් පිහිටි (කොහානා) රෝහිණ නදී ගං දැලේ ගාක්‍ය වංශිකයන්ගේ හා කේලිය වංශිකයන්ගේ වාසභූම් පිහිටා තිබුණි.

සොලොස් මහා ජනපද අතුරෙන් කොසොල් රට හා සමානව ම ඉතා වැදගත් වූ රාජධානි තුනක් බුද්ධ කාලයේ දශිද්ධ පැවතිණි. ඒ අතුරෙන් වත්සා රාජ්‍ය උදේනි රජ යටතේ පාලනය විය. කොසඹැ නුවර එහි අගනුවර විය. අවන්ති රාජධානියෙහි පාලකයා වූයේ වණ්ඩප්පේලේස්ත රජ්‍ය ය. අගනුවර වූයේ උජ්ජේයින් නුවරයි. මගධ රාජ්‍ය ඩීම්බිසාර රජ්‍ය යටතේ පාලනය වූ අතර එහි අගනුවර වූයේ රජගහ නුවරයි. මගධ රාජ්‍යයට වයඹ දෙසින් පිහිටි කොසොල් රටට පාලකයා වූයේ පසේනදී රජ්‍ය ය. ගංගා 5 කින් පෙළුම් ය වූ කොසල දේශය පාලනය කළ හෙයින් එම රජ්‍යට පසේනදී නම ව්‍යවහාර වූ බවට ජනප්‍රාදයක් පවති. කොසොල් රාජ්‍යයේ අගනුවර වූයේ සැවැන් නුවරයි. කිහිලවත්පුරය අගනුවර කරගත් ගාක්‍ය ජනපදයෙහි ප්‍රාදේශීය පාලකයා වූයේ ගුද්ධේද්දන රජ්‍ය ය.

සොලොස් මහ ජනපද

10. පස් මහ බඟලුම් හා මහමායා දේවිය දුටු ස්වජ්නය.

කිහිපළ්වත්පුර සුදොවුන් මහ රජුගේ දැනැම් පාලනයෙන් ප්‍රිතිමත්ව සිටිනා රට වැශියෝ සැම ඇසුල මසකම ඇසුල සැණකෙකළි උත්සවකරුවත් ලෙස පැවැත්වුන. මායා දේවිය ද ඇසුල මස පුරපසලාස්වක පෝ දාට සතියකට පෙර සිට සුදානම්ව මල් ගඳ විලුවුන් ආදියෙන් සැරසි සැණකෙකළියට සහභාගී වුවා ය. ඇසුල පෝ දින මහ දන් දුන්නා ය. එදින සිරියහන් ගැබ නින්දේ පසුවෙද්දී මායා දේවිය සිහිනයක් දුටුවා ය. ලලිත විස්තර කතුවරයා මෙම අවස්ථාව මහත් අහිරුවියෙන් විස්තර කර ඇත.

දේවිය යහන පිටින් ඔසවා ගත් සතරවරම දෙවි රජදරුවේ ඇය හිමාලය පෙදෙසහි සැට යොදුනක් දිග හිරියල් ගල් තලාවෙක මහ සල්රුක මූලක තබා පසෙකට වී සිටියන. එවිට සතර වරම් රජදරුවන්ගේ බිසේවරු පැමිණ දේවිය අනෝතප්ත විලට ගෙන ගොස් එහි දියෙන් නහවා දිවසහ් භද්‍රවා, සුවද විලුවුන් ගල්වා, දිමල් පළද්‍රවා, අසුල වූ රිදි පව්ච තුළ රන් පහයෙක දිව යහනක් පනවා එහි දේවිය පෙරදිගට හිසලා සැනැප්ප වුවාය. එවිට සද්ධන්ත සුදු ඇත්පැවෙකු අසුල වූ රන් පව්චවෙන් බැස, රිදි පව්චකට නැග උතුරු දෙසින් පැමිණ, රිදි පැහැයෙන් යුත් සොබින් සුදු පිශුමක් ගෙන, කුංචිතාද කොට විමනට පිවිස දේවියගේ යහන වටා තුන් වරක් පැදැකුණු කොට දකුණු පසින් දේවියගේ කුසට පිවිසුනාක් මෙන් විය.

මහමායා දේවි - දුටු සිහි කැටුම් වි

ලලිත විස්තරයේ මෙන්ම දීස නිකායේ මහාපදාන සුතුයේද දක්වා ඇති පරිදි මේ ස්වජ්නයෙන් පෙනී යන්නේ එනෙක් තුසිත දෙවිලොව වැඩ සිටි අප මහා බෝසතාන්න් වහන්සේ උතුරු සල නැකතින් දේවියගේ කුස පිළිසිද ගත් බවය. බෝසතුන් තුසිත දෙවිලොව කළුගත කරදී දෙවියන් පැමිණ ආරාධනා කළවිට කාලය, දීපය, දේශය, කුලය හා මව යන පස් මහ බඟලුම් නිරික්ෂණයෙහි යෙදිණි.

පස් මහ බඟලුම් ගෙ - තව්කිසින් සමුගෙන

කාලය වශයෙන් එක්සිය විසි වසරකට ආයුෂ සීමා වූ මෙම කාලයත්, දීප වශයෙන් ජම්බුද්ධීපයත්, දේශය වශයෙන් දැඩිව කොසොල් දනවිව හා කිහිපළ්වත්නුවර අයන් මධ්‍ය දේශයත්, කුලය වශයෙන් බමුණු හා ක්ෂත්‍රීයය යන කුල දෙකම සුදුසු වුවන් මේ කළට රජ කුලය සුදුසු හෙයින් රජ කුලයත්, මව වශයෙන් තවත් දස මස් හා සතියකට පමණක් ආයුෂ ඇති, එමෙන්ම උසස් ගුණ සමුදායෙන් හෙබි මහාමායා දේවියත් දුටු මහබෝසතාන්න් වහන්සේ තමාට බුදුවේමට කාලය එළඹ ඇති බව සෙසු දෙවිවරුන්ට දැන්වීය. මීලගත බුදු වන බෝසතුන් ලෙස තමන් නැති තැනු තුසිත හවහෙන් තම උපරාජයා ලෙස මෙත් බෝධිසත්වයන් පත් කර, බෝසතුන් තුසිත දෙවිලොවින් වුතව මහාමායාදේවී මවිකුස පිළිසිද ගත්හ.

රසවාහිනිය ජාතකටය නම යුතුප වංශයයෙහි, භාගාවතුන් වහන්සේ තුසිත දෙවි ලොව උපත ලද බව හා එහැදි දිව්‍ය සමුහයා උත්වහන්සේට කළ ආරාධනය සනිටුහන් කර ඇත්තේ ජ්වලාන ස්වරුපයෙනි,

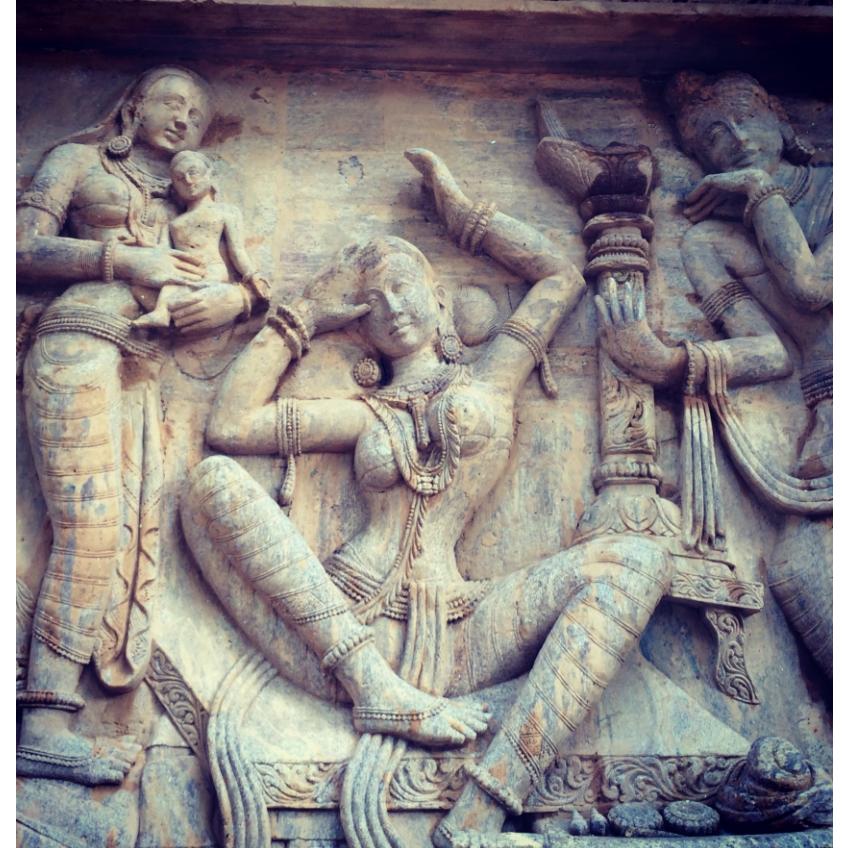
".... මම තුසිත දිව්‍ය ලේඛයෙහි සංතුසිත නම් ඇතිව විසිම්. එකළුහි දස දහසම සක්වල දෙවියෝ එක්වී ඇදිලි බැඳෙගෙන මෙසේ මාගෙන් ඉල්වති. මහා වීරයන් වහන්ස, මව කුස පිළිසිද දෙවියන් සහිත ලේඛයා එනෙර කිරීමට මේ සුදුසු කාලයයි. මෙසේ බුදු බවට ආරාධනා කළ කළේහි කාලය, දේවිපය, දේශය, කුලය, මවිගේ ආයුෂ ප්‍රමාණය යන මේ පස් මහ බඟලුම් බලා බුදු වීමට කරන ලද සනිටුහන් ඇත්තේ එයින් වුතව ගාක්ෂ රාජ වංශයෙහි පිළිසිද ගෙනැ එහි මහා සැපතින් පරිහරණය කරන්නේ පිළිවෙළින් බද යොවුන් වියට පැමිණ, තුන් සැතුවට සුදුසු තුන් පහසෙහි දිව්‍ය ලේක සම්පත්තිය වැනි රාජ්‍යය අනුහව කරමින්....."

පසු දින අවදී වූ මායාදේශී ඉහත තමන් දුටු සිහිනයේ තොරතුරු සුද්ධේයේදා රජුට විස්තර කළාය. සිහිනයේ අරුත් විමසීමට රජු නැකැත් දත්තා නායක බෙමුණු පැඩ්වරුන් සුසැට දෙනකු කැඳවා, ලද පස් මල් අතුළ බිම අපුන් පනවා, ඔවුන් එහි අපුන් ගන්වා ගිනෙල්, මී පැණී හා භකරු මුසු කිරිබත් සාදවා රත්රේදී සිවිසැට බඳුනක් පුරවා, එබදු සුසැට තැටියකින් වසා ඔවුනට පිළිගැනීවිය. ඉන්පසු ව ඔවුනට අගනා සං හා කිරි දෙනුන් ද දන් දී අවසන දේවිය දුටු සිහිනය විස්තර කර එහි පලාත්ල කෙබදු දැයි විමසී ය.

‘මහරජ බියවීමට කරුණක් නැත, ඔබගේ දේවියගේ කුසේහි පුණුඩ්වන්ත දරුගැබක් පිහිටියේය. එය ද ඔබට ලැබෙන පුත් රුච්චනකි. ඔහු ගිහිගෙයි වසයි නම් සක්විති රජකම ලබන්නේය. ඉදින් ගිහිගෙයින් තික්ම පැවේදී ලබන්නේ නම් බුදු බව ලබන්නේය.’ යනුවෙන් පැඩ්වරු සිහිනය පහදා දුන්නේ ය.

දිස්නිකායේ මහපදාන සුතුයේ විස්තර වන ආකාරයට මෙම අවස්ථාවේ දී බෝසතුන්ගේ මැණියන් සත්ත්ව සාතනය, නුදුන් දේ ගැනීම, කාමයෙහි වරදවා හැසිරීම, මුසාවාදය හා සුරා පානය, යන පස් පවින් වැළැකී, උසස් ශිල සම්ඳායෙන් හෙබි තැනැත්තියක් විම ධර්මතාවයකි. ලිලිත විස්තරයේ දක්වා ඇති ආකාරයට, සුදෙළාවුන් රජුගේ මවිසිය පරපුර ද, ඔහුගේ දේවියගේ මවිසිය පරපුර ද, නොකළුල් ය. උසස් රජ පරපුරකින් හා යසසින් හෙබි ඔහු මනාව වැශිෂ්ත සිහින් සිරුරෙන් යුතු දක්ෂ රාජු පාලකයෙක් හා අනුගාසකයෙක් විය. මුතු මැණික් ඇතුළ සියලු දෙනයෙන් අගතුන්පත්, නොයෙකුත් ශිල්ප ගාස්තු දහම් හා කළා ශිල්ප අදිය කෙරෙහි පෘථිල දැනුමක් ඇත්තේ ය. පවිචු වේතනා ඔහු තුළ නොවිය.

මහබෝසතුන් මවිකුස පිළිසිදගත් අවස්ථාවේ හාත්පස පරිසරයේ ඇති වූ ආශ්වර්යාත්මක සිදුවීම ඉතා කමනිය අයුරින් ලිලිත විස්තරයේ සටහන්ව ඇත. බෝසතුන් මවිකුස පිළිසිද ගන්නා විට එකඟුහැර සියලු දස දහක් සක්වලම අධික ලෙස කම්පාවිණි. දෙතිස් පෙරහිමිති පහළ විය. සියල් ලෝ තළය පුරා අපමණ ආලෝක ධාරා පැතිර ගියේ ය. සත්ත්වයන්ගේ නොයෙකුත් ආබාධ නැතිවි කාටත් මේ සිර නැරසිය හැකි විය. නිරයන්හි ගිනි නිවි ගියේ ය. තිරිසන් හා ප්‍රේත අපායන්හි සත්ත්වයන්ගේ දුක් නැති විය. සියලු සතුන්ගේ රෝග සුව විය. ජනයා ප්‍රියවදන් යුතු වුහ. අහරණ නාද විය. සැම දිසාවක් ම පැහැලත් විය. සතනට සුවය ලබමින් මැදු සුළුග හමායන්නට විය. අකල් වැසි වසින්නට විය. ජාතක නිධාන වස්තුවේ සඳහන් පරිදි මේ පෙළහරේ නිමක් නැති විය. බෝසතුන් හා මැණියන්ට මෙතැන් සිට සතර වරම් දේවි රක්වරණය නොමදව ලැබේණි. ඔවුනට කිසි ආබාධයක් නොවිණි.

සිහින්වත් මහමායාවන්

පස්වන පරවිපේදය

සුත්‍රම්ත බුද්ධ උපන

II. අසිරමත් උපන

බෝසතුන් නිරෝගීව, තිරුප්පූත්‍ව දස මසක් මුළුල්ලේ මව් කුස වැඩෙදී, මායා දේවිය දරු ප්‍රස්ථිය සඳහා දෙවිදහ තුවර තම මාපියන් වෙත යාමට ඇති කැමැත්ත සුද්ධේද්ධන මහරජ වෙත ද්‍රව්‍ය සිටියා ය. දේවියගේ කැමැත්ත සපුරාලනු වස් රජතුමා කිමුල්වත්පුරය සිට දෙවිදහ තුවර දක්වා මහ මග රඹ ගස් සිටුවා, පුන්කළස් තබුවා, දද කොඩි මසවා, අලංකාර ලෙස සරසා මහත් පිටිවර සහිතව මහ පෙරහැරකින් දේවිය අලුත් රන්සිටි ගෙයක සිදුවා ඇගේ මාපියන් වෙත පිටත් කළේ ය.

ඉමහත් උත්සව සිරියෙන් සුවසේ ගමන් ගත් මේ පිරිස කුමයෙන් කිමුල්වත්පුර හා දෙවිදහ තුවර අතර වු ලුම්බිණි නම් සිත්කළ සල් උයන වෙත එගා වුහ. දෙනුවර වැස්සන් ම විවේකය හා විනෝදය

අසිර සිර ගත් සිර - පෙරහැර පෙළහරක සිර

තකා නිතර පැමිණෙන මේ මගුල් උයන මායා දේවියගේ මිත්තනියක වු ලුම්බිණි දේවිය විසින් පරිත්‍යාග කරන ලදීති.

ත්‍රිපිටකයේ සුත්ත නිපාතය මෙන් ම අයටකතාවල ද ලුම්බිණි වනෝද්‍යානය පිළිබඳව තොරතුරු ගෙන හැර දක්වයි. නාලක සුත්‍රයෙහි ලුම්බිණිය පිහිටියේ ගාක්ෂ ජනපදයේ බැවි පැහැදිලි ව ම සඳහන්ව ඇත. ප්‍රපාවස්සනියේ මෙන්ම ජාතක අවශ්‍යකතා නිදානයෙහිද විස්තර කෙරෙන පරිදි ලුම්බිණිය, කපිලවස්තු හා දෙවිදහ දෙනුවර මධ්‍යයේ පිහිටියේ ය. මෙම උයන ගාක්ෂ වංශිකයින් සහ කෝලිය වංශිකයින් විවේක සුව ගත කරන්නට, සැණකෙකළි පවත්වන්නට පොදු ස්ථානයක් ලෙස හාවිත කළහ.

බුදුන් වහන්සේ ජ්වලානව සිටි අවධියේ මනික ලුම්බිණි උපවන යන නාමය ද ලුම්බිණි වන උද්‍යානයට ව්‍යවහාරව ඇත. මෙහි මාතා රෝහලක් පැවතිම මනික ලුම්බිණි යන නම ව්‍යවහාර වීමට හේතු වූ බවටද ජන විශ්වාසයක් පවතී. ලුම්බිණි උද්‍යානයේ සල් වෘෂ්‍ය පමණක් රෝපණය කර තිබීමට විශේෂ හේතුවක් තිබෙන්නට ඇතැයි අනුමාන කළ හැකි ය. ලංකාවේ දක්නට ලැබෙන සල් ගසට වඩා හාත්පසින්ම වෙනස් වූ නේපාල් සල් ගස SHOREA ROBUS යන උද්‍යාන නාමයෙන් හැඳින්වේ. කුඩා ප්‍රමාණයේ පත්‍ර විශින් සමන්විත වන මෙම සල් වෘෂ්‍යය අඩ් 40 ක් පමණ උසට වැවේ. ඉතාමත් ගක්තිමත් වෘෂ්‍යයක් වූ සල් ගසෙහි ක්‍රියාත්මක පැහැයෙන් යුත් සුන්දනිය ප්‍ර්‍රේච්‍යන් හට ගනී.

මහ හාරතයේ මෙන් ම නේපාලයේ ජනතාව සල් වෘෂ්‍යය දරුඑල ලබාදීමේ ගුත්ත ආකර්ෂණයකින් යුත්ත සංකේතයක් ලෙස සලකති. සාලභ්තිකා නම් දේවතාවිය සල් ගසට අරක් ගෙන සිටින බවට ද ජන විශ්වාසයක් පවතී. ඒ අනුව දරුවන් නොමැති කාන්තාවන් සල් රුකු වෙත පැමිණ සත් වරක් වෘෂ්‍යය පැදිඹුණු කර තම වම පාදයෙන් වෘෂ්‍යයේ කද පිරිමැදීමෙන්, තමනට දරු සම්පතක් ලබා ගැනීමට ගසට අරක් ගත් දේවතාවියගේ ආයිරවාදය ලැබෙන බව ද ඔවුනු තරයේම විශ්වාස කරති.

සල් වනයේ මනරම් විසිනුරු දුටු මායා දේවිය උයන තුළට ගොස් විඩා හැර විනෝදයෙන් මදක් කළේ ගෙවීමට කැමැති වූ බැවින් ඇමතියන් ඇතුළු පිරිස ඇය උයන තුළට කැදුවාගෙන ගියාය. සුපිහි කුසුමන් යුතු මගුල් සල් රුකුක් වෙතට සාර්ථකයේ අතින හැමරුමක සල් වෘෂ්‍යයක්

පිය නැගු දේවිය එහි මල් බර අත්තක් ඇල්ලීමට අත එසවුවාය. අත්ත පහත් වී මායා දේවියට සම්ප විය. ඇ අත දිගුකර අත්ත අල්ලා ගති. එකෙනෙහිම විලිරදාව දැකීනි. සල් අත්තද ඇයට ආවරණය සලසමින් ඇය වටා විහිදිනි. පරිවාර ජනයා ඇය වටා වට තිර ඇදේදාහ.

‘ලුම්බිණි වංශ’ යෙහි මෙම පරිවිෂේෂය කෙරෙහි දෙනෙන් යොමු කරන සහය ඔබ සින්හි මෙයින් සියවස් කිහිපයකට පෙර වූ උපත සිදුවූ අතිශය නැගුම්බර අවස්ථාව, ඔබ මනසේ මේ අපුරින් සංඝ්වී ලෙස විවිතුණය වනවා නොඅනුමානය.

ත්‍රිස්තු පූර්ව 563 හි පැහැබර දිනයකි. පෙර දිග අහසේ වෙසක් පසසෙලාස්වක සඳ මෝදු වෙමින් පැවතිණි. ක්‍රිස්තුවත් පුර සිට මහ පෙරහරින් වහනා පින්වත් මාතාවකි. ඕ මහමායාවේ වති. මහමායාවන් ගමන් විභාව දුරු කර ගැනීමේ රිසියෙන් ලුම්බිණි සාල වනයට පිවිසියාහ. සිහිල් නිල් දිය පිස හැඳු සුළග ඇයගේ විභාව නිවන්නට සමත් වූවා සේය. තුරු හිස් නෙක මැලින් ගැවසිණි. මල් සුගන්ධයෙන් මහා මායාවන්ගේ සින් තුළ පහල වූයේ ප්‍රධෘතිමත් සිතිවිල්ලෙනි. මැලින් බරව තිබු සල් අත්තකින් මලක් නෙලා ගැනීමට ඇය සිත ඇයට බල කළා ය. තිමේෂයකින් මහා මායා කුසින් සිදුහත් ක්‍රමරදා උපත සිදුවූයේ දෙරණ සලින කරමිනි.

6 වැනි පැරකුම්බා රජු ද්වස විමලකිත්ති සිද්ධාර්ථ තෙරැන් වහන්සේ විසින් රවිත සද්ධරුමරත්නාකරය කාන්තියෙහි ලුම්බිණියෙහි සොබා අසිරිය හා සිද්ධාර්ථ ක්‍රමාර උත්පත්තිය ඉතා කමණිය අපුරින් මෙසේ මුර්තිමත් කරවයි.

“පුෂ්ප එල පල්ලව සැදී සිනිදු සුනිල් වන ගහන මුදුනෙන් හමන සුවඳ මලනුර මුවරද සළාවෙන් නිකුත් සුරහි ඇල් බොල් පවතින් වනය එක සුවඳ පිඩක් සේ දාන මන ගිමන් නිවන, සිහිල් මනකල් ණායා සම්පන්න වූ ලුම්බිණි උප වන සණඩයෙහි නන් විසිනුරු බලමින් කෙකාසර නගා රගන බස්නා මත් මොනර කැලුන්සේ සඳැස් විල් කැල කැලුමෙන් එකඟ වූ දිග සුළල් තැනීනාලා ගල් තලින් දැක ගමන මද මද පවත් විද විද සපිරි වරින් පැමිණියාහ. එසේ පැමිණියාවූ ඒ මහමායා දේවී නම් වූ බුද්ධ මාතාවන් උයන්

ඇංගිරි සුර සිට විජ්‍ය සුරත් අත කුමර විජ්‍ය

මැද සිට ඒ ලුම්බිණි නම වූ වනෝද්‍යානයෙහි සුපිළි අතු පතරින් සැගවුනා වූ මගුල් සල්තුර මුලට දෙවගනක ලිලාවෙන් ලිලාපේතව ගොස් මිහිලාලින් බමණ මත් බඹර වැළැන් විසින් එක කොළාහල වූ සුපිළි සල් අතු පතරක් කර අත දිග කළ කළේහි නැමි පිළිගත් අතුල් තල ඇති එම සල් අත්ත අතින් ගෙන මහ මේ ගෙක් මැද පහල වූදුලියක් මෙන් සිටි කළේහි කරම්ජසම්රින වලනව බෝධිසත්ව උත්පත්ති කාරණය පෙනුණු කළේහි වැඩ පසස්නා මගුල් මහ ඇමතියන් විසින් විසිනුරු සන තිර වට බදාව මුවා කොට වට රකවල් ලවා ගෙන සිටි කළේහි ධර්මාසනයකින් බස්නා ධර්ම ක්‍රියක්හු සේ අතපය දිග කොට අප මහා බෝධිසත්වෙන් මවුකුසින් බිභිවහ.

දළඳා සිරිත කත්වරයා මෙම ආශ්වර්යමත් අවස්ථාව සිතුවම් කරන්නට යොදා ගෙන ඇත්තේ ගැඩි මාදුරුය පිළිරව් දෙන භාණා රිද්මයක් වූ උත්කලිප්‍රාය නම් ගදා රිතියයි.

“නන් මුවන්, විලි මුවන්, කෙවිල්ලන් විසින් යුත් උදුල, පුලින තෙලෙ ලද බොලද සඳගණන් මන දිග කළ අමින්මින් සරුසා සර සරු සරවා රවන බමන බුමර තිසර රැවින් සැදුම්ලන් සාකුමදම් ලුම්බිණි විවිඛිනි විවිධ රස ලුම්බිණි විකසිත කදම්බිණි මධුපකුල වුම්බනී වනෝද්‍යානයා යෙහි මාතා ගරහවයෙන් පුසුතවැ...”

ඩුඩු උපතක් අශ්වරුය අද්දාත විම ධර්මතාවයකි. බෝසතුන් බිහිවුයේ දස මසක් සපුරා මව කුස වැඩිමෙන් පසුවය. අනාය සත්ත්වයේ අපද්‍රව්‍යයන්ගෙන් කිලිරි වී උපන්නත් බෝධිසත්වයේ සුපිරිසිදුවම උපත ලබති. කසී සලවක තබන ලද මිණිරුවනක් සේ බලමින් ද ධර්මාසනයෙන් බසින ධර්ම දේශකයාණන් කෙනෙකු මෙන් බෝසතුන් මව කුසින් වැඩ බිභිවන්නාහ. එසේම බෝසතුන්ට හා බෝසත් මවට ද ගොරව පිරිනම්මින් අහසින් තික්මුණු දිය දහරා දෙකකින් මවු පුතු සිරුරු මැනවින් සේදා ලන්නී ය. 5 වැනි සියවසේ ලුම්බිණියට වැඩ හිදුං සියෙන් හිසුන් වහන්සේ මෙම උල්පත් ද්වය දුවු බැවි සිය එරිකා වාර්තාවේ සටහන් කර ඇතු.

මැශකිම නිකායට අනුව සද්ධාවාස දෙවියේ රන් දැලින් බෝසතුන් පිළිගෙන මව ඉදිරියේ තබා දේවිය සතුවූ වුව මැනව, ඔබට මහේෂාක්‍ර පුත් රුවනක් ලැබේ ඇතැයි කියති. සතරවරම් දෙවි රජවරු මුද පහස් දෙන සම්මානනීය කුරංග තුව සමකින් බෝසතුන් පිළිගත්හ. මවුන් අතින් සෙසු පිරිස සිනිදු පට සලවකින් බෝසතුන් පිළිගත්හ. ඉන්පසුව සම පාදයෙන් පා තැබූ බෝසතුන් උලුරු දිග බලා සත් පියවරක් දස දහසක් සක්වල එක මිදුලක් මෙන් පෙනී ගියේ ය. හැම දික් ඔබ මොඳ දස දෙසම බැඳු බෝසතුන් සේසත් රගෙන බමුන් හා දෙවියන් පසුපසින් එදිදී සත්වන් වියවරේ නතර ඩී.

මම ලොවට අග	වෙමි
මම මුළු ලොවට දෙවු	වෙමි
මම ලොවට උතුම්	වෙමි
මෙය අවසන් උපත වේයි, මෙයින් මතු උපතක් නැත.	
අග්‍රගෝ හමස්ම්	ලෝකස්ස
ඡේරියෝ හමස්ම්	ලෝකස්ස
සෙරියෝ හමස්ම්	ලෝකස්ස
අයමන්තිමා ජාති නත්තීදාති	පුන්ත්‍රිතවේ

යනුවෙන් සිංහ නාද පැවැත්වූහ. අව්‍යාපිත සුතු දේශනාවේ දී ම බුද්ධත්වය ලබන මහ බෝසතාණන් වහන්සේ කෙනෙකුගේ උත්පත්තියේදී වෙනත් සත්ත්වයෙකු හට සිදු නොවන ආශ්වර්ය අද්භුත කරුණු 19 ක් සඳහන්ව ඇත. බෝසතුන් මෙලොව බිජිවත්මැ දෙතිස් පෙර නිමිති පහළ වි තිබුණි. එදින ම පන්සියයක් පිරිවර සහිතව යොශයා දේවිය ද, (රාජුල මාතා) ආනන්ද රෙරුණ් වහන්සේ, ජන්න භා කාලදායී ඇමැශිතයේ ද, අජාත්‍යිය ඇත් පැවතා ද, කන්ථක ආශ්වයා ද, උපත ලදහ. බෝසතුන් පිටදී බුදු බව ලැබූ ජය ශ්‍රී මහා බෝරුක ද සතර මහා නිධානය ද පහළ වූ බව රේර ගාලා අවුවාව භා ජාතක පාලි අවුවාව අනුව බුද්ධක භාණකයේ පවසනි.

දිය මල් දෙරණ ගෙන - කුමර පා පිළුම් ගෙන

“මාගේ ස්වාමිදැවාණන් ලොවට මුදුන් මල්කඩක් සේ මුළු ලොවට අම්කඩක් සේ මුළු ලොවට රුවන් කඩක් සේ මව කුසින් බිජිව මෙසේ මරුබව කාලය තුළ පුරා පාලනය කළ ගාක්‍ය දෙනුවර එක්කඩ හැටුදහසක් රජදරුවන් මහත්ව පෙරහරකින් බෝසතතුන් කිමුල්වත් පුරයටම වැඩිමවා ගෙන ගියහ.”

පුම්බිණි වනෝද්‍යානයේදී මුළු

මාගාදේව ස්ථිරය

12. සිදුහත් කුමර - ඉසිවර හමුව

අෂේර සමාපත්තිය හා පංච අහිඟා උපදවා සංඛ්‍යා බලයෙන් යුතු වූ අසිත නම් තවුසෙක් හිමාලයෙහි වැඩි වාසය කළේ ය. හෙතෙම දිවා ආභාරයෙන් පසුව තවිතිසා දෙවිලොවට ගොස් තම විවේකය ගත කරමින් සිටියදී, දෙවියන්ගේ ප්‍රිති සේවා අසන්නට ලැබේ, රට හේතු විමසී ය. සුද්ධේදේදන රජුගේ පුත් කුමරුගේ උපත රට හේතුව බව ඔහුට දැනගන්නට ලැබේණි. අසිත ඉසිවරයා වහා ම සුද්ධේදේදන රජ මැදුර වෙත පිය නැගී ය. මෙම සිදුවේ අවදාන කළුපලතාවෙහි සඳහන් වන්නේ, අසිත තවුසාගේ බැනාණු වූ කිම්කින්ධා පාවෙහි හාවනා යෝගීව සිටි නාලකයන්, බෝසතුන් උපන් දා අහස් ගැබෙහි පහළ වූ දිප්තිමත් අලෝකයන් දැක්නය වී, ඒ කිමෙක් දැයි අසිත තවුසාගෙන් විමසු බව ද, අසිත තවුසා තුන්ලොවට ම අධිපතිවන උතුමකු පහළ වී ඇති බව ප්‍රකාශ කොට, නාලකයන් ද සමග බෝසතුන් දක්නට ගිය බව ය. රජතුමාගේ පුත් කුමරා දැකගැනීම සඳහා පැමිණි බව දැනගත් සුද්ධේදේදන රජතුමා ඔහුව ලදරුවා සිටි යහන් ගැබූ වෙත කැදුවාගෙන යන ලදී. මායා දේවිය ලදරුවා වඩා ගෙනවිත්, ඔහු ලවා ඉසිවරයාට නමස්කාර කරවීමේ අදහසින් ලදරුවාගේ හිස ඉසිවරයාගේ දෙපතුල දෙසට සම්ප කළේය. එහෙත් වූයේ අනෙකකි. ලදරුවාගේ දෙපා ඉසිවරයාගේ හිස දෙසට යොමු විය. එවිට සුද්ධේදේදන රජතුමා තම පුතුන් ලවා ඉසිවරයාට වැන්ද්වීමට තෙවරක් ම උත්සාහ කළේ ය. මෙදස බලා සිටි අසිත තවුසා තම අසුනින නැගීට රජ අමතා, “මහ රජ මේ ලදරුවා ලවා මට නමස්කාර කරවීමට තැන් නොකරනු මැනවී. මෙය ආශ්වර්යයකි. මහා පුරුෂයෙකු ලොවට පහළ වී ඇත.” යනුවෙන් තෙපලේ ය.

අසිත ඉසිවරයා දකුණු දණ බිම ඇතා, දකුණු උරහිසින් සංවුද්ධි ඉවතට ගෙන, රජතුමරුවා දැනීන් වඩා ගත්තේ ය. දැක්විති තම අසුනෙහි ඉදාගත් ඉසිවරයා රජ කුමරා තම ඇකයේ හිදුවා ගත්තේ ය. එකලුහි මායා දේවී, “ඉසිවර තුමනි, ලදරුවාට ඔබේ දෙපා නැමැද්වීමට ඉඩදෙනු මැනවයි” පැවසුවා ය. “එසේ නොකියනු දේවියනි, මා පමණක් නොව දෙවී මිනිසුන් සහිත සියල ලේක්කයා මේ කුමරුවන් නැමදිය යුතුවේ” යැයි ඉසිවරයා පැවසුවේ මහත් හක්තිමත් ස්වරයෙනි.

ලදරුවා ගෙන මෙන් ම තමාගේ අනාගතය ද තුළවණැසින් බැලු අසිත ඉසිවරයාගේ දෙනෙනට කුදාල පිරුණේ තීතැනීනි. සුද්ධේදේදනයේ අසිත තවුසා කදාල සලා දිගු සුසුම් ලමින් වැළපෙනු දුටහ. නිරිද්‍ය රට හේතු විමසුහ. “මුනිදුනි, ඔබ හිටිගමන්ම කදාල සලා දිගු සුසුම් ලා වැළපෙනු කිම, දරුවාට විපතක් නැතැයි සිතමි.”

“රජතුමනි දරුවා ගැන නොවැලපෙනු මැත්ති, දරුවාට විපතක් තැනැ, මා වැලපෙන්නේ මා ගැනමය, ඒ මක් නිසාද යන් මම වයෝවදීයෙක්ම, මහඹුයෙම්, මේ සර්වාරථ සිද්ධයෝ සම්මා සම්බුදු බව ලැබූ ලොව කිසි ගුමනයෙකු හෝ බ්‍රාහ්මනයෙකු හෝ දෙවියෙකු හෝ මාරයෙකු හෝ අන් කිසිවතු හෝ විසින් නොපවත්වන ලද උතුම් දීමිසක් පවත්වන්නාහු ය. ලෝකයාගේ යහපත ද, සන්තුෂ්ථායිය ද පිණිස ඔවුනු ධර්මය දේශනා කරන්නාහු ය. අදී කළුණාණ වු, මධ්‍ය කළුණාණ වු, අන්ත කළුණාණ වු සවිස්තරාරථයෙන් ද, සාරාරථයෙන් ද, සර්ව සම්පුර්ණ වු ද, ගුද්ධ වු ද මුහ්මටර්ය ප්‍රකාශ කරන්නාහු ය. රජතුමනි, කිසියම් කලෙක, කිසියම් තැනක අත්තික්කා මලක් මත්වෙන්නාක් සේ අනන්ත වු කල්ප ගණනාවක ඇවැමෙන් ලොව කිසියම් කලෙක කිසියම් තැනක බුදුවරයාණන් කෙනෙක් පහළ වන්නාහු ය. මේ දරුවානේ නිසැකයෙන්ම පරමෝත්තාප්‍රය වු බුද්ධත්වය ලබා අනන්ත සත්ත්වයින් සංසාර සාරගයෙන් එතෙර කොට අමා මහ නිවනට පමුණුවන්නාහ. මම ඒ බුද්ධ රත්නය දැකීමට නොලබමි. එහෙයින් මහ රජතුමනි මම වැළපෙමි. දුක් දෙළුම්නයින් දිග පුළුම් ලමි.” මෙහිදී අසිතයෝ එකී දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ද, අසු අනු ලක්ෂණ ද, කියාතම අනාවැකිය යළින් පළ කරති. මින් අප්‍රමාණ ප්‍රතියට පත්වන පුද්ධේදන රුෂ්ප්‍රතුට වැදු නමස්කාර කරයි.

පුද්දාවුන් රජ මැදුරෙන් පිටත් වූ අසිත ඉසිවරයා, තම බැහැනුවන් වූ නාලකට බුදුන්ගේ සපුනෙහි පැවදිව විමුක්තිය පාග කරගන්නා ලෙස ඉල්ලීමක් කළේ ය. බුදුන් බුදු වන්නේ මගද රට බරණස් තුවරට තුදුරු බව දැනගත් ඉසිවරයා එහි සිය බැහැනුවන් උදෙසා අසපුවක් කරවිය.

i. නම් තැබීමේ උගෙල

කුමරු ඉපිද පස් වන දින නම් තැබීමේ මගුල් උගෙල විය. දීස තිකායේ මහාපදාන පුදුයෙහි සඳහන් වන ආකාරයට තිවේදයෙහි කෙළ පැමිණි බමුණන් 08 දෙනෙකු කැදුවා කුමරුන්ගේ සිරුරු ලකුණු අනුව අනාගතය පිළිබඳ විමසිය.

බමුණු පඩ්චත්‍යන් අතර රාම, ධර්ණ, ලක්ඛ්න, මන්ති, හෝජ, පුදාම, පුදත්ත හා කොණ්ඩක්කු යන 08 දෙනා සිරුරු ලකුණු අනුව අනාවැකි කිමෙහි සමත් වූහ. මේ අතරින් සත් දෙනෙක් ම දැඟිලි ඔසවා, මෙවැනි අසිරිමත් ලකුණු දරන්නෙකු වතුවරත්නි රජෙකු හෝ බුදුවරයෙකු වන බවට අනාවැකි පළ කළහ. බමුණන් අතුරින් ලාභාලම

කොණ්ඩක්කු බමුණා එක් ඇගිල්ලක් ඔසවා, මෙබදු පින්සර ලකුණු පිහිටන්නේ නිසැකයෙන් ම බුදුවන උතුමකුගේ පමණක් බව කිහි. මෙම පින්බර කුමරුවන් වියපත් තුවකු, රෝගියෙකු, මළ කඳක් හා තව්‍යසෙකු යන සතර පෙර නිමිති දැක නියත වශයෙන්ම ගිහි ගෙය හැර යන බව ද දැන්විය. මිලින්ද ප්‍රශ්නයෙහි තත් බමුණන්ගේ නම් සඳහන්ව ඇත්තේ මිට මදක් වෙනස් ආකාරයකටය. එහි, රාම, ධර්ණ, ලක්ඛ්න, ජාතිමන්ත, යක්කුණු, සයාම, සුහෝජ, සුදත්ත යනුවෙන් දක්වා ඇති බැවි නිරික්ෂණය වේ.

අහිනිෂ්කුමණ පුදුයෙහි හා ලලිත විස්තරයෙහි කුමරුන් ගේ නම සඳහන් වන්නේ සර්වාස්ත්‍ර සිද්ධ ලෙසයි. එමෙන් ම අශ්වගේෂයන්ගේ බුද්ධ වරිතයෙහි ද දැක්වෙන්නේ සර්වාස්ත්‍ර සිද්ධ යනුවෙනි. එහි අරථය වනුයේ උසස් පරමාර්ථයක් ඉටුකර ගන්නා තැනැත්තා යනුයි.

ලොව අත් සිද්ධී - කුමරු සිදුහන් නම් වි

බේසතුනගේ මැණියන් සිදුහන් උපතින් සත් දිනක අවැමෙන් මිය ගොස් තුසින දෙවි ලොව උපත ලැබුවා ය. මායා දේවිය මිය යාමෙන් පසු සිදුහන් කුමරු රැකබලා ගැනීමේ කාර්යය පැවරුණේ මහා මායාවන්ගේ තැබීය වූ පුරාපති ගෝත්මය වෙත ය. ඇයට සහාය වීමට කිරී මවුරුන් තිස් දෙදෙනෙක් වූහ. ඔවුන් අතරින් අට දෙනෙකු දරුවා කිරීන් පෝෂණය කිරීමට ද, අට දෙනෙකු දරුවා තැබීමට ද, අට දෙනෙකු ආහාරයෙන් පෝෂණය කිරීමට ද, අට දෙනෙකු දරුවා සමග ක්විඩා කිරීමට ද සේවයෙහි යොදුවා තිබුණි.

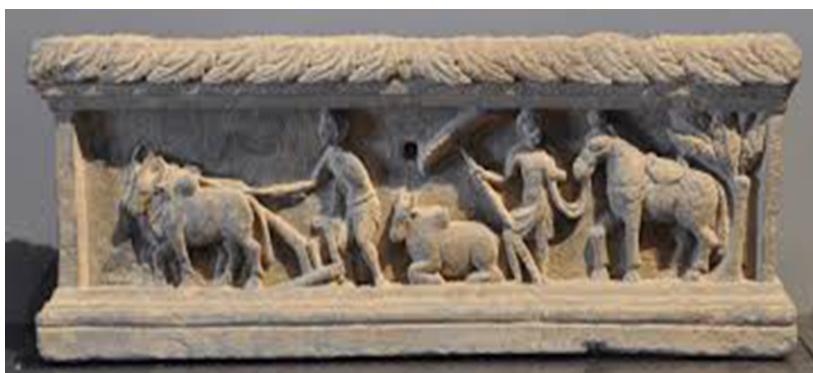
ii. වප්ප මගල

සුදාවුන් රජුගේ වප්ප මගලයා මූල් කිමුල්වත්පුරම දෙව් විමනක් මෙන් සරසනු ලැබේ ය. කුමුරු යාය සිසුම සඳහා නගුල් 108 ක් යෙද්වීණි.

ඉමහත් හරසරින් වප්ප මගල සඳහා පිටත් වූ රජතුමා තම කුඩා පුත් කුමරුවානන් ද ගෙනයාමට අමතක නොකමළේ ය. කුමුරු යාය අද්දර ජම්බු ගසක් සෙවනේ කුමරුට යහනක් පනවා එහි උප්‍රි වියන් බඳවා, ඒ අවට තිර රේදී ඇද රක්වරණයට කිරී මුවන් ද සමග කුමරුවා එහි හොටන ලදී.

රජතුමා රන් නගුලින් ද, ඇමතිවරු රේදී නගුලින් ද, සාමාන්‍ය ජනයා ලියා නගුලින් ද කුමුරු යායෙහි සි සැම ඇරුමුහ. වප්ප මගලේ ඇසිරිය නරඹින්නට කිරී මුවවරු කුමුරු වෙත දිව ආහ. අව්‍යාව හි සඳහන් පරිදි කිසිවෙකු අසල නොසිටි බව දැනගත් කුමරු යහන මත බද්ද පර්යාකයෙන් හිද ආනාපානා සතිය වඩා ප්‍රථම ද්‍රාන ලදහ. මිලින්ද ප්‍රශ්නයෙහි බෝසතාණන් සතර වන ද්‍රානය වඩා අහස්හි පලක් බැඳ පුන් බව සඳහන් වේ. කිරී මුවන් පෙරලා එනැවත අන් ගස්වල සෙවනැලී බැස්ගොස් දූ ගස් සෙවනැල්ල පමණක් පෙර තිබු සේම ඉතිරිව තිබුණි. මේ ප්‍රදුමය ඔවුනු රජුට දැන්වුහ. වහාම එතැනට පැමිණි රජතුමා ඒ ප්‍රාතිභාරය දැක “ප්‍රතනුවනි, මේ මාගේ දෙවැනි වැදිමය” යැයි පවසමින්, දැගිලි බැඳ සිදුහතුනට නමස්කාර කමළේ ය.

සුදාවුන් රජුගේ වප්ප මගල පිළිබඳ අභිනිෂ්ච්‍රමණ සූත්‍රයෙහි හා මොවැනුවෙහි විවිධ විස්තර අන්තර්ගත වේ.

පළක් බැඳ කුමරු නිදි - මිය රජු පළමු වර වැදි

13. සිදුහත් උපත හා පහල වූ සහේතු සම්පත්

i. ආනන්ද හිමි

පසේනදී කොසොල් රජු බුදුන් වහන්සේ නමදින්නට වෙහෙරට ගිය අවස්ථාවේ එහි සිටි ප්‍රිය ජනක හිසු නමක් කෙරෙහි පැහැදිමට පත් වෙති.

‘බුදු හිමියනි මෙම තෙරැන් කවරෙක්ද?’

‘රජතුමනි හේ ආනන්ද (සතුට) නම වෙයි.’

ප්‍රසාදයට පත් කොසොල් රජු, ‘මොනතරම් ආනන්දයක්ද? සැබැඳු ම ආනන්දයක්’ කන්නකත් එල සූත්‍රයෙහි ආනන්ද හිමියන් ගේ නම විශ්‍රාන්ත වන්නේ එසේ ය.

ආනන්ද හිමි, සිදුහත් කුමරුන්ගේ පියාණන්වූ, සුදාවුන් නිරඛුගේ සහෝදරයෙකුගේ ප්‍රතුයෙකි. හෙතෙම සිදුහත් උපත ලද දිනම මෙලෙට බිජි විය. එවක් පටන් සිදුහත් කුමරුගේ ලදරු, බාල, ශිෂ්‍ය, තරුණ යන සැම අවධියක දී ම ආනන්ද හිමි එතුමාගේ කල්‍යාණ මිත්‍රයෙකු විලසින් එකට හැඳි වැඩුනේ ය. අනතුරුව බුදු සසුනෙහි පැවිදි වූ හෙතෙම සම්බුද්ධ පරනිර්වාණය දක්වා ම බුදුරජාණන් වහන්සේට උවටැන් කරමින්, සෙවනැල්ලක් සේ හාගාවතුන් වහන්සේ ඇසුරේ ම කල් ගෙවී ය. අංගුත්තර නිකායෙහි බුදු සසුනෙහි අග තනතුරු දැරැ පිරිසගේ නම් සඳහන්ව ඇතේ. විනයධාරී යහනපත් හැසිරීම පරෝපකාරය, ධාරණ ගක්තියෙන් අග තැන්පත් ධර්ම හාණ්ඩාගාරික ලෙස කටයුතු කිරීම ආදි ගුණාගයන්හි මෙන් ම හාගාවතුන් වහන්සේ ගේ අග උපස්ථායක වශයෙන් ද ආනන්ද හිමියන්ට බුදු සසුනේ විශේෂ තැනක් හිමිවේ.

හාගාවතුන් වහන්සේ වැඩි වසන ආරාමයට උන්වහන්සේ බැහැදුකීමට එලඹෙන ගිහි පැවිදි දෙපාරුවයම සුදුසු අවස්ථාව බලා බුදුන් වහන්සේ වෙත කැඳවා ගෙන යාමේ සම්ප්‍රදායික මෙහෙර ඉටුකරනු ලැබුවේ ද ආනන්ද හිමි විසිනි.

පසේනදී කොසොල් රජුගේ අන්ත්පුරයෙහි උපත ලද කුල කුමරුවන් 500 ක් පැවිදි කිරීමේ කර්තාව්‍යයද ආනන්ද හිමි විසින් සිදු කරන ලද බැවි ප්‍රජාවලියෙහි දැක්වේ. ජය ශ්‍රී මහ බෝධි ගාබාවක් ආනන්ද හිමිගේ නමින්ම ජේතවනාරාම බිජි දොර අසල රෝපණය කරන ලද්දේද ආනන්ද හිමි විසිනි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ධරම වාරිකාවේ යොහෝ අවස්ථාවල ආනන්ද හිමිද උන්වහන්සේ සමගම විය. බුදුන් වහන්සේට උපස්ථාන කරමින් බුදුන් වහන්සේ ගේ ශ්‍රී සද්ධරුමය ගුවණය සිය ස්මරණයෙහි තැන්පත් කර ගතිමින් ආනන්ද හිමි හාගාවතුන් වහන්සේගේ සෙවනැල්ලක් ලෙසින් ගම් දනව් වල සැරී සැරී අයුරු බොඳු ඉතිහාසයේ වර්ණනය.

බුදුන් වහන්සේගේ පරිනිරවාණයට ස්වල්ප මොහොතකට පෙර දේශීත මහා පරිනිබ්ලාන සූත්‍රයෙහි වස්තු බිජය වූයේ ආනන්ද තෙරුණේ බැවි දිස නිකායේ සඳහනි. කුලුණ බර බුරදරුණි, සිල්වතුන් අතර ජනත්‍යය පරාර්ථකාමී හිකුතුවක වෙනුවෙන් කරන ලද ගුණ වර්ණනාවක් මෙහි ඇතුළති.

ප්‍රථම ධරම සංගායනාවේදී සූත්‍ර හා අහිඛුම යන පිටක ද්‍රවයම පිළිබඳව විස්සජ්ජක (පිළිතුරු දෙන) හිකුතුන් වහන්සේ වශයෙන් මහා සංස්යා වහන්සේ විසින් එකමතිකව පත්කර ගන්නා ලද්දේ ආනන්ද තෙරුණේ ය. උන්වහන්සේ අරහත් හාවය ලබන්නේ ද ප්‍රථම ධරම සංගායනාව පැවැත්වීමට තිබූ දිනට පෙර දිනක දී ය.

ආනන්ද හිමි වසර 120 ක් ආයු සංස්කාර විද අපවත් වීම ආසන්න බව හිකුතු සංස්යාට දැනුම් දෙනු ලැබේණි. එහිදී රෝහිණී නදිය දෙගම්බ ජ්වත් වූ ගාකා කෝලිය ජනපදිකයින් දෙපාරුණවය ම තම ජනපදයට වැඩ පිරිනිවන් පානා ලෙසට විවිධ ඉල්ලීම් කළහ. රෝහිණී තදී දෙනෙර වැසියෝ එකහා සමානව ම තමන්ට උපකාරිව සිටි බැවින් තමන් වහන්සේ ගශ ඉවුරේ එක් පැත්තක් පිරිනිවන් පැවේ නම් අනෙක් තෙර වැසියෝ නොසතුවට පත්ව අරගල කර ගනු ඇතැයි කළුපනා කළ ආනන්ද මහරහතුන් වහන්සේ රෝහිණී නදිය මැද අහසෙහි සංද්ධියෙන් පලක් බැඳ වැඩ සිට දෙපිරිසටම දහම් දෙසා පරිනිරවාණයට පත්වූ සේක.

ii. යොශරා

සිද්ධාර්ථ කුමාර උත්පත්තිය සිදු වූ දින ම යොශරාවන් ද උපන ලද බව බොඳු ඉතිහාසයේ සඳහනි. මහා මායා දේවියගේ සහෝදරයකු වූ දෙවිදහ කෝලිය පුර රාජුත්වය හෙබ වූ සුජ්පත්වද්ධ රජ යොශරාවන්ගේ පියාණන් ය. අමිතා බිසව ඇයගේ මව ලෙස සැලකේ.

යොශරාවන් සිද්ධාර්ථ කුමරුන්ගේ බිසවුන් ලෙස අහිසස් ලබා ඇත්තේ මෙම හවයේදී පමණක් නොවේ. සංසාරයේ ආත්ම ගණනාවක දී ම ඇය බෝසතුන්ගේ පතිනිය වීමේ වරම ලදී ය. වෙස්සන්තර ජාතකයේ බෝසත් වෙස්සන්තර රුපුගේ අග මෙහෙසි මන්ත්‍රී දේවිය වූයේ ද ඇයයි. කුස ජාතකයේ මෙන් ම සඳකිලුරු ජාතකයේද, පෙර අත්බැවි හි ඇය බෝසතුන්ගේ පත්නිය වූවා ය.

මහා ප්‍රජාපති ගේතමිය විසින් හාගාවතුන් වහන්සේ වෙතින් කාන්තා පැවැත්ද සඳහා අවසරය ලද පසුව, මුලින් ම පැවැත් හාවය ලද කාන්තාවන් අනුරෙන් යොශරාවන්ට ප්‍රමුඛස්ථානයක් හිමිවේ.

යොශරා තෙරණියගේ ජ්වන ප්‍රවාහය පිළිබඳ තොරතුරු සමුදායක් එරේ අපදානයෙන් හෙලිවේ. යොශරා තෙරණිය සිය 78 වන උපන් වර්ෂය වන විට පිරිනිවන් පැමුව තීරණය කරනු ලැබුවා ය. නන්දා, සිය පුත් රාජුල, අගු ග්‍රාවකයන් වහන්සේලා, සුජ්වාවුන් රජ, මහා ප්‍රජාපති ගේතමිය, ආදි බොහෝ දෙනෙක් මේ වන විට පිරිනිවන් පා තිබීම, ඇය මෙවන් තීරණයක් ගැනීමට හේතුවක් වූවාසේ ය.

භාගාවතුන් වහන්සේ වෙත එළඹ යොශරා තෙරණිය "මහා විරයන් වහන්ස, මම අද රාජියේ පිරිනිවන් පැමුව අදහස් කරනවා. සංසාරය පුරාවට ම මම ඔබවහන්සේ සමග මෙම ගමන සපැමිණියෙම්. ඔබවහන්සේට මගේ සිත කය වචනය යන තිදොරින් කිසියම් වරදක්, අවැකික් සිදුවූවා නම් ඒ සියල්ලට මට සමාව ලැබේවායි" අයැද සිටියා ය.

භාගාවතුන් වහන්සේ වෙතින් ඇයට පිරිනිවන් පැමු සඳහා අවසරය ලැබේණි.

ත්‍රිපිටකයෙහි එර ආපදානයෙහි යොශරා තෙරණිය විසින් ඉදිරිපත් කෙරෙන ස්වයං ආත්ම කළුනයෙන්, එම තෙරණියගේ මුළු ජීවත වෘත්තාන්තයම හකුල්ව දක්වන සුළු ය.

යොශරා තෙරණිය පිරිනිවන් පැමුව භාගාවතුන් වහන්සේ වෙතින් ලද අවසරයෙන් අනුතුරුව රජගහ නුවර මනරම මෙහෙණවර

කළ වැඩ විසු යෙශේරා තෙරණීයට මෙබදු විතර්කයක් පහළ වූයේ ය.

එම සමයෙහි රමා වූ සමඳ්දීමත් රජගහ නුවර එක්තරා තරනායක වූ තපාගතයන් වහන්සේ වැඩ විසුහ.

නන්දය, රාජුලහදු, එසෙයින් ම අගු ග්‍රාවකය, සුද්ධේයේදන මහ රජ ය, ප්‍රජාපති ගෝතම් ය, ප්‍රසිද්ධ මහ තෙරණුවේ ය, මහත් සංදේ ඇති තෙරණීයේ ය, යන ඔබ ආසුව රහිත ව්‍යවාහු, (තෙල් රහිත) වහන් සිල සෙයින් ගාන්තියට ගියාහු ය.

ලෝකනාථයන් වහන්සේ ජ්‍වමන කළේහි ම, මම ද, ගාන්තියට යන්නෙම් දි සිතා තමන් ආයු පමණ බලන්නි, ක්‍රිය ව ගිය ආයු සංස්කාර දැක පා සිවරු ගෙන සිය අසපුවෙන් තික්ම, සිය දහස් ගණනක් මෙහෙණන් විසින් පෙරවු කරන ලද මහත් සංදේ ඇති මහත් පූජා ඇති ඒ යෙශේරාවේ සම්බුදු රුපුන් කරා එළාඹුණාහ.

සම්බුදු වැද සක් ලකුණු ඇති හාගාවතුන් වහන්සේ අසල පසෙක හිද මෙවදන් බිංතුහ.

මහා මුනි තුමනි, ඔබ වහන්සේට සැලුකරමි. මම අටසුන්තැ භැවිරදී වෙමි. මෙසේ පැසුම් වයස මරණ නමැති ප්‍රපාතයේ ඉමට පැමිණ සිටිමි.

මාගේ වයස මුහුකුරා ගොසිනි. මාගේ ජීවිතය මද කළ පවත්නෙය. ඔබ වහන්සේ හැර යන්නෙමි. මා විසින් තමහට පිහිටා කරගන්නා ලදී.

මරණ තෙමේ පැවිම කාලයෙහි ආයු පෙළයි. මහා විරයන් වහන්ස අද රය නිවනට පැමිණෙන්නෙමු.

මුනිවරයන් වහන්ස, යම් කෙනෙකු ජාති - ජරා - ව්‍යාධී - මරණ නැත්ද, යම් කෙනෙකු ගිය සත්ත්ව නො පැනේ ද, විරයන් වහන්ස, මම එහි යන්නෙමි.

මෙහි යම් පමණ පිරිස් කෙනෙක් ගාස්තාන් වහන්සේ වෙතැ රස් ව හිඳින්, මා කළ දොසක් දතින් නම් මුනිදුන් හමුවේ කමත්ව!

මහ විරයාණි, සැලුකරමි, සසරි සරා ඇවිදුනාහු සෙමෙහි ඔබවහන්සේ කෙරෙහි මාගේ දොසක් වී නම් එය ක්‍රමා කළ මැනැවී.

ඇගේ වදන් අසා මුනින්දයන් වහන්සේ මෙසේ වදාල සේක. නිවනට යන තොපට මතු කුමක් නම් කිය.

මාගේ අනුසපුන් කරන්න, සංදේ ද දක්වා, සපුන්හි ලා සියලු පිරිස් හි සැක ද සිද්වා යන්න යැයි බුදුන් වහන්සේ වදාලන.

මුනිදුන්ගේ ඒ වදන් අසා ඒ යෙශේරා මෙහෙණ ඒ මුනි රුපුන් වැද මෙවන් අදහසක් පළ කළහ.

විරයන් වහන්ස ගාක්‍රකුලයෙහි උපන් ස්ත්‍රී ලක්ෂණයෙහි පිහිටි මම යෙශේරා වෙමු. ගිහි ගෙහිදී ඔබට හක්තිමත් පත්තිනි වීමි.

විරයාණි, මම ඔබවහන්සේගේ නිවසෙහි එක් ලක්ෂණ අනු දහසක් කාන්තාවනට ප්‍රමුඛ වීමි. සියල්ලට ඉසුරු ද වීමි.

රැප ආචාර ගුණයෙන් යුතු යොවුන් වියේ සිටි මම ප්‍රියතෙපුල් ඇති වීමි. මිනිසුන් දෙවියන් පුදන සෙයින් සියල්ලෝ මා පුදන්.

ගාකා ප්‍රත්‍යාගන්ගේ නිවෙස්හි සහසු කන්‍යාවනට ප්‍රමුඛ වීමේ සමාන සුව දුක් ඇති, ඒ කන්‍යාවේ නළුනුයනෙහි දේවතාවන් බඳ වූහ.

කාමධානු ඉක් මැ වූවා රැපධාතතුහි සිටියා වෙමි. ලෝකනාථයන් තබා රැපයෙන් මට සමාන වූවෙක් නොවීය.

යෙශේරාවේ මේ අදිය කියා අහසට පැන තැග බුදුරදුන්ගේ අනු දැනුමෙන් නොයෙක් සංදේ දැක්වූහ.

කය සක්වල හා සම හිස උතුරුදෙසින් වූ කුරු දිවයින පියාපත් යුවල (පුරුව්විදෙහ-අපරෝගායාන) දේ දිවි ය සිරුරින් දැඩිවි ය.

පිල් කළඹ දකුණු සයුරය, පියාපත් නානා (ව්‍යාපෘති) කාබාය දෙයැස සඳහා පිරිය, මෙරුපර්වතයෙන් ශිබා ය.

තුඩි සක්වල ගිරය, මෙබදු ලිහිණී රැවක් මවා දැඩිවිට සලකුණු වූ දැඩික් මුල් සහිත වැ උප්‍රවා (ඒයන්) පවත් සලමින් එලැංඟු ලෝකනාථයන් වහන්සේ ව්‍යුතින්.

ඇත්රැවක් ද, එසෙයින් ම අස්රැවක් ද, පව්වනක් ද, මහසයුර ද, එසේ ම සඳු ද, හිරු ද, මෙරුව ද සක්රුව ද දැක්වූහ.

විරයන් වහන්ස, මම යෙශේරා ය, වක්ෂුරමතුන් වහන්ස, පා වදිම් දි පවසමින් දහසක් ලෝදා විකසින පද්මයකින් වැසුහ.

ව්‍යාහ්මවේ ද, මවා ගුනාතා ප්‍රතිසංස්ක්ත ධර්ම දේශනා කළා ය. විරයාණි, මම යෙශේරා ය. වක්ෂුරමතාණි, ඔබගේ පා වදිම්.

මහා මුනිතුමනි, සංදේ යෙහි ද, දිබ්බසෝතධාතුවෙහි (දිව කන්හි) ද වසී වෙමි. මෙරමාසින් දන්නා නුවණෙහි ද වසී වෙමි.

පෙර විසු කද පිළිවෙළ දතිම්, දිවැස් පිරිසිද කරන ලදී. සියලු ආගුර ක්ෂීණාසුය. දැන් පුනර්භවයෙක් තැත.

මහා විරයන් වහන්ස, අන් - දරම - නිරැක්තියෙහිද, එසේයින්ම ප්‍රතිඵානයෙහිද යාණය ඔබවහන්සේ වෙතින් ලදී.

මුනිතුමනි, පෙයදැහි, කළ මාගේ යම් කුකලකරුමයක් වේද එය සිහි කරනු මැනැවී. මහා විරයාණනි, ඔබවහන්සේ වෙනුවෙන් විසින් පින් රස් කරවන ලදී.

මහා විරයාණනි, අභව්‍යස්ථාන හැරපියා අනාචාර දුරු කොට ඔබ වහන්සේ වෙනුවෙන් මා විසින් ජීවිත පරිත්‍යාග කරන ලදී.

මහා මුනිතුමනි, නොයෙක් කෙළ දහස්ගණන් දැහි හාරයා පිණිස මා දුනනහු. ඔබවහන්සේට වැඩ පිණිස එහිලා දෙළඹනස් නොද වෙමි.

නොයෙක් කෙළඳහස් අත්බවහි (අනුනට) උපකාර පිණිස මා දුනනහු. මහාමුනිතුමනි, ඔබවහන්සේට වැඩ පිණිස එහිලා දෙළඹනස් නොද වෙමි.

මහාමුනිද්‍යාණන් වහන්ස, අනේක කෝටී සහසු ජාතීන්හි, ආහාර සඳහා මා යක්ෂ රාක්ෂාදීන්ට දුනනාහු, ඔබවහන්සේට පිණිස එහිලා විරැද්‍යා මනස් ඇති නොවෙමි.

නොයෙක් කෙළ දහස් ජාතිවලැ ඔබ වහන්සේ වෙනුවෙන් මාගේ ජීවිතය පරිත්‍යාග කළේමි. (සිංහව්‍යාසාදීන්ගෙන් වන) බියෙන් මුදවන්නේ මැයි මාගේ ජීවිතය දුනිමි.

ඁරිගත පළදනා ද, නන්වැදැරමි නොයෙක් වස්තු ද ස්ත්‍රී ආහරණ ද මහා මුනිතුමනි, යදිනට දෙමි.

මහා මුනිතුමනි, ධනධානා පරිත්‍යාග කළේමි. ගම නියමිගම් ද, කෙත ද, දුපුත්තු ද පරිත්‍යාග කරන ලදහ.

මහා විරයාණනි, සඩ්බ්‍රාහි රහිත ඇත්තු ද, අස්ථු ද, ගවයෝ ද, දැස්සේදා, සේවිකාවේද, මා විසින් පරිත්‍යාග කරන ලදහ.

මහ විරයාණනි, සසර විවිධ ජාතිවලැ අපමණ වූ නන් වැදැරමි බොහෝ දුක් ඔබවහන්සේ වෙනුවෙන් විදුනා ලදහ.

මහ මුනිතුමනි, සුවපත් වූවා (ලදම්ව) නොද සතුවු වෙමි. දුකෙහිදී නොද දුමනස් ඇති වෙමි. ඔබවහන්සේ වෙනුවෙන් තැන්හි තුලා බඳු (සම) වෙමි.

සම්බුද්‍රාණන් වහන්සේ මග පිළිවෙළින් යම් ධර්මයක් ගෙනහැර වදාල සේක් ද, මහා මුනිද්‍යාණන් වහන්සේ සුවදුක් අනුහව කොට (ප්‍රේ) සම්මා සම්බෝධියට පැමිණ සේක්.

එහ්මදේව නම් වූ ලෝකනායක ගොතම සම්බුද්‍රාණන් වහන්සේ අපි දෙදෙනාම දුටුමිහ. (අපර හාගයෙහි පහළ වූ) අනා ලෝකනායක් වහන්සේගේ සමාගම් ද 'මෙවහන්සේ විසිනුද මා විසිනුද ලබන ලද ය.

මහ මුනිතුමනි, බුදුකරු දහම් සොයන ඔබවහන්සේට මම පරිවාරිකා වීමි.

මෙ කපින් වතුරාසංඛ්‍යයක් අධික කොට ඇති සුව හස්වැනි කප්හි ලෝකනායක වූ දීප්කර බුද්‍රාණන් වහන්සේ ලොවැ පහළ වූ සේක්.

පසල් දනවිවෙක (දනෝ) තරාගතයන් වහන්සේට නිමන්තුණ කොට ඔබ වචනා මග තුවුයින් ඇත්තාහු පිරිසුදු කෙරෙත්.

එ සමයෙහි සුමෙධ නම් බාහ්මනයෙක් වූයේ ය. හේ සියල්ල දක්නාසුළ වචනා බුදුරුදුනට මග ද සකසා දුන්නේ ය.

එකල්හි මම බමුණුකළේහි උපන්නෙම් නමින් සුමිත්තා නම් වූ කන්‍යාවක් වීමි. (තරාගත) සමාගමයට ද එළැඳුනේවෙමි.

ඇස්තානන් වහන්සේ පුදනු සඳහා උපුල් අවමිටක් රගෙන ගිය මම ජනසමාගම මධ්‍යයෙහි ඩුන් උගු තපොවුත ඇති සාමී කෙනෙකුන් දුටීමි.

ඇසද වැහැරී මතුයෙහි ඩුන් අතිකාන්ත වූ මනෝහර වූ සාමිහු දැකැ මාගේ ජීවිතය ස්ථාලයැ සියි.

එද්වස (සුමෙධ) සාමිහුගේ එල සහිත ඒ ජීවිත (ජීවිත පරිත්‍යාග සඩ්බ්‍රාහිත) පරාකුමය දුටීමි. පුරුවපුන්‍යාකරම හේතුයෙන් සම්බුද්ධයන් වහන්සේ කෙරෙහි මාගේ සිත ද ප්‍රසන්න වී.

රුදාර මනස් ඇති සාමිවරයා කෙරෙහි බෙහෙවින් සිත පහදවාලීමි. තපස්විතුමනි, දිය යුතු අන්දුයක් නො දක්මී, තොපට මල් දෙමි.

තව්සාණනි, මේ උපුල් අට මිටෙන් පස් මිටෙක් තොපට වේවා. තුන් මිටෙක් මට වේවා, එයින් (අපගේ ප්‍රාර්ථනා) සිද්ධිය සම වේවා. සාමිතුමනි, තොපගේ බුද්ධන්වය පිණිස ද වේවා!

සුමෙධ තව්ස තෙමේ ඒ මල් රගෙන බුදුබව පිණිස ජනසන්නීපාත මධ්‍යයෙහි වැඩිම කරන මහා යෙස් ඇති මහාර්මි බුද්‍රාණන් වහන්සේ පිදුයේ ය.

ජනසමාගම මධ්‍යයෙහි සිටි උදාරසින් ඇති සංමීතු දැක මහාච්‍රි දීපංකර මූනින්දයන් වහන්සේ මෙසේ වදාලසේක.

මෝ තොප හා සම සිත් ඇති, සමක්ම ඇති, සම ක්‍රියාකරන්නිය වෙයි. මහා තවුස, තොපට වැඩ පිණිස ක්‍රියා යෙන්ද ප්‍රිය වේ.

මනා දැකුම් ඇති, මොනොවට ප්‍රිය වූ, මන වඩින, ප්‍රිය තෙපුල් බණන, ඒ තොපගේ ධර්මයට දායාද වූ ප්‍රිය හාරයාවක් වෙයි.

යමෙසේ දනහිමියේ හාණ්ඩසමුද්‍රය (දනාගාරය) රකිත් ද, එසේයින් කුසල් දහම් පිළිබඳ සමුද්‍රය මෝ තොමෝ රකින්නි ය.

ඒ තොපට අනුකම්පා කරමින් පාරමි ධර්ම පුරන්නි ය. පක්ෂීරය (කුඩාව) බිඳ පියා පලා යන සිංහයෙකු සෙයින් මෝ අර්හත්වයට පැමිණෙන්.

මෙකපින් පෙර අපරිමෝ කපෙක්හි (දීපංකර) බුදුරජාණන් වහන්සේ මට යමක් ප්‍රකාශ කළසේක් ද, එවදන් අනුව සතුවුවන මම් එසේ කරන්නට වීමි.

ඒ බුදුන් කෙරෙහි සිත පහදවාලිම්. ඒ කුගල කරම බලයෙන් අපමණ දෙවිතිනිස්දැහි උපත ලබා දෙවියන් කෙරෙහි දී මිනිසුන් කෙරෙහිදු සුවදුක් වළඳ කොට පැසුල් හවය එලැං සිටි කළේහි ගාකු කුලයෙහි උපන්තෙමි.

රු ඇති වෙමි. හෝග ඇති වෙමි. යගස් හා සිල් ඇති වෙමි. එසේයින් සරවාංග සම්පත් ඇති වෙමි. කුසල් දහමිහි අතිසත්කාතද, (බෙහෙවින් කරන ලද සත්කාර ඇති) වෙමි.

ලාභ ය, ගුණකර්මය, සත්කාරය, ලෝකධර්ම සමාගමය යන සියල්ල බෙමි. දුක්කිත වූ ද සිතෙක් නැති බිය රහිත ව වෙසෙමි.

සසර කළකිරී දහසක් පිරිනිවන් යුක්තව ගාසනයෙහි පැවදි වීමි. පැවදිව, පළිබෝධ රහිත වීමි.

ගිහිගෙය හැර පියා අනගාරික සංඛ්‍යාත ගාසනයෙහි පැවදි වීමි. අඩමසක් නොපත් කළේහි සිවිසස් අවබෝධ කළමි.

බොහෝ දෙන සාගරයාගේ රළ මෙන් නොයෙක් සිවුරු ද පිණිසඡාතයද, ගිලන්පසද සෙනපුන්ද, එළවත්.

මාගේ සියලු කර්මයන් ක්ෂය විය. පසැසේ ඇති සර්වයූයෙනි, ඔබවහන්සේගේ පාසගුල්වන් වදිමි.

iii. කාලදායි අමානා

බ්‍රද්දක නිකායෙහි අපදාන පාලියෙහි, කාලදායි පෙරපදානය කුළින් අපට, සිංහතුන් මෙලෙටට බිජිවූ දින ම උපත ලද කාලදායි ඇමැති පිළිබඳ ව තොරතුරු මැනවින් අධ්‍යයනය කළ හැකි ය.

“එකල්හි පාලීවි තොමෝ මහත් නාද පැවැත්වූහ. මෙසයේ ගර්ජනය කළහ. දෙවි බණ මිනිස් ඇතුළු අපුරයේ සාමුහාද පැවැත්වූහ.

කාරුණික වූ හාගෙවතුන් වහන්සේ ආශ්වරයයකි. සදහම් දෙසුම ද ආශ්වරයයකි. හව සයුරෙහි ගිලි ගිය පිරිස් මුදවා ගැනීම ද ආශ්වරයයකි.

මෙසේ දෙවිබණුන් සහිත වූ මිනිසුන් පීතියෙන් ඇලලී ගිය මොහාතක හාගෙවතුන් වහන්සේ කුල පහදවතුවන් අතුරෙන් අගු යයි ග්‍රාවකයෙකු පැවැසිය.

එකල්හි කාලදායි පෙර පෙර හවයේදී හංසවති තගරයෙහි ඇමැති කුලයක උපත ලැබේ, දුටු දුටුවන් පහදවත්තා වූ, දැකුම්කාල වූ, සමඟ්ධ වූ දෙනධාන්‍ය ඇති කෙනෙක් විය.

එක් දිනක මොහු සංසාරයට එළඹ, බුදුරජ්න්හට වැද මිනිර දහම අසා තාදී ගුණ ඇති ඒ බුදුරජ්න් හට සත්කාර කොට, උන්වහන්සේ පා මුල වැද වැරි මෙවන් පාර්ථනයක් කළේ ය. “මූනින්දයන් වහන්ස, ඔබ වහන්සේ විසින් කුල පහදවතුන් අතුරෙහි අගුය දී යම් ග්‍රාවකයෙක් පසසන ලද, විරයන් වහන්ස, මම ද ගේෂ්ංධ බුදුවරයෙකුගේ සසුනෙහි එබලු (කුලපසාදක හිසුන් අතුරෙන් අගු වූ) ග්‍රාවකයෙක් වේ නම් මැනවී.” එකල්හි මහා කාරුණික වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රතාණුවෙණි, නැගිටිවු, ඒ මනදාල ලබනෙහි ය, බුදුවරයෙකු කෙරෙහි සත්කාරයක් කොට් කෙසේ නම් නිෂ්ප්‍රවාන් වන්නේ දැයි” වදාලේ ය.

“මෙයින් මතු සියක් දහස්වැනි කපෙහි මක්කාකකුලයෙහි උපදනා වූ, නමින් ගෞතම නම් වූ ගාස්තාන් කෙනෙක් ලොව පහළ වන්නේය.

උන්වහන්සේගේ ධර්මයෙහි මනාව පිහිටියා වූ උදායි නම් වූ ගාස්තා ග්‍රාවකයෙක් පහළ වන්නේයුදී ද වදාලේ ය.

එ කරම විපාකය හේතු කොට ගෙන ද විත්ත පීතිය හේතු කොට ගෙන ද හෙතෙම මිනිස් සිරුර හැර තවිතිසා දෙවිලොව උපත ලැබේ ය.

අවසන් හවයෙහි රංඡ වූ කපිලවස්තු නගරයෙහි සුද්ධේද්‍යන මිහිපතිභුගේ මහ ඇමැති කුලයෙහි උපත ලැබේමට තරම් හේ භාග්‍යමත් විය.

සිද්ධාර්ථ බෝසතුන් සවි ලොවට තිත පිණීස ද සුව පිණීස ද රංඡ වූ මුම්බිණි සල්ලයනෙහි දී මේ කුසින් බිහි වී ද,

එද්වස්හි ම ඔහුගේ උපත ද සිදුවිය. බෝසත් සිදුහතුන් සමග ම වැළි කෙකුයේ පටන් එකට හැදි වැඩිණි. ඔහු සිදුහතුන්ට ප්‍රිය වූ දායාවත් වූ, අතිද්‍යාපිටිය, ව්‍යක්ත වූ සගයෙක් විලසින් කටයුතු කළේ ය.

වයසින් එකුන් තිස් හැවිරදි වූ සිදුහත් බෝසත් තෙමේ ගිහිගෙන් නික්මුණේ පැවදිව, බුද්ධත්වය ලද පසුව, කාල්දායි සුදෙළාවුන් තිරිදුන්ගේ ඉල්ලීම මත බුදුන් වහන්සේ බැහැදුකීමට ගියේ ය.

එහිදී බුදුරජන් දැකැ පැවදිව හෙතෙම රහත් බව ලැබිය.

අනතුරුව බුදුරජන් ඇයදේ කපිලවස්තු නගරයට උන්වහන්සේ වැඩුම්වීමට මුලිකව කියා කරන ලද්දේ ද කාල්දායි පෙරුන් විසිනි.

එම ගුණයෙන් සතුවුව ගොතම බුදුරජන් මහපිරිස් මැද කාල්දායි පෙර කුල පහද්වනුන්ගෙන් අග්‍රස්ථානයෙහි තැබේ ය.

iv. ජන්න ආමාත්‍ය

සුද්ධේද්‍යන රජුගේ දාසියකගේ කුස පිළිසද මහ බෝසතාණන් වහන්සේ උපන් දින ම ඉපිද 'ජන්න' නමින් වූයේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ කිමුල්වත වැඩුම වූ අවස්ථාවෙහි ඇති වූ ගුද්ධාවෙන් පැවිද්ද ලැබූ මූත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි අප්‍රමාණ ප්‍රෝමයෙන් 'බුදුන් අපගේ ය, ධර්මය අපගේ ය' යනාදි වශයෙන් මමත්වය උපද්‍රවා ගෙන ඒ දැඩිවූ සෙනෙහස විද ගැනීමට නොහැකිව මහණදම් නිසි පරිදි නොපිරි බව ත්‍රිපිටකයේ දක්වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පානා තෙක්ම මෙසේ මමත්වයෙන් කටයුතු කළ හෙයින් ද සාසනික දියුණුවක් නොලබා තිබූ හෙයින් බුදුන් වහන්සේ පිරිනිවීමට පෙර මේ ජන්න හිමියන් වෙත 'බුහ්මදණ්ඩිය' පනවන ලෙස ආනන්ද හිමියන්ට වදාල විට මෙයට සංවේගයට පත් ජන්න හිමියේ එම දැඩි සෙනෙහස සිද දමා විද්‍යුත් වඩා නොබෝ දිනකින් ම රහත් බවට පත්වූ සේක.

"මම පෙර සිටු කුමරෝක්ව ඉපිද සිට කෙලක සිද්ධරථ බුදුරජාණන් වහන්සේ එක්තරා රුක්මුලක වැඩිහිටිනු දින පැහැදුනු සිතින් මුදුවූ පහස් ඇති තණ ඇතිරිල්ලක් අතුරා පුජා කොට භාන්පස

මල් ද විසුරුවා කළ ඒ මහා පින්කමේ ආනිසංසයෙන් දෙවිලොව ඉපිද පසුව තව තවත් නිවන පතා පින්කම් කොට කාමසුගතින්ම උපත ලැබ පෙන්වීම ජීවිතයෙහි මෙසේ උපත ලැබේ" යනුවෙන් ජන්න තෙරුන්ගේ පෙරගාරා වර්ණනාවේ සඳහන්ව ඇත.

v. කන්තක අශ්වයා

මහ බෝසතාණන් වහන්සේ උපන් දා ම උපත ලැබූ සජ්‍යත සහජාත වස්තු අතර මේ අශ්වයා ද එක් වස්තුවකි. උන්වහන්සේ මහා අභිනිෂ්කුමණයට සම්බන්ධ වූ මේ අසුමහ බෝසතාණන් වහන්සේ හිසකෙස් කපා දමා රාජාභරණ මුදා හැර වනගත වනු දක හදවත පැලී මිය පරලොව ගිය බව බුද්ධවංශ අව්‍යාවේ ගොතම බුද්ධ වංශ වර්ණනාවේ සඳහන්ව ඇත.

කන්තක අශ්ව - කොශේනස

විමාන වත්පුවේ කන්පක පිළිබඳව මෙටැනි සඳහනක් ඇත. තම ස්වාමියාගේ දෙපා ලෙවකු අසු වහා වීරයන් යන දෙස හඩමින් බලා සිට ලය පැලි මියගොස් අන්ක සැප ඇති තවිතිසා හවනෙහි ඉඩිද මුගලන් තෙරුන් වහන්සේ හමුවූ අවස්ථාවක මේ සියලු විස්තර කියා මහබෝසතාණන් බුදුවූ බව අසා ඒ මහෝත්තමයන් මාගේ සිරසින් වඩින බව දන්වන ලෙස මුගලන් මහ රහතන් වහනසේට කන්පක දේවතාව පැවසී ය. පසුව මේ සක්වල එවන් පස්මරුන් දිනු ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්නට මම ද යන්නෙමිය සිතා මේ දෙවිපුන් බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙත එළඹී ධර්මය අසා දහම් ඇස පිරිසුළු කරගත්තේය. එනම් සක්කාය දිවිධී, විවිකිව්‍යා, සිලඛනපරාමාස යන තුවිධ සංයෝගන නසා සෝචන් විය. අනතුරුව බුදු සිරිපා වැදු එහි ම අතුරුදහන් විය.

vi. ජය ශ්‍රී මහා බෝධිය

සිද්ධාර්ථ ගෞතම බෝධිසත්වයන් වහන්සේ දස පෙරුම් පුරා, බුද්ධත්වය ලබා ගැනීමේ දියානයෙන් වැඩ සිටි උතුරු ඉන්දියාවේ උරුවෙල් දනවිවහි ගොහි (බිභාර්) ශ්‍රී මහා බෝධිය මිහි මතින් පැන තැගුණේ, සිද්ධාර්ථ කුමාර උත්පත්තිය සිදුවූ මොහොතේ ම බැවි බොහෝද ඉතිහාසයේ සඳහන් වේ. පාලි හාජාවෙන් අස්සන්ව වශයෙන් ද, සංස්කෘත හාජාවෙන් අශ්වන් ලෙසින් ද, හැඳින්වෙන බෝධින් වහන්සේ දේශීය වශයෙන් ඇසෙනු, ඇහැවු යන නමින් ද හැඳින්වේ. Ficus Religiosa යන උද්භිත විද්‍යානාමයෙන් හැඳින්වෙන ඇසෙනු වෘෂ්‍යයට බෝධිය යන නම ව්‍යවහාර වන්නට වූයේ ගෞතම සිද්ධාර්ථයන් එම වෘෂ්‍යය මූල වැඩිහිටින් ලොවුතුරා බුද්ධත්වයට පත්වූ බැවිනි. බෝධි යන්නෙන් ගම්‍ය වන දිවනිතාර්ථ සමුහයකි. බෝධි, සම්බෝධි, අහිසම්බෝධි යන සමාන අරුන් දෙන පදවලින් සිදුහන් තවුසානන් විසින් සාක්ෂාත් කළ යට්‍ය හුත බුද්ධ ඇුනය ද, එහි ප්‍රතිවේද කරවනු වස් පුරුණ කළ ආර්ය අෂ්ට්‍යාගික මාර්ගය ද, වතුරාර්ය සත්‍යය ද බෝධි යන්නෙන් ගම්‍ය වේ.

ත්‍රි.පූ. 3 වැනි සියවසේ මැද හාගයේදී, දූජිව පිහිටි ශ්‍රී මහා බෝධි වෘෂ්‍යයේ දක්ෂීණ ගාබාව ශ්‍රී ලංකාවේ අනුරුදුරය වෙත වැඩිමවන ලදී.

ලොව පැරණිතම ලිඛිත ඉතිහාසයක් ඇති, අති වන්දනීය වූ එකමැ වෘෂ්‍යය ලෙස ශ්‍රී මහා බෝධියට ලොව අද්විතීය ස්ථානයක් හිමි වේ.

“ඉමේ ඒනේ මහා බෝධි
ලෝකනාතේන ප්‍රජ්‍යා”

යන ගාරා පාඨයෙන් කියුවෙන පරිදි හාගාවතුන් වහන්සේ පවා ශ්‍රීමහා බෝධින් වහන්සේට ප්‍රජ්‍යාපනාර දක්වා ඇත.

හාගාවතුන් වහන්සේ සම්බුද්ධත්වයට පත්වීමෙන් අනතුරුව ගොහි පිහිටි ශ්‍රී මහා බෝධින් මූලයෙහි දෙසතියක් ම ගත කළ සේක. බුද්ධත්වයෙන් පළමු සතියේදී ශ්‍රී මහා බෝධි මූලයෙහි පර්යංකයෙන් වැඩිහිටින් සම්මා සම්පත්තියට සම වැද පුන් සේක. බුද්ධත්වයෙන් දෙවන සතියේදී ශ්‍රී මහා බෝධි සම්දුන්ගේ රේසාන දෙස සිට තමන් වහන්සේට බුද්ධත්වය ලබා ගන්නට සෙවන ලබා දුන් බෝධින් වහන්සේ වෙත කෘතවේදිත්වය පළ කරමින් අනිමිස ලෝචන ප්‍රජාවෙහි නිරත වූ සේක.

vii. සතර මහ නිධානය

මෙම සතර මහ නිධානය (මහ බෝසත්ත් සමග එකඟ බිභාර්) සප්ත්‍ය සහජාන වස්තුන් ලෙසින් ද සැලකේ.

මේ පිළිබඳව විස්තර රේරණාතා, ජාතක විංග අව්‍යාවහා සඳහන් වේ.

පහත විස්තර වන්නේ සිවු මහ නිධානයන් හි ප්‍රමාණයන් ය.

සංඛ නිධානය ගවිවක් විශාල බවත්,
එළ නිධානය අඩ ගවිවක් විශාල බවත්,
උත්පල නිධානය ගවි තුනක් බවත්,
ප්‍රණ්ඩිරික නිධානය යොදුනක් බවත්,

ඒවායෙහි ද ගත් ගත් තැන් තැවත පිරෙන බවත් සඳහනි. මොවුන් සතර මහා නිධානයක් (හිරන්‍ය - ස්වර්ණයක්) අත්හැර මහබෝසතානන් වහන්සේ පැවිදී වූ උතුමෙක් ලෙස ම.ති. 2 - වංකි සූත්‍යයේදී බමුණා අනෙකුත් බමුණු පිරිසට කළ විස්තරයක් මෙම සූත්‍ය අව්‍යාවෙහි එයි. මෙහි හිරණ්‍ය නම් අමු රන් ය. ස්වර්ණ නම් පිරිසුළු කළ රන් ය. ස්වර්ණාහරන, රන් ආහරණ වේ.

සිදුහත් ගිහි වන

14. කුමරු උගෙනී අකුරු සොඳවා

ත්‍රි වේදයෙහි මෙන් ම වේදාංගයන් පිළිබඳ පදපාජ්‍රත් උදිව්‍ල ගෝනුයේ විශ්වමිතු (සර්වමිතු) සංජ්‍යාලය, සිදුහත් කුමරුගේ ඇදුරුතුමා විය.

සූඛ දිනයක, සූඛ මොහොතක සිදුහත් කුමරු විශ්වමිතුයන්ගේ සිප්හලට ඇතුළු විය. එකෙනෙහි ම මහත් ආලෝකයක් පත්‍රවලින් තුළින දෙව්ලෙට සිට පැමිණී සූඛාග දෙව්දුන් විශ්වමිතු පත්‍රවරයාට සැලකර සිටියේ, කුමරු සියලු සිප් සතර මැනුවින් ද්‍රුන්නා බැවින් සෙසු දුරුවන්ට ද ඉගැන්වීම කිරීමට හේ සමත් බව ය. සඳුන් පුවරුවක් හා රනින් කළ කුරක් අතට ගත් සිදුහත් කුමරු 'ගුරුතුමනී, ඔබ මට ඉගැන්වීමට අදහස් කරන්නේ' කුමන අක්ෂර වර්ගයක්ද? එය, බ්‍රාහ්මී ද, 'පුෂ්කරයන්ද,' ආදි වශයෙන් අකුරු සූසැට වර්ගයක ම නම් කියමින් විමසුවේ ඇදුරන් මධ්‍යතයට පත්කරලුමිනි. සිදුහත් කුමරුන් විසින් බ්‍රාහ්මී නම් අක්ෂර විශේෂයක් නිපද වූ බැවි ක්ෂේමීන්ද පත්‍රතුමන් විසින් රවිත බුද්ධතන්ම නම් ප්‍රස්ථකයේ සඳහන් වේ.

හැඩැයට අකුරු ලියමින්
තිවැරදිව පවකින්

එයින් ඉමහත් විශ්වයට පත් වූ ගුරුතුමා, සිප්හලට පැමිණ අකුරු කරන්නටත් පෙර මේ කුමරුවා සියලු ගාස්තු පිළිබඳව හසළ දැනුම් සම්භාරයක් ජන්මයෙන් ම රැගෙන ආ පින්වත් දුරුවෙකු බවත්, ඔහු දන්නා ඇතැම් අක්ෂරයන්ගේ නම් පවා තමා මින් පෙර අසා නොතිබු බවත් පැවසී ය.

සිදුහත් කුමරුන් සමග එහි පැමිණී දහසකටත් අධික අනෙක් කුමාරවරුන් සිප් සතර හැදැරමෙහි තිරත වූහ.

සිදුහත් කුමරුට යුද ශිල්පය හැදැරීමට ක්ෂන්ති දේව නම් යුද ශිල්පයෙහි කෙළ පැමිණියෙකු ගෙන්වේය. 'යුද ශිල්පය මම ස්ව උත්සාහයෙන් ම උගනිම්ද සිදුහත් කුමරු දැන්වුයෙන් ක්ෂාන්ති දේව විසින් අනෙක් කුමාරවරුන්ට යුධ ශිල්පය පුහුණු කරවන ලදී.

කුමරු තම මාමා කෙනෙක් වූ සූඛ ගෙන් හස්ති ශිල්පයන්, සහදේව ගෙන් දුනු ශිල්පයන් ඉගෙනගත් බව පැයෙනී මුලාගුවල සඳහන් වේ. එමෙන් ම යොවුන් වියේ පසු වූ සිද්ධාර්ථයන් පිළිබඳ තොරතුරු ලිඛිත විස්තර යේ ඇතුළති. කුඩා සිදුහත් කුමරුට රන් තලියක ආහාර පිළිගැනීවීමට කිරී මවට අවශ්‍ය විය. නමුත් තලියේ බර වැඩි වීම නිසා තිබු තැනින් එස්වීමට අපහසු විය. එය එස්වීමට රජතුමන්ට, ඇමැතියන්ට, සේවකයන්ට හේ ඇතුළත් ද නොහැකි වූ නමුත් සිදුහත් කුමරු තනි අතින් රන් තලිය ඉවතට ගත් බවක් ද කියැවේ.

සිද්ධ සතර පාමින් - මන් කළ දනේ විසින්

සිදුහත් කුමරුන් සමග වැලි කෙළියේ පටන්ම සූහද මිතුයෙකු වූ වත්ස නම් බාහුමණ කුමරු ද, සිදුහත් කුමරුන් හා එකට අධ්‍යාපනය ලැබේය. සිදුහත් කුමරු සක්වීති රජ වෙතියි දැන සිටි ලිවිෂ්වි රජ දරුවෝ ඇතුකු අලංකාර ලෙස සරසා සිදුහත් කුමරුට තැශ්ගෙක් ලෙස කිහිප්ලවන් නුවරට එවුන. ඇතා සිදුහත් කුමරුට එවු තුවු පැවුරක් බව දැනගත් දෙවිදත් කුමරු මිට මොල්වා පහරක් ඇතා ඇතා මරා දැමී ය. නමුත් ඇතාගේ මළ කද එතැනින් ඉවතට කිරීමට අපාහොසත් විය. නත්ද කුමරු එම ස්ථානය පසුකර යාමට පැමිණ, ඇත් මෙකද නිසා මාර්ගය අවහිර වී ඇති බව දැන එය එතැනින් ඉවතට ඇද දැමී ය. පසුව එහි පැමිණ සිදුහත් කුමරු ඇත් මළ කදේ වලිගයෙන් ගෙන සත් පැවුරකින් එපිටට විසි කලේ ය. මෙම ස්ථානයේ පසු කෙලක ස්තූපයක් ගොඩනැවු බැවි තිබුනිය වාර්තාවල සඳහන් වන අතර වින, දේශාටක හියු සැන් ද හස්තිගේත නම් වූ එම ස්ථානයේ දාගැබක් දුටු බැවි වාර්තා කර තිබේ.

මෙ සිදුවීමෙන් සිදුහත් හා දෙවිදත් කුමරුන් අතර මත හේදයක් ඇති නොවු බවත්, පසු කෙලක උයනේ දී සිදු වූ සිද්ධියක් සම්බන්ධයෙන් වෙරයක් ඇති වූ බවත් කියැවේ.

දෙවිදත් කුමරු තම උයනේ සිටිය දී පියාඩා යන පක්ෂීයෙකු දැක උගාට විද්දේ ය. ර්තලය වැදුනු විහාර සිදුහත් කුමරුගේ උයනට ඇද වැටිනි. කුමරු ර්තලය ගලවා බෙහෙත් දාමා පක්ෂීයා සුවපත් කලේ ය. පක්ෂීයාට විද උගා බිම හෙළවේ තමා බවත්, ඒ සතා අයිති තමාට බවත් දැන්වා දෙවිදත් දුනයෙක් එවි ය. නමුත් විහාර අයිති වන්නේ උගා විද මැරීමට තැන් කළ අයට නොව, උගා මරණයෙන් ගලවාගත් තැනැත්තාට බව සිදුහත් පැවසිය. මේ සිදුවීම දෙවිදත් තුළ සිදුහත් කෙරෙහි මුල්වරට වෙරයක් පහල වීමට හේතු විය.

තෙක අයුරා සින් රු - කැටිගමින් කළ මහරු

සුව තිමසි - වෛහාන රුසි

දහ සුවසි - සහකී

සිදුහත් කුමරුන් ජනිත දින, රෝහිණී නදී තෙර හටගත් කල්යාණ ගරහ නම්වූ දැවින්ත රැකක් වැසි සමයේ මුල් ඉදිරි ගග හරහා වැටි තිබිණි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, ගග පහළ දෙවිදහ පුර ජනපදිකයන්ට ජලය නොලැබේ යාමෙන් එහි ජනතාව මහත් අසිරු තාවයකට පත්විය. කාය ශක්තියෙන් පිරිපුන් සිදුහත් කුමරු ගග හරහා වැටි තිබු එම දැවින්ත රැක ඉවතට විසිකර දැමීමට සමත් විය. සිදුහත් කුමරුන්ගේ හිතවත් ම යහළවා වූ, උදායි කුමරුවන්ට මෙහිදී සරපයකු ද්‍රේව කළ බවත්, එමගින් ඔහුගේ සිරුර කළ පැහැ ගැන්වුණු බවත් වංශකථාවල සඳහන් වේ. උදායි කුමරුවන්ගේ නම එනැන් පටන් කාල්දායි නම්න් ව්‍යවහාරයට පත්විය.

විචාහය:-

රජ කුමරුවකු ලෙසින් තමන් ගත කළ අධි සුබෝපහොගී ජීවිතය පිළිබඳ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ම කරන ලද විස්තරය අංගුන්තර තිකායේ සඳහන් වේ. "මට මාලිගා තුනක් විය. එකක් සිත සෘතුව සඳහා ය. තවෙකක් ග්‍රීඡ්ම සෘතුවට ය. අනෙක වර්ණා සෘතුවට ය. වැසි සාර මස මුල්ලේලේ කාන්තාවන් විසින් පවත්වනු ලබන තුරුයයෙන් පිහා ලද්දා වූ මෙම මාලිගයෙන් පහත නොබැසිම වාසය කළමි.

බොද්ධ සාහිත්‍ය මුලාශ්‍රයන් හි මෙම මාලිගා තිත්වය පිළිබඳ සවිස්තර තොරතුරු ඇතුළති. එම මාලිගා රම්‍ය, සුරම්‍ය, සුබ නම්න් හැදින්විණි.

හේමන්ත කාලය සඳහා සාදන ලද මාලිගය මහල් නවයකින් යුතු විය. ගිම්හාන සමය සඳහා වූ මාලිගය පස් මහලින් ද, විස්තාන සමය සඳහා වූ මාලිගය සත් මහලකින් ද යුක්ත විය. මෙසේ තම පුතු වෙනුවෙන් ප්‍රාසාද තැනැ වූ සුදොවුන් පිය රුෂ්, තම පුතුයා විවාහ වීමට සුදුසු කාලය එළඹ ඇති බැවි කළේපනා කලේ ය. රජ කුමරු විවාහය සඳහා පතන්නේ කෙබඳ කුමරුයක් දැයි ඔහුගෙන් වීමසි ය. ලිඛිත විස්තරය කුමරුගේ කුමැත්ත කෙබඳ අන්දමේ තැනැත්තියකට ද යන්න විස්තර කරද දී, පායකයගේ මනසේ විතුණුය වන්නේ පරමාදරු කාන්තාවකි.

'අයි උසස් වංශයෙන් හා කුල පරපුරෙන් පැවතෙන යොවුන් වියෙන් හා රු සපුවෙන් මෙන්ම ගුණ සම්දායෙන් අනුන විය යුතු ය. රුමත් වුවත් සිය රු සපුව ගැන ආච්මිලර නොවය යුතු ය. ඇගේ මව සහ සෞහෙයුරන් ජීවත්ව සිටිය යුතු ය. සත්‍යවාදී බව, කරුණාව, පරිත්‍යාගිලී බව හා මතා පරික්ෂාව ඇය තුළ තිබිය යුතු ය.

අපකිරීතිය, සඳහාස් බව, නපුරු බව, අහංකාරය හා අනුත්ගේ කිරීතිය නොඉවසීම ආදි දුරදුණ ඇය තුළ නොතිබිය යුතු ය. දිවි හිමියෙන් පතිච්ච රැකිය යුතුවා මෙන් ම, අන් තැනැත්තෙක් සිහිනෙන්ටත් ප්‍රාර්ථනා නොකරන්නියක් විය යුතු ය. පසිදුරන් පිනවීමෙහි ඇඩිබූහි නොවිය යුතු ය. ලද දෙධින් සතුට විය හැකි අයකු විය යුතු ය. අනුත්ගෙන් ඉල්ලීමට පුරුදු නොවිය යුතුය. ප්‍රසිද්ධ දරුණ බැලීමට ඇගේ කැමැත්තක් නොතිබිය යුතු ය. සිත, කය හා වචනය පිරිපුදුව ආගමික වතාවත්වල යෙදිය යුතු ය. සිය මධිලඹුවන් හා නැත්දීනියන් කෙරෙහි තම යුතුකම් ඉටු කළ යුතු ය. හිතෙහිවන්ත බවත්, දැයි දුෂ්චර්චට ප්‍රසන්න බවත් ඇය වෙතින් ප්‍රකට විය යුතුය. සැමියාට පසුව නින්දට යැමටත් සැමියාට ප්‍රමාණ අවධිවීමටත් පුරුදු විය යුතු ය. මවක මෙන් අවංකව ගෘහ පාලනය කළ යුතු ය. විවිධ ගාස්තු හඳාරා තිබිය යුතුවා මෙන්ම ලේඛන කළාවෙහි මෙන්ම කාව්‍යකරණයෙහි ද සමත් විය යුතු ය.'

කුමරු ඉදිරිපත් කළ දැනාංගයන්ගෙන් පරිපූරණ තරුණීයක සොයා බැලීමට සුදාවුන් නිරිඳුන් දුතියන් පිටත් කළහ. කුමාරයාට ස්වයංවර උත්සවයක් පිළියෙළ කළේ ය. කිමුල්වත් පුර සියලු රාජකීය කුල කුමරියන්ට රාජකීය මගුල් උයනට නියමිත දින පැමිණෙන ලෙස රාජ නියෝගයක් නිකුත් කළේ ය. පැමිණෙන සියලු දෙනාට ම රාජ කුමාරයා විසින් අගනා ත්‍යාග පිරිනමන බව ද ප්‍රසිද්ධ කළේ ය.

රාජ නියෝගය අනුව සිදුහත් කුමරුගේ ස්වයංවරය සඳහා ගාකා කුල කුමරියන් අලංකාර වස්ත්‍රයෙන් හා අගනා ආහරණයන්ගෙන් සැරසි රාජකීය මගුල් උයනට දහස් ගණනින් රස්වූහ. සිදුහත් කුමරු තමන් හමුවට ආ සියලු තරුණීයන්ට වටිනා තැඟ පිරිනමා අවසන් විය. අවසානයේ කුමරු වෙතට පැමිණි රුමන් කුල කුමරිය අනෙක් සැම අයෙකුට ම වඩා රුමන් බව සිදුහතුන්ට හැරිණි. ඇය පහුගේ සිත දිනාගත් නමුදු දීමට සිදුහතුන් අත තැගේක් ඉතිරි වී නොතිබිණි. අවසන තමාගේ ගෙළ වට පැලදි වටිනා රන් මාලය ගලවා කුමරියගේ ගෙළ පැලදුවීමට කුමරු ඉදිරිපත් විය. එමෙන්ම තම ඇගිල්ලෙහි වූ වටිනා මුද්දද ගලවා කුමරියගේ ඇගිල්ලෙහි පැලදුවේ ය. මේ රුමන් කුමරිය අන් තිසිවක් නොවේ සුප්පලද්ධ රාජතමාගේ දියණීය වූ හද්දකවිවායනා නොහොත් යෙශේරා කුමරියයි.

අතිභයින් රුමන් වූ, සුන්දර රාජ කුමරියක් වූ යෙශේරාවන් සිංහල බෝධිවංශ කතනුවරයා දැකින්නේ මිහි බට වන දෙවි ලියක් විළසිනි.

"තමලු ලිය සේ නිල් වූ සුවද ඇත්තා වූ කේග කළාපයක් ඇති, පුන්සද මබල සේ සොමා මුහුණ ඇති, සුපිපි නිශ්චුපුල් මල් සේ මනෝජි වූ ඇස් ඇති, දෙවිදුන් සේ වක් වූ නිල් බැමි ඇති, බදුවද පෙති සේ රත් වූ අදර පල්ලෙවයන් ඇති, ස්වර්ණ කුණ්ඩලාහරණයෙන් හොබවන ලද කපෝලස්පලයන් ඇති, පෙයේදර නමැති ස්වර්ණ හංසයන් ගේ සඩිගමයට පැමිණියා වූ ආකාශ ගංගා ජලධාරාවන් සේ බබළන්නා වූ ඉතා මනෝජි වූ මුක්තාභාරයන් ඇති, වසාරාජ් නමැති ලියට තෝතැන්නක් බදු වූ රැවන් කරන ලද රති මෙවුල් දමෙකින් වට කරන ලද සන පුරුදුකුල ඇති, ඇත් සොඩක් සේ කුමයෙන් සම්පූරණ උරු යුගලයක් ඇති, පියෙහි පියෙහි නාද කරන්නා වූ මැණික්මය තුරුවලා ඇති, අලතා පිඩු සේ පළපු ලිය සේ රත් වූ පාද පද්මයක් ඇති, දිව්‍යංගනාවක් හා කින්තරාංගනා සමුහයක් ද ඉක්මු සිටියා වූ, වතුරාංග සංගීතයෙන් ජය ගන්නා ලද දිව්‍ය නාට්‍යකාවක් ඇති, හතුලිස් දහසක් රාජ කන්නාවන් මධ්‍යයෙහි, සාගරයට වෙරළක් බදු වූ, හස්ති රාජයෙකු හට මද ලේඛාවක් වැනි වූ, වෘක්ෂයක් හට ප්‍ර්‍රේඛ ලිතිකාවක් වැනි වූ, ප්‍ර්‍රේඛ සමඟ්ධියක් වැනි වූ, මලය පර්වතයට වන්දන වන රේඛාවක් බදු වූ, තම හට ආහරණයක් වැනි වූ, ඇසේට වන් නිදාවක් බදු වූ බ්‍රිම්බාදේවීන් අගුමෙහේසිකා කොට්....."

සිදුහත් කුමරුන්ගේ ස්වයංවරය දිනාගත්තේ යෙශේරා බව දැනාගත් සුදාවුන් මහ රජ, ඇය තම යුතුව පාවා දෙන ලෙස දත්වා ඇගේ පියාණන් වෙත රාජ දුතියන් යැවේ ය.

සුප්පලද්ධ රාජතමා තම කුල ධර්මය අනුව, තම දියණීය පාවා දීමට අදහස් කරන්නේ, දුනු හිල්පය, හස්ති හිල්පය හා කඩු හරහි ආදියෙන් විශිෂ්ටතම නිපුණතා දක්වීය හැකි කුමරුවකට පමණක් බැවි දැන්වීය. ඒ අනුව සිදුහත් කුමරුගේ හැකියාවන් වීමසා දුතියන් රජ මැදුරට එවීය.

සුදාවුන් රජ ස්වයංවරයෙන් සන් වැනි දින හිල්ප දැක්වීමට සියලු කටයුතු සුදානම් කරවීය. සිදුහත් කුමරුගේ විශ්මය ජනක හිල්ප දැක්වීමෙන් ගාකා වංශිකයේ අමන්දානන්දයට පත්වූහ. සිදුහත් කුමරු හා හද්දකවිවායනා කුමරිය අතර විවාහය ප්‍රහර්ෂවන් ලෙස පවත්වන ලදී. හද්දකවිවායනා කුමරිය සිදුහත් කුමරුගේ අගබිසව වූ අතර ඇගේ පරිවාර කාන්තාවේ 40,000 ක් වූහ. බෝසතුවට උත්පලවන්නා හා මඟග්‍රා තමින් මෙහෙසියන් දෙමෙනෙකු සිටි බව ද වීන මහායාන ග්‍රන්ථිහි මෙන්ම ලේඛන විස්තරහිදු සඳහන් වේ.

15. පෙරමග සඳියි - සතර පෙර නිමිති

රෝගී වූවෙකු දැක්මෙන් ස්වභාව ධර්මයේ සර්ව සාධාරණ දහමක් වූ ව්‍යාධිමය බව හැගේ. මහල්ලෙක් දැක්මෙන් පැවැත්මේ අනිත්‍යතාව පසක් කැරේ. මරණය ආත්මීය නිමාවක්ද? නැතිද? යන ප්‍රශ්නය ඉතිරි කර ඇත. පැවැත්දෙකු දැක්මෙන් පුරුවෝත්ත සංසිද්ධි තුන පිළිබඳව ගැටුණයෙන් නිමිත්ත වන්නට සිත යොමු වූවාට සැක නැත. මන්ද? සිදුහතුන් එමග තෝරා ගත් හෙයිනි.

තන්න ඇමැතියා සමග ඇතිවූ සංවාදයෙන් ස්වභාව ධර්මයේ සනාතනික සත්‍යය තමන්ටද උරුම වන බව සිද්ධාරථයේ පසක් කර ගනිති.

අට විසි වියෙහි පුරුණ මනසකින් පිඩියුණු සිද්ධාරථයේ මේ වන විට කුමර දිවියේ අනුළු භක්ති විදීමෙන් බලවත් කළකිරීමකට ද, නිෂ්චිය දිවියකට අනුපුරුව ද, අපේක්ෂා විරහිතව ද කළේ ගෙවති. අනෙක් අතට ආත්මීය පාරමී පුරුණයේ ගක්තා ඇනමය බව ද මනසේ මතුවෙතින් වැඩෙමින් නිවිණි. සිදුහත් කුමරුන්ට මේ වුද්ධින්වය ලැබේමට සුදුසු ම කාලයයි. අපි එතුමන්ට පෙර නිමිති දක්වමු. දෙවියේ කතිකා කර ගත්හ. එම දසුන සිදුහතුන්ට භා රථාවාරයාට පමණක් දක්වන ලෙස දෙවියෙකු මහඟ වෙස් ගෙන වේදියට බවහ.

මහා පඳාන සුතුයේ දැක්වෙන පරිදි උයන් කෙළියට යන අතර, මහ මගට පිළිපන් මහල්ලා කුමරු නෙත ගැවේ. පැසුණු කෙසින්, දිරා ගිය සිරුරින්, දත් නැති මුවින්, හතිලමින්, සැරයෙියක වාරුවෙන්, මහ මග ගාවන මහඟ මගියෙකි. කිසි දිනෙක වියපත් වූවෙකු දැක නැති රාජකීය තරුණෝගේ සිත එම රුව දැක්මෙන් තිශැසිනි.

“තන්න අර දුබල මිනිසා කුවුරුන්ද? ස්වාමිණී ඒ වියපත් මහල්ලෙක්.”

සිදුහත් කුමරුගේ රළග ප්‍රශ්නය දන්නා තන්න, “ස්වාමිණී අපටත් කිසියම් දිනෙක නියත වශයෙන්ම මහඟ වියට පත් වන්නට සිදු වනවා.”

“තන්න ආපසු අසු භරවන්න. ඇයිද? ස්වාමිණී”

“උයන් කෙළියට යාමට තරම් සතුවක් මගේ සිතේ නැහැ.” කුමරු යළි මාලිගය බලා යයි. තන්න සිදුවීම සුදාවුන් රුතුට හෙළි කරයි.

තම ප්‍රතු කළකිරවන සුළු මහඟ මිනිසුන් රජ මුදුරෙන් අඩ යොදුනක් ඇතින් තැබේමට පෙර පනවා තිබූ රාජ ආදාව යළි නිකුත් විය. ප්‍රත් කුමරුන් තිරන්තයෙන් ප්‍රිති ප්‍රමෝදයෙන් තැබීම පිණිස,

මාලිගයේ සැප සම්පත් පෙරට වඩා වැඩියෙන් සැලැස්වීමට සුදාවුන් රුතු සැලකිලිමත් විය.

කුමරුවන් 24 පැය මුළුල්ලේ තමන් මහ මග දුටු දෙය පිළිබඳව කළේපනාවේ නිමිත්තව සිටින්නට ඇත.

දෙවැනි දින උයන් කෙළිය සඳහා නික්ම් සඳ, පෙර මග දකින්නේ ව්‍යාධියෙන් පෙළෙන තැනැත්තෙකි.

“ඡන්න අර කවරක්ද? යොවුන් සිදුහත් කුමරුට පැනයෙකි. ඒ වන විට ඔහු උගත් බමුණු දහමෙන් පෝෂිත සතර වේදයෙන් එවැන්නක් ඔහු අධ්‍යයනය කර නොතිබුණා වෙන්නට පුළුවන. ප්‍රශ්නාර්ථය තුළ ඇත්තේ පිළිතුර අපේක්ෂාවකට වඩා වීමංසනමය සිතිවිල්ලකි.

“ස්වාමිනී, ඔහු රෝගී තැනැත්තෙකි” සිදුහත් කුමරුවන්ට විමසන්නට ඇත්තේ තවත් එක් ප්‍රශ්නයක් පමණි.

“ඡන්න අපින් රෝගී වන්නේද?”

සකර සරන - මග නවනන - ඇරණ ගමන - දිසෙක මෙහෙන

‘මොවුනගේ හද නිවී පහන් වී යනුයේ කුමක් නිවී ගිය කල්හි ද, රාග ගින්න නිවුණු කල්හි එය නිවියේ ය, මෝහ, දේවිජ, මිත්‍යාදාඡ්ටී, සියලු ආඟ සහ වේදනා ගිනි නිවී ගිය කල්හි හද නිවියේ. මේ කාචායෙක්තිය නිවීම සොයන මට කදිම පාඩමක් උගන්වාලි ය. තිවන සොයා අහිනිෂ්කමණය කිරීමේ අභිප්‍රාය ම සිත්හි කුළු ගැන් වූ ඇයට මා ගෙල බැඳී මේ වටිනා මාලය උපහාරයක් වේවායි’ පවසම්න්, එය ඇයට පරිත්‍යාග කළේ ය. කුමරුවන් තමන් කෙරෙහි ඇති වූ ප්‍රේමයෙන් මෙම පරිත්‍යාගය කරන්නට ඇතැයි සිතු ඇයත් මුතුහර මහන් හක්තියෙන් පිළිගත්තා ය. මහා වස්තුවට අනුව මුව දෙනෙකුට සමාන දිගු නෙන් තිබු බැවින් ඇය මාගි ය යන නමින් හැඳින්වූ බව දැක්වේ. මෝ තොමෝ දැන් බ්‍රහ්ම ගාක්‍ර රුළු ගේ බවත්, නිබිත බොඳු ගුන්ථයෙහි සඳහන් වේ.

සිය මැදුර වෙත සපුමිනි සිදුහන් කුමරුවන් සිරි යහන් ගැබ වෙත පිවිසියේ ජීවිතය පිළිබඳ කළකිරුණු විත්ත ස්වභාවයකිනි. රුමන් තාලුගනන් රගමින්, ගයමින් පංච තුරුය භාණ්ඩ වයමින් කුමරු ප්‍රමෝදයට පත් කිරීමේ නිර්පාක වැයමක යොදානාහ. ඒ කිසින් සැලකිල්ලට නොගත් කුමරුන් ඇසිල්ලකින් නින්දට පිවිසියේ ය. තාලුගනන් ද කුමරු නිදි බැවි දැන, තමන් සිරි තැන්වල ම වැට් තිද්න්නට වුහ. මැදියම රයේ අවදි වූ කුමරුවන්ට දක්නට ලැබුණේ තැන් තැන්වල වැට් විකාර ලෙස තිද්න තාලුගනන් ය. සමහරුන්ගේ මුවින් කෙළ වැශිරි ඇති අතර, සමහරු දත් කුරු සපමින් ද, තවකෙකු සිහිනෙන් නන් දොච්චින් ද, තව කෙනෙකුන්ගේ ඇශ්‍රම් අශේෂන අයුරින් සිරුරින් ඉවත්වී තිබෙන දුටු කුමරුවන් සිත්හි පැවති කළකිරීම වඩාත් තිවුර කිරීමට සමන් විය.

මේ අතර පෙර දින රයෙක තමන් දුටු ස්වභාවය ද කුමරු ට සිහිපත් වුවා සේ ය. එහි අරුත කිම? තමන් මේ සියලු බැඳීම්, අලුයම ලු කෙළ පිඩික් සේ බැහැර කර, වීමුක්තිය සොයා යාමට කාලය එළඹ ඇති බැවි එම ස්වභාවයෙන් ඉගියක් ලබා දුන් සෙයක් ඔහු සිතට දැනෙන්නට වින.

සතර පෙර නිමිති දුකින්නට ප්‍රේර්වයෙන් පිය ප්‍රතුන් දුටු සිහිනය.

සුතු පිටකයට අයත් අංගුත්තර නිකායෙහි පක්දවක නිපාතයෙහි ඇතුළත් මහා සුජින සුතුයෙහි බෝසතුන් දුටු මෙම ස්වභාව පිළිබඳව විස්තර කෙරේ. එම පක්දව ස්වභාවයන් කෙබලු ද යත්,

“මහණෙනි, මේ මහ පොලොව මහ යහන් විය. පැදුම්

සමුදුරෙහි වම් අත තැබේණි. පැලදිග සමුදුරෙහි දකුණා තැබේණි. දකුණා මුහුදෙනි උහයපාදයේ වේ. පහළ වූ ප්‍රථම ස්වභාවය සියු.”

තරාගත අභිත සමාක් සම්බුද්ධයනට සම්බෝධියෙන් පෙර ම අනගි සම්බුද්ධ වූ බෝධිසත්ත්ව වුවනට ම තිරය නම් තාජ්ණාදියෙක් තැබේනි පැනනැගි අහසු පැතිර සිටියේ විය. බෝධිසත්ත්ව වුවනට මෙසේ ද්වීතිය මහා ස්වභාවය පහළ විය.

අහිසම්බුද්ධ නොවූ බෝධිසත්ත්වයින්ට කළ හිස් ඇති ශෙවන කාමීඹු (පණුවේ) දෙපසින් නැගී දණමඩුව් තෙක් වසා සිටගත්හ. සම්බුද්ධයනට සම්බෝධියෙන් ප්‍රථ්‍රවයෙහි ම අනගි සම්බුද්ධ වූ බෝධිසත්ත්ව වුවනට ම මේ තාතිය මහා ස්වභාවය පහළ විය.

බෝධිසත්ත්ව වුවනට ම නීලාදි නන් පැහැ ඇති සතර ලිභිණි කෙනෙක් සිවි දිහින් අවුල පාමුල හෙවැ සර්වශේවත්ව හියහ. බෝධිසත්ත්ව වුවනට ම මේ සතර මහා ස්වභාවය පහළ විය.

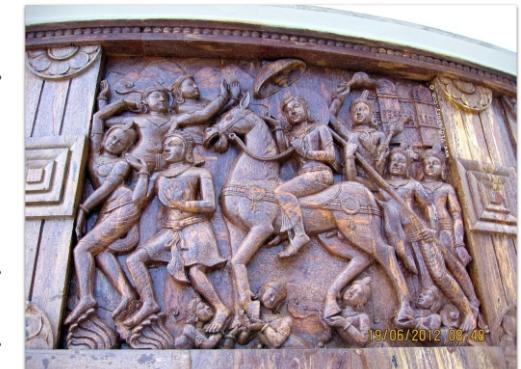
බෝධිසත්ත්ව වුවා පු ම මහාමේස් පර්වත මස්ථයෙක්හි මිඩියෙන් නො තැවරෙමින් සක්මන් කරන්නාහ. සම්බෝධියෙන් ප්‍රථ්‍රවයෙහි ම අනගි සම්බුද්ධ වූ බෝධිසත්ත්ව වුවනට මේ පස්වන මහා ස්වභාවය පහළ විය.”

සුඳුවුන් ප්‍රේ දුටු සිහිනය:-

සිදුහතුන් සතර පෙරනිමිති ද්කින්නට දින කිහිපයකට මත්තෙන් සුද්ධේද්ධන පිය රුළු සිහින සතක් දරුණය වූ බැවි අහිනිෂ්කමණ සුතුයේ සහ මහා වස්තුව කෙතියෙහි සඳහන් ව ඇතේ. රාජකීය දජය මසවා ගත් මහා පිරිසක් කිහිප්ලවත් ප්‍රර සිට පැමිණ නැගෙනහිර ද්වාරයෙන් නික්ම යාම.

සිදුහතුන් ඇතුන් විසින් ඇදුගෙන යන ලද අලංකාර සරසන ලද රියක් ත ද කු මුළු ද්වාරයෙන් නික්ම යාම.

සි දු හ ත ත අඛවයින් සිය දෙනෙකු අදිනු ලැබූ මගුල් රියකින් බටහිර වාසලින් නික්ම

අස් අරා - මග සර

යාම.

මැණික් මධ්‍යභාෂා ලද විශාල ප්‍රජාතාන් අභිජන් පා වී වින් උතුරු ද්වාරයෙන් ඉටතට පා වී යාම.

කිහිප්පූත සිවුමන්සුලක දී සිදුහතුන් යගදාවකින් දැවැන්ත බෙරයකට ගැසීම.

කිහිප්පූත මැද පිහිටි උස් අවල්ලකට නැගී සිදුහතුන් එහි සිට සිවු දෙසට මැණික් විසි කිරීම.

කිහිප්පූත ප්‍රචාර ආසන්නයේ මිනිසුන් හය දෙනෙක් තම හිස් වැට් කඩා ඉටතට විසි කිරීම.

සුදාවුන් රුෂ් දුටු සප්ත්‍රීනා ලෙස සැලකේ.

සුදාවුන් රුෂ්න් සිහින එල අරුත් බමුණන් වෙතින් විමසන්නට විය. මුහු සිහින හතෙහි ප්‍රතිථ්‍ල මෙසේ සැකිවින් දක්වන්නට වුහ. පලමු සිහිනයෙහි සිදුහතුන් රජ සැප හැර පියා කිහිප්පූතින් පිටව ගොස් පැවැදි වන බව ද, දෙවැනි සිහිනයෙන් පැවැදි බව ලබන කුමරුවන් නොබෝ කළකින් බුදු බව ලබන බව ද, තෙවැනි සිහිනයෙන් බුද්ධත්වයෙන් අනතුරුව එතුමන් සතර විරයයෙන් යුත්ත වන බව ද, සිවුවැනි සිහිනය ප්‍රකාර ලෝකයාගේ හිත සුව පිණිස දමිසක් පැවතුම් සුතුය දේශනා කරන බව ද, පස්වැනි සිහිනයෙන් දම් සක් සුතුය දේශනයෙන් පසුව බුදු දහම තුන් ලොවෙනි ව්‍යාප්ත වන බවද, හය වැන්නෙන් සඳහම් රුවන් වැසි වස්සවන බව ද, අවසන් සිහිනයෙන් මිස දුටු ඡ්‍යුව ගාස්තාවරු පිරිහිමට පත්වන බව ද මුහු පෙන්වා දුන්හ.

අභිනිෂ්කුමණ සුතුයෙහි මහා ප්‍රජාපතී ගෝතමිය දී අපුරු සිහිනයක් දුටු බව සඳහනි. විශාල ස්වේච්ඡ වර්ණයෙන් යුත් ගවයෙක් කැ ගසමින් කිහිප්පූත හරහා දිව යනු ඇය දුටු සිහිනයයි. එම රෙයෙහිම යගෝධරාවන්ට ද සිහින කිහිපයක් දරුණය වූ බැවි දැක්වේ. දෙරණ වෙවිලා සලිත වීම, හිරු සඳු තරු බිම පතිත වීම, ගස්වැල් තුරුලතා එල, කොළ හා මල් බිම වැටීම ආදි සිත සසල කරන සුළු සිහින ඇ දුටු බවද සඳහනි.

16. මහාබිනික්මණ

මැදියම් රය ද ඉකත්ව හෝරාවක් පමණ ගත වී තිබේ. පරිසරය නිසල ය. යහන් ගැබින් පිටතට පැමිණී කුමරු සිත් හී අලුත උපන් තම බිජිය පුතු දැකීමේ ආභාවක් දැල්වීමි. සෙමෙන් යගෝධරාවන්ගේ කුටිය අසලට පියමන් කළ කුමරු කුටියේ දොර

සිරුවට විවර කළේ කිසිවෙකට නැසෙන පරිද්දෙනි. දසත ආලෝකය මෙන් ම සුගන්ධයක් ද පතුරවමින් මොලකැටී පුතුගේ යහන අසල සුවද තෙලින් යුතු පහනක් දැල්වමින් තිබේ. බිජිය රාජුල කුමරු යගෝධරාවන්ගේ තරුලේ තද නින්දේ පසුවතු කුමරු නෙත් ගැටීමි. පුතු සියතට ගෙන සිප ගැනීමේ ආභාවන් මධ්‍යා ලද සිදුහත් කුමරු නිදි යහන අද්දරට ම සම්ප විය. ඒ සැණින් කුමරුගේ ඇතුළු සිත මහ මෙහෙයවන්නට වුවා සේ ය.

‘රාජුලයන් දේශතට ගෙන සිපගන්නට ගියහොත් යගෝධරාවන් පිබිදෙනු නිසැක ය. එසේ වුවහොත් ව්‍යුම්ක්තිය සොයා යන ගමනට බාධාවක්. මම බුදු බව ලබා පෙරලා වින් ඔවුන් බැහැදුකීම්. ඔවුන් ද සසර දුකින් මුදා ගනීම්.’

මෙවන් කල්පනාවකින් මධ්‍යා ලද කුමරු දේවියගේ යහන් ගැබේ දොර සිරුවන් වසා පිටතට පැමිණීයේ ව්‍යුම්ක්තිය ලබන්නට නම් සියලු බැඳීම් වලින් විනිරුම්ක්ත විය යුතුය යන දැඩි හැඟීමෙනි. සියල්ල අන් හැර දැඩීමේ දැඩි අධිෂ්ෂානයෙන් කුමරුගේ සිත ශක්තිමත් වුවා සේ ය.

සිදුහත් කුමරුන් රජ මැදුරෙන් පිටතට පැමිණ ජන්න අමාත්‍යා කැදැවිය. තම ස්වාමියාගේ උවනත වෙනදා නොදුට උපගාන්ත ස්වභාවයක් හේ දිටී ය. ගිහිගෙයින් නික්ම යාම සඳහා කන්තක අසු රගෙන එන ලෙසට මහුව විධාන ලැබීමි. මොහොත්කින් ජව සම්පන්න කන්තක අශ්වයා ගමනට සුදානම් කරගෙන ජන්න අමාත්‍යාවරයා සිදුහත් කුමරු ඇහිමුවට පැමිණීයේ ය.

‘කන්තකය අද මා එක් රයෙන් ම එතෙර කරව. මතු මා බුදු වී දෙවි බමුන් සහිත ලෝකයා එතෙර කරවමි.’ සි පවසමින් සිදුහත් කුමරුන් ජන්නයන් සමග අසු මතට නැගීමි. දෙන ලද මුද සුමුද විධානයට අශ්වයා හේගාරව කර ප්‍රතිවාර දැක්වේය.

සුදාවුන් රජ මැදුරේ ඇතුළු ප්‍රාකාරයේ සියලු දොරවල් යතුරු ලා තිබුණ ද සිදුහත්

සිදුහත් මහජනික්මණයට පෙර

කුමරුගේ අධිජ්‍යාන කක්ෂීයෙන් එවා ඉටි විවෘත විය. නිබැඳීය වාර්තාවන්හි මෙම දොරටු අධිජ්‍යාන දේවතාවුන් විසින් විවෘත කළ බව සඳහන් වේ.

ලේ උතුරු සළ නැකත එළඹි ඇසල පුන් පොහෝ දා ය. නිමගිරි දෙසින් මතු වූ පුන් සඳ එම නිසල රාත්‍රීයෙහි පැවති අන්ධකාරය දුරු කළේ ය.

කන්තක අසුන් රජ වාසල නැගෙනහිර දිගාගත ද්වාරයෙන් ඉවතට පනිනවාන් සමගම මහන් ගබද නගමින් කිසියම් දැවැන්ත පුද්ගලයෙක් අසුන් ගමන් මග අවුරමින් බෝසතුන් ඉදිරියේ පෙනී සිටියේ ය.

මහඩිණික්මන් කළ නැගෙනහිර ද්වාරය

මහඩිණික්මන් කළ නැගෙනහිර ද්වාරය හැඳින්වෙන පුවරුව

සිදුහන් කුමරු හිහි ගෙය හැරපියා අහිනික්මන් කරමින් කපිලවස්තු පුර නැගෙනහිර දිගාගත නගර ද්වාරයෙන් නික්මෙන්නට පෙරාත්ව බිහිදොර අවිතිර කරමින් මෙසේ පෙනී සිටියේ අන් කිසිවෙකු නොව මාර දිව්‍ය පුත්‍රයා ය. හෙතෙම සිදුහනුන් අමතමින්,

'සුරා විතත් හි පොතත් ඉවත ලා
නුරාව ඉතිරෙන සොදුර පසෙක ලා
මිඛ ඔය සොයනා සසර විමුක්කිය
අැත්තේ කොතැනද කියනුව කුමරුනි

නැත අම රසයක් සුරා බඳුන තුළ
කෙරපෙන ඉතිරෙන හද සනහාලන
නැත අන් මිහිරක් නුරාව උතුරන
සොදුරු ඇශේ තොල් මිවිත
තැවරුණු

මුළ ජීවිතයම බවුන් වඩන විට
හැකි වෙද එමකින් තිවන
ලබන්නට
යෙන්න ගිතය ඇය තුරුලේ හිද
නිති රස විදිමින් මද බඳුනේ '

සිදුහන් කුමරුන් සිය අහිත හඩ අවදී කළේ ය.

"එම්බා මාර දිව්‍ය පුත්‍රය, මබ ඔය පසසන සුරාව ද, නුරාව ද,
සරාව ද මම අත්විද අත්තෙම්. එහි අවසන් ප්‍රතිපලයද කදුල
තැවරුණ දුකකි. මට අවුසි වන්නේ මේ බව දුක නැති කිරීමටයි."
මාර දෙවි පුන් සිය උත්සාහය අත් නොහැරි ය.

'ම්බා මේරු කදු යායම මම
මිබේ නම්න් රන්යාය
කරන්නම්
අනෙක්පෙන විල සක් රුවනින් පුරවන්නම්
සක්විති රජ වී රජ සිර විදු මැන
සක් රුවනින් මහ වරුසාවන් ගෙන
තරු කැට මිණි කැට සේ වස්සනම්
සක් විති රජ වී රජ සුව විදිනට
අහිනික්මන් කොට වෙහෙසනු
කුමකට'

මාර දිව්‍ය පුත්‍රයාට කළ නොහැක්කක් නොමැති බව

දැනී. එහෙත් තම සිත නම් ඔහුට කෙසේවත් වෙනස් කළ නොහැකි බව සිදුහනුන්ට හොඳට ම විශ්වාසය.

‘එම්බල මාර දිවා පුත්‍ය, මාගේ අන් අන්බව වලදි මම සක්විති රජ සැපැත ද වින්දේම්. එහෙත් මා සොයනා සතුට ප්‍රමෝදය එහි නැත. සත්ත්වයා සංසාරකට පෙළෙන දුකට හේතු වන දුක නැති කිරීමත් එහි මගත් මම සොයාගන්නෙම්. මාගේ මග අවතිර නොකරව.’

සිදුහන් කුමරුගේ මහභික්මන වලකාලිය නොහෙන බව කල්පනා කළ මර දෙවි පුත් දස බිමරක් මාර සේනාව ගෙන මතු දින සටන් වදිමියි සතිවුහන් කර පලාතියේ වන.

මාර දිවා පුත්‍යාගේ ප්‍රයත්තය ව්‍යාරථ කළ කුමරු අසු වේගයෙන් ඉදිරියට මෙහෙයවන්නට ජන්නයන්ට උපදෙස් දුනි. මේ අතර තමා කුඩා කළ සිට හැදි වැඩුණු කිහිප්ලවත් පුරුය දෙස ආපසු හැරී බැලීමෙන් නොතින් ආභාවක් කුමරුන් තුළ පිළිසිදිනි. එතුමන් ට ආමග පසුපස බැලීමට සිදුනොවන ලෙසට මහ පොලොව කැරකී හැරීණි. එම ස්ථානය මතු කන්තක නිවර්තන වෙතෙහි ඉදිවන ස්ථානය බැවි බෝසතුන් පවසන්නට යෙදුනි. ජන්න අමාත්‍යවරයාගේ මෙහෙයවීම මත කන්තක එක් රයින් ම ගාක්ෂ, කේරුලිය, මල්ල යන රාජ්‍ය තුන පසු කර තිස් යොදුන් පමණ මග ගෙවා අරුණ තැගෙන මොහොතේ අනොමා නදී තීරයට සම්පූර්ණ විය. එහිදි ජන්න ඇමතු සිදුහන් කුමරුන්, ‘මිතු ජන්නයෙනි, තොප මා පැළදි ආහරණත් අත්වයාත් ආපසු මාලිගයට ගෙන යනු,’ යැයි පැවසි ය. ජන්නයන් ද එ අවස්ථාවේ ම පැවදි වීමට කැමැත්ත පළ කළ ද මතු දිනයක ඔහු පැවදි කරවාගන්නා බව දන්වා ඔහු ආපසු සිය තුවර වෙත යැවීමට සිදුහන් කුමරා ක්‍රියා කළේ ය.

‘ක්විතිව සිදුහන් කුමරු වමතින් කෙස් වැටිය ගෙන දකුණින් කඩුව ගෙන කෙස් සිදි දමා පැවදි බව ලැබේ ය.

i. සිදුහන් කුමරුන් සොයා රාජ්‍ය දුනයන් පිටත් කිරීම.

බෝසතාණන් රජ මැදුරෙන් තික්ම යාම සැලුව්, සුදොවුන් නිරිදුන් ප්‍රජාපති ගෝතමිය, යෙශේරාවන් මෙන් ම කිහිප්ලවත් පුරු වැසියන් ද හඩා වැළපෙන්නට වුණා. ජන්නයන් වෙතින් කුමරා හිය දිසාව අසා දැනගත් සුදොවුන් රුපු සිය පුත් ආපසු කැඳවා ගෙන ඒම පිළිස දුනයන් පිටත් කළේ විකල් වූ සිහියෙන් යුත්ක්තව ය.

සිදුහන් තවුසන් සොයා හිය දුනයන්, පිය රුපු, අග මෙහෙසිය, ඇතුළු පවුලේ සැම හඩමින් වැළපෙමින් සිටිනා බවත් යළි රජ මැදුරට පැමිණ ඔවුන් සනහා, කලක් රජ කර වියපත් වූ පසුව පැවදි වන ලෙසටත් ඇවේලි කළහ.

සියල්ල නිහඩව අසා සිටි සිදුහන් තවුසා මා පියාණන්ගේ දාරක ජේෂ්මය මෙන් ම යෙශේරාවන්ගේ ස්වාමි හක්තියද මට මනා සේ වැටහේ. එහෙත් මධ මා පවුලේ සියලු දෙනා ඇතුළු මුළු මහත් මිනිස් වර්ගයා ම නිතැතින් ම ගොඹරුවන ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණා දී බෙහිපූණු දුක් කන්දරාව මගේ සිතට තදින් ම දැනේ. මෙම යුතින් මිදිමේ ඒකායන මගක් සෙවීමේ දැඩි අරමුණ ඇතිව සියල්ල අත්හැර මෙම මාලිගාවෙන් පිට වන්නට තීරණය කළේම්.

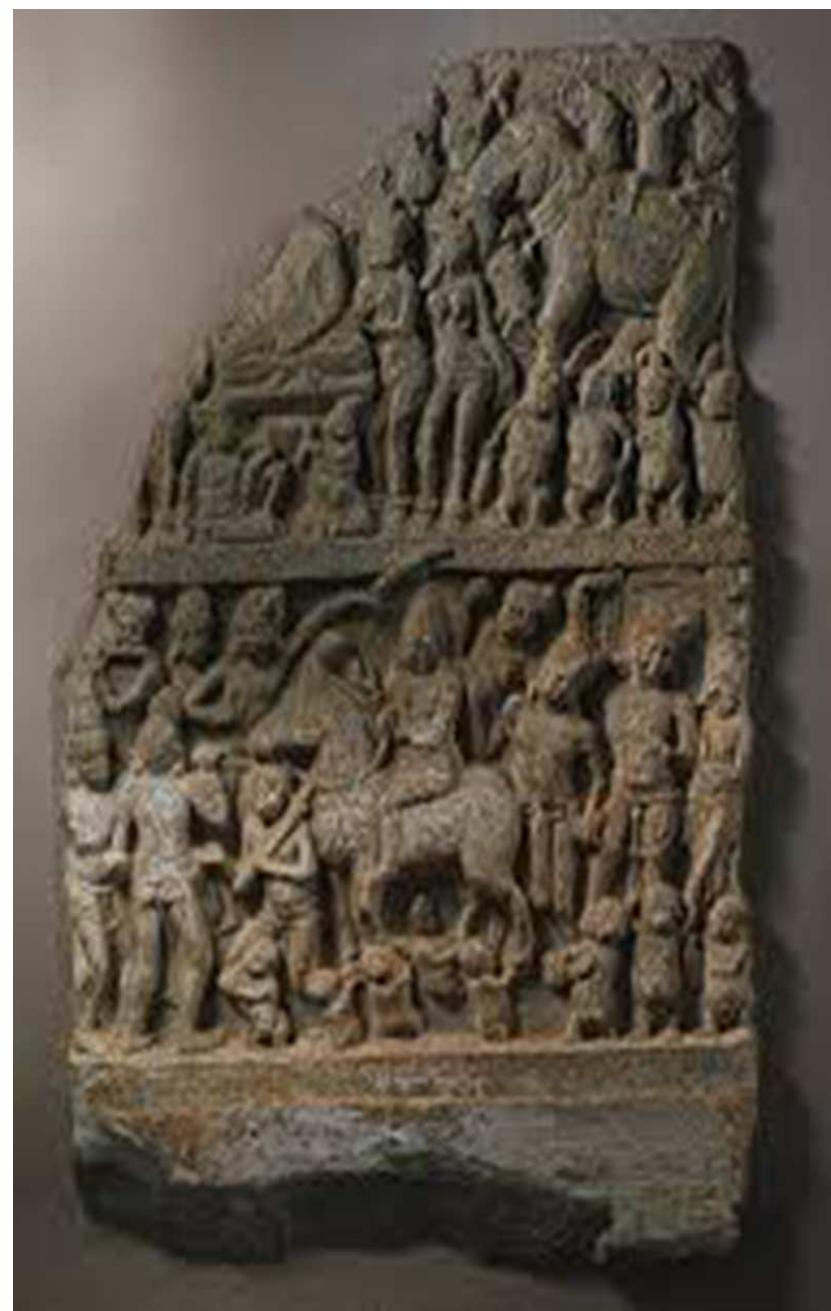
පියා, සුළු මව, යෙශේරාවන් සනහන්නට මා යළි මාලිගය වෙත පියමන් කළ ද කාටත් පොදු මරණය අප සොයා ආ දින යළි යළිත් ඔවුන්ට හඩා වැළපෙන්නට සිදුවනු ඇතේ.

කෙස් වැටිය කපමින - තපස් බව බෙමින

ඉදෑ බැංකුව

මහචේත්ස්මල්

හත්වන පරිචීජය

සම්බුද්ධත්වයෙන් පසු

17. බූද්‍රජාණන් වහන්සේ පළමුවරට කපිලවස්තුවට (කිහිප්ල්වතට) වැඩිම කිරීම.

තම ප්‍රත්‍යුවන් සත්‍ය අවබෝධ කොටු ගෙන බරණැස ඉසිපතනයේ දී ධමසක් සූත්‍රය දෙසීම පිළිබඳවත් එම දහමේ සූචිත්‍යෙන්වය පිළිබඳවත් සූදොවුන් රුපුට තිරන්තරයෙන් අසන්නට ලැබේණි. ඒ සියල්ල අහිඛවමින් ද, ගිහිගෙය හැරගිය සිය ප්‍රත්‍යු දැකීමේ බලවත් ආශාවෙන් හා ධාරක ප්‍රේමයෙන් මධ්‍යා ලද සූදොවුන් තිරිඳුන්, කිහිප්ල්වත තම මාගියට වඩින ලෙස දන්වමින් ඇමැතිවරු නව දෙනෙකු හා පිරිවර අත තම ප්‍රත්‍යුව පණිවිඩ යැවිවේයි, පණිවිඩ රෙගෙන ගිය සියල් ම දෙනා බුදු බණ ගුවණයෙන් පසුව, පණිවිඩය නොපවසා ම පැවිදි බව ලබා රහත් එල ලදහ. රහත් වු පසු මධ්‍යස්ථාපිලි වීම රහඛන්ගේ ස්වභාවයක් බැවින් සූදොවුන් රුපුගේ පණිවිඩ දැන්වීමට උන්වහන්සේලා උන්සාහ නොගත්හ. අවසානයේදී සූදොවුන් රජ තම ප්‍රත්‍යු කුඩා කළ සිට සම්පව ඇසුරු කළ, සිද්ධාර්ථ කුමරු උපත ලද දින මෙලොට එළිය දුටු කාලදායි අමාත්‍යවරයා මෙම දුත කාර්යයෙහි යෙදුවයේ මහත් බලාපොරොත්තු සහිත වය.

වසර ගණනාවක් ප්‍රත්‍යු නොදුටු සොවින්, පසුතැවිල්ලෙන් පසුව සූදොවුන් තිරිඳුන් තම ප්‍රත්‍යුවන් කිහිප්ල්වතට වැඩිමවා ගැනීම පිණිස කාලදායි ඇමැතිවරයා වෙත කෙරෙන කුළුණු බර ඉල්ලීම නොපත්‍රාම්‍ය වර්ණනාව කානියෙහි සහිත ලෙසින් ගෙනහැර දක්වයි.

"තවද සුද්ධ්‍යෙදාන ර්ජ්පුරුවෝ සත් රුවනක් පතන සක්විති රජකු සේ බුදුන් දැකුම් පතා පෙර මග බලා විඩාව වැ නැවත බුදුන් හා

එක දා උපන් කාලදායි නම් ඇමැතියාණන් කැදවාලා, ප්‍රත කාලදායිනි තොප හා එක දා උපන්, එක කෙලි මඩලෙහි වැඩි, තොප හා ඉතා යහල් වූ මප්‍රත්‍යුවන් සිද්ධාර්ථ කුමාරයන් කැදවා දස දහස් ඇමැතියන් දී නව වාරයෙක, නව මහා අමාත්‍යයකු යැවිය. මේ නව දහසක් දුතයන් අතුරින් මා ප්‍රත්‍යුවන් ගෙනෙන්නා තබා, අසුන් පමණක් කිය එන කෙනෙක් නැත. තෙපි ද දහසක් දෙනා හා සමග මගුල් වෙසින් මප්‍රත්‍යුවන් මා ඇසැ දක්වාලිය එවු දැයි විවාලේ ය.

කාලදායි කියන්නේ 'මම ගියෙම් නම් නුම් ප්‍රත්‍යුවන් ඇස දක්වා ලමින් බල එකෙක් ඇතු. බුදුන් දුටු විට ම බුදුන් කෙරේ මහණ වන්නට අවසර ලදීම නම්' දැන් ම යෙම් කිවු ය. ර්ජ්පුරුවෝ කියන්නාහු ප්‍රත තොපි මහණවේවයි මහණ නොවේවයි ම ප්‍රත්‍යුවන් ඇස දක්වා පුම් නම් මට නොකළ මනා උපකාරයක් නැතැයි කිහ...."

පෙර පණිවිඩකරුවන් ලෙසින් ම කාලදායි සපුන්ගත විය. එනමුදු සුදුසු වේලාවක් එළඹි කළේහි හෙතෙම තමා පැමිණි කාරණය බුදුන් වහන්සේට හෙළි කිරීමට කාලදායි රහතුන් වහන්සේ පසුබට නොවුහා.

මැදින් මස පුර පසලාස්වක සඳ නැගෙනහිර අහසේ මෝදු වෙමින් පැවතිණි. කිහිප්ල්වත් පුරය සනහමින් හේමන්ත සාතුව එළඹීමින් තිබු බව කාලදායි තෙරුණෙට සිහිපත් විය. මෙහිදී තමන් ගිහි කළ කිහිප්ල්වත් පුරවර හේමන්ත සාතුව පිළිගැනීමට සැදි පැහැදි සිටි අසුරු කාලදායි තෙරුණුන්ගේ මනසේ විතුණ්ය වුවාට සැක නැත. නියං සමයේදී ගිනිදැලින් වැසුනා වැනි වියලි කොළ සැලි ගොස් තුරු හිස් ලා දල්ලෙන් නැවුම් වන දසත සැගන්ධය පත්‍රවමින් මල් විකසිත වන හේමන්තය, කිහිප්ල්වතට හාගාවතුන් වහන්සේ වැඩිය යුතු සුදුසුතම කාලය බැවි ද කාලදායි තෙරුණෙට පසක් විය. බුදුන් වහන්සේ වෙත එළඹි කාලදායි තෙරුණෙ වහන්සේ තම සිතුගි හාගාවතුන් වහන්සේ වෙත පළ කළේ සිත් කාවදින පරිදීදෙනි. සූත්‍ර පිටකයට අයත් බුද්ධක නිකායෙහි, පේර ගාරා පාලියෙහි, දසක නිපාතයෙහි මෙම ආයාවනය සනිටුහන් කරන්නේ විත්ත රුප සාධනය කරවන සුළු සහිත්වීමත් විලාශයෙහි.

"අංගාරනා දානි දුමා භද්‍යන්තේ
එළඹීමෙනාජ්දනා විස්ජ්ජනාය
තෙ අව්වමෙනාකා ව පහාසයන්ති
සමයා මහාවේර හැරසානා

දුමානි තුල්ලානි මතොරමාති
සමන්තතා සබැඩ දිසා පවත්ති
පත්තං පහාය එල්ලමාසසානා
කාලෝ ඉතො පක්කමනාය වීර”

“වහන්ස දැන් වෘක්ෂයේ ගිනි අගුරු වැනි රතු පැහැති මල් දළ ඇත්තේ, පරණ කොළ හැඳි පලදරන කාලයට පැමිණියේ වෙත්. ඒ මේ වෘක්ෂයේ පහන් සිල් සේ බෙලුත්, මහා විරයන් වහන්ස හගිරල් පරම්පරාවෙහි වුවනට (ඁාක්‍යයනට) අනුග්‍රහ පිණිස වඩින්නට දැන් කාලය වේ.

පිපුණු මල් ඇති වෘක්ෂයේ හැම අතට සුවද විහිදුවත්, පුරාණ පත්ත හැර දමා (වැට්මෙන් පසු) එල බලාපොරොත්තුවෙන් සිටින්නො වෙත්, විරයන් වහන්ස, දැන් මෙයින් පිටත් වන්නට කාලයයි.

ඉතා සිහිලස නොමැවෙයි ඉතා උණුසුම් ද නොමැවෙයි. වසන්ත සූත්‍රව සූව පහසු ගෙන දෙයි. ගමනට යෝග්‍යය ය. ආපසු හැරේ රෝහිණි ගහින් එතෙරවන ඔබ වහන්සේ ඁාක්‍ය කේරීය රුපුහු දකින්වා.

ගොවි තෙම සරු අස්වනු බලා කෙත් වපුරයි. ධන රස්කරන වෙළෙදහු මතු බලා සමූඛ තරණය කරත්, මම ද ඔබ වහන්සේ කිහිප්ලවතට වැඩිම කරවන්නට යම් පැනුමකින් සිටීම ද ඒ මාගේ පාර්ශවනාව සමාද්ධි වේවා.

එක් වරෙකින් නොනැවති ගොවියේ යළි යළි ධාන්‍ය වපුරත්, වැස්සද නැවත නැවත වසි, නැවත නැවත ද ගොවීහු කුණුරු හාත්, නැවත නැවත හාල් ආදි ධාන්‍ය වර්ග රටට ලැබේ.

යාවකයේ ද යළි යළි කුලයන් කරා එළඹෙත්, දානපතිහු ද යළි යළින් දන් දෙන්, එසේ දීමෙන් යළි යළින් දෙවි ලොවෙහි උපදින්, යම් කුලයක මහාප්‍රාය වූ වීර පුරුෂයෙක් වේ නම් හෙතෙම සත් වන මුතුන් මිත්තන් දක්වා පරම්පරා යුග සතක් මනා ප්‍රතිපත්ති හේතුයෙන් ගුද කරයි. දෙලෝ වැඩ දන්වා හෙයින් මුති යන නම සත්‍ය වශයෙන් ලත් දේවාතිදේව වූ හාගාවතුන් වහන්සේ එයටත් වඩා පාප තිවාරණයෙහින් යහපතෙහි අනුන් පිහිටුවා ලිමෙහින් සමාර්ථ යැයි සිතම්.

මහර්ජින් වහන්සේගේ පියා ගුද්ධේද්දන මහ රජාණෝයි. යම් උත්තමාවක් බෝසතුන් කුසින් දරා සිට මරණින් මතු දෙවි ලොවැ දෙවි ප්‍රතෙකක්ව ඉහිදි සැපැ ද ඒ මයා දේවී, පින්වතුන් වහන්සේගේ

මැණියේ ය. මෙයින් කළරිය කළ ගෞතම ගේතුජ වූ ඕ තොමෝ දෙවිලොව ඉහිදි දේව සමුහයා පිරිවරා පංචකාම කොට්ඨාසයන්ගෙන් සමන්විතව මහත් සැපැ විදි...”

මෙලෙසින් කාලදායි තෙරුණේගේ අහිනන්දනය ගාලා 60 කින් සමන්විත ගමන වරණනා ගාලාවලින් බුදුපියාණන්ට කිහිප්ලවත් පුරයට වඩිනා ලෙසට ආරාධිතය.

සියල් කෙළෙසුන් තැපු විතරාගි සිතක නිසයයෙන් ම පහළ සෞන්දර්යාත්මක හැඟීම් සමුදායක් මෙම ගාලා සමුව්වයෙන් මොනවට ප්‍රකට වේ.

කාලදායි තෙරුණුවන්ගේ ආරාධනය පිළිගැනීනි. හාගාවතුන් වහන්සේ මහ රහතුන් විසි දහසක් පිරිවරා, මැදින් පුර පසලාස්වක පොහෝ දින කිහිප්ලවත වෙත වැට් තිබු මාර්ගයට අවතිරණ වුයේ සන්සුන් ගමනිනි. පා ගමනින් දිනකට යොදුන බැගින් දෙමසකින් යොදුන් හැට අවසන් කළ හාගාවතුන් වහන්සේ පෙරවුකොට ගත් රහතුන් වහන්සේලා කිහිප්ලවතට අගා වන විට වෙසක් පුර පසලාස්වක සඳ උදාවෙමින් පැවතිනි.

i. ගාක්ෂයන්ගේ මානය බිඳීම.

හාගාවතුන් වහන්සේ කිහිප්ලවත වෙත සැපැත් වූ අවස්ථාවේ ඇාති ඁාක්‍ය රජ දැරුවන් තම ඇාතියා පිළිගැනීමට යොදා තිබු වැඩිහිටිවෙළ නෙශ්චාම්‍ය වරණනා කතුවරයා විත්තරුප මවාපාන ආකාරයට මෙසේ සිත්තම් කරයි.

“.....මෙසේ සැට ද්වසකින් වැඩි වෙසෙග මැදි පෝදා බුදුන් කිහිප්ලවත් නුවරට වැඩි කළ එක්කළස් හැටදහසක් කුලෙහි ඁාක්‍ය රජ දැරුවේ අපගේ නැ උතුමා අද බලමිහයි. රස්වැ බුදුන් වහන්සේ සුදුසු තැන් කවරේදු හෝය පරිස්‍යා කරන්නාහු නිග්‍රේද නම් ඁාක්‍ය ර්ජ්පුරුවන්ගේ උයන ඉතා රම්යය. ඉතා සුදුසුයැයි සනිටුහන් කොටු එහි කළමනා වූ රාත්‍රී ස්ථාන වංකුමනාදී විහාර කරමාන්ත නිමවාලා බුදුන්ට පෙර ගමන් කරන්නාහු සියල් අලංකාරයෙන් හෙබියා වූ සොලොස් හැවිරිදී සිටු කුමරුවන් සරසා සුවද මල් දී පන්සියයක් දෙනැ පළමු කොට පෙරමගට යවා දොලොස් හැවිරිදී සිටු කමරියන් පන්සියයක් සරසා මානෙල් මල් කළස් අතට දී දෙවැනිව යවා ඉක්කින්තෙන් පන්සියයක් ඁාක්‍ය කුමරුවන් සුවද මල් දී මග පෙරහැරින් යවා සතර විනුව පන්සියයක් ඁාක්‍ය කුමරියන් සරහා යවා

පස්වැනිව එක්ලස්පෙ සුවදහසක් ගාකා රජදරුවේ මහ පෙරහැරින් ගොස් මහත් වූ පුජායෙන් සුවදින්, මලින් සුවද සුන්නොන් පුද පුදා බුදුන් වඩා නීගුරුධාරාමයට ගෙන ගියාහුය....”

මෙසේ කිමුල්වත් පුරය වෙත සැපැත් හාගාවතුන් වහන්සේට වන්දනා මාන කිරීමට ගාකායන් එකවර ම ඉදිරිපත් නොවුහ. හේතුව ඔවුන් තුළ පැවැති කුල ගර්වය සහ අධික මානයයි. වැඩිහිටි ගාකායන් පසුපසට වී ලාබාල ගාකා කුමර කුමරියන් පමණක් බුදුන් වහන්සේට වන්දනා මාන කිරීම පිණිස ඉදිරියට එවිමට ඔවුහු සියුම් වැඩපිළිවෙළක් යෙදුහ.

මෙම අවස්ථාවේදී ගාකා වාංශිකයිනට බුද්ධන්වයේ බල මහිමය දැක්වාලීම සුදුසු යැයි උන්වහන්සේට හැඟි ගියා සේ ය. උන්වහන්සේ එක් සැනෙකින් අහිඹුපාදක දායානයට සැමවැදු ආකාශයේ සක්මන් මථවක් මැතු යේක. එම එලෙහි සක්මනහි යෙදෙමින් උන්වහන්සේ සිය ගාකා යුති සම්භායට යමා මහ පෙළහර දැක්වුහ. එම අවස්ථාවේ දෙවි බමුන් සතුවූ කරමින් දස දහසක් සක්වල ආලෝකමත් විය. බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී ගිරිරයේ දොලොස් කොටසකින් එකවර ජලය හා ගින්දර නිකුත් වන්නට විය. මෙම අසිරිමත් යමා මහ පෙළහර මානයන් උදුම්වී සිටි සියලුම ගාකා වාංශිකයන් තුළ පැවැති මානය විශාල කරවන්නක් විය.

හාගාවතුන් වහන්සේ වෙත එළඟි සුදුවුන් පිය රජු, ‘හාගාවත් වූන් ආශ්චර්යයමත් වූන් මා පුත්‍රාණුවන් ඔබවහන්සේගේ උපත සිදු වූ දින අසින දේව තව්‍යාණන්ගේ හිසමත ඔබ දෙපා රුදුනු මොහොතේ මම මගේ පළමු නමස්කාරය කළුම්. වත්මගුල් උත්සවයේ දී දබ රැක් මූලයේදී හාවනා යෝගිව සිටි ඔබ සිර පත්‍රල දෙවැනි වතාවට වන්දනය කළුම්. සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත් වූ ඔබවහන්සේට මේ මගේ තෙවැනි නැමැදිමයි’ පවසමින් සිය නළල් තලය බුදු සිරිපතුල මත ස්ථරය කළේය. තිරායාසයයෙන් ම සම්ඳුන් වෙත සම්ප වූ සෙසු ගාකා පිරිස් බිම වැකිරී සිර පත්‍රල වන්දනා කළහ. පාවා නුවර සිවිමල්ල රජදරුවන්ගේ පුතුයින් වූ ගෝධික, සුබාහු, වල්ලිය, උන්තිය නම් වූ මිතු කුමාරවරුන් සිවිදෙනාද යමා මහ පෙළහර දැරුණයෙන් ප්‍රමුදිතව බුදු සපුනේ පැවිද්ද ලදහ. ඒ හා සමගම අකල් තං වතුර වැස්සක්ද මිහිමත පතිත විය. එම වැස්සෙන් කිසිවෙක් නොතෙමුණහ. එළඟි අකල් වැසි පිළිබඳව පිරිස් අතර විවිධ මත පලවිය. නොශ්තමය වර්ණනාව කතුවරයා මෙම අවස්ථාව සිය කාතියෙහි සින්තම් කරන්නේ මහත් අප්‍රූවත්වයකින් යුතු ව ය.

“.... මහණෙහි, දැන් මතු නොවෙයි. පෙරත් මගේ බන්දු සමාගමෙහි පොකුර වැසි වටුයේ මැ වේ දැයි වදාරා දහසක් ගාලාවෙන් ප්‍රතිමණේරිත වූ මහා වෙස්සන්තර ජාතකය ගෙනහැර දක්වා ධරුම දේශනා කොට වදාල සේකැ. ඒ වේලෙහි බොහෝ ප්‍රාණීහු සෝවාන් ආදි මාර්ග එලයට පැමිණියහ.

එකල රැඟුල කුමාරයාණන් වහන්සේට මත් වූ යෙොෂ්ධර දේව බුදුන් දොර දොර පිඩු සිගතියි අසා සිද්ධාරථ කුමාරයෝ මෙම නුවරින් රථයකට පැන නැගි, සිවි සැවක් ආහරණ පැලැද රුවන් රසින් දිලිසෙන අනර්ස වූ ඔවුන්නක් පැලැදගෙන ලක්ෂයක් අගනා වූ මූත් හරකින් උර මධ්‍යල පුරාගෙන ලක්ෂ ගණන් ඇමුත්විරුන්ද නාඩ් පිරිස පිරිවරා ගෙන ගතු දේවින්ද ලිලාවෙන් රාජ්‍ය ශ්‍රී විද ඇවිද්දාහු ය. ඒ මගේ ස්වාමියාණෝ දැන් කෙසේ වැටි දැඩි රුවුල කපා ඒ ගරිරය වසා රත් පැවුලක් පෙරව මැටි පානුයක් අතින් ගෙන මෙම නුවර පෙරලා මෙම ජාතියෙහි දොර දොර සිගමින් සිටියේ. උන් මහණ වන්නට ගියදා මා දිවි තිබූ ආදිනවයෙන් ලාමක වූ කණට අමුර වූ සිතට අමතේයා වූ හදවත උණු කරවන්නා වූ මෙසේ තෙපළක් ඇසීම්.

රාභුලයන් වැනි එක් වැනි පුත්‍රාණු කෙනෙකන් දැක දැකැ උන් ඇග අනගා සිඩි සනහාන් නොපියා සොරා එකලා ව ගියේ මෙසේ වූ ආශ්චර්යයක් ඇති ගමනකට ද, මෙසේ වූ ගරිර පුත්‍රාණාවක් සොයා ගිය දැ මෙසේ වූ පර්පදයක් සොයාද? මේ නුවර හැරු ගිය සේ යහපත් ම යැ, නුම් රජසිර හැරු මහණ වුවසේ යහපත් ම යැ. නුම් ලද සැපෙන නුම්ට ම හොඳීමයැ. පෙර නුම්ගේ ඒ ආශ්චර්යය රාජ්‍යයට වඩා දැන් නුම්ගේ සිගන රාජ්‍යයට මට රිසියෙයි.

විශැසු ම, මයිලණුවන් ඉදෙස්දන රජ්පුරුවන් ගේ ගෙට දිව වැද ස්වාමිණී මයිලණුවන් වහන්සේ, නුම් පුත්‍රාණුවන් සිද්ධාරථ කුමාරයන් සන් අවුරද්දකින් තමන්ගේ නුවරට ම ආ තැනැත්තවුන්ට එක ද්වාසක්ත් නොසිගාවා බත් දීලිය නොහොත්තෙ ද, නුම් සිගාකැ කෙනෙක් ද දැන් ඔහු දාරින් දොර පිඩුසිගමින් සිටියේය. ඔහු නුම් සේ වූ දරුවන්ට දැඩි කෙනෙක් නැතු. නුම් මේ ගෙයි ඉද කුමක් කරන්නේදැයි යනාදිය මයිල් රජහට දෙවුහ...

තම ලේලිය යෙොෂ්ධරවන්ගේ මෙවදන් මාලාවෙන් සංවේදයට පත් සුදුවුන් රජු ඇසිල්ලකින් බුදුහිම්පාණන් පිඩුසිගා වඩ්මින් සිටි වීදියට සම්පූජ්‍යතාව විය.

“ස්වාමිනී, මා පුත්‍රාණුවන් වහන්ස, මට අගරු වන සේ, මෙසේ මහ මග පිඩුසිගා නොවැඩිමවු මැයි ඔබවහන්සේ ඇතුළු මේ සියලුම

හිසුන් වහන්සේටලාට දන් පිරිනමාලන්නට මට පිළිවන් සියය."

"මෙම අපේ පරපුරේ වාරිතුයයි, මහ රජතුමනි"

"මා දන්නා තරමින් අපේ පරපුර මහා සම්මත රජ පරපුර නොවේද? මහා සම්මත රජ පරපුරේ කිසිවෙක් ආහාර සිගා විදි දිගේ නොගියහ." රජතුමා පැවසිය.

"ඒ ඔබේ රාජ පරපුරයි, මහ රජතුමනි. අපගේ පරපුර බුදු පරපුරයි. මෙතෙක් ලොට පහළ සියලුම බුදුවරු පිළුසිගාවෙන් විදි බවහ සි" හාගාවතුන් වහන්සේ පිළිවෙන් දැන්හ.

බුදුන් වහන්සේ සුදොවුන් නිරිදුන්ට දෙසු ගාරා පද කිහිපයක් ගුවණයෙන්, එතුමා සෝවාන්, සකාදාගාමී, මාර්ග එල පසක් කර ගන්නේය.

ii. හාගාවතුන් වහන්සේ සුදොවුන් රජ මැදුරට වැඩිමලිම.

කෙසේ වුව ද, බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ සංසරත්නය තම රජ මැදුරට කැදුවා ගැනීමට සුදොවුන් රජු සමත්වී ය. රජ මාලිගයේදී ප්‍රණීත දන් වේලකින් බුදුන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ සගුන් පිදු සුදොවුන් රජු මහත් සැනසිල්ලට හා ප්‍රිතියට පත්වුහ. මහා දාන අවසානයේ බුදු සම්දුන් සිය පිය රජු ඇතුළු ගාකා ඇත් සමුහයට ධම්මපාල ජාතකය දෙසු සේක. දේශනය අවසානයේ රජතුමන් අනාගාමී මාර්ග එල පසක් කරගත් අතර ප්‍රජාපති ගෝත්මය සෝවාන් එල ලද්දා ය. දේශනය අවසානයෙහි සියලුම ගාකා වංශික ඇත් සමුහය හාගාවතුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ දන් තමස්කාර කළහ. එනමුදු යෙශේරා දේවය පමණක් එහි නොවුවා ය. සුදොවුන් රජු යෙශේරාවන් වෙත සේවිකාවක අත පණිව්‍යයක් යවතු ලැබේ ය. 'මාගේ ගණ දම' පිරිම පිළිබඳ බුදුන් වහන්සේ තුළ පැහැදිලික් තිබේ තම උන්වහන්සේ මෙහි වඩිනු ඇත.' ඇය සේවිකාව අත දන්වා එවුවා ය. සුදොවුන් රජ මාලිගයට වැඩි අවස්ථාවේ තමා වහන්සේ බැහැ දැකීමට නොපැමිණී යෙශේරා වෙත කරුණාවෙන් ඇයගේ කුටිය වෙත වැඩිම්වීමට තරම් හාගාවතුන් වහන්සේ නිහතමානි වුහ. සිය පාතුය පිය රජු අතට දුන් බුදුන් වහන්සේ සාර්පුත්ත මහ මොග්ගල්ලාන යන අගසට් දෙනම සම්ග යෙශේරා දේවියගේ කුටිය දෙසට පියමන් කළහ. යෙශේරාවන්ට රිසි සේ තමන් වහන්සේ වැදුප්දා ගැනීමට ඉඩ සිලසන ලෙසත්, ඇයට කිසිදු බාධාවක් නොකරන ලෙසත් හාගාවතුන් වහන්සේ තමන් සමග ගිය පිරිසට පුරුව දැනුම් මීමක් කළහ.

iii. යෙශේරාවගේ වැලුපිම

සුදොවුන් රජ යෙශේරාවන් ඉකුත්ව ගිය සත් වසර ගත කළ පුදකලා අසරන ජීවිතය පිළිබඳව හාගාවතුන් වහන්සේට පැහැදිලි කළේ ය. එම මුළු කාලය ම ඇය ගත කළේ තපස්වරියකට හා සමාන දිවියක් බවද ඔහු සදහන් කළේ ය. හාගාවතුන් වහන්සේ සිය කුටියට පියමන් කළ විගස ඇය බුදුතිම සිරිපා වැළඳ හඩා වැටෙන්නට වුවා ය. ගුණගරුක කුල කාන්තාවක වෙනුවෙන් හාගාවතුන් වහන්සේගේ සන්තානයෙහි උසස් සැලකිල්ලක් හා මාර්ත්‍යත්වය කෙරෙහි උත්තරිතර ගෞරවයක් ද පැවතිණි.

යෙශේරා දේවී එදා බුදුන් තමන්ගේ ගෙට වචනා බව දැන, පන්සියක් පරිවාර ස්ත්‍රීන් හා සමග කෙසේ වැටී කපාහැර කසා පිළි පොරවා බුදුන් පිළිගන්නට පෙර මග බලා සිටියේ මහත් නොතුවසිල්ලෙනි. සන්සුන් ගමනින් බුදුපියාණන් යෙශේරාවන් කුටියට වැඩිම කර, පනවන ලද ධර්මාසනයෙහි අසුන් ගත් සැණින්, යෙශේරාවන් බුදුන් වහන්සේගේ සිරිපාමුල හිස තබා ඉකිගසමින් හඩා වැටුණාය. එමින් හාගාවතුන් වහන්සේට කිසියම් අගරුවක් අනාදරයක් ඇතිවිය යන සැකියක් සුදොවුන් නිරිදුන් තුළ පහළ විය. එම කිහිවිල්ලෙන් මධ්‍යනා ලද රජ තෙමේ, තම ලේලිය සත් වසරක් පුරා කළ කැපවීම හාගාවතුන් වහන්සේ වෙත විස්තර කිරීමට ඉදිරිපත් විය. එම අවස්ථාව පොරාණික නෙඟ්කුමය වර්ණනා නම් කානියෙහි සංයහිත කර ඇත්තේ සහ඘ා සිත් සතන් හී ගෝකය දනවන ආකාරයෙහි.

".... නුඩු වහන්සේ කසා කඩික් පෙරවගත්හයි අසා තුමු ද, කසි සඳ නොහැද මේ සත් අවුරුද්ද මුළුල්ලේ අද දක්වා තෙලෙ කසා පිළි ම භැනීදී ය. තවද නුඩු වහන්සේ එක් වේලේ වළදි'තියි අසා තොමෝ ද මේ සත් අවුරුද්දෙහි අද දක්වා ර කන බතක රස නොදැන්නි ය. තවද නුඩු වහන්සේ මල් සුවද නොපළදිතිය අසා මේ සත් අවුරුද්ද මුළුල්ලේ තොමෝ මල් සුවද නොපළදිනැදී ය. තවද නුඩු වහන්සේ මැටි පානුයක් ගෙන සිගති සි අසා තොමෝ ද, මේ සත් අවුරුද්ද මුළුල්ලේහි රන් වළදින් නොකා මැටි පානුයකින් ම කැව, තවද නුඩු වහන්සේ උසස් සැසුන් මහ අසුන්වල නොසැපෙනියි අසා තොමෝ ද, මේ සත් අවුරුද්ද මුළුල්ලේහි මහා යානාවක නොහැන්නි ය. තවද, මාගේ බොහෝ තැර රජ දරුවන් අහි රැකුම්හයි, අප රැකුම්හයි කියා වෙන වෙන බොහෝ පඩුරු එවු කළ ගිවිස්නා තබා මුවන්ට තමන්ගෙන් තෙපුල් පමණකුත් තොදී නුඩුවහන්සේට ම පක්ෂපාත විසුහ. මෙසේ මගේ යෙහෙලුණියේ නුඩු වහන්සේටම මහත් වු ගණ ඇතියන. ඉතා ගික්මිතියන. ඇ නොදැන

කළ වරදට කමා කොට වදාල මැනවයි කිහි. ස්වාමිදරුවේ වනාහි වෙස්සින්තර ජාතිකයෙහි බමුණුන්ට බැඳු දෙන වේලෙහි ක්‍රිං්කර්නා නම් පිය වූ දියණීයන් තමන් වහන්සේගේ පය අල්වාගෙන හඩන වේලෙහි උපන් මහ කරුණාවෙන් ම පියකු පය අල්ලාගෙන හඩන දුවක් මෙන් සිතා වැඩහුන් සේක....” සිය හදවත පෙළ දුක් දොම්නස් පහව ගොස් යෙශේරාව ගේ සිත් සතන් සන්සුන්වූ පසුව හාගාවතුන් වහන්සේ ඇයට සඳකිදුරු ජාතකය දේශනා කරන ලදහ.

iv. නත්ද කුමරුණ්ට පැවිද්ද බ්‍රාහ්මණ.

හාගාවතුන් වහන්සේ සුදොවුන් මාලිගයට වැඩම කර ගිය පසු එලුණි තුන්වැනි දිනයේදී සුදොවුන් රජු නත්ද කුමරුගේ උත්සව කිහිපයක් සංවිධාන කර තිබූණි. නත්ද කුමාරයාගේ අහිමේෂක මංගලය ගැහ ප්‍රවේශ මංගලය සහ විවාහ මංගලය මෙම ත්‍රිවිධ උත්සව ලෙස සැලකේ.

නව ගැහ ප්‍රවේශයෙන් පසුව, එහි පැවැති දානමය පුණාකරුමයට නත්ද කුමරුන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇතුළු මහ රහනත් වහන්සේලාට ආරාධනා කළේ ය. දාන පුණාකරුමය අවසානයේ ධර්ම දේශනාවක් ද කළ හාගාවතුන් වහන්සේ පෙරලා තිග්‍රේධාරාමයට යාම පිණිස තැං සිටියේ, තමන් වහන්සේගේ පාත්‍රය නත්ද කුමරු අතට දීමෙනි. බුදුන් වහන්සේ පෙරවුව ගමන් ගත් සේක. නත්ද කුමරුන් තුළ තම සොහොයුරා කෙරෙහි පැවැති අසීමිත හක්තිය තිසා ම, ඔහු පාත්‍රය ද රැගෙන බුදුහිමියන් පසුපස ආරාමය දක්වා ම පිය තැගන්නට විය. සඳහාතලයේ සිටි නත්ද කුමරුන් ගේ මනාලිය ‘ස්වාමිනි’ ඉක්මණීන් ම පෙරලා එන්නැයි’ කි වදහ නත්ද කුමරුන් සිතා අභ්‍යන්තරයේ දේශකාර දෙමින් පැවිතිණි. තිග්‍රේධාරාමයේදී දේවැනි පැවිතිණ් පැවිතිර දිව්‍යාංගනාවන් දුටු නත්ද තෙරුන් විසිනා විය. හාගාවතුන් වහන්සේ නත්ද හිමි අමතමින් ‘නත්ද මේ දෙවගණන්, ජනපද කළායාණිය යන දෙපක්ෂයෙන් වඩා සිත්කළ බවත්, ඔවුන් ඉදිරියේ ජනපද කළායාණිය තමන් අතරමගේ දුටු දා ගිය වැඳිරියට සමාන බවත්, නත්ද තෙරුන් පැවිතිය.

පාලිව කාන්සිය මදකට හෝ තුනි කර ගැනීමට හැකි වුයේ ඔවුන්ගේ දෙවන පුත් නත්දයන් නිසා ය. ඔහුගේ නික්මයාම ද ඔවුන් දැඩි පිබනයකට බඳුන් කළේ ය. නත්ද කුමාරයාට විවාහ අපේක්ෂිතව සිටි කුමරිය හඩා වැවෙන්නට වුවා ය.

බුදුන් වහන්සේ කෙටි කළකින් කිලිල වස්තුපුරයෙන් නික්ම මල්ල රටට සම්ප්‍රාප්ත වූ සේක. එහි අනෙක්මා නැදී තීරයෙහි අනුපිය අඟ වනයෙහි වැඩ වාසය කරන සද, සුදොවුන් රජුගේ මෙහෙයුම මත ගාකා කුමාරවරු රාඩියක් පැවිද්ද ලබා ගත්හ. මෙම පිරිස අතර හද්දිය, අනුරුද්ධ, ආනන්ද, භගු, බ්‍රිමිල යන පිරිස ද වුහ.

හාගාවතුන් වහන්සේ සැවැත්තුවර වැඩ වාසය කළ සමයෙහි තමන් වහන්සේ විසින් කිමුල්වත් පුරයේ දී ගුමන හුමියට ඇතුළත් කරගන්නා ලද නත්ද තෙරුන් පිළිබඳව අසුබ ප්‍රවාන්තිය හිසු සංස්යා වෙතින් උත්වහන්සේට දැන ගත්නට ලැබේණ. නත්ද තෙරුන් පැවිද්ධීමට පෙර තමන් විවාහ ගිවිස ගෙන සිටි ජනපද කළායාණිය පිළිබඳව උකටලි ලෙස පසුවෙමින් සිවුරු හැරයාමේ උත්සාහයක යෙදෙන බව එම අසුහ ප්‍රවාන්තියෙන් කියැවීණි. බුදුහිමි නත්ද තෙරුන් තම අහිමුවට කැදාවා එම පුවත නිවැරදි බව තහවුරු කර ගනු ලැබේ ය. හාගාවතුන් වහන්සේ සාධි බලයෙන් නත්ද තෙර තුසිනයට කැදාවාගෙන යන අතර, ගිණිගත් හේනක දා ගිය වැඳිරියකගේ ස්වරුපය නත්ද හිමියන්ට දැකිගත්නට සැලැස්වූහ. තවුතිසා දෙවිලොවේදී සක් දෙවැනිගේ පරිවාර දිව්‍යාංගනාවන් දුටු නත්ද තෙරුන් විසිනා විය. හාගාවතුන් වහන්සේ නත්ද හිමි අමතමින් ‘නත්ද මේ දෙවගණන්, ජනපද කළායාණිය යන දෙපක්ෂයෙන් වඩා සිත්කළ වන්නේ ක්‍රිං්කාරු සම්පත්නාව මහණදම් පුරු තොබෝ කළකින් සියලු කෙළෙස් නසා අරහත් හාවය ලබාගැනීමට සමන්වූ සේක.

‘නත්ද ගාසන බුග්මවරයායෙහි ඇලෙවි, එවිට ඒ රුපන් දෙවගණන් ලැබේය හැකි බවට මම ඇපැවෙමියි’ බුදුන් වහන්සේ නත්ද තෙරුන්ට දන්වා සිටියන. මෙම වදුනීන් දිරිමත් වූ නත්ද හිමි මහත් කැපවීමින් උත්සාහ සම්පත්නාව මහණදම් පුරු තොබෝ කළකින් සියලු කෙළෙස් නසා අරහත් හාවය ලබාගැනීමට සමන්වූ සේක.

v. නත්දා ජනපදකලුණි අපදානය

සූත්‍ර පිටකයට අයන් බුද්ධක නිකායෙහි ආපදාන පාලියෙහි, නත්ද ජනපද කළුයාණියගේ පෙර හවය පිළිබඳව මෙන්ම, ජීවිතයෙහි ඇති අනියත භාවය පිළිබඳවත් කදිමට ගෙන හැර දැක්වේ.

සියලු ධර්මයන්ගේ පරතෙරට පැමිණි, ලෝකනායක වූ පදුමුත්තර ජීනේන්ද්‍රයන් වහන්සේ මෙයින් සුව හස් වැනි කප්ති ලොව පහළ වී වදාල කළේ.

"මම හංසවති තුවර, නන් රැවනින් බබලන, මහත් සුවයෙන් සමර්පිත සිටුකුලයක උපන්නෙමි.

ලේ පියුම්මතරා මහ විරයන් වහන්සේ වෙත එලැඹු, අමත වූ පරම ආශ්චර්ජකර පරමාත්මේප්‍රකාශක ධර්ම දේශනා ගුවණය කළමි.

එකල්හි සංසයා සහිත ලෝකනායකයන් වහන්සේ නිමන්තුණ කොට, ඔබට මහ දත් දී සිය දිවිහිමියෙන් ප්‍රසන්න වූවා, සංසයා සහිත ලෝකනායක විරයන් වහන්සේ වෙත මස්තකයෙන් වැඳ වැටී, දාන ලද හිසුණීන් අතර අග්‍රස්ථානය ප්‍රාර්ථනා කළමි.

එවිට අදාන්තදමක වූ තිලෝකසරණ වූ, පුහු වූ තර ග්‍රේෂ්‍යයන් වහන්සේ ඒ මතා ප්‍රාර්ථනාව ලබලන්නෙහි'යි ප්‍රකාශ කළ සේක.

මෙකපින් සුවහස්වන කප්ති, ඔක්කාක කුලය උපත් කොට ඇති, ගෞත්තයෙන් ගොතම නම්වා ගාස්ත්‍රාභු ලොවැ පහළ වන්නාහ.

මබ දහම දායාද වූ මාරස වූ, ධර්මනිරමිත වූ, නමින් නත්දා නම් වූ, ගාස්ත්‍රාවිකාවක් වන්නේය'යි ප්‍රකාශ කළ සේක.

ලේ අසා ප්‍රමුදිතව ව, මෙත්සින් ඇතිව විනායක වූ ජීනේන්ද්‍රයන් වහන්සේ දිවිහිමි කොට සිවිපසින් උවටැන් කළමි.

මම ඒ කුගලකරම හේතුයෙන්ද, වෙතනාප්‍රණීය හේතුයෙන් ද, මිනිස්කය හැරපියා තවිසිනා දෙවිලොව උපත ලදීමි.

මම එයින් වූත්‍ර යාම දෙවිලොවට ගියෙමි. එයින් තුසිතයට ද, එයින් නිරමාණරතියට ද එයින් ව්‍යවර්ති ප්‍රාවරයට ද ගියෙමි.

ලේ කර්ම බලයෙන් කිසියම් තැනක උපන්නේද, ඒ ඒ තැන දෙවිරුත්තනට මෙහසි බව ලදීමි.

ලේ දෙවිලොවින් වූත වූවා මිනිසන් බව ලදීමි. සක්විති රුතුනට ද, ප්‍රාදේශීය රුතුනට ද, මෙහසි බව ලදීමි.

සැපත් වළද දෙවියන් කෙරෙහි ද මිනිසුන් කෙරෙහිද සුඩිතව නොයෙක් කප්ති සැරිසැරුවෙමි.

ප්‍රශ්නව හවය පැමිණිකල්හි මම කිහුල්වත් තුවර සුද්ධේයේදා රුතුනට අතින්දිත වූ දුහිතා විමි.

සිරිකත වන් රුමත් මා දැකැළේ කුලය ප්‍රිතිමත් විය. ඒ හේතුයෙන් නත්ද යන මාගේ නාමයට සුන්දරී යන උප පදය ද සබඳ මම සුන්දරීනු නමින් ප්‍රසිද්ධියට පත්වීමි.

ලේ රම්‍ය වූ නගරයෙහි යශේදරාව තබා සියලු යුවතින් අතර කළුයාණි යැයි ප්‍රකට විමි.

මාගේ දෙවු බැයා තුන්ලොවට අගු වූ බුදුරජාණෝ ය. ඒසේයින් ම කණිටු බැයා රහන් නමකි. එකල ව ගිහිගෙයි මා මැණියන්ගේ දොළ දුරුණයට භාජනය විමි.

දියණීයනි, ගාක්කුලයෙහි උපන් ඔබ බුදුරජුන්ගෙන් ද නත්දයන්ගෙන් ද වෙන් වූවා කුමක් හෙයින් ගිහි ගෙයින් රැඳෙන්ගේ ද යොවුන් බව ජරාව අත්තකොට ඇත්තේ ය. රුපය අපවිත යැයි සම්මත ය. නිරෝගී බව රෝගය අත්තකොට ඇත්තේ ය. ජීවිතය මරණය අන්ත කොට ඇත්තේ ය.

වන්ද්‍යා සේ කාන්ත වූ, මනහර වූ භූෂණයනට වඩා අලංකාර වූ ශ්‍රී සම්හයක් බඳු වූ ලෝක සාරය පිළු කළාක් වැනි වූ, නෙතුරසායන වූ තොපගේ මේ ගුහ රුපය ද තොබේ කළකින් ම මහඟ බවින් මැඩලන්ගේ ය. ජරාවෙන් රුපය මඩිනු ලබන්නේ ය. අනින්දිත දියණීයනි, ගෙය හැරපියා තුරුණුවියෙහි දී ධර්මවාරි මගට පිවිසීම යෙහෙකැයි, ඇයගේ මව නිරන්තරයෙන්ම ඇයට පැවසුවා ය.

රුපලාවණ්‍ය යොබිනලාලන පරවාන වූ මම, මවුගේ බස් අසා බුද්ධසුන්ති කිහින් පැවදි විමි. එසේ වුව ද සිතින් පැවදි වන්නට තරම් සින හිලැ කරගත නොහැකි විය.

මවු තොමෝ මහත් ප්‍රයන්තයෙන් මා දාන ඉගැන්මෙහි යෙදුනක කරන්නට කරා කරයි. මම ඒ සඳහා නොමද උත්සාහයේ යෙදුනෙමි.

ඉක්බිති මහාකාරුණීක ජීනේන්ද්‍රයන් වහන්සේ කාමයෙහි ලොල්වූ මා දැකැ රුපයෙහි කළකිරවනු පිණිස මා ඇස් හමුයෙහි ස්වභිය අනුහාවයෙන් ගෙහා ඇති දැකුම්කළ ඉතා මනහර මා හටත් වඩා අතිශයින් රුමත් වූ ස්ත්‍රීයක් මැව සේක.

අති විෂේෂය ජනක සිරුරු ඇති ඇය දැක විෂේෂයට පැමණී මම මාගේ නෙතුලාභයක් මිනිස් බවත් සඳහා සි සිතු වෙමි.

ප්‍රියාවනි, එව, යමකින් ප්‍රයෝගන ඇත්ද එය මට කියව, ඉදින් තොපට ප්‍රිය වේ නම් තොපගේ නාමගේතු ද කියව, මම ඇයට පැවැසීමේ.

නිරමිත ස්ත්‍රීය ප්‍රියාවනි, ප්‍රශ්න කිරීමට කළේ නොවෙයි මා (තොපගේ) ඇකෙයට ගනු මාගේ අවයව කිදා බස්නාක් මෙනි, මොහොතුකට තගේ ඇකෙයට ගනුව,

ඉක්තිති ගොංහන නෙත් ඇති ඕ, මාගේ ඇකෙයෙහි හිස තබා සයනය කළා ය. එ වෙළෙහි ඉතා දරුණු මකුලුවෙක් ඇයගේ නළලන පතිත විය.

එම් මකුලවා වැටීම සමග ම මූව මධ්‍යල බිඛිලක් නැගිණි. බිඛිල ප්‍රපුරා කුණු වූ සැරව ලෙහෙ වැගිරිණි.

මුව ද බිඛුණේ කුණු දුගද ඇති විය. සිරුර ඉදිමි නිල් වැ සැරව වගුරවාලිය.

වෙවිලන සියලු අවයව ඇති ඕ, වරින් වර සුසුම් ලමින් සිය දුක හගවමින් බැඟැසේ වැළපුණා ය.

දුකින් දුක් ඇති වේ. වේදනාවෝ (මා) පහසින්, මහ දුක්හි එවිට මම ගැලුණා, වෙමි. යෙහෙලිය, මට පිහිටා ව යි කිවා ය.

තොපගේ මුබගොංහාව කොයිද, තොපගේ තුගු පැහැය කොයිද, තොපගේ තඹවන් බිමුපල බඳු ලවන් කොයිද, තොපගේ මූව කොයි ගියේද,

ඉඥවන් උවන කොහි ගියේද, රන් මිහිගු බෙරයක් බඳු ග්‍රීවා ව කොහි ගියාද, රනෝවිලි වන් ලෙලදෙන කරණයෝ විවරණයට එළැකියා ය.

පියුම් කැකුල් බඳු කළස් වැනි පයෝධරයෝ බිඛුණාහු, කුණු වැ ගියාහු දුගද ඇති බවට පැමිණියාහු.

සිහිනිග හා ප්‍රාථමිකුල ඇති ඕ ඉදිමුණු වුණයෙන් කිලිට් වූවා, අසුවියෙන් හරිත වූවාය. රැජය අභාෂවත ය ආභාෂයි.

මුළා වූවෝ යම් තැනක ඇලෙන්ද, සිරුරෙහි භටගත් ඒ සියල්ල දුගද ය, බිඛුණාය, සොහොනක් සෙයින් පිළිකුලැ සි කිය.

එවේලෙහි මහාකාරුණික මාගේ බැයා වූ ලෝකනාථයන් වහන්සේ කළකිරුණු සිතැනි මා දැකැ මේ ගාපා වදා ල සේක.

නැනුවෙනි, ලෙඩ වන, කුණු වන, වැගිරෙන අපිරිසිදු මිනිස් කය බලව. සිත අසුහ වශයෙන් වඩා එකත කරගනුව.

දුගද වහනය වන, මළ වැගිරෙන, නුතුවන අයගේ මන වඩන. මෙය යම්සේද එය මෙසේයි, එය යම්සේ ද මෙය එසේයි,

බුද්ධ දේශනය ගුවණයෙන් අතිශයින් සංවේගයට පත් මම, එහිම සිට විද්‍යුත් වඩා රහත් වීමි.

vi. කාමණීර පැවිද්දු ලද රාහුල කුමර

කිමුල්වතට වැඩි සත්වන දින බුදුන් වහන්සේ නුවර විදියේ පිබු සිගා වඩිදී යෙයෙරාවන් තම ප්‍රතාණුවන්ට සිය පියාණන් හදුන්වා දුන් ආකාරය ප්‍රජාවලියෙහි හික්ෂාවනාදී අද්ඛත ප්‍රජා කතා නම් වූ පරිවිශේදයෙහි, වාච්‍යාර්ථයන් ඉක්මවන මනෝවාලක සිත්තමක් ලෙසින් පායකයා වෙත ඉදිරිපත් කර ඇතේ.

“.....එ කලු යෙයෙරා දේවී තම ප්‍රතාණුවන් සත් හැවිරිදී රාහුල කුමාරයන් කැදාවා ඇකා පිට හිදුවාගෙන සිං සනහා ප්‍රතාණ්ඩ රාහුලයෙනි, තොපගේ පියාණන් වහන්සේගේ සතර මහා නිධානයෙක් ඇතේ. එ නිධාන හතර ගව්, දෙගව්, තුන්ගව්, සතරගව් පමණ වටින් ඇතියේ යැ. ගැඹුර මෙතෙකුයි පමණ දැන්නේ නැතැ. උන්වහන්සේ මහන වූ තැන් පටන් එ සතර මහ නිධානය කොතනෙකු බවත් දැන්නේ නැතැ. තවද ඔබගේ වත්ත්වර්ති රාජ්‍යය හා සත් රුවනොකුන් ඇතැ. පියණ්ගේ සැපත් දරුවන්ට හිමි වේ දැයි කියාලා තොප පියාණන් වහන්සේ කරා ගොස් එ සතර මහ නිධානය හා සත්රුවන් සක්විති රජයන් ඉල්ලා ගනුවයි කිහි. රාහුල කුමාරයෝ මුතුන් රැජ්ජරුවන් අදුනන බව මුත් පියණ් කුවුරුන් බවත් නොදැනිති එසේ හෙයින් අම්ම, මිපියාණෝ නම් කවරු දැයි කිහි. යෙයෙරා දේවී ප්‍රතාණුවන් වඩාගෙනැ, සී මැදිරියෙහි දොර හැර රාජ වීරියෙහි දෙනිස් මහ ප්‍රරුෂ ලක්ෂණයෙන් හා අසු අනුව්‍යක්ෂේෂන ලක්ෂණයෙන් හා දිලිහි, දිලිහි කසුන් කදක් සේ සවණක් රස් විහ ප්‍රකට විහිදා වඩනා බුදුන්, ප්‍රතාණුවන්ට අත දිගු කොටු පැලා....” යෙයෙරාවන් තම ප්‍රත් රාහුලයන්ට, මහා ප්‍රරිස් ලකුණීන් පිරිපුන් බුදුන් වහන්සේ හදුන්වා දෙන්නේ ලයාන්විත, රසාලිප්ත ගාපා සමුවිවයක් මගිනි. නරසීහ ගාපා තුළින්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ප්‍රතාපවත්, ප්‍රණාවත් දේහ විලායය මැනවින් ප්‍රකාශ වේ.

නරසිහ ගාරා :-

"වක්ත වරඩිකිත රත්ත සුපාදේ
ලකිණ මණ්ඩින ආයත පණ්ඩී
වාමර ජත්ත විහුසිත පාදේ
ඒස හි තුයේහ පිතා නරසිහෝ"

ලතුම් වූ රිය සකක ලක්ෂණයන් ගෙන් යුතු රත් පැහැ ශ්‍රී පා
යුග්මයතින් හෙති මබගල ලක්ෂණයන් ගෙන් ගේභමාන වූ දිගු විළම්
ඇති වාමර, ජත්ත ආදී ලක්ෂණයන් ගෙන් යුතු සිරි පා ඇති අර එන
නරග්‍රේෂ්යා ඔබේ පියාණන් වහන්සේ යි.

සකා කුමාර වරෝ සුඩුමාලො
ලකිණ විත්තිත පුණේණ සරිරෝ
ලොකඩිතාය ගතා නරවිරෝ
ඒස හි තුයේහ පිතා නරසිහෝ

ග්‍රේෂ්ය වූ ගාකන කුලයෙහි උපන් අතිශයින් ම සුකමාල වූ
දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණයන් ගෙන් ගේභන වූ සුත්දර පිරිපුන්
සිරුරක් ඇති දෙවි මිනිසුන් සහිත ලෝකයට හිත සුව පිණිසම වැඩියා
වූ අර එන නරග්‍රේෂ්යා ඔබේ පියාණන් වහන්සේ යි.

පුණේණ සසඩක නිහෝ මුබවන්තො
දෙව නාරාන පියෝ නරනාගො
මත්ත ගේඛු විලාසිත ගාමි
ඒස හි තුයේහ පිතා නරසිහෝ

පුන් සඳ මබල වන් බබලන මුව ගේභා ඇති, දෙවි මිනිසුන්
සහිත ලෝක සන්යන් ගේ මන වචන්නා වූ නර ග්‍රේෂ්ය වූ මහා හස්ති
රාජයකට සමාන ගමන් විලායක් ඇති අර එන නරග්‍රේෂ්යා ඔබේ
පියාණන් ය.

බත්තිය සම්භව අග්ග කුලිනො
දෙව මුනුස්ස නමස්සින පාදේ
සිල සමාධ පතිවිධිත විත්තො
ඒස හි තුයේහ පිතා නරසිහෝ

ලතුම් ස්ක්‍රිය වංශයේ උපන් ග්‍රේෂ්ය වූ කුල වන්, දෙවි මිනිසුන්
විසින් නමස්කාර කරණු ලැබූ පා පියුමින් යුත්, සිල සමාධියෙහි පිහිටි
මනා සිත් ඇති අර එන නරග්‍රේෂ්යා ඔබේ පියාණන් වහන්සේ යි.

ආයත තුංග සුසජ්ඩිත නාසො
ගේජලුමෝ අහිතීල සුනෙත්තො
ඉංජ්ඩනු අහිතීල හමුබො
ඒස හි තුයේහ පිතා නරසිහෝ

දික් වූ උස් වූ මනා කොට පිහිටි දික් තුග නාසයක් ඇති, අලුත
උපන් ගව පැටවකුගේ ඇස් දෙකට සමාන වූ ඉතා නිල්වන් වූ සුත්දර
ඇස් දෙකක් ඇති දේශුනු දෙකක් වැනි ඉතා නිල්වන් වූ දෙබැමින් යුත්
අර එන නරග්‍රේෂ්යා ඔබේ පියාණන් වහන්සේයි.

වටට සුමටට සුසජ්ඩිත ශිවෝ
සිහ හනු මිගරාජ සරිරෝ
කකුවන සුවිෂ්වී උත්තම වණේණා
ඒස හි තුයේහ පිතා නරසිහෝ

වට වූ මැනවින් වට වූ මනා කොට පිහිටි ගෙලකින් හෙති ඇති
සිංහයක ගේ වන් පිරිපුන් හනු ඇති මග රාජයක ගේ වැනි පෙර කයක්
ඇති රන්වන් වූ සිනිදු සිවියක් ඇති උතුම පැහැ ඇති අර එන
නරග්‍රේෂ්යා ඔබේ පියාණන් වහන්සේයි.

සිනිඩ සුගමහිර මක්දුරු සුසෝසො
හිංගුල බද්ධ සුරත්ත සුත්විහා
විසති විසති සේක සුදන්තො
ඒස හි තුයේහ පිතා නරසිහෝ

සිනිදු වූ අතිශයින්ම ගැඹුරු වූ ඒවාගේ ම මිහිර වූ මනා කට
හඩක් ඇති රත්හිරියල් වැනි ඉතා රතා වූ දිවක් ඇති උච්ච යට යන හනු
දෙකෙම විස්ස බැහින් වූ සුදු පැහැනි දත් හතුලිහක් ම ඇති අර එන
නරග්‍රේෂ්යා ඔබේ පියාණන් වහන්සේ යි.

අභ්‍යන් වණේ සුනිල සුකේසො
කකුවන පටට විසුඩ ලලාවො
විසධි පණ්ඩර සුඩ සුලන්තො
ඒස හි තුයේහ පිතා නරසිහෝ

අදුන් පැහැ ගත් හිස කෙස් ඉතා නිල්වන් පැහැයෙන් යුක්තය.
රන්පටක් වැනි විශුබ වූ පලල් තලයක් ඇති සිකුරු තරුව මෙන්
දිප්තිමත් වූ සුදු පැහැනි උරුණ රෝමයක් ඇති අර එන නරග්‍රේෂ්යා
ඔබේ පියාණන් වහන්සේ යි.

ගවිජනි නිලපලේ විය වන්දෙ
තාරගණා පරිවෙශිත රුපො
සාවක මජකඟතො සම්මීණා
ඒස හි තුයේහ පිතා නරසිහෝ"

තාරකා සමහය පිරිවරා ගත් පුරුණ වනුයා අනසේහි ගමන්
කරන්නාක් මෙන් ග්‍රාවකයන් සම්භාය පිරිවරා ගෙණ අර මහ මග
වචින්නා වූ සම්දාණන් ඔබේ පියාණන් වන්සේයි.

යනාදී වශයෙන් මෙම නරසිහ ගාරා කිවා ය.

දායාද පතමින් තමන් වහන්සේ පසුපස පියමන් කළ කුඩා රාජුල කුමරුන්ට හාගාවතුන් වහන්සේ, මෙහි මත ලබාදිය හැකි උත්තරීතර දායාදය හිමි කරයුන් සේක. ඒ රාජුල කුමරුවන් පැවිදි දිවියට ඇතුළත් කරගැනීමයි. මෙම සිදුවීම සුදොවුන් රජු සින් රිද්වීය. බුදුන් වහන්සේ වෙත එලැංඝි සුදොවුන් රජ මතු දෙමාපිය අවසරයෙන් තොරව දරුවන් පැවිදි දිවියට ඇතුළත් නොකරන ලෙසට ආයාවනා කළේය. අදහස පිළිගැනීමි. මතු දෙමාපිය අවසරයෙන් තොරව කුඩා දරුවන් පැවිදි දිවියට ඇතුළත් නොකළ යුතු බවට විනය ගිකුණා පදයක් පනවනු ලැබේයි. තත් ගිකුණා පදය මහා වශ්‍ය පාලියෙහි, 'මහණෙනි, එසේ නම් අද පටන් මෙවියන්ගේ අවසරය නොලැබූ කළ දරුවෙකු පැවිදි නොකළ යුතුය. යමෙක් පැවිදි කරන්නේ නම් ඔහුට දුනුලා ඇවැන් වන්නේය' යනුවෙන් සදහන්ව ඇත.

රාජුල කුමරුගේ අතිත හවය :-

රාජුල කුමරුන්ගේ අතිත කථාවද මෙහි දී නිතැතින් ම අපගේ මතකයට නැගේ. නාග ලෝකයෙහි නා රජ්දුන් ලෙස උපත ලද පැයවින්දර, පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ තම වාස හවනට කැදුවා දානයක් පිරිනැමීමට කටයුතු සංවිධානය කළේ ය. හිකුණා සංසයා පිරවරින් නාග හවනට වැඩි පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ, උපරේවත සාමණේරයන් වහන්සේද, එම දානයට සහභාගි කරවු සේක. උපරේවත හිමිගේ ගරීර ලක්ෂණ පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේගේ ගරීර ලක්ෂණවලට බෙහෙවින් සමාන විය. පැයවින්දර නා රජු තම විමනට වැඩි සිටි ස්වාමින් වහන්සේලා ගෙන් මෙම සමානතාවයට හේතු වීමසිය.

පදුමුත්තර ගාස්තාන් වහන්සේගේ ගිහි කළ පුතුයා වූ තිසා අපේ හාගාවතුන් වහන්සේගේ සිරුරෝහි ඇතැම් මහ පුරුෂ ලක්ෂණ උපරේවත තෙරුණීගේ කයෙහි විද්‍යාමාන වේ යැයි සෙසු ස්වාමින් වහන්සේලා නා රජුට කරුණු පැහැදිලි කළේ ය.

දානය අවසනායේදී පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේගේ දෙපා මුළු වැද වැළුණු පැයවින්දර නා රජු තමන් විසින් සිදු කළ මෙම දාන කුසල කරමයේ බලයෙන් තමන්ට ද පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේගේ ගිහි කළ ප්‍රාන් වූ මෙම උපරේවත තෙරුණී මෙන් අනාගතයේ ලොව පහළ වන බුදු බව ලබන බෝධි සත්වයන් වහන්සේ නමකගේ පුතුයා වීමට හාගා ලැබේමට ප්‍රාර්ථනා කළේ ය.

කල්ප ලක්ෂයක් ඇවැමෙන් ලොව පහළව බුද්ධත්වය ලබන සිදුහත් කුමරුන්ගේ පුතුයා බවට පත්ව රාජුල නමින් ප්‍රකටව බුදු සපුනෙහි පැවිදාව මහ රහන් බව පසක් කරගන්නා බව දේශනා කළ පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ වෙතින් ඔහු තියන විවරණ ලැබේ ය.

නියන විවරණ ලද දින විවිධ පුණුෂ ක්‍රියාවල නිරත පැයවින්දර නා රජු නාලොවින් වුත්ව සුගතියෙහි උපත ලැබේ ය. අනතුරුව බොහෝ කළක් සසර සැරු සරා ගාකා මූණී ගොතම සම්මා සම්බුද්‍ය රාජාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වන අවධියේ මත්‍යලොව උපත ලැබේ ය. සිදුහත් කුමරුන් හා යෙළුදරාවන්ගේ ප්‍රති රුවන ලෙස ජන්ම ලාභය ලද රාජුල කුමරු හවයේ අවස්ථා ගණනාවක දී ම බො සතුන්ගේ පුතුයා ලෙසින් ඉපිද ඇති බව ජාතක පොතෙන් හෙළි වේ.

මොදේව ජාතකයෙහි මොදේව රජුගේ පුතු ලෙසින් ද, සිහ කොටුවක ජාතකයෙහි සිහ රජුගේ පුතු ලෙසින් ද, උරග ජාතකයෙහි බමුණාගේ පුතු ලෙසින් ද, කුම්ඩකාර ජාතකයෙහි කුම්ඩකාරගේ පුතු ලෙසින් ද, වුල්ල සුතසේම ජාතකයෙහි සුතසේම රජුගේ වැඩිහිට්ල පුතු ලෙසින් ද, විදුර ජාතකයෙහි විදුර පැණ්ඩිතගේ පුතු ලෙසින් ද, උපත ලබා ඇති බව ජාතික පොතෙහි සඳහනි.

බුදුන් වහන්සේගේ දිවා විහරණය සඳහා අන්ද වනයට වැඩි එහිදී රාජුල තෙරුණීට ධර්මාවබේදය පිණිස ජිවිතයෙහි අතියතනාව පිළිබඳ පවත්වන ලද දේශනාව අවසානයෙහි රාජුල තෙරණුවේ සකල ක්ලේගයන් ප්‍රහිතයට පත්කරමින් සිවි සිලිසිඩියා පන්ද සමරින් මහ රහන්හාවයට පත්වූ සේක. රාජුල තෙරණුවන් රහන් හාවයට පත්වන අවස්ථාවේ උන්වහන්සේ විසිවැනි වියෙහි පසු වූ බැවි පපංඥසුද්තී යෙහි සඳහනි. රාජුල මහ තෙරුණී ගාසනයෙහි ගිකුණාකාමී හිකුණ් අතරින් අග්‍රස්ථානයට පත්වූ බව ප්‍රකට කරුණකි.

සංයුක්ත නිකායෙහි නිදාන වර්ගයෙහි රාජුල සංයුක්තයෙහි, හාගාවතුන් වහන්සේගේ එශ්තවන විහාරයෙහි වැඩිවිසන සමයෙහි, තමන් වහන්සේ වෙත එලැංඝි රාජුල හිමි වෙත සසරෙහි පවත්නා අනනාතාව පසක්කරලීම පිණිස, වක්කු, වින්නාන, සමතස්ස, වේදනා, සන්නා, සන්නේවතා, තණ්හා, බාතු, බන්ධු යන සුතු දේශනා කරන ලද බව සඳහන් වේ.

හද්දකවිචානා (යෙළුදරා) ස්ථාවිරාවියන් තමා බිභිකල ප්‍රති වූ රාජුල හිමියන් දක්නට දිනපතා ම විහාරය වෙත පැමිණීම සිරිතක්ව පැවතිණි. එක් දිනක් හද්දකවිචානා තෙරණීයට කුසේ වේදනාවක් ඇතිවි රහල්, රාජුල තෙරණුවේ වහන තම මැණියන් වැඩිසිටි ආරාමයට ගියහ. මෙම රෝගය ගිහි ගෙයි සිටියදී වැළඳනු අවස්ථාවල මී අඩ සමග

හකුරු අනුහව කළ විට සුවපත් වන බව උන්වහන්සේට දැන ගන්නට ලැබේය. එම අවශ්‍යතාව සැරීයුත් තෙරුණේට දන්වා උන්වහන්සේ සමග පසේනාදී කොසොල් රජත්‍යමා වෙතින් මී අඩු සහ හකුරු ලබාගත් බව බෙංද්ද සාහිත්‍යයේ සඳහන් වේ. මී අඩු වැළඳ හද්දකවිචාරණ තෙරණියගේ අසනීය සුවපත් වූ බැවි ද පැවසේ. මෙම සිද්ධිය දම් සහා මණ්ඩපයට රස් වූ මහ තෙරුණේ සාකච්ඡා කරමින් සිටි තැනට වැඩි ලොවිතරු බුදුරජාණන් වහන්සේ අදත් මත්‍යනොවේ පෙරත් ගාරුපුත් ස්ථ්‍රීලීරයන් රාජුල මාතාවන්ට අඩු දුන්නේ වේ දැයි වදාරා අධිභාෂාන්තර ජාතකය වදාල සේක.

තම ආයු කාලය අවසන් වෙමින් පවතින බැවි දිවියෙහි මධ්‍යම භාගයට එළඹිදේ රාජුල තෙරුන්ට පසක් විය. එකල්හි භාගවතුන් වහන්සේ වෙත එළඹි රාජුල තෙරුණේ, පිරිණිවන් පැම පිණිස උන්වහන්සේගේ අවසරය ඇයද සිටියේය. බුදුන් වහන්සේ වෙතින් ඒ සඳහා අවසරය ලැබේ. පිරිනිවන්පාන්නේ කිහිම් ස්ථානයක දැයි මෙහිදී භාගවතුන් වහන්සේ රාජුල හිමිගෙන් විමසා සිටි සේක.

‘භාගවතුන් වහන්ස, මාගේ පරිනිරවායය තවිතිසා දෙවිලොවදී සිදුවනු දැකීමට බොහෝ දෙවිවරු කැමැත්තෙන් සිටිති. ඔවුන්ගේ කුමැත්ත පරිදි තවිතිසා දෙවිලොවට ගොස් එහිදි පිරිනිවන් පාන්නෙමියි. රාජුල තෙරුණේ මහත් හක්තියෙන් බුදුපියාණන් වෙත සැළකර සිටියහ. සුමංගල විලාසිතිය, සඳහන් කරන පරිදි තවිතිසා දෙවිලොව පිරිනිවන් පැං එකම තෙරුණේ ලෙසින් රාජුල තෙරුණ්ගේ නම බෙංද්ද ඉතිහාසයට එක්වී ඇත.

රාජුල තුමරු පැවිද්ද ලද ස්ථානය, වත්මනයේ වෙමිනය අදහන තිබුදුන්ගේ දෙවාලක් බව පත්ව ඇති සැරී...

රාජුල තුමරු පැවිද්ද ලද ස්ථානය

18. දෙවැනි සහ තෙවැනි වර කළුවස්තු නුවරට වැඩිම කිරීම.

i. ගොන කේලිය වංශ ගැටුම සමරුකට පත් කිරීම.

වෙශාලියෙහි වැඩි සිටි සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ වස් පවරා යළි දෙවැනි වරටත් තම නිජනීම වූ කළුවස්තු පුරයට වැඩිසේක. නිගුෂාරාමයෙහි විවික සුවයෙන් කළේ ගත කළ බුදුන් වහන්සේට ගාක්‍ය කොළිය දෙරට රුප්ත් රෝහිණී නදියේ ජලය බෙදාගත තොහැකිව සංග්‍රාමයකට සූදානම් වන බව දැන ගන්නට ලැබේ. මහ මත්‍යාෂා විනාශයක් සිදුවන්නට යන බව අවබෝධ කරගත් භාගාවතුන් වහන්සේ, රෝහිණී නදිය දෙපස කළුවරු බැඳුගෙන සිටි ගාක්‍ය භා කොළිය වංශිකයන් අතරට අහසින් වැඩිසේක. දෙපිරිස මධ්‍යයේ සාධි බලයෙන් එලක් බැඳු එහි වැඩි සිටි බුදුහිම් දෙපිරිසට අන්තදැන්බ සුතුය දේශනා කළ සේක. දෙපිරිස අතර කැකැරෙමින් පැවැති වෙටරය තොරිය දේශනය අවසානයේ පහව ගියේය. වැඩිදුරටත් එම දෙපිරිසට එන්දන, දද්දන, ලටුකික ජාතක භා අන්තදාන සුතුය දේශනා කර දෙවිභිකයන් සමඟ කරවු සේක. මෙම දේශනා අවසානයෙහි ගාක්‍ය කොළිය වංශ දෙක් ම ක්‍රමාරවරු 250 බැඕින් 500 දෙනෙක් බුදුන් වහන්සේ වෙත එළැං පැවිදී බව අයද සිටිය ය. ඔවුන් සියල් දෙනා එහි හිසුෂු ප්‍රවුෂ්ජාවෙන් පැවැදි කළහ. මෙම පිරිස පැවිද්දට ඇළුම් කළහ. ඔවුන්ගේ අමුදරුවන් විවින්විට නිගුෂාරාමයට පැමිණ තම ස්වාම්පුරුෂයන් යළි ගිහි බවට පමුණුවා ගැනීමේ උත්සාහයක යෙදී. එපවත් දැනුගත් භාගාවතුන් වහන්සේ සාධියෙන් නවක හිසුෂුන් සියල් දෙනා හිමාලය වනයට රැගෙන ගොස් කුණාල ජාතකය වදාල සේක. දේශනය අවසානයේ මවිනු මාර්ග එල ලදහ. උසහ ගාක්‍ය කුමාර, ගෝතම ගාක්‍ය කුමාර, සුදාවුන් රුප්ත් පුරෝහිත පුත් සජ්ඡදායි, නිසහ, කොළය පුත් ආදි බොහෝ පිරිසක් ද බුදු දහම කෙරෙහි පැහැදි සසුන්ගත වුහ.

යෝගිනි තදිය තම් කර ඇති ප්‍රවර්ධන

ගාක්‍ය කොළිය ගැටුම සිහිගන්වීන් යෝගිනි භැඳු නිසහුව ගාල බිසින්.

මෙ සමයෙහි බුදුන් වහන්සේ වෙත එළැඹි දස දහසක් සක්වල දෙවි බමුන් වෙනුවෙන් හාගාවතුන් වහන්සේ මහා සමය සූචිත දේශනා කළහ.

ii. ගෙන් වු සුදාවුන් නිරදුන්ට පිළිසරණවීම

හාගාවතුන් වහන්සේ විසල් පුර සම්ප වනයෙහි කුටාගාර ගාලා ආරාමයෙහි වැඩිසිරි සමයෙහි අලුයම ලොව බලා වදාරණ අවස්ථාවේ සුදාවුන් නිරදුන් තමන් දැකීමේ ආකාවන් පසුවන බව පෙනී ගියේය. මේ අපුරින් හාගාවතුන් වහන්සේ දිනකට තෙවරක් ලොව බලා වදාරණ බවත්, එකල්හි පිහිට වියයුතු කිසියම් කෙනෙකුන් බුවහාන් බුදු නැඟෙන ඒ පුද්ගලයා වෙත ගොමු වන බවත් අටුවාවල සඳහන් ය.

මහා සංසයා ද කැටුව උන්වහන්සේ සංදේශ මහිමයෙන් යළි කිහුල්වත වෙත වැඩිසේක. සුදාවුන් රුපු රෝගාතුරව යහනෙහි සැතලී සිටියේ ය. පිය රුපුගේ සයනය ආසන්නයේ පැනවු අසුනක වැඩිහුන් හාගාවතුන් වහන්සේ තම පියාණන්ගේ නළලෙහි සිය දක්ෂීණ හස්තය තබා රෝගය සමනය සඳහා සත්‍යත්වියා කළහ. හාගාවතුන් වහන්සේ, අනුගමනය කළ නන්ද තෙරුන්, සුදාවුන් රුපුගේ දකුණුතද, ආනන්ද මහ තෙරණුවේ රුපුගේ වම අතද සැරුපුන් මහ තෙරණුවේ පිටද, මුගලන් මහ තෙරණුවේ දෙපයෙනිද සිය අත්ල තබා සත්‍යත්වියා කළහ. මේ සියලු සත්‍යත්වියා බලයෙන් සුදාවුන් රුපුගේ වේදනාව දුරුවිය.

අනුරුදුව බුදුන් වහන්සේ පිය රුපුට අනිතා ප්‍රතිසංස්ක්ත ධර්මයෙන් අනුශාසනා කළ සේක. දේශනාව අවසානයේ සුදාවුන් රුපු රහත් එල ලැබීමට පුණුවන්ත විය. එවක් පටන් රුපුතෙමේ සතියක් පුරා ව්‍යුත්ක්ති සුවයෙන් කළ ගෙවිය. ඒ වන විට තමන්ගේ ජීවිතයේ අවසාන මොහාන එළඟ ඇති බව රුපුට පසක් වී තම යහන වටා යස් වී වැළඳපෙම්න් සිටි ප්‍රජාපති ගෙන්ත්මය ඇතුළු යාතීන්ට ගෙන්ක්වීමේ නිශ්චල බව පෙන්වා දී ජීවිතයේ ස්වභාවය සියල්ලන්ට ම පසක් කර දෙමින් සුදාවුන් රුපු අනුපාදිගේශ පරිනිරවාණයෙන් පිරිනිවන් පැහ. හාගාවතුන් වහන්සේ මහත් ගෞරව සම්පූද්‍යක්තව පිතා දේහය ආදාහනය කර ගෙන්කයට පත් යාතීන් හා රට වැසියන්ගේ ගෙන්කය සංසිදෙන සේ සියලු සත්වයන් මරණයට යටත් බව දක්වම්න් ධර්ම දේශනා කොට යළි වෙශාලී පුරයට වැඩිසේක.

සුදාවුන් රුපුගේ ස්ථානය

iii. මහා ප්‍රජාපති ගෙන්ත්ම් කාන්තා පැවිද්ද ලබා ගෙන්නට ගත් උත්සාහය

සුද්ධේය්දන නිරදුන්ගේ අභාවයෙන් පසුව ගිහි ජීවිතය පිළිබඳව බෙහෙවින්ම කළකිරුණු ප්‍රජාපති ගෙන්ත්මය පැවදි දිවියට ඇතුළු වීමට අදහස් කළා ය. එවකට නිගුරුධාරාමයෙහි විවෙක සුවයෙන් වැඩිහුන් හාගාවතුන් වහන්සේ වෙත එළඹි ප්‍රජාපති ගෙන්ත්මය,

“හාගාවතුන් වහන්ස, බුදු සපුළුනෙහි උතුම් පැවිද්ද ලබාගැනීම කාන්තාවන්ට ද ඔබවහන්සේගේ අනුදැනුම ලබා දෙන්නේ නම් මැනවැ” සැලකර සිටියා ය.

“ගෙන්ත්මය මට එය අනුදන වදාල නොහැකිය. මෙම ගාසනයෙහි කාන්තාවන් පැවදි බව අපේක්ෂා නොකළ යුතු යැයි, බුදුන් වහන්සේ වදාල සේක.

දෙවැනි වරටත් සිය ඉල්ලීම ඉදිරිපත් කළ නමුත් ඒ සඳහා හාගාවතුන් වහන්සේ වෙතින් අනුමැතිය නොලැබුණි. මහ ප්‍රජාපති ගෙන්ත්මය, කාන්තාවන්ට ද සපුළුන් ගත වීමට අවස්ථාව සලසා ගැනීමට ගත් උත්සාහය වුල්ලව්ගේ පාලියෙහි හික්බුණි බන්ධකය යෙහි මනාව පැහැදිලි වේ.

“ගෙන්ත්මිනි, කම නැත. තරාගතයන් දැන හෙළි කළ සස්නෙහි ගිහිගෙන් නික්ම මාගමක් හෝ පැවදි වනු මෙට රිසි නොවේවා” සි හාගාවතුන් වහන්සේ වදාල සේක.

දෙවැනි වරද මහ ප්‍රජාපති ගෞතම් තොමෝ.... වහන්ස, මාගම... පැවිද්ද ලබන්නී නම් මැනැවැ, සි කිවා ය.

ගෞතම්නී, කම් නැත. මාගමක්ද පැවදි වනු ඔබට රිසි තොවේවායි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාල සේක.

තෙවෙනි වරද මහ ප්‍රජාපති ගෞතම් තොමෝ වහන්ස, මාගම පැවිද්ද ලබන්නී නම් මැනැවැ සි කිවා ය.

ගෞතම්නී, කම් නැත. තථාගතන් දැන හෙළි පෙහෙලි කළ සස්නෑහි මාගමක පැවිච්ච ඔබට රිසි තො වේවා සි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාල සේක.

ඉක්බිති මහ ප්‍රජාපති ගෞතම්, මාගමට ගිහිගෙයින් නික්ම තථාගත ප්‍රවිදිත සස්නෑහි පැවිද්ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තො අනුදන්නා සේකු සි, දුක් ඇත්තී, දොම්නස් ඇත්තී, කදුල් පිරි මූහුණු ඇත්තී භඩින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැද පැදකුණු කොට නික්ම ගියා ය. එයට පසු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කිහිප්ලව්හි කුමැති තාක් වැස විසල් පුරාබලා නික්මැ සැරිසරා වැඩි සේක. පිළිවෙළින් සැරිසරා වඩානා සේක්, විසල් පුරට පැමිණ වදාල සේක. ඒ කලු වනාහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසල් පුර මහ වනයෙහි කුරා රහල්හි වැඩි වසන සේක.

එක ල මහ ප්‍රජාපති ගෞතම් කෙහෙ සිදුවා කසාවත් හැදු බොහෝ ගාක්‍ය ස්ත්‍රීන් කැටුව විසල් පුර බලා නික්මියා ය. පිළිවෙළින් ගොස් විසල් පුර මහවෙනෙහි කුලාරහලට එලැකියා ය. ඉක්බිති මහ ප්‍රජාපති ගෞතම් ඉදිමුණු පයින්, දුහුවිලි වැකි ගතින් යුතු වැද දුක් ඇත්තී දොම්නස් ඇත්තී, කදුල් පිරි මූහුණු ඇත්තී, භඩින් බිහිදොර කොටුයෙහි සිටියා ය. එසේ සිටුනා ප්‍රජාපති ගෞතමිය ආනඳු තෙරණුවේ දුටුවාහු. දැකු ගෞතම්නී, කවර හෙයින් තෙහි ඉදිමුගිය පයින් දුහුවි වැකි ගතින් යුතුව දුක් ඇත්තේ, දොම්නස් ඇත්තේ, කදුල් පිරි මූහුණුත්තේ, හඩන්නොය් මේ බිහි දොරකොටුයෙහි සිටුවුදැයි, විවාලහ. 'ආනන්දයන් වහන්ස, එසේ මැ යැ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මාගමට ගිහියෙන් නික්ම තථාගත ප්‍රවිදිත සාසනයෙහි පැවිද්ද තො අනුදන්නා සේකු', ඇත්තේ නම් නැත්තේ මැනැවැ, සි කිවා ය.

'එසේ වේ නම් ගෞතම්නී, මා මාගමට ගිහිගෙයින් නික්මැ තථාගත ප්‍රවිදිත සස්නෑහි පැවිද්දට භාග්‍යවතුන් වහන්සේට යාවිසා කොට එන තෙක් තව මොහොතක් මෙහි ම පොරොත්තු වන්නැ', සි, අනඳු තෙරණුවේ වදාලහ.

ඉක්බිති ආනන්ද තෙරණුවේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කරා වැඩියහ. වැඩි පසෙක උන්හ. පසෙක යුත් ආනන්ද තෙරණුවේ, වහන්ස, මේ මහ ප්‍රජාපති ගෞතම් ඉදිමුණු පයින් දුලි වැකි ගතින් යුතුවැ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මාගමට තථාගත ප්‍රවිදිත සාසනයෙහි ගිහියෙන් නික්ම පැවිද්දට තො අනුදන්නාසේකු'යි දුක් ඇත්තී දොම්නස් ඇත්තී, කදුල් පිරි මූහුණු ඇත්තී භඩින් සිටියා වෙයි. වහන්ස, මාගම තථාගත ප්‍රවිදිත සාසනයෙහි ගිහිගෙන් නික්ම පැවිද්ද ලබන්නී නම් මැනැවැයි, වදාලහ.

"කම් නැත ආනන්දයනී, මාගමට ගිහිගෙන් නික්මැ තථාගත ප්‍රවිදිත සාසනයෙහි පැවිද්ද තොපට රිසි තො වේවා" සි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාල සේක.

දෙවෙනි වරද අනද තෙරණුවේ "වහන්ස, මාගම පැවිද්ද..... ලබන්නී නම් මැනැවැයි" වදාලහ.

"අනදයිනී, මාගමට..... පැවිද්ද තොපට රිසි තො වේවා" සි වදාල සේක.

තෙවෙනි වරද ආනන්ද තෙරණුවේ "වහන්සේ, මාගම.... පැවිද්ද ලබන්නී නම් මැනැවැ"යි වදාලහ.

"ආනන්දයිනී, මාගමට..... පැවිද්ද තොපට රිසි තො වේවා" සි (තෙවෙනි වරද) භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාලහ.

එකල ආනන්ද තෙරණුවේ "භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මාගමට ගිහිගෙන් නික්මැ තථාගත ප්‍රවිදිත සාසනයෙහි පැවිද්ද තො අනුදන්නා සේක. අන් වටා මගෙකිනුත් මාගමට ගිහිගෙන් නික්මැ තථාගත ප්‍රවිදිත සස්නෑහි පැවිද්ද යෙදේ නම් නම් මැනැවැයි"යි සිතුහ. ඉක්බිති අනද තෙරණුවේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගෙන් "වහන්ස, මාගම සේදැගැමිපළ හෝ අනගැමිපළ හෝ රහත් පල හෝ පසක කරන්නට හවුද"?

"අනදයෙනී, මාගම ගිහිගෙන් නික්මැ තථාගත ප්‍රවිදිත සාසනයෙහි පැවිදි වැ සොවත් පල සේදැගැමිපළ අනගැමිපළ රහත් පල පසක් කරන්නට හවුද යැ" සි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාල සේක.

"වහන්ස, මාගම... රහත්පළ පසක් කරන්නට හවුද වේ නම්.... වහන්ස මහ ප්‍රජාපති ගෞතම් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට (කළ) බොහෝ උපකාර ඇත්තී ය, කුඩා මැණියෝයා, ආපාදිකා යැ, වැෂ්‍ය යැ, පෝෂණය කළ තැනැත්තී ය, කිරිදුන් තැනැත්තී ය, මව කදුරිය කළ කුල්හි සිය තනයෙන් කිරි පෙවුවා ය. වහන්ස, මාගම ගිහිගෙන් නික්ම තථාගත

පුවිදින ගාසනයෙහි පැවිද්ද ලබන්නී නම් යෙහෙකු”සි අනද තෙරණුවෝ වදාලහ.

“අනදයෙති, මහ ප්‍රජාපති ගෞතම් ගරු දහම් අටක් පිළිගන්නී නම්, එය ම ඇයගේ උපසම්පත්ති වේවා. මේ ඒ ගරු දහම් අට ය.”

උපසජැන් වැ සියක් වස් වූ මෙහෙන විසින් එදවස් උපසපන් වූ මහන හට වැදුම දැ ඩුනස්නෙන් නැගී සිටීම දොහාත් මුදුන් තබා තැම්මිම සාම්වි කරමය නිසිවත් කළ යුතු. මේ දහම ද සකසා ගුරු කොට බුහුමන් කොට පුදා යවිදිවි නො ඉක්මූ රෙක්ක යුතු.

මෙහෙන විසින් හික්ෂුන් නැති ගමෙකු වූ ආචාසයෙකු වස් නො විසියැයුතු. මේ දහම ද.... යවිදිවි නො ඉක්මියැයුතු.

අඩමසක් පාසා මෙහෙන විසින් ඩික්සයන කෙරෙන් පොහොස් විවාරිම ද ඔවා ලබනුවස් එලැඹීම ද යන දේ දහම් අපේක්ෂා කළ යුතු. මේ දහම ද.... යවිදිවි නො ඉක්මියැයුතු.

වස් වුපු මෙහෙන විසින් හික්ෂු හික්ෂුන් යන දෙසය පිරිස්හි ම දුටු දැයින් ඇසු දැයින් සැකකළ දැයින් යන තුන් දැයින් පැවැරිය යුතු. මේ දහම ද... යවිදිවි නො ඉක්මියැයුතු.

ගරු පැවැත් අවන් මෙහෙන විසින් දේ සගන කෙරෙහි පක්ෂ මානත පිරියැයුතු. මේ දහම ද.... යවිදිවි නො ඉක්මියැයුතු.

දේ අවුරුද්දක් දහම් සයෙක්හි හික්මුණු සිඛ ඇති මෙහෙණිය විසින් ද සගන වෙතැ උපසපුව සෙවියැ යුතු. මේ දහමුද.... යවිදිවි නො ඉක්මියැයුතු.

මෙහෙන විසින් කිසිදු කරුණෙකින් මහන තෙම ආකොශ පරිහව නොකළ යුතු. මේ දහම ද.... යවිදිවි නො ඉක්මියැයුතු.

අද සිට ඉදිරියට මෙණෙනට මහණුන් විසාහි (මෙස් යව, මේ දැ කරව ඇ විසින්) අන දෙනු විසින් කථා මග හවුරන ලදුයේ ය, මෙහෙන් විසාහි මහණුවට කථා මග නොහැවුරුණේ ය. මේ දහම ද සකසා ගුරු කොට බුහුමන් කොට පුදා යවිදිවි නො ඉක්මියැයුතු.

අනදයෙති, මහ ප්‍රජාපති ගෞතම් මේ ගරු දහම් ඉගෙනැ මහ ප්‍රජාපති ගෞතමින් කරා එලැඹී, “ගෞතමින්, ඉදින් තෙපි මේ ගරු දහම් අට පිළිගන්නාහු නම් එය ම නොපට උපසපුව වන්නේ ය.

“උපසපුවන් සිය වස් වූ ද මෙහෙන විසින් එදවස් උපසපන් වූ මහනහට වැදුම දැක ඩුනස්නෙන් නැගී සිටීම, දොහාත් මුදුන් තබා තැම්මිම, සාමාවි කරමය කළ යුතු.... අද සිට ඉදිරියට මෙහෙනහට

මහණුන් විසාහි (මෙස් යව, මේ දැ කරව ආදින්) අන දෙනු විසින් කතාමග හවුරන ලද්දේදේ ය. මෙහෙන් විසාහි මහණුවට කතාමග නො හැවුරුණේය. මේ දහම ද සකසා ගුරු කොට බුහුමන් කොට පුදා යවිදිවි නො ඉක්මියැයුතු.

ගෞතමින්, ඔබ මේ ගරු දහම් අට පිළිගන්නාහු නම්, එය ම තිට උපසපුව වන්නේ ය” සි වදාලහ.

“අනන්දයන් වහන්ස, කය සරසන සුළු තරුණ යොවුන් වියෙහි සිටී ස්ත්‍රීයක් හෝ පුරුෂයෙක් හෝ ඉස සෝදා නැයේ උපුල් මල්දමක් හෝ වසසික (සමන්) මල් දුමක් හෝ අතිමුතතක (යොහොතු) මල්දමක් හෝ ලැබ දොහාතින් පිළිගෙන උත්තමඩිග වූ හිසෙහි පිහිටුවන්නේ ද ආන්නදයන් වහන්ස, එස් ම මම මේ යවිදිවි නො ඉක්මියැයුතු ගුරු දහම් අට පිළිගනීම්”සි ප්‍රජාපති ගෞතමි කිවාය.

ඉක්මිති අනද තෙරණුවෝ හාගාවතුන් වහන්ස වෙත එලැඹීයන. එලැඹී වැදු උපසක ඉදාගත්හ. උපසක පුන් අනද තෙරණුවෝ හාගාවතුන් වහන්සේට “වහන්ස, මහ ප්‍රජාපති ගෞතමින් විසින් ගුරුදෙහම් අට පිළිගැනීන්. හාගාවතුන් වහන්සේ ගේ සුළු මැණියන් දැ උපසපුව ලැබුහ”සි කිහ.

මේ අයුරින් මහ ප්‍රජාපති ගෞතමින් ස්ත්‍රී වර්ගයට බුදු සසුනෙහි පැවිදි බව ලබාදීම සඳහා අපුතිහත දෙරේයයෙන් ඉදිරිපත් වූ අයුරු ස්ත්‍රීවි ආකාරයයෙන් නිරුපත වේ. ප්‍රජාපති ගෞතමිය කාන්තා පැවිද්ද ලබා ගැනීමට ගත් උත්සාහයට තවත් කාන්තාවන් විශාල පිරිසක් ද එක්වුහ. රෝහිණී නැදියෙන් ජලය බෙදා ගැනීමට ගාකු කේරු ටෘකිකයන් අතර වූ ගැටුම හාගාවතුන් වහන්සේ මැදිහත්වීමෙන් විසසුණු අවස්ථාවේ එම දෙකුලයෙන් ම පැවිදි බව ලද පන්සියෙක් කුමාරවරුන්ගේ හාර්යාවන් ද ප්‍රජාපති ගෞතමියගේ උත්සාහයට අනුබල ලබා දුන් බව පරමත්පැවැතිය සඳහන් කරයි.

ප්‍රජාපති ගෞතමියගේ මෙහෙයුම් මත ප්‍රතිෂ්ධාපිත වූ මෙහෙණි සස්නෙහි කුල කාන්තාවන් රාජියක් පැවිදි බව ලැබේමට උත්සාක වුහ. යෙකුදරාව පැවිදි බව ලැබ හද්දකවිවායනා මෙහෙණිය නමින් ප්‍රකට වූවා ය. නන්ද කුමරු හා විවාහ ගෙන සිටී ජනපද කළයාණියද ප්‍රජාපතියගේ දියණීය වූ නන්දාවන් ද, බිම්බිසාර රජුගේ බිසවක වූ බේමා ද, සිටු දියණීයක වූ උත්පලවන්ණා ද, මහා කාගාප තෙරුණීගේ ගිහි කළ හාර්යා වූ හද්දා කිපිලානි ද, මෙහෙණි සසුනා ස්ථාපිත මුල් ම යුගයේදී පැවිදි බව ලද කාන්තාවන් ලෙස ඉතිහාසයට එක්ව ඇති.

iv. මහ ප්‍රජාපති ගෝතමිය ගේ පිරිනිවීම.

දෙවිදු තුවර සූජ්පාලුද්ධ නොහොත් අක්ස්ජන මහ රජුගේ හා සුලක්කෙන බිස්වගේ දියණිය වූ මහා ප්‍රජාපති ගෝතමිය ගේ දෙවු සොහොයුරිය වූයේ මහමායාවන්ය. මහමායාවන්ගේ අභාවයෙන් පසුව අය සිදුහන් කුමරුන් කෙතරම් සොනෙහසින් රක බලා ගත්තේද යත්, අය තම කුසින් ඩිභ කළ නත්ද කුමරුන් කිරීම්වරුන්ගේ හාරයට පත්කොට සිදුහන් කුමරුන් රක බලා ගැනීම වෙනුවෙන් සිය මුළු දිවියම කුප කළා ය. බුදුන් වහන්සේ සුදොවුන් රජ මැයුරට වැඩි අවස්ථාවේ ධර්මය ශුංගය කළ ඇය සේවාන් එලයට පත්තුවා ය. කිහිළවත්පුර නිග්‍රේධාරාමයේ වැඩසිටී බුදුතිමියනට තමන් ම සැකසු කළේන වීවරයක් පිරිනමා මුල්ම කළේන ප්‍රජාව ආරමහ කිරීමේ ගෞරවය හිමිවන්නේද මහ ප්‍රජාපති ගෝතමිය වෙත ය.

ඉසනයේ පැවදිව බොහෝ කල් ගත කළ හිස්සු ඩින් අතරින් මහ ප්‍රජාපති ගෝතමිය අගුවන බව හාගාවතුන් වහන්සේ සිවිවනක් පිරිස මධ්‍යයේ වදා ලැසේ.

වසර 120 දිර්සායුස විදි ප්‍රජාපති ගෝතමිය, පිරිනිවන් පැමට අවසර ලබාගැනීම පිණිස හාගාවතුන් වහන්සේ වෙත එළඹුන ජේක.

සුතු පිටකයෙහි බුද්ධක නිකායෙහි උපී ආපදායෙහි මහා ප්‍රජාපති ගෝතමි රහන් තෙරණිය පිරිනිවන් පැමට ආසන්න සමයේ සිය අනුගාමික තෙරණියන්ට කළ අපදානය බෙහෙවින් ම සහඳුද්ධ සිත් සසල කරන සුළු ය. 'හාගාවතුන් වහන්සේ විශාලා මහනුවර වනගත කුදාගාර ගාලාවේ වැඩවසන කල්හි ඒන්න්දියන් වහන්සේගේ සුළුමට වූ මහා ප්‍රජාපති ගෝතමි තෙරණියේ ඒ නගරයෙහි කරන ලද රම්ප වූ මෙහෙණවරෙහි කෙළෙපුන්ගෙන් මිදුණු මෙහෙණනන් පන් සියයක් සමග වාසය කළහ. විවිකි සිටී ඔවුනට මෙබදු මත්සාකල්පයෙක් පහළ විය.

මම බුදුරඳුන්ගේ පිරිනිවීම හෝ දෙ අගසවිවන් වහන්දැගේ පිරිනිවීම හෝ රාභුල - ආනන්ද - නන්ද තෙරණුවන්ගේ පිරිනිවීම හෝ දැක්නට නොලැබෙන බැවි දනිම්. ලෝකනාට වූ මහාර්ජින් වහන්සේ විසින් අනුදන්නා ලද ආයුසංස්කාරයන් හැර පියා කල්ඇතිව නිවීමට යන්නෙම් නම් මැනැවී.

එකෙණෙහි මහපොට කම්පිත විය. මෙසගර්ජනා පැතිරිනි. මෙහෙණවරට අරක්ගත් දේවතාවේ ද ගේකයෙන් පෙළාණහ. මවුහ වැළපෙම්න් කුදාළ වැශිරුහ. ගෝතමි තෙරණිය හා මිතු මෙහෙණේ ගෝතමිය වෙත එළඹු, පා මත වැද වැශිරුහන් ඩිණුහ.

ආර්යාවෙනි, දිය පොදුකින් සිය සිරුරු තෙමාගත් අපි එහි රහොතු (එකලා) වුමින. ඒ අවල වූ පොලොට සැලීල, මේසයේ ගරජනා කළහ. වැළපීම ද ඇසේයි. ගෝතමි උත්තමාවනි, මේ කුමක් නිසාද' "ආර්යාවෙනි, පරම ගාන්ත වූ නිවන ඉදින් ඔබට රිසි නම් මනා ව්‍යත ඇති උත්තමාවනි, සියල්ලෝද බුද්ධානුදානයෙන් පිරිනිවන් පාන්නෙමු.

අපි සියලු දෙනා එක්ව ම ගෙයිනුද හවයෙනුද නික්මුණේ වමින. උතුම් නිවන් පුරයට එක්ව ම යන්නෙමු. එවිට හි තොමෝ (ගෝතමි) නිවනට යන්නන් හට කුමක් කියමිදැයි පවසම්න් සියල්ලන් සමග මෙහෙණ වරින් බැභැරව ගියා ය.

යම කෙනෙක් ජරා වේවයි, මරණ වේවයි, අප්‍රිය සම්පූයෝග වේවයි, පුද විෂ්පයෝග වේවයි, නැත්ද අස්‍යස්කිත වූ ප්‍රත්‍යයෙන් සකස් තොවු ව්‍යතැනට යන්නෙමියි හි පැවසුවා ය.

ගෙතා නැදිය පන්සියයක් නැදින් සමග සපුරට වදනා සේ මහ ප්‍රජාපති ගෝතමිය පන්සියයක් මෙහෙණියන් සමග නිවනට යෙහි. උවැසියේ මෙවදන් බිණුහ. මහ හාගාවත් උත්තමාවනි, අප කෙරහි පහදනු මැනිවී. අනාත වූ අප හැර පියා ඔබ පිරිනිවන්නට යුතු නැතැයි මුවුනු මහන් සේ හඩු නගා වැළපුනාහ.

බවුන්ගේ ගේක ප්‍රහාණය ඇපු ගෝතමි තොමෝ, මිහිර වදන් පැවසුවා ය. දුරුවෙනි හැඩිමෙන් කම් නැතැ. තොපට අද මේ සිනා සීමට කාලයයි.

මා විසින් දුක පිළිසිද දක්නා ලදය. දුකට හේතුව දුරු කරන ලද මා විසින් දුක්ක නිරෝධ පසක් කරන ලද මාරුගය ද මැනාවින් වචනා ලදය. එබැවින් කුමට ගේක කෙරෙන් ද? මා විසින් ගාස්තාන් වහන්සේ ඇපුරු කරන ලදහ, බුද සපුන් කොට නිමවන ලද, ස්කන්ධහාරය බහාලන ලද, තාශ්ණාව මුළුනපුවා තසන ලද. යම් අර්ථයක් සඳහා ගිහිගෙන් නික්ම, බුද සපුනෙහි පැවදි වුයෙම් ද, සියල් සංයෝජනයන්ගේ ක්ෂය වූ ඒ අර්ථය මා විසින් අනුපාප්තයි.

බුද රජාණන් වහන්සේගේ ඔබගේ අනුන වූ සද්ධරෘමයන් යම්තාක් සිටුනා සේක් ද ඒ තාක් පිරිනිවන්නට මට කාලය වෙයි. දියණියනි, මා ගැන ගේක නොකරව."

පුත් පටිවිව සමුප්පාද ධර්මය අනුලොම්ව ප්‍රතිලොම්ව වගයෙන් කියවා මෙහෙති කරන්නට පටන් ගත්තේ ය. එසේ කරන්නාවූ රුදුයාණ රජ සක්කාය දාෂ්ටීය බිඳ දමා සෝවාන් එලයට පැමිණියේ ය.

රුදුයාණ රජතුමා බ්‍රිම්බිසාර රජ වෙත සන්දේශයක් ද යැවේය.

එම් මෙසේය, "මා මිතු මහ රජතුමනි, නිරය, තිරිසන් යොතිය පේතු ලොකයන් වෙත යොමුව තිබු මා දෙපය ඔසවා දෙවිමිනිස් සැපෙනෙහි පිහිටුවන ලද්දේ ඔබ තුමන් විසිනි. මා ලේ කදුල් මුහුද ඔබ විසින් වියලා ලන ලදී. මිනිස් ඇට කැබලිති ගොඩ ඉක්මවා යාමට මට අත දුන්නාභු ඔබ වෙති. අක්මුල් නැති සසරෙහි මා සිත තුළ පැවති සක්කාය දාෂ්ටීය නමැති මහ ගල්කුල නුවන් විදුරෙන් බිඳ දමා සෝවාන් එලය ලදීම්.මම බොද්ධ හික්ෂණ් වහන්සේ නමක් දකිනු රිසියෙම්. කුලණු පෙරදැරිව හික්ෂු නමක් මෙහි එවනු මැනවි."

එම් සන්දේශය ලත් බ්‍රිම්බිසාර රජතුමා බුදුරඳුන් වෙත ගොස් එපුවත් දත්තා බුදුරඳුන්ගේ නියමය පරිදි පන්සියයක් හික්ෂණ් සමග මහකාත්‍යායන තෙරුන් රෝරුක් පුරය වෙත පිටත්කර යැවේය. රුදුයාණ රජ තෙමේ දහස් ගණන් පිටිවරා ජනයා සමග අඩුතුන් යොයුනාක් ඉදිරියට පැමිණ කාත්‍යායන තෙරුන් ප්‍රධාන ඒ මහ සග පිරිස පෙළහරින් තම නුවරට වැඩිමවා ගෙන ගියේ ය. රෝරුක පුරයෙහි විභාර පන්සියයක් කරවා උන්වහන්සේට පූජා කළේ ය. ඒ සග පිරිස දැක බලා ගැනීමට රෝරුක් පුරවාසිහු දස දහස් ගණනක් එක් රස් වූහ. මහකාත්‍යායන තෙරණුවෙෂ් ඔවුන්ට දහම් දෙසුහ. ඒ ඇසු සිය දහසක් දෙනා සෝවාන් ආදි මාරුගැලවලට පත්වූහ. සමස්ත රෝරුක නගරය ම බොද්ධ කේත්දස්ථානයක් බවට පත්විය. බුදු, දහම්, සග යන තෙරුවන් සරණ ගිය උවැසු උවැසියන්ගෙන් මුළු රෝරුක පුරයම පිරි ගියේ ය.

සහු කාලයේ නිගුරුධාරාමය තින්ද බිත්තිනුහැකේ ශ්‍රී කොළඹක් බවට පත්ව...

20. කඩිල වස්තුවේදී පැවත්වූ සුතු දේශනා

තමන් වහන්සේගේ උත්පත්ති ගාමය වූ කිහුල්වතදී බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් පහත දැක්වෙන සුතු දේශනා කළ බැවි සුතු පිටිකයෙහි සඳහනි.

01. යාතිකාගමදී - (නැයන් විසු ගම) දී.නි. 2 - ජනවසහ සුතුය
  02. ගාක්ෂනපදයෙහි කිහුල්වත් පුර අසල දී - දී.නි.2 - මහාසමය සුතුය
  03. ගාක්ෂ ජනපදයෙහි කිහුල්වත් පුර අසල දී වේදස්සු ගාක්ෂයන්ගේ අඟ වනයෙහි දී. - දී.නි.3 - පාසාදිකා (පැහැදීම ඇතිකරවන) සුතුය.
  04. කිහුල්වත් පුර නිගුර්ධාරාමයෙහි දී - ම.නි. 1 - වූලදුක්ඛන්බන්ධ සුතුය
  05. කිහුල්වත් පුර නිගුර්ධාරාමයෙහි දී - ම.නි. 1 - මධුපිණ්ඩික සුතුය
  06. කිහුල්වත් පුර නිගුර්ධාරාමයෙහි දී - ම.නි. 2 - සේබ සුතුය (නවසන්ථාගාරයක් විවෘත කිරීම)
  07. කේලිය රටෙහි හලිද්දවසන නම් නියමි ගමෙහි දී - ම.නි.2 - කුක්කරවනිය සුතුය
  08. ගාක්ෂ ජනපදයෙහි මේදනාව්‍යම්ප රජුගේ නියමි ගමෙහි දී - ම.නි.2 - ඔම්ම වේතිය සුතුය.
- මෙම සුතුය කොළඹාල් රජ විසින් ම ප්‍රකාශිත දහම් කරුණු රසක් අලළා ලියැවුනු බුද්ධභාෂිත සුතුයකි.
09. ගාක්ෂ ජනපදයෙහි ගාක්ෂ රජ දරුවන්ගේ දේවදහ නම් නියමි ගම ඇසුරු කොට ලුම්බිණි උයනෙහි වැඩිවසම්න් දෙසු සුතුය - දේවදහ සුතුය - ම.නි. 3 (දේවදහ ගමේ නම්න්ය)
  10. ගාක්ෂ ජනපදයෙහි සාමුග්‍රාමයෙහි දී - සාමුග්‍රාම සුතුය - ම.නි.3
  11. ගාක්ෂ ජනපදයෙහි - කිහුල්වත්පුර - නිගුර්ධාරාමයේ දී - - මහාසුස්ස්සත සුතුය.

මෙම සුතුයේ මෙවත් කරුණු සඳහන් වී තිබේ.

නිගෝධාරාමයේ වැඩවසදී දිනක් පිහු පිණීස කිහිල්වතට වැඩ සවස් වරුවේ දිවා විහාරණය සඳහා කාලධීමක ගාක්‍ය රුපුගේ විහාරයට වැඩි සේක. එම වෙහෙරහි පනවා තිබූ බොහෝ අසුන් දුටු බුදුරජාණන් වහන්සේට මෙහි බොහෝ අසුන් ඇත, එනිසා ම බොහෝ හිකුත්ත් වෙසෙන් දැයි සිතක් පහළ විය. එකල ආනන්ද තෙරණුවේ මේ සටාය නම් ගාක්‍යන්ගේ විහාරයෙහි බොහෝ හිකුත්ත් සමග විවර කර්ම කෙරෙමින් වැඩ වසති. සවස් වරුවේ සමවතින් නැගී සිටි බුදුරජාණන් වහන්සේ අසුන්හි වැඩ සිටි ආනන්ද මෙහි බොහෝ අසුන් ඇත. මෙහි බොහෝ හිකුත්ත් වෙසෙන් දැයි විමසු සේක. එසේය ස්වාමින් මේ සුවුරු මැසිම ආදිය කාලය (විවර කර්ම) හෙයින් බොහෝ හිකුත්ත් වෙතියි පැවතුහ.

12. කිහිල්වත් නුවර - නිගෝධාරාමයෙහි - මහ ප්‍රජාපති ගේතම් වෙනුවෙන් - ම.නි.3 - දක්ධිණාවිහාන සුතුය.
13. ගාක්‍ය ජනපදයේ කිහිල්වත් නුවර නිගෝධාරාමයෙහි දී අංගුත්තර නිකායෙහි තික නිපාතයෙහි 3.2.3.3. සුතුය සඳානි මහානාම ගාක්‍ය රුපුට දේශනා කොට ඇත.
- (අංගුත්තර නිකායේ එකක - දුක හා තික නිපාතවල සුතු දේශනා වලට සුතු නාම නැත. ඇත්තේ අංකයක් පමණි.)
14. කිහිල්වත් නුවරට වැඩ එක් රයක් විසිම සඳහා සුදුසු ආචාර්යක් සොයන්න යයි මහානාම ගාක්‍ය හට බුදුරජාණන් වහන්සේ දන්වා සිටි සේක. මහානාම ගාක්‍යන් මුළු කිහිල්වත් නුවර ඇවිද එබඳ තැනක් තොදුවු ඒ බව බුදුරජාණන් වහන්සේට දැන්වූහ. එහෙත් පැරිණී සඛන්මරියෙකු වන හරණ්විකාලාම තව්‍යසාගේ අසපුවෙහි ඒ රය ගත කරන ලෙස සැළ කළේ ය. එහි වැඩ විසු බුදුරජාණන් වහන්සේ මහානාම ගාක්‍යහට දෙසු දහමක් අංගුත්තර නිකාය තික නිපාතයේ 3.3.3.4 සුතුය යටතේ සඳහන්ව ඇත.
15. අ.නි. වතුත්තක නිපාතය - සුජ්ජපවාසා සුතුය 4.2.17 - කේලිය ජනපදයෙහි සඡ්ජන්ල නම් වූ කේලිය රජ කුලිකයන්ගේ නියමි ගමෙහි දී

16. අංගුත්තර නිකායේ වතුක්ක නිපාතය - සාපුගිය සුතුය 4.4.5.4 - කේලිය නුවර සාපුගිය නියමි ගමේදී (ආනන්ද නිම් දේශනාවකි) එහි කේලිය වැසියන්ට දෙසන ලද්දකි.
17. ගාක්‍ය ජනපදයෙහි කිහිල්වත් නුවර නිගෝධාරාමයේ දී නිගණීය ග්‍රාවක ව්‍යෝග නම් ගාක්‍යයන්ට මහ මුගලන් තෙරණුවේ දෙසන ලද්දකි. අංගුත්තර නිකායෙහි වතුත්තක නිපාතය ව්‍යෝග සුතුය - 4.4.5.5
18. ගාක්‍ය ජනපදයෙහි කිහිල්වත් නුවර නිගෝධාරාමයෙහි දී - මහානාම ගාක්‍ය හට
19. අංගුත්තර නිකායෙහි ජත්ත නිපාතය මහානාම
20. ගාක්‍ය ජනපදයෙහි සාමගාමක ගමෙහිදී පොක්ඩරණියා නම් වෙහෙර වැඩවසන කළේහි එක්තරා ද්‍රව්‍ය පුතුයකු උදෙසා අංගුත්තර නිකායෙහි ජත්ත නිපාතය - සමගාමක සුතුය 6.1.3.1. දේශනා කළ සේක.
21. කිහිල්වත්නුවර නිගෝධාරාමයෙහි වැඩ වෙසදී දී මහා ප්‍රජාපති ගේතම්ය හිකුත්ත් පැවිද්ද ඉල්ලා සිටියදී තෙවරකම ප්‍රතිකේෂ්ප කළ හා පසුව වර 8 ක් යටතේ එය පිහිටුවා ආකාරය අංගුත්තර නිකායේ අයට නිපාතයේ ගේතම් සුතුයේ එයි.
22. ගාක්‍ය ජනපදයෙහි කිහිල්වත නිගෝධාරාමයෙහි දී ගාක්‍ය උපාසකවරුන් වෙත දෙසු සුතුය අංගුත්තර නිකායේ දසක නිපාතය - සකාය සුතුය 10.1.5.6.
23. නිගෝධාරාමයෙහිදී නන්දීය ගාක්‍යහට දෙසු සුතුයකි. අංගුත්තර නිකායේ එකාදසක (ii) නිපාතය - නන්දීය සුතුය - 11.2.3.

හාතාවතුන් වහන්සේ කිහිල්වතදී දේශිත ඉහත සඳහන් සුතු අතුරෙන් වැදුගත් ම බරුම කරුණු අඩංග සුතු කිහිපයක් විමසා බැලීම යහපති.

I. මහා සමය සූත්‍රය

ත්‍රිපිටකයේ දික්සුගියේ මහා වග්‍රයේ පැනෙන මහා සමය සූත්‍රය තුළින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගාක්‍ය ජනපදයේ සිය තීජ ඩීම වු කිහිප්පාල්වත් පුරු වනාග්‍රාත ප්‍රදේශයක රහතන් වහන්සේලා පන්සිය නමක් සමග වැඩ විස්‍ය කළේහි බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීම පිණිස දෙවි දේවතාවන් රාඛියක් එහි පැමිණි කරා ප්‍රවත විස්තර කැරේ.

මෙමගින් සනාථ වන්නේ බුදුන් ද්‍රව්‍ය මුළු මහත් විශ්වය පුරා වනාජ්‍යවත සිටි දේව ගණයා, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි දැක්වන ලද්දාවු අනුපමෝය හක්තියයි. ඔවුන් සියලු දෙනා බුදුන් සරණ යිය අයුරු ද මෙහි කදිමට පැහැදිලි කැරේ.

කිහිප්පාල්වත රහතුන් පරිවරා වැඩසිටි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත දේව සමුහයා පිළිබඳව මහා සමය සූත්‍රය ආගුයෙන් හෙළි වන පහත දැක්වෙන තොරතුරු බොදුනුවන් තුළ මහත් ම සැදැහැ බැතියක් කුඩා ගන්වන සුළු ය.

එක් පසෙක සිටියා වු එක් දෙවියෙක් හගවත් බුදුරදුන් හමුයෙහි මේ ගාර්ථ කිහි.

මහා සමයා පවතස්මී.

දේව කායා සමාගතා

ආගත මහ ඉමං ධම්ම සමයා

දැක්විතායේ අපරාජත සඩසන්ති

මහ වෙනෙහි මහ මුළුවෙකි

දෙවි මුළුහු රස්වුහ

කෙළෙසුන්ගෙන් නොපැරදුණු

සගන දක්නට මේ දම සමාමි ආමු

එච්ච් අන් දෙවියෙක් හගවත් බුදු රදුන් වෙත එළඹ ඒ දහම් මගෙහි තමන් සිත එකග කළහ. තමන් සිත සංප්‍ර කළහ. රථ හසුරුවන්හෙක් රහන් ගෙන රිය හසුරුවන්නා මෙන් නැණුන්තේයා ඉදුරන් රකිත්යැයි පැවසි ය.

එකල හගවත් බුදුරදුන් වෙත තවත් දිවා සූත්‍රයෙක් සපැමිණ “ස්‍යේ තරුණ රහත් තු පසෙසි බුදුරදුන් වෙතින් මොනවට දැමුණාහු, කෙළෙස් මුල සිද, කෙළෙස් කණයම ද සිද, රාග, දේවිග, මෝහ් ඉන්ද කිලය උදුරා පියා, තාෂ්ණා නැතිව, පිරිසුදුවැ, නිර්මල වැඩිහිටියාහි.

එකල අන් දෙවියෙක් හගවත් බුදු රජුන් වෙත එළඹ, යම් කෙනෙක් බුදු රජුන් සරණ ගියාහු ද, මහු අපායට නොයන්නාහ. මිනිස් කය හැර දෙවි මුළුව සපුරන්නා, හ කිහි.

ඉක්බිතිව හාග්‍යවතුන් වහන්සේ හික්ෂුන් අමතා, ‘මහණෙනි, බොහෝ සෙයින් දහසක් ලෙස බාතුවෙහි දෙවියේ තථාගතයන්ද හික් සගනාද දක්නට පැමිණියාහු ය. මහණෙනි, ඉකත් කළ යම් සමමා සම්බුදු කෙනෙක් වී ද, ඒ හගවත් බුදුවරුන්ගේ ද, දැන් මේ සමයෙහි මෙන්, මෙපමණ ම වු දෙවියේ රස් වුහ. මහණෙනි, අනාගත කළේහි යම් රහත් සමමා සම්බුදු කෙනෙක් වන්නාහුද, මවුන්ගේ ද මෙපමණ ම දෙවියේ රස් වන්නා හ.

මහණෙනි, දේව සමුහයන් ගේ නම් හෙළි කරන්නෙමි. එය අසවු, මොනාවට මෙනෙහි කරවු, කියන්නෙම් සි වදාල සේක.

එසේය, වහන්සැ’සි ඒ හික්ෂුහු හගවත් බුදුරජුනට පිළිවඳන් දුන්හ. හාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාල සේක.

යම් තැනක හුමාව දෙවියේ ඇදේද, රහත්හු ඒ තැන් ඇසුරු කළාහු වෙත්. නිවන් කරා මෙහෙය වු සිත් ඇති, සමාධිතත සිත් ඇති, ලොම් දහ ගැනුම මැඩල පිරිසුදු සිතැති, නොකිලිරි වු, වෙසෙසින් පහන් වු, නොකැඳුණු ඒ රහත් තු විවික්ත වු බොහෝ සිංහයන් සේ ගිරි ගුහා ඇසුරු කළා හු වෙත්.

කිහිප්පාල්වත් පුරු අසල වෙනෙහි දී සාග්තා තු සස්නැ ඇල්ඩු පන්සියයකට වැඩි සවුවන් දැන, ඉක්බිති මවුන් අමතා, මහණෙනි, දේව සමුහයා පැමිණියාහ මවුන් දිවැස් තුවනීන් දිනිය වදාලහ. මහු ද බුදුරජුන්ගේ හස්න අසා දිවැස් උපද්‍රා ගන්නට වැර වැඩුහ.

වහාම ඔවුනට අමනුෂයයින් දක්නා තුවන පහළ විය. ඇතැම් මහණ කෙනෙක් අමනුෂයයන් සියයක් දුටුහු, ඇතැම් මහණ කෙනෙක් දහසක් අමනුෂයයන් දුටුහු. ඇතැම් මහණ කෙනෙක් සැන්තෑ දහසක් දුටුහු.

ඇතැම් මහණ කෙනෙක් සියදහසක් දුටුහු. ඇතැම් මහණ කෙනෙක් අන්ත දෙවි බමුන් දුටුහු. සියලු දිසාවේ දෙවි බැමුන්ගෙන් පැතිර ගත්තේ වුහ.

පසැස් ඇති ගාස්තාන් වහන්සේ ඒ සියල්ල වෙසෙසි තුවනීන් දැන වෙන් කොට දැක ඉක්බිති සස්නෙහි ඇල්ඩු සිය සවිවන් අමතා, මහණෙනි, දේව සමුහයා එළුණියාහ. වවන විලින් පිළිවෙලින් ඒ යම් දෙවිකෙනෙකු හෙළි කරන්නෙමිද මවුන් දැනැ ගනිවු’යැ සි වදාල සේක.

කිහිප්පාල්වත්පුරු වැසි, ඉදුමත්, බලුන, පැහැපත්, යසස් ඇති සත් දහසක් බුමාව දෙවියේ සතුව වන්නාහු, රහත් මහණ මුළුව දක්නට වනය කරා එළුණියාහ.

සාතගිරි පර්වතවාසීන්, නන්වැදුරුම් පැහැ සපුව ඇති, ඉදුමත්, බබලන, පැහැපත්, යශස් ඇති තුන්දහසක් දෙවියේ සතුට වෙමින් හික්ෂා සමාගමය දක්නට වනය කරා එළැණියාහ.

විශ්වාමිතු පර්වතවාසීන්, නන්වැදුරුම් පැහැ සපුව ඇති, ඉදුමත්, බබලන, පැහැපත්, යශස් ඇති පන්සියයෙක් දෙවියේ සතුට වෙමින් ඒ රහන් හික්ෂාන්ගේ සමාගමය දක්නට වනයට පැමිණියාහ.

රජහ නුවර වැසි කුම්හිර නම් යක් සෙනෙවියෙක් වෙයි. විපුලගිරි පවිච ඔහු වසන තැනය. සිය දහසටත් වැඩි යතුන් ඔහු අසුරු කෙරෙන් රජහවැසි ඒ කුම්හිර තෙමේද හික්ෂා සමාගමය දක්නට වනයට පැමිණියේ ය.

පෙර දිගට රජ වූ ධෝතරාජ්ටු තෙම ඒ දෙස පාලනය කරයි. ගාන්ධරවයනට අධිපති යශස් ඇති ඒ වරම මහ රජ ද මහ බලැති, ඉදුමත්, බබලන, පැහැපත්, යශස් ඇති ඉන්ද යන නම ඇති බොහෝ වූ ඔහු පුත්තු ද සතුට වන්නාහු හික්ෂාන්ගේ සමාගමය දක්නට වනය කරා එළැණියාහ.

විරුඩ්ක වරම රජ ඒ දක්නු දෙස පාලනය කෙරයි. කුම්ඩාන්ච්චයනට අධිපති වූ ඒ යශස්වී මහ රජ ද, මහත් බල ඇති, ඉදුමත්, බබලන, පැහැපත්, යශස් ඇති ඉන්ද යන නම ඇති බොහෝ වූ ඔහු පුත්තු ද සතුට වන්නාහු හික්ෂාන්ගේ සමාගමය දක්නට වනය කරා එළැණියාහ.

විරුඩ්ක වරම රජ ඒ පැසීම් දෙස පාලනය කෙරයි. නාගයනට අධිපති වූ ඒ යශස්වී මහ රජද, මහත් බල ඇති, ඉදුමත්, බබලන, පැහැපත්, යශස් ඇති ඉන්ද යන නම ඇති බොහෝ වූ ඔහු පුත්තු ද සතුට වන්නාහු හික්ෂාන්ගේ සමාගමය දක්නට වනය කරා එළැණියාහ.

කුවෙර වරම රජ ඒ උතුරු දිග පාලනය කෙරයි. යෝජනට අධිපති වූ ඒ යශස්වී මහ රජ ද, මහත් බල ඇති, ඉදුමත්, දුෂ්තිමත්, වර්ණවත්, යශස්වී වූ ඔහුගේ ඇති ඉන්ද යන නම ඇති බොහෝ වූ ඔහු පුත්තු ද සතුට වන්නාහු හික්ෂාන්ගේ සමාගමය දක්නට වනය කරා එළැණියාහ.

ධෝතරාජ්ටු වරම රජ පෙර දිගද, විරුඩ්ක වරම රජ ඒ දක්නු දෙස ද, විරුඩ්ක වරම රජ ඒ පැසීම් දෙසද, කුවෙර වරම රජ ඒ උතුරු දිග ද දැයි ඒ සතර වරම මහ රජහු කිහිල්වත් පුර වනයෙහි භාත්පස අතිශයින් බබලමින් සිටියාහ.

මුවන්ගේ මායා වී වූ වංචික වූ ගය වූ කපට වූ කුටෙණ්ඩු, වේනෙන්ඩු, විටු, විටුබ යන දාසයේ ද, වන්දන, කාමසෙටිය, කින්නිසෙන්ඩු, නිසෙන්ඩු, පාන ද, ඕපමය්දු, දේවි රියැදුරු මාතලි යන දෙවියේ ද, විතු, සේන, විතුසේන යන ගදුවූ තිදෙනා ද, නළ නම් දෙවිරත ද, ජනවසහ දෙවිපුත් ද, පන්සිල දෙවිපුත් ද, තිම්බරු නම් ගදුවූ රජ ද, සුරියවවිවසා දෙවිදු ද යන මේ සියල්ලේ ද, අන් ගදුවූ රජහු ද සතුට වන්නාහු සිය රජ්න් සමග හික්ෂාන්ගේ සමාගමය දක්නට වනයට පැමිණියාහ.

තව ද ආකාශසේල් නාගයේ ද, විශාලා නාගපුර වැසි නාගයේ ද තක්ෂක නම් නාගයන් කැටුව ආහ. කම්බල අසසතර යන කුල දෙක් නාගයේ ද ප්‍රායාගවාසී නාගයේ ද නැයන් කැටුව ආහ.

යශස් ඇති, යමුනානදි වසන නාගයේ ද, ධෝතරාජ්ටු කුලයට අයන් නාගයේ ද, පෙරාවන නම් ඒ මහානාගයා ද හික්ෂා සමාගමය දක්නට වනයට පැමිණියාහ.

පිරිසුදු ඇස් ඇති යම් දිව්‍ය ගරුබ පක්ෂි කෙනෙක් නා රජ්න් වහා බැහැගෙන යෙන් ද, ඔහු අහසින් වනයට පැමිණියාහග විතු ද සුපර්ණ ද යනු මුවන්ගේ නම් ය.

එදා නා රජ්නට බිඟ විය විය. බුදුරජුහු ගරුඩියන් කෙරෙන් නිරපදිතව බව තහවරු කළහ. නාගයේ ද ගරුඩියේ ද මොලොක් බසින් උනුත් කැදුවන්නාහු බුදුරජුන් සරණ ගියාහ.

විදුරත් නොහොත් සක්දෙවි විසින් දිනන ලද, මුහුද අසුරු කළ, සක් දෙවි රජ්ගේ ආතා වූ, ඉදුමත්, යශස් ඇති අසුරයේ ද, කාලංජ දානවේසය යන නම් ඇති මහ බියකරු අසුරයේ ද, වෙපවිත්ති සුවිත්ති යන අසුරයේ ද, පහාරද (ප්‍රාජ්ලාද) නම් අසුර ද නමුවිහු කැටුව ආහ.

හැම දෙනා ම වේරෝව යන නම් ඇති, බලි අසුරයා පුත් සිය දෙනා ද බල සෙන් සන්නද්ධ කොට ගෙන රාජු අසුරදු වෙත එළඹියාහ. ඔබට සෙන් වේවා දැන් හික්ෂාන්ගේ සමාගමය දක්නට වනයට යන්නට කල් පැමිණියේ යැ සි ඔහු සැළ කළාහ.

අඩ දේවතාවේ ද පාලීවි දේවතාවේ ද තේපේ දේවතාවේ ද වායු දේවතාවේ ද එයට ආහ. වරුණ, වාරුණ යන දෙවිදු ද සෞම වේයා ද යශස් නම් දෙවියා කැටුව ආහ. යශස් ඇති මෙත්තාකායික කරුණා කායික දෙවියේ ද ආහ.

නන් වැදුරුම් පැහැති දස පරිද්දෙන් වූ ඉදුමත් වූ දුෂ්තිමත් වූ වර්ණවත් වූ යශස්වී වූ දැයි දෙවි සමුහයේ සතුට වන්නාහු, හික්ෂාන්ගේ සමාගමය දක්නට වනය කරා දස අයුරෝරකින් එළඹුණාහ.

විෂේෂ දේව නිකායේ දෙවියෝ ද, සහලී නිකායේ දෙවියෝ ද, අසම නම් නිකායේ දෙවියෝ ද යම නම් දේව නිකායේ දෙවියෝ ද ආහ. සඳමලට නිසා වසන දෙවියෝ (සඳ මඩලට අධිපති) සඳ දෙවි පුතු පෙරවු කොට ආහ.

හිරු මඩල නිසා වසන දෙවියෝ (හිරු මඩලට අධිපති) හිරුලේ පුතු පෙරවු කොට ගෙන ආහ. නකත් තරු ඇසිර වසන දෙවියෝ නකත් තරුනට අධිපති දෙවියන් පෙරවු කොට ගෙන ද ආහ. මත්ද්වලාභක දෙවියෝ ද ආහ.

වසු දේවතාවනට තායක වූ පුරත්ද යන අපර නාමයක්ද ඇති සක් දෙවිදු ද ආයේ ය. ඉක්තිති සහභ නම් දෙවියෝ ගිනිසිල මෙන් දිලිසේන්තාපු වනයට ආහ. දියබෙරලිය මල් පැහැති අරිචික නම් දෙවියෝ ද රෝජ නම් දෙවියෝ ද, වරුණ, ධම්ම, අව්‍යුත, අනෙපක යන නම් ඇති දෙවියෝ ද ආහ. සුලෙයා රුවිර යන දෙවියෝ ද ආහ. වාස්වනේසි නම් දෙවියෝ ද ආහ. සමාන, මහාසමාන, මානුස, මානුසුන්තම, බ්‍රිඩ්පදේසිත නම් දෙවියෝ ද ආහ. මනේපදේසික නම් දෙවියෝ ද ආහ. ඉක්තිති හර නම් දෙවියෝ ද ආහ. රතුනත් හදුනා යම් දෙවි කෙනෙක් ඇදේද, ඔහු ද යශස් ඇති පාරග මහාපාරග නම් වූ දෙවියෝ දැයි මේ දස දෙවිමුත්තු හික්ෂුන් ගේ සමිනිය දක්නට වනය කර දස පරිද්දෙකින් ආහ.

පුක්කතරුම්හ වරුණ යන දෙවියෝ වේබනස යන දෙවියන් නා ආහ. ඔදානගයේහ පාමොක්බ විවක්බණ යන දෙවියෝ ද ආහ.

යශස් ඇති සඳාමත්ත හා රග්‍ර යන නමැති දෙවියෝ ද මිස්සක නම් දෙවියෝ ද ආහ. යමෙක් දියාවන් තෙමත්තෙන් ද, ඒ පර්ශනය දෙවි ද අහස ගුගුරවුම්න් ආය.

කිර්තිමත් බෙමිය නම් දෙවියෝ ද තුසිත යාම කටියක ලම්බිත කාලාම සෙවිය, ජේති, ආසව නම් දෙවියෝ ද, නිමමානරති නම් දෙවියෝ ද ආහ. ඉක්තිති පරනිමිත නම් දෙවියෝ ද ආහ.

නන් පැහැති, මේ සියලු සැවෙක් දේව නිකායයෝ, තවද තමනට සමාන යම් අන් දෙවි කෙනෙක් ඇදේද, ඔවුන් ද කැටුවැ නම් පිළිවෙළින් ආහ.

වැසැ නමැතු ජාති ඇති, කෙලෙස් පුල් නැති, සතර කෙලෙස් මහ වතුරු තිනු, ආසව නැති අරි සගන ද ඕසයන් තිනු අගතියට නොයන (නොහොත් පවු නැති) අදුරු පැහැ ඉක්මි සඳහු වැනි බුදුරජ ද දකුම්හ'සි ආහ.

සංද්ධිමත් බුදුරජ ගේ ආයසී ග්‍රාවක පුතු සුමුහ්ම පරමාත්ම යන දෙවිභ ද සහනත් කුමාර බඹහු හා ආහ. ඒ තිස්ස නම් බුන්ම ද හික්ෂුන් ගේ සමාගමයට වනයට ආහ.

මහ බඹ තෙම බඹලෝ දහසක් අහිබවා සිටී. බඹලෝවැ උපන්, දුෂ්තිමත් බිහිසුණු මහකයක් ඇති, කිර්තිමත් හෙතෙමේ ද ආයේ ය.

වෙන් වෙන්වැ තම පිරිස් සිය වශයෙහි පවත්වන, ඊශ්වර වූ බඹහු දස දෙනෙක් ද මෙහි ආහ. ඔවුන් මැදින් බඹ පිරිස විසින් පිරිවැරුණු හාරිත නම් බුන්ම තෙම ආයේ ය.

එළැඳී සිටී ඉන්ද්‍යා සහිත බුන්මයා සහිත ඒ සියලු දෙවියන් කරා මරසෙන්හු පැමිණියාහ. බලව මරහු ගේ මුලා වෙක සැටී!

එවු, ගනිවු, බඩිවු, මොහු හැර රාගයෙන් බදනා ලදුවේ ම වෙත්වා. භාත්පිසින් පිරිවරුව (වටා මුර කර කොට සිටිවු) තෙපි ඒ කිසිවකු දු නොමුදුවු. මෙසේ බිහිසුණු හඩ කොට, අත්ලෙන් පොලොව පැහැරු මහසෙන් (මර දෙවුපුන්) තෙම මරසෙන් එහි යැවිය.

යම සේ වැසි සමයෙහි වසින මෙසය ගර්ජනා කරනුයේ විදුලිය සහිත වනුයේ ද, එසේම එදා ඒ මරදෙවි පුත් ඒ දෙවිපිරිස තමා වශයෙහි පැවැත්විය තුහුණුයේ, ඉතා කිහිපේ, පෙරලා නැගි ගියේය.

පසැස් ඇති ගාස්තාන් වහන්සේ ඒ සියල්ල දැන, වෙසසය දැක, ඉක්තිති සහනැ ඇශ්‍රුණු ඒ සුවිත් බණවා, මහණෙනි, මරසෙන්හු ආහ. ඔවුන් දැනෙගනිවු වදාල සේක්.

මුහු ද බුදුරඟන්ගේ අනුගාසනය අසා වැර වැඩුහ. පහ වූ රාග ඇති ඒ හික්ෂුන් කෙරෙන් මරසෙන්හු ඉවත්ව ගියහ. ඒ රහනුන්ගේ ලෝමයකුද සොලවනු නොහැකි වුහ.

ඡනයා කෙරෙහි ප්‍රකට ව වූ ඒ සියලු බුදු සවිවේ දිනු මර යුධ ඇතියාහු, බිය ඉක්මියාහු, එහෙයින් ම කිර්තිමත් වූවාහු, අරියසවිවන් හා සතුවු වෙත්.

ii. සර්කානි සුතුය

සුතු පිටකයට අයන් සංයුත්ත නිකායෙහි මහා වශයෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගාක්‍ය දන්විවෙහි කිරුල්වත් පුර නිගෝධාරාමයෙහි වැඩි වසන කළේහි සරකානි ගාක්‍ය තෙමේ කළුරිය කළේ ය. හෙතෙමේ විවසව නොහොතු සුළු නියන් වූ සම්බෝධිය පිහිට

කොට ඇති සේවාන්” යැයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාරණ ලද්දේය. එහි බොහෝ ගාක්‍යයෝ එක්ව රස්ව අවමන් කෙරෙත්, ගරහත්, දොස පහළ කෙරෙත්. පින්වත්ති, අසිරි පින්වත්ති, පුදුමයි. යම් සරකානි ගාක්‍යයෝක් කළුරිය කළේ ද, හෙතෙමේ විවසව නොහෙන සුළු තියත වූ සම්බෝධිය පිහිට කොට ඇති සේවාන් හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් පවසන ලද්දේ ය. මෙහි දැන් කවරෝක් සේවාන් නොවන්නේ ද? සරකානි ගාක්‍ය තෙමේ සික පද රකිමෙහි දුබල බවට පැමිණියේ ය. මත්පැන් පුයේ යි.

එකල්හි මහානාම ගාක්‍යයෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත එළඹියේ ය. එළඹි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැද එකත් පසව ඩුන්හ. එකත්පසව ඩුන් මහානාම ගාක්‍යයෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙය සැල කළහ. වහන්ස, “මෙහි සරකානි ගාක්‍ය තෙමේ කළුරිය කළේ ය. හෙතෙමේ විවසව නොහෙන සුළු තියත වූ සම්බෝධිය පිහිට කොට ඇති සේවාන්” යැයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාරන ලද්දේ ය. වහන්ස, එහි බොහෝ ගාක්‍යයෝ එක්රස්ව අවමන් කෙරෙත්, ගරහත්, දොස පහළ කෙරෙත්. පින්වත්ති, හෙතෙමේ විවසව නොහෙන සුළු තියත වූ සම්බෝධිය පිහිට කොට ඇති සේවාන් වී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් පවසන ලද්දේය. මෙහි දැන් කවරෝක් සේවාන් නොවන්නේ ද? සරකානි ගාක්‍ය තෙමේ සික පද රකිමෙහි දුබල බවට පැමිණියේ ය. මත්පැන් පුයේ යි.

මහානාම, යම් එ උවසුවෙක් දිගු කළක් මුළුල්ලෙහි බුදුන් පිහිට කොට ගියේ දහම් පිහිට කොට ගියේ, සගන පිහිට කොට ගියේ නම් හෙතෙමේ කෙසේ තිරයට යන්නේද? මහානාම, මැනවින් කියන්නෙක් “උවසු තෙමේ දිගු කළක් මුළුල්ලෙහි බුදුන් පිහිට කොට ගියේ දහම් පිහිට කොට ගියේයි” ඒ යමෙකු ගැන කියන්නේ නම් මැනවින් කියන්නා සරකානි ගාක්‍ය ඇරඟ කියන්නේ ය. මහානාම, උවසු වූ සරකානි ගාක්‍ය තෙමේ දිගු කළක් මුළුල්ලෙහි බුදුන් පිහිට කොට ගියේ ය. දහම් පිහිට කොට ගියේ ය, සගන පිහිට කොට ගියේ ය, හෙතෙමේ කෙසේ නම් තිරයට යන්නේද?

මහානාම, මෙහි ඇතැම් පුගුලේක් “ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙකරුණෙනදු දෙවි මිනිසුන්ට, ගාස්ත්හ, බුද්ධයහ, භගත්වහ” යි බුදුන් කෙරෙහි ගැන පැහැදිලියෙන් සමත්වාගත වෙයි. ධර්මය කෙරෙහි ලෝකයාට අනුත්තර පුණු ක්ෂේත්‍ර යි. සංස්යා කෙරෙහි භාස බහුල පුද්‍යා ඇත්තේ ය. ජවන පුද්‍යා ඇත්තේය. ව්‍යුත්ක්තියෙන් නොද සමත්වාගත් හෙතෙමේ පස් මිරම්භාගිය සංයෝජනයන් ක්ෂේත්‍ර කිරීමෙන් එහි පිරිනිවෙන සුළු එලාවින පෙරලා නොඳන ස්වභාව ඇති ඕපඩාතිකයෝක් වෙයි. මහානාම, මේ පුගුල් තෙමෙන් තිරයෙන් මිදුනේ ය. තිරිසන් යෝනියෙන් මිදුනේ ය. ප්‍රේත විෂයයෙන් මිදුනේය. අපාය දුර්ගති විනිපාතයෙන් මිදුනේ ය.

වෙසේ. මහානාම, මේ පුගුල් තෙමෙන් තිරයෙන් මිදුනේය. තිරිසන් යෝනියෙන් මිදුනේය. ප්‍රේත විෂයයෙන් භාත්පසන් මිදුනේය. අපාය දුර්ගති විනිපාතයෙන් මිදුනේය.

මහානාම මෙහි ඇතැම් පුගුලේක් “ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙකරුණෙනදු දෙවි මිනිසුන්ට, ගාස්ත්හ, බුද්ධයහ, භගත්වහ” යි බුදුන් කෙරෙහි අවල ප්‍රසාදයෙන් සමත්වාගත වෙයි. ධර්මය කෙරෙහි ලෝකයාට අනුත්තර පුණු ක්ෂේත්‍ර යි. සංස්යා කෙරෙහි භාස බහුල පුද්‍යා ඇත්තේ ය. ජවන පුද්‍යා ඇත්තේය. ව්‍යුත්ක්තියෙන් නොද සමත්වාගත් හෙතෙමේ පස් මිරම්භාගිය සංයෝජනයන් ක්ෂේත්‍ර කිරීමෙන් එහි පිරිනිවෙන සුළු එලාවින පෙරලා නොඳන ස්වභාව ඇති ඕපඩාතිකයෝක් වෙයි. මහානාම, මේ පුගුල් තෙමෙන් තිරයෙන් මිදුනේ ය. තිරිසන් යෝනියෙන් මිදුනේ ය. ප්‍රේත විෂයයෙන් මිදුනේය. අපාය දුර්ගති විනිපාතයෙන් මිදුනේ ය.

iii. මධු පිණ්ඩික සුතුරා

ම්ලේක්ම තිකායෙහි දැක්වෙන පරිදි ගාක්‍ය ජනපදයෙහි කිමුල්වත් තුවර නිගෝධාරාමයේ බුදුන් වහන්සේ වැඩ සිටි සමයෙහි, උන්වහන්සේ දිවා විහරණය පිණිස මහා වනයට පිවිස, බෙලි වෘක්ෂයක් සෙවනේ වැඩිසිටි සේක. එකල්හි විඩා නිවා ගැනීම පිණිස එම වනයට පැමිණි ද්‍රණ්ඩ්පානි ගාක්‍ය රජුන් ද බුදුන් වහන්සේ දැක උන්වහන්සේ වෙත ගොස් එකත්පසව සිටියේ ය. අනතුරුව රජ තෙම බුදුන් වහන්සේ නැමැදී,

“භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ගුමන තෙමේ කෙබඳ අන්දමේ දාශ්ටීයක් දරන්නේද, කුමක් දේශනා කරන්නේද, දැයි පිළිවිසිය.

එකල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගාක්‍ය රජු අමතමින්,

“අවැන්නි දෙවියන් සහිත මරුන් සහිත, බුදුන් සහිත, ලෝකයෙහි මහන බමුණුන් සහිත නරදෙවි මිනිසුන් සහිත ප්‍රජාවෙහි යම් බුදු දාශ්ටී ඇත්තෙක් ලෝකයෙහි කිසිවකු භාත් විවාද නොකාට සිටි ද, කාමයෙන් විසංපුක්ත කොට විහරණ කරවා විවිතිවා රහිත සුන් කුකුස් ඇති කුදු මහන් හවයෙහි පහළ වූ තාශ්ණා නැති දාශ්ටී ඇත්තෙක් වියි.” වදාල සේක.

එදින සවස් භාගයේ ඉහත සිදුවීම් ආගුර කරගෙන සඳහම් දාශ්ටීය විවරණය කරමින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිගෝධාරාමයේදී පරිවාර තිස්සු සංස්යා වෙත මුළු පිණ්ඩික සුතුරා දේශනා කළ සේක.

ඩුල් සිරත භා සබඳු ප්‍රධාන වරත

21. මහා තෙරවරා භා අගු උපස්ථායකයෝ

බුද්ධ නිකායෙහි බුද්ධවංශ පාලියෙහි බුදුන් වහන්සේ තම දෙමාපියන් පිළිබඳවත් උන්වහන්සේගේ අගසවිවන් භා ප්‍රධාන අනුගාමිකයන් පිළිබඳවත් සඳහන් කරයි.

“මාගේ නගරය කපිලව්‍යස්තූ නමැළුපිය තෙමේ සුදාවුවන් රජ යැ. මාගේ ජනිකා වූ මටු තොමෝ මායා දේවී නමැයි, කියනු ලැබේ.

මම එකුන්තිස් වසක් ගිහිගෙයි වාසය කළේමි. රම්‍ය, සුරම්‍ය, සුහ ය යන උතුම් වූ තුන් පහයෙක් වී.

මොනවට සැරසුනු සතලිස්ඨහසක් පරිවාර ස්ථීරු වූහ. හද්ද කවිවනා නම් ස්ථීරය අගමේහෙසුන් වී පුතු තෙමේ රාඛුල නම් වී.

සතර පෙර නිමිති දැක අශ්වයානයකින් අහිනිෂ්කමණය කළේමි. මම සවසක් දුෂ්කර වූ ප්‍රධන්වීරයය කළේමි.

මධ්‍යසින් බරණුස ඉසිපතන්හි දී දුමිසක් පවත්වන ලද්දේ ය. ගොනම බුද්ධ නම් වූ මම හැම සත්ත්ව සරණ යම්.

කොලිත උපතිස්ස ය යන හිකුණ් දෙදෙන අගසවි වෙති. මාගේ සත්තිකා වවර වූ උපස්ථායක තෙමේ ආනන්ද නම් වෙයි.

බෙමා ය උප්පලවන්නා ය යන හිකුණ්හු අගසවි වෙති. විත්තය, හත්ථාවලකය යන මොහු අග්‍රාපස්ථායක වෙති.

උත්තරාය, නන්ද මාතාය යන අග උවසු උවැසියෝ වෙති.

මම අසැතු බෝ මුල් හි හිද උතුම් වූ සම්‍යක් සම්බාධියට පැමිණියෙමි.”

i. සැරපුත් - ගාරුපුත්ත (උපතිස්ස) තෙරෙන්

පූද්‍යාවන්තයින් අතර අග වූ ගාරුපුත්ත තෙරණුවෝ උපතිස් බුහුමණ වංශිකයෙක් රජගහ තුවරට තුදුරු නාලක බමුණු ගාමයේ වංගන්ත බමුණාට දාව රැපසාර බැමිණියගේ කුසෙහි ඉපතිස්ස යන නම ලැබේ ය. සාරි බැමිණියගේ පුතු යන අර්ථයෙන් ගොනම සාරිපුත්ත යන නමින් ප්‍රකට විය. උපතිස්ස සාරි බැමිණියගේ පුතුණුවන් ය. හෙතෙම ගිහි ජීවිතය පිළිබඳ කළකිරීමට පත්ව අස්ස්ස් තෙරුණ්ගෙන් බණ දහම් ගුවන්ය කර සෝවාන් එල ලැබේ ය. අනුරුව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත ගොස් ඒහිනිකු භාග්‍යයෙන් පැවැදි උපසම්පාදන ලැබේ ය.

උපතිස්ස මානවකට වාලා, උපවාලා, සිසුප්‍රවාල යයි රුමත් නැගණියන් තිදෙනෙක් ද වන්ද, උපසේනා, රේවත යැයි යසේදරයේ තිදෙනෙක්ද වූහ. උපතිස්සයන්ට මුවුනිය පාරුගුවයෙන් අසුහත් කෝට්‍යක ධනයක් හිමි වුව ද තරුණ අවදියෙම ඔහුගේ අහිපාය වූයේ සියල්ල අත්හැර බුදුසුන් පැවැද්ද ලබා ගැනීම ය. හෙතෙම තම නැගණියන් තිදෙනා ද පැවැද්ද ලබා ගැනීම පිණිස යොමු කළේ බමුණු දහම ඇදුහු සිය මවගේ බලවත් විරැදුඛතාව මධ්‍යයේ ය. සංජය පරිභාජක සහ අස්ස්ස් තෙරණුවන් වෙත ගාරුපුත්ත තෙරුණ් තුළ පැවතියේ අසීමිත හක්තියකි. අස්ස්ස් හිමියන් වැඩි සිටින දිනාවට පත්ක්වය එලා තෙවිටක් නමස්කාර කිරීම ගාරුපුත්ත හිමියන්ගේ දින වර්යාවෙහි එක් අංගයක් විය.

ගාරුපුත්ත හිමියන් සංජය පරිභාජකයාගේ ශිෂ්‍යයෙකුව සිටි අවධියේ කළ දිසා නමස්කාරය බුදු සසුන් පැවැදි වීමට පසුව ද අත්හැර නැතැයි යන වේදනාවට ද උන්වහන්සේ වෙත එල්ල විය. උන්වහන්සේ විසින් සංක්ෂිප්තයෙන් දේශීන ධර්මය සෙසු ගාමයකින්ට විසිනර සහිතව ප්‍රකාශ කිරීමේ කාර්ය ඉටු වූයේ ද උන්වහන්සේ වෙතිනි. ගාසනයේ යහපත හා ඉදිරි පැවත්ම උදෙසා සිංහාසන ප්‍රතිඵල ලෙස භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගෙන් ඉල්ලීම් කරන ලද්දේ ද ගාරුපුත්ත තෙරුණ් විසිනි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රජගහ තුවර සුබරබථ ලෙනෙහිදී, දිගනක නම් පරිභාජකයාට දේශනා කළ වේදනා පරිග්‍රහ සුතුය ගුවන්ය කළ සැරුපුත් තෙරණුවෝ සියලු කෙළෙසුන් නසා රහන් බව ලැබේ ය. ගාරුපුත්ත තෙරණුවන් එම සිදුවීම රේරගාථා පාලියෙහි මෙසේ දැක්වයි.

“භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනිකෙකුහට ධර්මය දේශනා කරන සඳ මා එය මැනවින් ගුවන්ය කෙළෙමි. අවසන මම රහන් එල ලදීම්.”

හාගාවතුන් වහන්සේගේ දකුණින් ග්‍රාවක තනතුර දැරුවේ ද පූද්ධ කාසනයේ ධර්ම සේනාධිපති තනතුර ලැබුවේ ද සැරිපුත් තෙරණුවන්ය. මෙ හිමියන්ගේ ගිහි කල උපසේන, වුන්ද, රේවත නමින් වූ, සොහොයුරන් තිදෙනා සැරිපුත් තෙරණුවන්ගේ මත පෙන්වීම මත පැවදි බවට පත්ව, පසුව අරහත් එල ලැබූහ. උන්වහන්සේගේ සොහොයුරියන් වූ වාලා, උපවාලා, සිසුපවාලා යන තුන් සොයුරියන් ද සස්නේහි පැවදිව රහත් බව ලදහ.

සැරිපුත් තෙරණුවන් ගේ ජ්වන වෘත්තාන්තය පිළිබඳව ඇගයීමක යෙදෙන අවස්ථාවේ, උන්වහන්සේ ගේ විතරාගි සිත තමන් වහන්සේ වැඩ සිටි අසපුව හාත්පස වන පරිසරයෙන් ප්‍රබෝධමත් වූ අයුරු පිළිබඳව විම්සා බැලීම ද බෙහෙවින්ම වැදගති. ඒ මක්නිසාද යත්, එහි ගැබව ඇති මධුර වූ කාවාමය ගුණය නිසා වෙති.

අපදාන පාලියෙහි ගාරිපුත්ත මහරහතන් වහන්සේගේ අපදානයෙහි උන්වහන්සේ වැඩසිටි අසපුව හා ඒ අවට වන පරිසරය පිළිබඳ ව ගෙන එන තත් ධවනි ප්‍රත්ණ වර්ණනය පායික සිත් ඇද බැඳ ගන්නා සුළු ය.

හිමවත් නුදුරෙහි 'ලම්භක' නම් පර්වතයකි. එහි මට අසපුවක් කරන ලදී.

තොගුෂීරු ඉවුරු ඇති මනා වූ කුඩා තොටුපළවල් ඇති මතොක්කු වූ සුදේ සුදු වැළිතලාවෙන් ගැවසී ගත් කුඩා ගහක් මාගේ අසපුවට නුදුරෙහි විය.

බොරඹ රහිත වූ ගැෂුරු ඉවුරු නැති මිහිරි ජලයෙන් යුත් දුරුගන්ධ විරිහිත වූ කුඩා ගග එහි මාගේ අසපුව හොබවමින් ගලා බසී.

කිහුල්ලු ද, මෝරු ද, ගැට කිහුල්ලු ද, කැසබුවෝ ද එහි වූ මාගේ අසපුව හොබවමින් ගගයෙහි හැසිරෙත්.

එම ගග දෙපස (හැම කළේ) මල් පිපුණා වූද එල ගත්තා වූද වෘත්තයෙදී දෙතරෙහි නැමුණා වූ මාගේ අසපුව හොබවත්.

අඩි, සල්, මදට, පලොල්, නික යන මේ වෘත්තයෙය් පිපි ගිය මල් ඇත්තාහු මාගේ අසපුවහි හාත් පස දිවාමය සුවද පතුරුවත්. පිපුණා මල් ඇති සපු, සලළ, කොලොම්, නා, දොඩි, වැටකේ මේ වෘත්තයෙය් ද මාගේ අසපුවහි හාත් පස දිවාමය සුවද පතුරුවත්.

මාගේ අසපුවහි යොහොතු වැල් ද හෝපලු රැක් ද හගිනිමාලා නම් වෘත්තයෙය් ද මල් පිපි ගියාහු ය. එසේ ම රැකගැණු රත්කරවූ යන වෘත්තයෙය් ද සුපුස්ථිත වුවාහු ය.

වැටකේ, කඳල, ගොඩුක, බොලිද්ද යන මොහුද මාගේ අසපුව හොබවමින් දිව සුවද හමවත්. කිනිහිරය, සිහින් මිදිය, පියාය, කුමුක්ය යන බොහෝ වෘත්තයෙය් ද මාගේ අසපුව හොබවමින් දිව සුවද හමනය කරත්.

ඇසුල ය, කෙලිද ය, කොලොම් ය, මුහුණ මල් ය යන බොහෝ වෘත්තයෙය් මාගේ අසපුව හොබවමින් දිව සුවද හමවත්.

ඇලකය, ඉසි මුග්ග (වන මුඩ) කෙසෙල්ය, ලජ් නාරං ය යන මේ ගස් සුවද දියෙන් වැඩුණාහු එල දරත්, (අසපුව අසල වූ) තබාගයෙහි හැම කළේහි ඇතැම් පද්මයේ පිපෙත්. ඇතැම් කෙසර පද්මයේ හටගනීත්. ඇතැම් පිපුණා පද්මයේ ගිලිහුණු පත් හා කෙසරු ඇත්තේ වෙත්.

අසපුවට නුදුරෙහි මැනවීන් මැබු පිරිසිදු සිසිල් දිය ඇති මනා තොටින් යුත් මනහර වූ තබාගයෙය් වුහ.

සුදු තෙනුම්, රතු තෙනුම් හා උපුල් මලින් ආකුල වූ තබාගයෙන්ගෙන් දිව සුවද හමයි. මෙසේ සුපුස්ථිත වූ එල දැරුවා වූ සරවාංග සම්පුර්ණ වනයෙහි මැනවීන් කරන ලද රම් වූ ආගුමයෙහි මම එකල්හි වෙසම්.

සිල්වත් වූ වූ වත වූ සම්පන්න වූ ධජාන කරන සුළ වූ හැම කළේහි ධජානයෙහි පස්දාවාහියා බලයට පැමිණියා වූ සුරුවී නම් තවුසෙක් වීමි.

සුවිසි දහසක් ශිෂ්‍යයෙය් මට උවටැන් කළාහුය. මේ සියලු ශිෂ්‍යයෙය් ජාතිමත්, කිරිතිමත් බ්‍රාහ්මණයෙය් වුහ.

නිගණ්ධු, කෙකුහ සහිත අඩග ලක්ෂණ ගාස්තුයෙහි ද, ඉතිහාසයෙහිද, වේදනුයෙහි ද ස්වකිය බ්‍රාහ්මණ ධර්මයෙහි ද පරතෙරට ගියාහු, වේද පද පායිකයෙදී වුහ. එසේම ව්‍යාකරණයෙන් ද දක්ෂයෙය් වුහ.

ලල්කාපාත, භුම් වලන ආදිය වැඩ අවැඩ දැනගන්නා උත්පාත ගාස්තුයෙහි ද සුබ අසුබ දැනගන්නා ගාස්තුයෙහි ද ස්ත්‍රී පුරුෂයන්ගේ හා මහා පුරුෂයන්ගේ ලකුණු දන්නා ගාස්තුයෙහි ද දක්ෂ වුවාහු ය. එසේම පාථවිය පිළිබඳ වූ ද, අහස පිළිබඳ වූ ද ගාස්තුයන් හි මාගේ ශිෂ්‍යයෙය් දක්ෂයෙය් වුහ.

අල්පේච්ච වූ අල්පාහාර වූ ලොල් බව නොමැති මුහුකරා ගිය නුවණුති ඔහු ලාභ අලාභ දෙකින්ම එකසේ සතුවූ වුවාහු හැම කළේහි මා පිරිවරත්.

ධ්‍යාන වචන්නා වූ දියානයෙහි ඇලුනා වූ බෙරෙයසම්පන්න වූ කාන්ත වූ එකග සිත් ඇති අකිකුවනහාවය (පළිබෝධ විරහිත බව) කැමැති වන්නා වූ ඒ තවුසේ හැම කළුහි මා පරිවරත්.

පස්ක්වාහිඥුවන්හි පරතෙරට පත් පරම්පරානුගත ගෝවරයෙන් ඇලුනා වූ අහිසින් යාම් ර්ම කරන්නා වූ ස්ථීර ගත් ඇති එම තවුසේ හැමකළුහි මා පිරිවරත්.

සඳාර සංවරණය කරගත්, තෘප්තාවෙන් තොර සුරකි ඉඹුරන් ඇති ගිහියන් සමග නොගැවෙන බෙරෙයවන් ඒ මාගේ දිෂ්‍යයයේ ලං විය නොහැක්වෙයි වෙත්.

පුරා සඳ වූ ඒ මාගේ දිෂ්‍යයයේ ඇලිය යුතු දෙයහි නො ඇලෙත්. ගැටිය යුතු දෙයහි නොගැවෙත් මුළු විය යුතු දෙයහි මුළු නොවෙත්.

ඉඹුරබල ආදියෙන් කිසිවෙකු විසිනුත් ලං විය නොහැක්කා වූ මාගේ දිෂ්‍යයයේ තීරතුරුව ම විකුරවණ සංද්ධිය විමසමින් පවතිත්. පෙළේවිය ද කම්පා කෙරෙත්.

බුදුන් වහන්සේ දිවමන් කළ, උල්කාපාත, භුම් වලන, අභ්‍යවකාශය ආදි විද්‍යාවන් පිළිබඳව ගාස්තුය හැදැරු සිසුන් සිටි බව ඉහත සුත් පිටකයෙහි සඳහන් වීමෙන් ප්‍රකට වන්නේ එකල සමාජය, විද්‍යා දැනුමෙන් පෝෂිතව සිටි බව ය.

ii. මහා මුගලන් තෙරණ් (මහා මොග්ගල්ලාන - කේලිත)

අපදාන පාලියෙහි බුද්ධවග්ගයෙහි මහා මොග්ගල්ලාන සේවිරාවදානය කුළුන් අපට මහා මුගලන් තෙරුන්ගේ වරිතපදානය මැනවින් අවබෝධ කර ගත හැකි ය.

"මෙයින් අපරිමෝය කළුපයෙහි (එකාසංඛ්‍යා කළුපලක්ෂයකින් පසුව) මක්කාක කුලයෙහි උපන්නා වූ ග්‍රෑතුයෙන් ගොනම නම් වූ ගාස්තාන් වහන්සේ ලෝකයෙහි පහළ වන්නේ ය.

හෙතෙම (වරුණ නාගරාජ තෙම) තීරයෙන් වූතව මිනිසන් බවට යන්නේ ය. නමින් කේලිත නම් වූ බ්‍රාහ්මණයෙක් වන්නේ ය.

හෙතෙමේ පසුව කුඩල මුලයෙන් විසින් මෙහෙයන ලදුයේ පැවැතිව ගොනම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ද්වීතිය ග්‍රෑවකයා වන්නේ ය.

පටන් ගන්නා ලද විරය ඇත්තේ, සංද්ධියෙහි කෙල පැමිණයේ, සියලු ආගුව ධර්මයන් පිරිසිද දැනා (දුරු කොට) ආගුව රහිත

ක්ලේශ පරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිවන් පාන්නේ ය.

පාපම්තුයන් ඇසුරෙන් කාමරාගය වසයයට ගියේ දුෂ්චර සිත් ඇත්තේ මව ද පියා ද නැසීම්.

මම තීරයෙන් හෝ නැත්තෙනාත් මිනිසුන් අතර හෝ යම් යම් යෝනියක උපදීම් නම් (එකි) පාපකරමයෙන් යුත්ත වීම තිසා බැඳීගිය හිස් ඇත්තේම් මැරෙම්.

මෙය මාගේ සසරෙහි අවසානයයි. අන්තිම ආත්ම හාවය වේ. මේ ආත්මයෙහි දි ද මැරෙන කළුහි මට මෙන්දයක් වන්නේ ය.

ප්‍රක්ෂී විවේකයෙහි යොදන් සමාධි හාවනාවහි ඇලුන් සියදු ආගුවයන් පිරිසිද දැනා (දුරු කොට) ආගුව රහිතව වෙසෙම්.

සංද්ධියෙහි කෙල පැමිණියා වූ මම ඉතා ගැහුරු වූ සන වූ නොසේල්විය හැකි පොලව ද වම් පය මහපටුගිල්ලෙන් සොලවන්නෙම්.

අසම් මාතය (මම යන හැඟීම) නොදැකිම්. මට මාතය නැතු. මම හෙරණකු පටන් කොට සියල් හිකුෂු සංසියා කෙරෙහි ගෞරව සිත් (ඇති) කරම්.

මෙයින් එකාසංඛ්‍යා කළුප ලක්ෂයකට (අපරිමෝය කළුපයකට) පෙර (අගසව් බව පිණිස) යම් කරමයක් රස් කළම් ද, මම ඒ ග්‍රෑවක හුම්යට පත්වීම්. ආසුවක්ක්ෂය සංඛ්‍යාත නිවනට පැමිණියෙම්.

කාලයිලා ගල්තලාවහි කුටියක මහා මුගලන් තෙරුණ් හාවනායෙහිව සිටි අවස්ථාවක, උන්වහන්සේට විරුද්ධවාදීන් පිරිසකගේ විවිධ අඩංගුත්වාවම වලට මුහුණ දීමට සිදුවිය. උන්වහන්සේ සතුව පැවති සංද්ධි බලය උපයෙහි කර ගෙන කුටියෙහි යතුරු සිදුරෙන් කුටියෙන් බැහැරව ගොස් දිවිරක ගැනීමට උන්වහන්සේට හැකි විය. වෙනත් දිනකදී මෙබලුම කටුක අත්දැකීමකට උන්වහන්සේට මුහුණපැම්ව සිදුවිය. එවර ද සංද්ධි බලයෙන් වහලය සිදුරු කරගෙන ඉවතට යාමට උන්වහන්සේ ක්‍රියා කළහ. තෙවන වරටද උන්වහන්සේගේ කුටිය සොරමුලක් විසින් වටෙනු ලැබේන. නොනැවතිම තමන්ට මෙවන් අතවර වලට මුහුණ පැම්ව සිදුවන්නේ මන්දුයි මුගලන් තෙරුණ් තුවණීන් විමසා බැලී ය. තමන් විසින් පෙර ආත්මයක සිදු කළ මුවියන්ගේ ප්‍රාණය තැසීමේ ආනන්තරය පාප කරමයේ විපාක තමන්ගේ පසු පස ලුහුබඳින බැවි මුගලන් තෙරුණ්ට වැටහි ගියේ ය. කරම විපාකයට මුහුණදීමට තීරණය කළ තෙරණුවේ සොරන්ට කුමැත්තක් කරන්නට ඉඩ හැර කුටිය තුළ හාවනා යෝගීව

ගත කිරීමට ඉටා ගත්තේ ය. සෞර මුල විසින් විවිධ වදහිංසා පමුණුවමින් මුගලන් තෙරණුවන්ට සිහි සූන්වන තුරා පහර දෙනු ලැබේයි. තෙරණුවන් ජීවිතක්ෂයට පත්වන්නට ඇතුයි සිතු සෞරු ඉවත ගියහ. ඒ අතර මුගලන් තෙරුණේ සංදේශ බලයෙන් තැගී සිට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩ වේලිවන අරම වෙත වැඩියේ පිරිනිවන් පාණු පිළිස බුදුහිමියන්ගෙන් අවසර ගැනීමේ අධිජ්‍යානයෙනි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැදු නමස්කාර කළ මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ තමන් ඉසිඟිලි පරවත ප්‍රාන්තයේ කාලසිලා ගළ්තලාවේදී පිරිනිවන් පානා බැවින් ඒ සඳහා අවසර අයදා සිටි සේක.

මුගලන් තෙරුන්ගේ ආප්‍රසංස්කාර පිරිහි ඇති බැවි දිවැසින් දුටු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පැමුව අවසර ලබා දුන් සේක. පුණු මහිමයෙන් අගතුන්පත් වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ අසස්ව ලෙස කටයුතු කළ මුගලන් තෙරුණ්ට සෞර මුල ගෙන් පහර ලැබේ අපවත්වන්නට සිදු වූයේ මන්ද යන්න පිළිබඳව වේලිවණාරාමයෙහි සිටි හිකුතු සංසයා අතර මෙන්ම උවසු උවැසියන් අතරද කුකුසක් ඇති විය.

රහත් ව්‍යවත් පෙර ආත්මහවයක දී මුගලන් තෙරුණේ අතින් සිදුවූ ආනන්තරය කරමයක් හේතු කොට ගෙන මෙවැනි දුක්ඛබදායී අපවත්වීමකට මුගලන් තෙරුණ්ට මුහුණ දෙන්නට සිදු වූ බැවි එහිදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාල සේක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහි අතිත කරාව ද දේශනා කළ සේක. ඒ අනුව අතිතයේ බරණැස් තුවර දුරි පවුලක උපත ලැබේ සිටි මුගලන් තෙරුණේ දැස නොපෙනෙන තම දෙමාපියන් මැනවින් පෝෂණය කරමින් සිටියහ. දෙමාපියන්ගේ ඉල්ලීම නිසාම මෙම මානවකයා විවාහයක් කර ගැනීමට පෙළඳුමි. අලුත් ලේඛියට අද දෙමාපියන් මහත් හිසරදයක් විය. ඇයගේ පෙළඳීම මත මෙම මානවකයා සිය අද දෙමාපියන් මහ වනයකට ගෙන ගොස් අතරම් කර මධ්‍යියන්ට තෙත් නොපෙනෙන බැවින් තමන්ම සෞරමුල සේ දෙමාපියන්ට හගවා, පොලුවලින් තලා පෙලා ඔවුන් දෙදෙනා ජීවිතක්ෂයට පත් කරණු ලැබේයි. රහත් බව ලැබූව ද මෙම හවයේදී මුගලන් මහ තෙරුණ්ට ආනන්තරය කරම විපාකය පළ දුන් බව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ග්‍රාවකයින් හා උවසු උවැසියන්ට පැහැදිලි කරදුන් සේක.

iii. මහා කාශ්‍යප පෙරණුව්

“සම්පතින් අනුන සිටු කුලයෙහි උපත්තෙනම්. අසු කෙළක් රත්හැර පැවදි වීම.” - අපදාන පාලි.

උත්වහන්සේ හිහි කළ මහා දන සම්පතින් අනුන පිප්පලි සිටු නමින් ප්‍රකටව සිටියේ ය. බුදු බණ අසා පැවිදි දිවියට එළඹ මහා කාශ්‍යප ස්ථාවිර නමින් ප්‍රසිද්ධියට පත් විය. මහා කාශ්‍යප තෙරුණේ බුතාංග ධාරින්ගෙන් අග්‍රස්ථානය ලද සේක. මෙම තෙරණුවන් පෙනුමෙන් බුදුන් වහන්සේගේ පෙනුමට බෙහෙවින් සමාන වූ බව පැවසේ.

වරක් බුදුන් වහන්සේ පිළුසිගා වචින මග ම මහ කාශ්‍යප තෙරුණේ ද පිඩු සිගා වචිමින් සිටි සේක.

එම අවස්ථාවේ එක් දිලිඳු කාන්තාවක් බුදුන් වහන්සේට මහන් බැතියෙන් දන් වේලක් පුරා කළේය. ඉන් ස්වල්ප මොහොතුකට පසු මහ කාශ්‍යප තෙරුණ්ද එම මග වචිමින් පෙරකි දිලිඳු කාන්තාවගේ පැලුළුත ඉදිරියේ වැඩ සිටි සේක.

‘අනෙන් බුදුහාමුදුරුවනේ ඔබවහන්සේ යැයි සිතා මොහොතුකට පෙර මෙහි වැඩි වෙනත් රහත් නමකට මාගේ දන් වේල පුරා කළා බුදුන්වහන්සේ මොහොතාක් වැඩ සිටින්න’ යැයි, පවසමින් එම කාන්තාව තම දන්වේල පුද කළ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පසු පස ගොස් උන්වහන්සේට පිදු දාන වේල පාතුයෙන් ආපසු ගෙනැවින් මහා කාශ්‍ය තෙරුණ්ට පුරා කළ බැවි ජාතක පොතේ සඳහනි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සතුව පැවති දෙනිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ අතරින් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ සජ්‍යතකයක් මහා කාශ්‍යප හිමිට උරුමට තිබේයි. මේ නිසා මහා කාශ්‍යප තෙරුණ්ගේ හැබරුව බෙහෙවින් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ රුවට සමාන විය. මේ හේතුවෙන් මෙම කාන්තාවට නියම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හදුනා ගැනීමට නොහැකි වීමෙන් මෙවන් ගැවෙළවක් ඇතිවූවා සේ ය.

තත් සිදුවීමෙන් පසුව මහා කාශ්‍යප හිමි තම රුවට බුදුරුව යැයි සිතා උවසි උවැසියන් රෙටිමෙන් සිදුවන අනර්ථකාරී තත්වයෙන් මිශ්‍රීම ජීවිතයෙන් වැඩ කාලක් හිමාලය පෙදෙසට ගොස් බවුන් වචිමින් සිය මුළු ජීවිත කාලය ම එහි ගත කළහ.

මහා කාශ්‍යප තෙරුණේ හිමාලය අඩවියේ බවුන් වචිමින් බොහෝ අවස්ථාවල එක දිගට දින හතක් එක ම ඉරියවිවෙන් පැන් පොදුක් පවා වැළැදීමෙන් වැළකි නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදි සිටි බවද ත්‍රිපිටකයේ සඳහනි.

එම සමාජත්ති සුවයෙන් බිඳුණු පසුව දන් වේලක් නොලදහාත් උන්වහන්සේගේ අපවත්වීම සිදුවන බවද පැවසේ.

සමාජත්තියෙන් පසුව පළමු දන්වේල පුද්‍ර පුද්ගලයාට එහි පින් එම අවස්ථාවේ ම එල විපාක දෙන බවට විශ්වාසයක් පවතී.

මේ අයුරින් එක දිගට නිරෝධ සමාජත්තියෙන් වැඩ විසු කාශයප තෙරුණේ තමන්ට දන් වේලක් පුද්‍ර ඉෂ්යි සම්පත්තිය ලැබේමට සුදුසු දිලිංග පැල්පතක් සෞයමින් ජේෂ කරමාන්තයෙහි නියැලි ගමකට වැඩි සේක. මෙම අවස්ථාව දිවැනින් දුටු දේව සමුහයා මහ කාශයප තෙරුණේ ව්‍යුහ මගට පිවිස උන්වහන්සේ ව දන් පිළිගැනීමට උන්සාහ ගත්ත.

තමන් දිලිංග පුද්ගලයෙකුට මෙම පුණා කරමය අත්කර දීමට ජේෂකරමාන්ත ගමකට ව්‍යුහ බැවින් දෙවියන් පිළි ගැනීමට සුදානම්ව දන් වේල කරණා, සහගතව ප්‍රතික්සුප කළේ ය. මෙය දුටු සක් දෙවිදු දිලිංග වෙසක් මවා ගෙන ජේෂකරමාන්ත ගමදාර පැල්පතක රදී සිටියේ දින හතක් නිරෝධ සමාජත්තියෙහි නිමෙනව සිටි මහා කාශයප තෙරුණේට දන් වේලක් පිරිනමා මහා ආනිසංසයක් ලබා ගැනීමේ වේතනාවෙනි. මෙම දිලිංග වෙස ගත් පුද්ගලයා වසා ගෙන පැමිණී බදුනක තිබූ ආහාර පාත්‍රයට බහා ලනු ලැබේණි. එහි දී දිව බොජුන්වල සුවඳ දැනී මහා කාශයප හිමි සංඛ්‍යා බලයෙන් මෙහෙයවා මොඩු සක් දෙවිදු බව හැඳින ගත් බවත් සඳහනි.

බුද්ධ පරිනිරවාණය සිදුවන අවස්ථාවේ කාශයප හිමි තීමාලයේ වැඩ විසුහ. උන්වහන්සේ යළි කුසිනාරා තුවරට ව්‍යුහ තුරු, ආදාහන දිනය කල් දැමු බවද සඳහන් වේ. හිසු සංසයා මැනැවින් සංවිධානය කර, ප්‍රථම ධර්ම සංගායනාව පැවැත්වීමට උන්වහන්සේ පුරෝගාම්ව ක්‍රියා කළ සේක. කාශයප තෙරිදුන් වසර 120 ක් ආයු සම්පත් විඳි බැවි බොඳු සාහිත්‍යයෙහි සඳහනි.

සුතු පිටකයට අයත් බුද්ධක නිකායෙහි වක්කාලීස නිපාතයෙහි කාශයප තෙරුණේ වහන්සේ දෙනානාගතව සටියදී තම මනස ප්‍රමුදිත කළ පරිසර වැනුම සහංර්ධන්ගේ සිත් සතන් දැහැන් ගත කරවන සුළු ය.

“ලුණුවරණ රැක්පෙතින් පැතිරියිය හිත්කළ වූ භුමිභාග ඇති, ඇතුන්ගේ ගර්ජනායෙන් රම්‍ය වූ ඒ පර්වතයේ මා සිත් අලවත්. නිල් ව්‍යාවලට බදු පැහැ ඇති වූ, පැහැසර වූ, සිහිල් දිය ඇති වූ, පිරිසුදු වූ, ඉඹුගොව්වන් ගැවසිගත්තා වූ ඒ පර්වතයේ මා සිත් අලවත්. නිල්

ව්‍යාකුල වුවම් වූ ඇතුන්ගේ ගර්ජනායෙන් රම්‍ය වූ ඒ පර්වතයේ මා සිත් අලවත්. බෙහෙවින් වට වැසි ඇති, රම්‍ය වූ තලා ඇති, ශීඩින් (මොණරුත්) විසින් කරන ලද මුළුර වූ, උන්නාද ඇති සාමීන් විසින් සේවිනාලද නග නම් වූ ඒ පර්වතයේ මා සිත් අලවත්. ද්‍යාන කරනු කැමති වූ නිවනෙහි එළ වූ සිත් ඇති වූ මට මැනැවි, තමහට වැඩ කැමති නිවනෙහි එළවූ සිත් ඇති හිසු වූ මට මැනැවි. උමාකුසුම් (නිල්කටරෝල) බඟ පැහැ වූ, නිල් ව්‍යාකුල වැසුදු ගුවන්තලය වැනි වූ නොයෙක් පක්ෂිගණයා විසින් ගැවසි ගත්තාවූ, ඒ පර්වතයේ මා රමණය කරත්.

ගිහින්ගෙන් ආකිණී නොවූ, මුව (සිවුපා) සමුහයා විසින් සේවිනා ලද්දා වූ, නොයෙක් පක්ෂි ගණයාගේ ආකිණී වූ, ඒ පර්වතයේ මා සිත් ගනිත්.

පහන් දිය ඇති පුහුල් ගලනල ඇත්තා වූ ගොනගුලන (වුදුරන්) හා මුවන් ගෙන් යුත්ක වූ දිය සේවෙල විලින් වැසුදා වූ ඒ පර්වතයේ මා සිත් අලවත්. එකගසින් ඇත්තා වූ රුපාදිධර්මයන් මොනවට විද්‍රෝගණ කරන්නා වූ මට යම් බඟ නම්, එබඟ රතියක් පසගතුරු යවින් මට නොවේ.

කරම බොහෝ කොට නොකරවුව මැනැවි, කලාණිමිතු නොවූ ජනයා දුරු කළ මැනැවි (ප්‍රත්‍යායාත්පාදනයෙහි).”

අවසානයේ කාශයප තෙරුණේ මෙවන් උද්‍යානයකින් තමන් වහන්සේ නිවන් අවබෝධ කර ගත් බව දක්වත්, ‘මා විසින් ගාස්තාන් වහන්සේ ඇසුරු කරනු ලැබේණි. බුදුන් වහන්සේගේ අනුගාසනා ගුවන්ය කළමි. මින් මතු මට පුනර්හුවයක් නොමැත්.’

iv. විත්ත ගහපති

විත්ත ගහපති දඩිව මවිජකා සන්දනම් තුවර යස ඉසුරෙන් හා ගුණ තුවණීන් පරිපුරුණ සිටුවරයෙකි. හෙතෙම නගරයෙහි සේසු ජනතාවට පුර්වාදරුයක් ම විය. දිනක් පස්වග මහණුන්ගෙන් එක්නමක් වූ මහානාම තෙරුණේ සුපිළිසන්ව පිඩු සිගා ව්‍යුහ සඳ උන්වහන්සේගේ ගාන්ත ඉරියවි කෙරෙහි පැහැදුණු විත්ත සිටු උන්වහන්සේ සිය සිටු මලුරට වඩමවා දාන වේලක් පිරි නැමි ය. දන අවසන මාහානාම තෙරුණේගේ ධර්මය ගුවන්ය කළ හෙතෙම සෝවාන් එළයට පත්වීණි. පසුව අවල ගුද්ධාවෙන් තමන්ගේ අම්බරල්ල නම් වන උයනෙහි පන්සලක් තනවා සතර දිගින් වැඩ හිසුන් හට ප්‍රතා කොට

එක් සුදමම නම හික්ෂන් වහන්සේ නමක් එහි තේවාසිකව පදිංචි කළේය. විත්ත ගහපතිගේ සද්ධාසම්පන්න බව දැයෙසවිටන් හට ද ආරංචි වී මොහු සුවදුක් විමසීමට උත්තහන්සේලා මවිජකාසන්දනම් තුවරට පැමිණියහ. මෙසේ පැමිණි කළ සංග්‍රහ විශින් පසු සැරියුත් මහ තෙරැන්ගෙන් බණ අසා අනාගාමී විය.

පසුව සුදමම හිමි මොහු සමග ඇතිකරගත් සින් තැවුලක් අරහයා බුද්ධ නියමයෙන් ගිහි උපාසකතුමාගෙන් සුදමම හිමිව සමාව පවා ගන්නට සිදුවිය. විනය පිටකයේ පිටිහරණීය කම්ම නොහොත් හික්ෂාවක් ගිහියෙකුගෙන් සමාව ගැනීමේ විනය හික්ෂා පදය පැනවූයේ මෙකරුණු හේතු කොටු ගෙන ය.

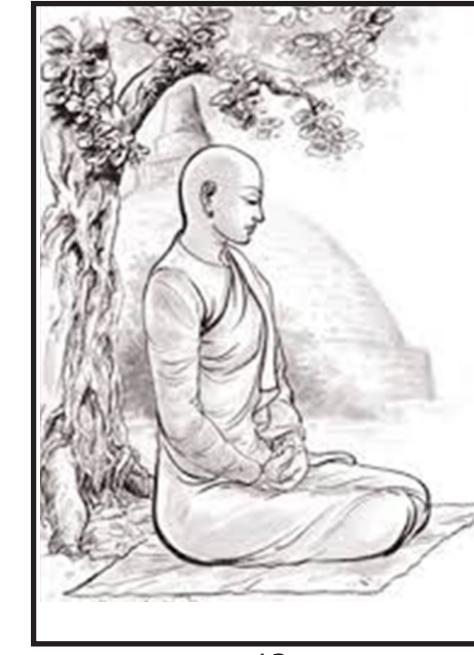
විත්ත සිටුගේ ගුණගරුකා හා ප්‍රසන්න වර්යා රටාව කෙරෙහි සතුවට පත් නගරවාසීහු නිරන්තරයෙන් ම එතුමන්ට මහන් ගොරව හරසර දැක්වීමට උනන්දු වූහ. දිනක් දෙවිරම වෙහෙරට පැමණේදී ජනයා විත්ත සිටු තමන්ට දක්වන ගරු සැලකිලි දුටු ආනන්ද හිමි එවන් හාගාවන්තයෙකු වීමට සිටුතුමන් කර ඇති පින කුමක්දැයි බුදුරජාණන්වහන්සේ ගෙන් විමසිය. සිල්වතුන් ඇසුර, සඳහම් ඇසීමේ රුවිය, මසුරු මළ සේදා හරින දන්දීම ආදි ගුණාගයන් විත්ත සිටු ජනනාවගේ ගරු බුහුමන ට බෙදුන්වීමට හේතුවක් බැවි එහිදී බුදුරජාණන්වහන්සේ පහදා දුන්සේක.

මෙතුමා පෙර මුව වැද්දෙකුව සිට බොහෝ පැවදිහු හට දන්දීමේ හේතුවෙන් දිව්‍යලෝක සැප විද කෙළවර මෙසේ විත්ත තමින් ඉපිද යන යන තැන සම්පත් ලාභී කෙනෙක්ව උපත ලබා ඇත. වරක් බුදුරජාණන්වහන්සේ දක්නට 500 ක් ගැල් පුරවා හාන්ඩ රැගෙන මහ පිරිසක් සමග පැමිණ දන්දීම් කළ ද, මාසයක් ගත වූවත් දෙවියන්ගේ සහ ඒ ඒ පළාත් වැසියන්ගේ සංග්‍රහ ලැබීම නිසා, ගැල්වල එකදු කැමක්වත් ප්‍රයෝගනයට ගැනීමට සිදු නොවී ය. මාසය කෙළවර යාමට සුදානම් වී ගැල් සියල්ල හිස් කර භාන්ඩ බුදුරජ්‍යන් නියමයෙන් ආනන්ද හිමිව පවරා යන්නට සුදානම් වන විට ජනපද වාසීන් හා දෙවියන් එකතුව ගැල් 500 සත්රුවනින් පුරවාලු කරා පුවතක් අටුවාවේ සඳහනි. විත්ත ගහපතිතුමා උපාසක ධර්මකීකියන් අතර අගතනතුර ලාභීව අසුමහ ග්‍රාවක ගණයටද ඇතුළත් වී ය. වරක් හික්ෂන් හටද ඉදිරිපත්ව ධර්මය දෙසූ සුතු දේශණාවක් ඇත.

මෙම තොරතුරු ධම්මපද බාල වග්ගයේ 14 ගාථාවහි හා අටුවාවන්හි දක්වා ඇත.

V. හත්ථාලවක

මොහු ගිහිව උපාසකව සිටිමින් අනාගාමී වූවෙකි. අලවි රජු මුවෙක පසු පස එලවා උග මරා ගෙන එන අතර මග ගසක් යට විවේක ගතිදේ අලවි යකුගේ ගුහණයට අසුවිය. තම මාන සීමාවට එම ගස අයත් වූවෙන් රජ මරා කැමට සුදානම් වූ විට වූ පොරොන්දුවක් මත රජ නිධනස් ලැබේ ය. පොරොන්දුව වූවේ දිනපතා එක් මිනිසෙක් බැහින් ආලවක යකුගේ ආහාරයට එවිමයි. සුත්ත නිපාතයේ එන ආලවක සුතු අවිධකතාව මෙම සිදුවීම මැනවින් දක්වා ඇතු. අවසානයේ රජගේ ම කිරිකැරී පුකා ආලවක යකු වෙත ගෙන යයි. එම අවස්ථාවේ අලවි යකුට දහම් දෙසා සේවාන් එලයට පත්කිරීමෙන් පසු ලේඛාවෙන් කුමරු අතට ගත් යකු බුදුරජ්‍යන්ට පූජා කළේ ය. බුදුරජ්‍යන් නැවත රාජ සේවකයන්ට ද කුමරු වැඩුණු පසු බුදුරජ්‍යන් නිසා දිවී ලැබූ හෙයින් නැවත බුදුරජ් හා සංසයා ඇසුරට පත්කාටු සියලු බුද්ධ වචන ඉගෙන අනාගාමී එලයට පත්වූයේ 500 උපාසක පිරිස සමග ය. මොහුගේ වරිතය තුළ ආනය, ප්‍රිය වචනය, අර්ථවර්යා හා සමානාත්මකා සතර සංග්‍රහ වස්තුවෙන් බොහෝ ජනයාට සංග්‍රහ කිරීම අතුරෙන් අසුමහ ග්‍රාවක උපාසක පිරිස අතුරින් සිවුසගරාවකතින් පිරිසට සංග්‍රහ කිරීමේ අගතනතුර ද ලැබේ ය.

කෙරෙණය

22. මහා තෙරණියෝ හා අග උච්චයෝ

i. බේමා තෙරණිය

බේමා තෙරණිය ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අග ග්‍රාවිකාවන් දෙදෙනාගෙන් කෙනෙකි. කල්ප ලක්ෂයකට පූර්වයෙහි පදුමුත්තර සර්වයුයන් වහන්සේ වෙතින් ධර්ම ගුවණය කර පැහැදිමට පත්ව, සතියක් පුරා දාන මාන ප්‍රශ්නකර්මයන්හි නිරත වූවා ය. එතුමිය එම ප්‍රශ්නකර්මයන් හේතුකොට ගෙන දෙවි ලොවද, පසුව මිනිස් ලොවද සමඳී සම්පත්ත්තව උපත ලැබුවාය. ඕ තෙමෝ තවත් අවස්ථාවක කාශයප බුදුරජාණන් වහන්සේ මනු ලොව පහළව සිටි අවධියේ, බරණැස කිකි නම නිරිඳුන්ගේ වැඩිමහල් ද්‍රව සමණි නමින් උපන්නා ය. ගෞතම බුද්ධ ගාසනයෙහි උත්පලවන්ණා නමින් උපත ලබන්නේ සමණි රජ කුමරියගේ සොහොයුරියක වූ සමණ ගුර්තාවන්ය. එම ආත්මහවයේ දී සමණි කුමරිය විසින් කරනු ලැබූ කුසල් සම්භාරයෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ඇය ගෞතම බුදුන් ද්‍රව මගධ රට සාගල තුවර රජ මැදුරක කුමරියක ලෙස ජන්මය ලදී ය. අතිශයින් රුමත වූ රන් පැහැ සිරුරකින් යුත් ඇය බේමා නමින් ප්‍රසිද්ධියට පත්වූවා ය. ගොවුන් වියට පත් බේමාවන් බිම්බිසාර රජ සිය අග මෙහෙසිය බවට පත් කර ගනී. රුප මදයෙන් මත් ව සිටි ඇය බුදුන් වහන්සේ රුප සම්පත්තිය හෙළා ද්‍රිවියි යන අනියත බිය නිසා කිසි දිනෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩිසිටි වේලවන අරමට පියමන් නොකිරීමට වග බලා ගත් බව සඳහායි.

බිම්බිසාර රජ තම බිසව විහාරය වෙත යොමු කරවා ගැනීම පිණිස වේලවණාරාමයෙහි පරිසරය වර්ණිත ගායනා හා වාදන වෘත්තියක් සංවිධානය කිරීමට උත්සුක විය. සංගිතය ගුවණය කිරීමේ අපේක්ෂාවෙන් ආරාමයට ගිය බේමාවන්ට බිම්බිසාර රජගේ නියෝගය මත බුදුන් වහන්සේ බැහැදුකීමට යාමටද සිදු විය. එහිදී රුප මදයෙන් මත්ව සිටි බේමාවන්ට දරුණනය වන පරිද බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් සංදේශයන් සෙමර සළමින් සිටිනා රුමත් නව යොවුන් කාන්තා රුවක් මැදු සේක්. එකී කාන්තා රුව අනුක්‍රමයෙන් වියපත්ව දිරා පත්ව දුර්වලව කෙළින් සිටීමටවත් නොහැකිව බිම ඇදුවැවෙන අයුරු පෙනෙන ලෙස සංදේශයන් මැවිමක් කළ සේක්. මිනිස් සිරුරෝ යථා ස්වභාවය මැනැවන් පසක් කර ගන්නට මෙම දැසුන ඇත්තේ උපකාරී විය. සතා ඇයට අවබෝධ විය ඇය බුදුසිරි පත්තු අසල වැදු වැළැක් රුප මදයෙන් මත්ව බුදුන් වහන්සේ හමුවට පැමිණීමෙන් වැළකිසිරීම පිළිබඳ ව සමාව අයදී සිටියා ය.

එකල්හි බේමාවක් ඇමතු හාග්‍යවතුන් වහන්සේ, බේමාවනි, රෝගාදියෙන් ආතුරුවූ දෙනිස් කුණුපයෙන් අපවිතු වූ කුණුවීම, දිරීම මුල්කොට ගත් මේ ගිරිරය දෙස බලව, ගිරිරය පිළිබඳව පවත්නා ජන්දය දුරු කරව, අසුහ විපස්සනාව වඩා යනුවෙන් මහා නිදාන සුතුය වදාල සේක්.

දිවියෙහි පවත්නා නොතිර ස්වභාවය මැනැවන් පසක් කර ගත් බේමාවන් බිම්බිසාර රජ ගෙන් නිසි අවසර ලැබූ පැවදි ජ්විතයට පිවිසියා ය. පැවදි බව ලද ඔ තොමෝ, දෙසතියක් වැනි සුළු කාලයක් ඇතුළත, පහන් දැල්ලක ගති ස්වභාවය අරමුණු කර ගෙන බවුන් වඩා අරහන් හාවයට පත්වූය. බේමා තෙරණියට මහා ප්‍රයාවන්ත හිකුත්තින් අතුරෙන් අගුස්ථානය හිමිකර ගැනීමට තරම් ප්‍රහාෂ්වර තැණුපකින් යුතු වූවා ය.

ii. උත්පලවන්නා තෙරණිය

පදුමුත්තර බුදුරජාණන් වහන්සේ ජ්වමාන කාලයෙහි හංසවත් තුවර ඇය උපත ලැබුවා ය. පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ එක්තරා ප්‍රණාවන්ත හිකුත්තින් අතුරෙන් අගුස්ථානය පිරිනමනු ඇයට දැක ගන්නට ලැබේණි. එයින් මහන් සතුවට පත් ඇය මම ද බොහෝ පින්කම් කොට මත් බුදු කෙනෙකුන් ගේ ගාසනයෙහි එකී අගුස්ථානය ලබන්නෙම් ප්‍රාර්ථනා කළාය. සිය සිත්හි අරමුණු කර ගත් පරිඹීම ඇය මහන් පින් දහම් සිදු කොට දිවා සම්පත්තිය ලැබීමට හේතු වාසනා ලදී ය.

කාශයප බුදුරජුන්ගේ කාලයෙහි බරණැස කිකි නමින් කාසි රජගේ මාලිගයෙහි සමණුගත්තා නමින් උපත ලැබුවාය. සමණි, හික්බුණුදාසිකා, එම්මා, සුඩුම්මා හා සංසදාසිකා නමින් ඇයට සොහොයුරියේ සය දෙනෙක් ද වූහ. පසුකලෙක ගාසන අභිරේ උත්පලවන්ණා නමින් දීප්තිමත් පෙරණියක වූයේ සමණුගත්තාය. සෙසු සොහොයුරියේ මතු ගෞතම බුද්ධ කාලයෙහි බේමා, පටාවාරා, කුණ්ඩලකොළී, කිසාගේතම්, දමමින්නා හා විශාබා නමින් උපත ලැබුවා ය.

iii. උත්තරා තෙරණිය

උත්තරා, රජගහ නුවර සුමන් සිටුවරයා ගේ මෙහෙකරුවෙකු ලෙස සේවයෙහි යෙදුණු ප්‍රශ්නය තමැත්තාගේ දියණීයයි. සුමන් සිටුවරයාට අයත් කුමුරු යායක සි සැමට හිය ප්‍රශ්නය දිවා ආහාරය රැගෙන ඒම සිය බිජිත පැවරිය. මෙදින සැරියුත් තෙරුණ් වහන්සේ නිරෝධ සමාජත්තියෙන් සත් දිනක් එකම ස්ථානයක වැඩ සිට නැගී සිටිමින් කවරෙකුට පිහිට වන්නේ දැයි බලන්නේ ප්‍රශ්නය දැක ඔහු සිසැමහි යෙදී සිටි කුමුරට වැඩිසේක. උදෑසන ම සි සැමේ නිරතව සිටින අතර තුර ප්‍රශ්නවන්ත තෙර නමක් කුමුර අසබඩ වැඩ සිටින බැවි හේ දිටි ය. සිය රාජකාරියට මඳ විරාමයක් දුන් ප්‍රශ්නය, තෙරණුවන්ට පසග පිහිටුවා වැදු, දත් මැදීම පිණිස දැහැටි කුරක් සකසා පිළිගැන්වී ය. මුව දේශ්වනය පිණිස පැන් පෙරා පිළිගැන්වීමටද හෙතෙම යුහුසු එවිය.

මෙම රහතුන් වහන්සේ මුගලන් තෙරණුවන් බව ඔහු දැන නොසිටයේ ය. මුව දේශ්වනය කරගත් මුගලන් මහ තෙරුණ් කුමුරෙන් මැන් ව මහ මගට පිවිසියා.

(මළේකීම නිකායෙහි විභාග සුතු අව්‍යාච්‍යා දක්වා ඇති පරිදි සතර දානයකින් මෙලොවදීම විභාක ලැබෙන බව සඳහන්ව ඇති. එයින් එක් දනක් වනුයේ මෙසේ රහත් උතුමකු සත් දිනක් නිරෝධ සමාජත්තියෙහි පිහිටා, නැගී සිටි අවස්ථාවෙහි ආහාර දානයක් පිළිගැන්වීමය.)

සිය සැමියාගේ දිවා ආහාර වේල රැගෙන යන ප්‍රශ්නයෙහි බිජිත පැවරු අතර මගදී මුගලන් තෙරණුවන් මුණුගැසීමි. ගුද්ධාවෙන් ඉපිල ගිය ඇය සිය ජ්‍යෙෂ්ඨාමියාගේ දිවා ආහාර වේල මහරහතන් වහන්සේ වෙත පුද කිරීමට තරම් කාරුණික වූවා ය. ඇයට පින් අනුමෝදන් කළ මුගලන් තෙර, තමන් වෙත පිරි නැඹු දානය වැළදු සේක. ආපසු හැරී සිය නිවස වෙත ගිය ඇය, යළි කැම වේලක් සකසා ගෙන සිය නිම වෙත ගියාය. ප්‍රමාදය පිළිබඳ ප්‍රශ්නයෙන් තුළ කොපයක් ඇති වුව ද තම ආහාරය රහතන් වහන්සේට පිළි ගැන්වූ බව දැන ගත් ඔහු මහත් ම සතුවට පත් විය. දෙදෙනා ම කළ පිං අනුමෝදන් විය. දිවා ආහාරය අනුහව කළ ප්‍රශ්නය කුමුර අසල ගස් සේවනකට වි මඳ විවේකයක් ගන්නා අතර ඔහු නොදැනුවන්ව ම නින්දට ගියේ ය. කුමුර රන් ආකරයක් බවට පත්වී ඇති සේයක් ඔහු සිහිනෙන් දිටි. නින්දෙන් පිබුදුණු ඔහුට එම සිහිනය සැබැවක් බවට පත්ව ඇති බව අවබෝධ විය. ඔහු තමන් දුටු දැ කුමුර නිම සුමන් සිටුවරයාට හා රටේ රුපුන්ට දැනුම් දීමට ක්‍රියා කළේ ය. රන් ආකරය රුපු නිම කරගත් අතර ප්‍රශ්නයෙහි

අවංක හාවය අගය කළ රුපු වෙතින් ඔහුට බහු දහ සේවීයි යන සිටු තනතුර ද මහත් හෝග සම්පත් ද නිමිකර දුන්නේ ය. නව සිටු මැදුරක් ද තනවා දුන්නේ ය. නව සිටු මැදුරට වෙවදීම සඳහා සත් දිනක් පුරා බුද්ධ ප්‍රමුඛ මහ සගනට දන් පිරිනැමි ය. එහිදී හාගාවතුන් වහන්සේ ගේ දේශ්වනය අවසානයෙහි ප්‍රශ්නය සිටු, හාරයාව හා ඔහුගේ දියණීය උත්තරා ද සේවාන් පලයට පත්වූහ.

පසුව මිට්සාදාඡ්‍රීක සුමන් සිටුපුත්, ප්‍රශ්නය සිටු දුව අකමුත්තෙන් මිට්සා දාඡ්‍රීක සිටු තරුණයකුට විවාහ කර දුන්නේ ය. විවාහ වූ තැන් පෘන්, උත්තරාවන් හට පිනක් දහමක් කිරීමට අවස්ථාක් නොවී ය. දෙසතියකට සිරිමා වෙශය තෙමෝ මුදල් ගෙවා පුරුෂයාට හිමිකර දී, ඒ දින කිහිපයෙහි උත්තරා බුද්ධ ප්‍රමුඛ මහ සගනට උපස්ථාන කිරීමේ නියැලී සිටියා ය. දින 15 අවසන් වන දින ඇති වූ සිද්ධියකදී උත්තරා කෙරෙහි කොර්ඩ බැඳී සිරිමා මුළුතැන්ගේට ගොස් උතුරන තෙල් හැලියකින් තෙල් හැන්දක් ගෙන උත්තරාවන්ගේ හිසට හැලිය. උත්තරාවේ මෙහිදී කොප නොවී, 'මේ යෙහෙලිය මේ දිනයන්හි මට කළ මහත් උපකාරයකුය' සිතිමින්, යෙහෙලිය ගුණය ම සිහිපත්කරමින් මෙත් සිත් පැතුරුවා ය. ඇය සිත්හි පහළ කරුණා ගුණය නිසාවෙන්, හිස වැශිරු දුනු තෙලින් ඇයට කිසිදු අනතුරක් නොවී ය. උතු තෙල් ඇයට දුනුවෙන් සිහිල් පැන් පොදක් ලෙසිනි. මෙහිදී මෙහෙකාරියෝ සිරිමා හට අතින් පයින් පහර දෙදේ එය වළක්වාලීමට තරම් උත්තරා කුළුණුබර වූවා ය. සිරිමා සිතින්නේ මෙසේ මා කොර්ඩ මෙහිදී මෙතුමියගේ හැසිරීම තුළ මා සමාව නොගත්හොත් මාගේ හිස හත්කඩකට පැලෙන්නේම යැ සිතා සමාව ගත්ති ය. සමාව තමාගෙන් නොව බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ලබා ගත යුතු බව උත්තරා ඇයට දන්වා සිටියා ය. ඒ අනුව සිරිමා දත් පිළිගන්වා බුදු පාමොක් වෙතින් සමාව අයද සිටියාය. එතැන් සිට සිරිමා නගර සේබනිය බණ අසා, යෙහෙලියන් 500 ක් ද සමගින් සේවාන් එලයෙහි පිහිටියාහ. උත්තරාවේ සකඟදාගම් වූවා ය. පසුව සුමන් සිටු ද, පුතු ද සේවාන් වී ය. ඇය පසුව තවිතිසාවහි ඉපිද දිව සැපේ වින්දා ය. ජ්වක වෙදුරුගේ තැගෙණියක වූ සිරිමා ද මිය පරලොට ගොස් නිර්මාණ රතී දෙවිලොට උපත ලැබූ බව සඳහනි. සිරිමා නිවස සැමැලු දනට වැඩ හිසුවක් ඇයගේ රුපයෙහි බැඳී පසුව මැයගේ මරණයේ දී බුදුරුජ නියමයෙන් මළකඳ වෙන්දේසි කළ කජා ප්‍රවාත්තියක් ද ඇති. උත්තරාවන්ගේ මෙතුමිය පිළිබඳව ධම්මපද ගාරාහි කොර්ඩ වශයෙහි තුන් වන ගාරාවේ හා අවධිකතාවෙහි තොරතුරු සඳහනි.

iv. වෙළිකන්ටකි නන්දමාතා උපාසිකාව

අංගුත්තර නිකායේ නන්දමාතා සූත්‍ර දේශනාවේ සඳහන්ව ඇති පරිදි නන්දමාතා ගිහිව විසු අනාගාමී උපාසිකාවකි. දක්ෂිණාගිරියෙහි වෙළිකන්ටකි නම් ගමෙහි විසු මෙතුමිය දිනක් අලියම් වෙළෙහි පිබිද කුදුගත් සරියට අයත් සූත්ත නිපාතයේ එන පාරායන වග්ගයේ පාරායන අනුමිත (නිවණට පමුණුවන) ගායනා කරන්නේ, ඇයගේ මිනිර හඩව වහි වූ උතුරු දිග සිට දකුණු දෙසට අහසේ ගමන් කරමින් සිටි සතර වරම දෙවියන්ගෙන් කෙනෙකු වූ වෙළුවන් මහ රුුෂ, ගාරා නිමවන කුරු අහසේ රැඳි සිට, ගාරා කීම තීම වූ පසු සාදු කාරදුන්හ. ඒ හඩ ඇසු නන්දමාතා උපාසිකාව මධ්‍ය කවරේක් දැයි විමසු විට තමා වෙළුවන් මහ රුුෂ බව දැනුම්වත් කළ පසු මා යම් ධර්ම කොට්ඨාසයක් කියන ලද්දේ ද ඒ තුළින් ඇති වූ එන ඔබට ද ආගත්තක සත්කාරයක් වේවායි අනුමෝදන කරවී ය. මේ අපගේ ගාසන ඉතිහාසය කුළ දෙවියන්ට පින් අනුමෝදන් කරවූ ප්‍රවාත්තියක් සඳහන් වන එක් අවස්ථාවක් ලෙස ද සැලකිය තැකි ය.

'සොභායුරිය ඒ පින් මට ද වේවා, හෙට දින උදේ මේ වෙළිකන්ටකයට සැරියුත් මුගලන් වහන්සේලා දෙනම සමගින් හික්ෂු පිරිසක් වැඩිම කෙරෙනි. ඒ අයට දන් පිළිගන්වා මට ද ඒ ඒ පින් අනුමෝදන් කෙරෙන්වා' යනුවෙන් ඉල්ලීමක් කළේය. පසු දින එසේ දන් පිළිගැන්වූ ඇයගෙන් සැරියුත් හිමි 'අප වඩා බව ඔබ කෙසේ දැනගත්තේ දැයි' ඇසු පැනයට ඉහත විස්තර සියල්ල පැවසුවාය. සැරියුත් හිමයේ ද මහත් සාධි ඇති වෙළුවන් මහ රුුෂ වැනි අයකු සමග නන්ද මාතාවන්ට කතා කිරීමට ලැබීම මහත් ආශ්වර්යක් යයි දේශනා කරමින් මෙහිදී ද, වෙළුවන් මහරුත් පින් අනුමෝදන් කරවිය.

තවද අනාගාමී මේ මැණියන් විසින් මේ සූත්‍රයේදී තමා කුළ ඇති කරගත් තවත් ආශ්වර්ය කරුණු හයක් ප්‍රකාශ කර සිටින්නී ය.

ලත්තර නන්ද මාතා නම්න්ද ප්‍රසිද්ධ මේ මහා උපාසිකා කුමිය දහානයෙහි ඇශ්‍රුනාභු උපාකසිකාවන් අනුරින් අගතැන්පත් වුවක් ලෙසින් අසු මහ ග්‍රාමිකා උපාසිකාවන් අතරට ද පත්ව ඇති බව අංගුත්තර නිකායේ සඳහනි.

23. නේපාලයෙහි ත්‍රිවිධ ප්‍රාත් හි එතිහාසික උරුමය

මහ ලුම්බිණි පුදේශ කලාපයට රුපන්දහි, නාවල්පරාසි සහ කපිලවස්තු දිස්ත්‍රික්ක ඇතුළති. වර්ග කි.මි. 5260 ක පුදේශයක් පුරු පැතිර මහ ලුම්බිණි පුදේශ කලාපයෙහි ජනගහනය 2,095,640 ක් වේ. සිද්ධාර්ථ කුමාර උපත, ලමා හා තරුණ කාලය ගත කළ බ්‍රිම පෙන සිදුහන් රජ කුමාරයෙක් ලෙස වසර 29 ක් දිවි ගෙවූ ගාක්‍ර රාජධානියේ අගනුවර වූ මළාරකොට් පිහිටියේ ද මහ ලුම්බිණි පුදේශ කලාපය කුළ ය.

ලුම්බිණි වන්දනා කිරීමට රුපන්දහි පුදේශයට යන බැතිමතුන් වැඩි පිරිසක් ඉහත මහ ලුම්බිණි පුදේශ කලාපයෙහි පිහිටි බුදු සිරිත හා සබඳි කපිලවස්තු හා නාවල්පරාසි වෙත නොයන බව නිරික්ෂකයන්ගෙන් අනාවරණය වේ. ලුම්බිණියේ සිට ඉහත පුදේශ පිහිටියේ වැඩි ඇත්ක නොවන බැවින් බැතිමතුන් ඒ පුදේශ වෙත යොමු කිරීම වැදගත් වන බව ද මෙහිදී අවධාරණය කළ යුතු වේ.

එතිහාසික සරුකුප ලිඛ

1. කමිළුවස්ථා

01. තිලෝරාකෝට්ටේ

ඇත්තා රාජධානීයේ අග නගරය වූ මෙහි සුද්ධ්‍යෝද්‍යන රජුගේ මාලිගය පිහිටියේ ය. සිදුහත් කුමරු මෙහි වසර 29 ක් වාසය කළේ ය. රජ මාලිගයේ නටුමුන් රජුගේ හා මායා දේශීයගේ ධම්මානි ස්ථ්‍යීපා, සිදුහත් කුමරුන් ආරණ්‍ය කර ගැනීමට මාලිගය වටා ඉදි කළ දැවැන්ත තාප්‍රායෝගි නටුමුන්, කුමරු අභිනිෂ්ක්‍රමණය කරමින් මාලිගයෙන් පිටවූ නැගෙනහිර දොරටුවේ නටුමුන්, කන්ඩාක අස්වයා මිය ගිය ස්ථ්‍යානය මෙහි දැකිය හැකි ය.

02. නිග්‍රේහවා

කණකමුණී බුදුන් වහන්සේ උපන් ස්ථ්‍යානය එය සිහිපත් වීමට අයෙකු අධිරාජ්‍යය කුළු. 249 දී පිහිට වූ ස්ථ්‍යානයක කංචිනයට කොටස් දෙකක් මෙහි ඇතු. ස්ථ්‍යානයෙන් අඩක් නිග්‍රේහවා ජ්‍යෙෂ්ඨ ජ්‍යෙෂ්ඨ ප්‍රාන්තයෙන් යට්ටී ඇති අතර එහි උඩ කොටස ජ්‍යෙෂ්ඨ දැකිය හැකි ය.

නිග්‍රේහවා කනකමුණී බුදුන්වහන්සේ උපන සමරමින් අයෙකු රජ පිහිට වූ ස්ථ්‍යානය

03. අවුරුදාරාකා

කනකමුණී හෙවත් කේණාගම බුදුන් වහන්සේ උපන ලද ග්‍රාමය වශයෙන් සැලකේ.

04. සාගර්හවා

ආම්බුසාගර විල පිහිටි වනාශිත ප්‍රදේශයකි. විභිජ රජු විසින් ගාක්‍රවංශිකයින් දස දහස් ගණනාක් සාතනාය කළ ස්ථ්‍යානය ලෙස සැලකේ. මොවුන් සිහි වීම පිණිස ඉදි කළ ස්ථ්‍යීපා ගණනාවක නටුමුන් මේ ප්‍රදේශයේ විසිර ඇතු.

05. ගොතිහවා

කකුසද බුදුන් වහන්සේ උපන සිදුවූ මෙම ස්ථ්‍යානය හඳුනා ගැනීම පිණිස අයෙකු අධිරාජ්‍යය පිහිටවූ ස්ථ්‍යානයක කොටස් හා ස්ථ්‍යීපායක නටුමුන් මෙහි දැකිය හැකි ය.

ගොතිහවා කකුසද බුදුන් වහන්සේ උපන ලද ස්ථ්‍යානයේ අයෙකු අධිරාජ්‍ය පිහිට වූ ස්ථ්‍යානය මිහාර්ය ගොතිහවා සැලක් පෙරේරා විද්‍යුත්තුන් කිරීම්ප්‍රාන්තය කරමින්

06. කුදාන්

බුදුන් වහන්සේගේ ඇුත් පිරිස ස්වකීය ග්‍රේෂ්‍ය නායකයා වූ බුදුන් වහන්සේට හා නිකුත්ත වහන්සේලාට වාසය සඳහා, නිග්‍රේධාරාමය කරවුයේ මෙහි ය. ඔවුනු මල්, විලුවුන් සහිත අත් ඇතිව පෙර ගමන් කොටු බුදුන් වහන්සේ නිග්‍රේධාරාමයට කැඳවා ගෙන ආ බැවි වරියාපිටක අව්‍යාවහා සඳහන් වේ. කුදාන්, නන්ද කුමරු හා රාජුල කුමරු පැවැති කළ ස්ථ්‍යානය වශයෙන් ද හඳුනාගෙන ඇතු. වර්තමානයෙහි මෙහි කොට්ඨාස් පිහිටියේ ය. ඊට මලක් ඔබනේන් බුදුන් වහන්සේ වෙනුවෙන් සුංඩාවුන් නිරිදුන් කළ නිග්‍රේධාරාමයෙහි අඩ තාලම දැකිය හැකි ය. එහි ඇතැම් සියුම්

කැටයම් මේ දක්වා සුරක්ෂිතව පවතී. බුද්ධත්වයෙන් පසුව බුදුන් වහන්සේ ප්‍රථම වතාවට සිය පියා, පුතු යොශ්වරාවන් හමුවූයේ මෙහිදී ය. මහ ප්‍රජාපති ගෝතමිය බුදුන් වහන්සේට සිවුරු පිරිකර පුතා කිරීම හා කැඩින විවර පුතාව ආරම්භ වූයේද මෙහිදී ය. ගාක්ෂවංශිකයන්ගේ මානය බිම්ම පිණිස හාගාවතුන් වහන්සේ යමා මහ පෙළහර පැවත් මේ ස්ථානයේ හි ය. තවද කුලය පහද්වන හිසුන් අතරින් ප්‍රථම ස්ථානය කාල්දායි තෙරුණේට දී වදාලේත් මේ ස්ථානයේ දී ය.

07. සිසාභානියා

මයුර හා කුජාණ යුගයන්හි ඉපැරණී විහාර නටබුන් හා බලකාව පිහිටි ස්ථානය ලෙසින් සැලකේ.

ii. රෘපන්දෙනි

08. ලුම්බිණිය

සිදුහත් උපත සිදු වූ අසිරිමත් ලුම්බිණිය, මයා දේවී විහාරය, පුෂ්කර පොකුණ ඇතුළු පැරණී නටබුන් රාජියක් මෙහිදී දැක ගත හැකි ය.

09. දෙවිදහ

කේරුලිය රාජධානියේ අගනුවර දෙවිදහ වන අතර එය මහාමායා දේවීයගේ නිජ බිම ලෙස සැලකේ. දෙවිදහ පිහිටා ඇත්තේ ලුම්බිණියට කි.මී 30 ක් පමණ නැගෙනහිරට වන්නට ය.

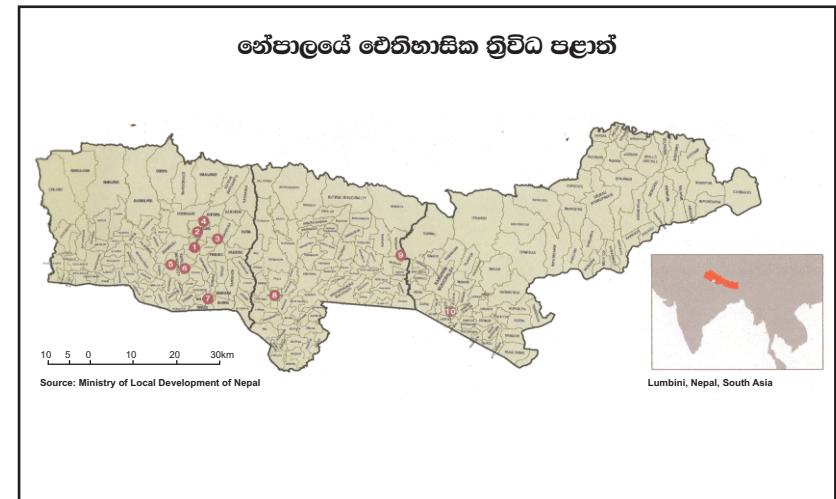
iii. නාවල්පරාසි

10. රාම ග්‍රාම

ගොතම බුදුන්වහන්සේගේ ධාතුන් නිදන් කළ ස්ථ්‍යාපයයි. දෝණ බමුණා වෙතින් ලද සර්වයු ධාතු කේරුලිය රුම් රාම ග්‍රාමයෙන් ගෙන ගොස් එහි දාගැබක් තැනැවිය.

රාමග්‍රාම

කේලවක්තු / රෘපන්දෙනි / නාවල්පරාසි

ගොත්මහවා අගෙන් ස්මාරකයේ මියුර කළකුණ

නව වන පරිවේෂීය

සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසු ලුම්බිණිය

24. ලුම්බිණිය ලොවට හෙළි කළ අගෝක අධිරාජ්‍යය

ලුම්බිණිය පිළිබඳව කරා කරන හැම අවස්ථාවක ම, අප මනසට සම්ප වන සුවිශේෂී පුද්ගලයෙක් වෙයි. හේ අන්තිසිවෙකු නොව සිදුහත් උපත සිදු වූ නිශ්චිත ඉසවිව ලේඛයට අනාවරණය කළ, ග්‍රෑශ්‍ය තරපති අගෝක මහා අධිරාජ්‍යය ය. ක්‍රි.පුරව 304-232 දක්වා භාරතය පාලනය කළ අගෝක නිරිදුන් මොරය වංශිකයෙකි. හෙතෙම වන්දුග්‍රහ්ත රජුගේ ප්‍රත් බින්දුසාරයන්ගේ පුත්‍රය ය. මහුගේ අධිරාජ්‍යය බටහිරන් වත්මන් පකිස්ථානය, ඇශ්‍රීලංකානය සහ පර්ශ්වයාවේ කොටසක් දක්වා ද, නැගෙනහිරන් වත්මන් බෙංගාලය, අසැම් ආදි ඉන්දිය ප්‍රාන්ත දක්වා ද දකුණීන් මධ්‍යසුර ප්‍රාන්තය දක්වා ද ව්‍යාප්තව පැවතිනි.

වර්තමානයේ බිජාර ප්‍රාන්තය ලෙසින් ව්‍යවහාරයට පත් මගධ දේශය, අසෝක අධිරාජ්‍යයාගේ පාලන මධ්‍යස්ථානය විය. රාජ්‍යත්වයට පත් මුල්‍යාගයේදී, දිග් විජය කිරීමේ අරමුණීන් කාලීන දේශය හා පැවති යුද්ධයේදී සිදු වූ සුවිශාල මනුෂ්‍යය සංභාරය පිළිබඳ ව කළකිරීමට පත් මහු, වෙදික සම්ප්‍රදාය පසෙක ලා බුද්‍යසමය වැළද ගත්තේ ය.

ශ්‍රී ලංකාවට බුද්‍යසමය හඳුන්වාදීම පිළිස සිය දරුවන් වූ, මිහිදු හිමි හා සගමින් තෙරණීය මෙරටට වැඩුම්වීමේ ගරුණුවය හිමි වන්නේ ද අගෝක නිරිදුන් වෙත ය.

සියෙක් ඇසින් දුටු ලුම්බිණි පුද බිම

i. අගෝක නිරිදුන්ගේ පුරව හවය

අගෝක නිරිදුන්ගේ පුරව හවය පිළිබඳවත්, එතුමන් සිදුහත් උපත සිදු වූ නිශ්චිත ස්ථානය සොයා ගැනීම පිළිබඳවත් කදිම, අප්‍රකට විස්තරයක් සංස්කෘත කානියක් වූ දිව්‍යාවදානයෙහි මෙසේ විස්තර කෙරේ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රජගහ නුවර වේළවන විජාරයෙහි වැඩ වාසය කරන සමයෙහි, එක්තරා දිනක පිළුසිගා වැඩිදී, කුඩා දරුවන් දෙදෙනෙක් වැළි කොමිෂිවු තනමින් සිටියහ.

ජය හා විජය නම් වූ දරු දෙදෙනා දෙනිස් මහා පුරිස් ලකුණින් බලපුන ගේරයක් ඇති බුදුන් වහන්සේ දුටහ. පළමු කොට ජය නමැති දරුවා අත්සුණු දෙමි දි යන අදහසින් මැටි දේශක් භාග්‍යවතුන්ගේ පාත්‍රයෙහි පිදි ය. විජය නමැති දරුවා ද වැදගෙන පින් අනුමෝදන් විය.

හෙතෙමේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ට එම පුරාව කොට ඒ කුගලය හේතු කොට පාලීවිය එක් සේසන් කොට අගු රාජ්‍ය වන්නෙමේ. මේ බුදුන් ගේ සපුනෙහි ම කුගල කරන්නෙම් දි ප්‍රාර්ථනා කළේය.

එම අවස්ථාවන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ට මද සිනා පහළ කළ සේක. යම් අවස්ථාවක බුදුවරු මද සිනා පහළ කෙරෙන්ද එකල්හි වරණ රුම්පු දන්තයන්ගෙන් හිස වටා තුන්වරක් පුද්කීමිනා වෙති.

මෙය දුටු ආනන්ද තෙරුණේ වහන්ස ඒ බුදු සිනාවට හේතු විමසුහ. එවිට හාගැවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාල සේක.

ආනන්දය, එය එසේම ය. තපාගත වූ සමාක් සම්බුදුවරු නිකරුණේ සිනා පහළ තොකෙරත්. ආනන්දය යම් කෙනෙකු විසින් තපාගතයන්ගේ පාත්‍රයෙහි මැටි දෝතක් පුද්න දැඳේද තොප ඒ දරුවා දුටුවෙහි ද ස්වාමිණි, එසේය ආනන්ද තර කිහි.

ආනන්දය, මේ දරුවා ඒ පින හේතු කොටු ගෙන අනාගතයෙහි තපාගතයන් පිරිනීවී ගතවර්ත ඇවැමෙන් පායලිපුතු නගරයෙහි සතර මහ දිවයිනට අධිපති වූ අගෝක නම් වූ ධර්මරාජයෙක් වන්නේ ය. හෙතෙම මාගේ ගාරික ධාතුන් ලෝකයෙහි පතුරා හරින්නේය. බහුජන හිත පිණිස කටයුතු කරන්නේය” සි වදාල සේක.

අනුරුදු තපාගතයන් වහන්සේ ඒ දරුවා විසින් තම පාත්‍රයෙහි පුද්න ලද මැටි පිඩ ගෙන ආනන්ද තෙරුණේ අතට දුන් සේක. ආනන්ද තෙරුණේ ඒ මැටි පිඩ අමු ගොම සමග මිශ්‍ර කර බුදුන්ගේ සක්මන් මළුවෙහි ආලේප කළේ ය.

එකල්හි, පායලිපුතු නගරයෙහි බින්දුසාර නම් රජු රාජු විවාලේ ය.

බින්දුසාර රජුට පුතුයෙක් උපන්නේ ය. හේ සුසීම නම් විය. එසමයෙහි වම්පා නගරයෙහි විසු එක්තරා බුජ්මණයෙකුට දාව උපන් දියණිය, විශිෂ්ට රුප සේර්හා ඇති පැහැඟත් ප්‍රසාදය පළවන්නා වූ ජනපද කළයාණියක් වුවා ය. නිමිති කරුවන් විසින් “මේ බුජ්මණයාගේ දුහිතාව රජේක් හට අගමෙහෙසිය වන්නී ය. ද්විතීය පුතුයා ගුමණ භූමියට පැමිණි කළ කිස තීම කළ ඇත්තොක් වන්නේ යැයි” කියන ලදී.

මෙය ඇසු බුජ්මණයාගේ ග්‍රීරයෙහි ලොමුදැහැ ගත්තේ ය. හේ තෙමේ ඒ දුහිතාව ගෙන පායලිපුතු නගරයට ගියේ ය. මහු විසින් ඕ තොමෝ සර්වාහරණයෙන් සරසා බින්දුසාර රජු හට පාදපර්වාරිකාව කොට දෙන ලදී ය. ඕ තොමෝ දේව කනාජා, ධිනාජා, ප්‍රශ්නතා යන නම්වලින් ද භඳුන්වනු ලැබේ ය. රජ ඇය අන්තාපුර ස්ථීතින් අතරට යැවේ ය. මද්කලකට පසු ඕ තොමෝ දරුවකු ප්‍රස්ථ කළා ය. හේ පුතු කුමාරයෙකි. උත්සව ශ්‍රීයෙන් ජාත කරම කොට නාම කරණ මංගලයේදී පුතුයාගේ නාමය කුමක් විය යුතු දැයි බිසව විවාලා ය.

ප්‍රතිසන්ධි ගුහණයේ සිට මම ගෝක තැනැත්තියක් වූවෙමි. එහෙයින් අගෝක නාමය සුදුසු යැයි ඇය කිවා ය. ඇයට දෙවැනි

වරටන් පුතුයෙක් උපන්නී ය. ගෝකය පහවු කල්හි උපන් හෙයින් ඔහුට විගතාගේක නාමය තැබේ ය.

සැවත්තුවර එක්තරා සාත්ත්වාහකයෙක් (ගැල් නායක වෙළෙන්දෙක්) හාර්යාවත් සමග වෙළඳාම් සඳහා මහ සම්බුදුරට පිවිසියේ ය. මහුගේ හාර්යාව සම්ඳයේදී ප්‍රතෙකු වැදුවා ය. සම්ඳයේදී උපන් හෙයින් හෙතෙම සමුදු යැයි නම් කරනු ලැබේ ය. පුතු වූ සමුදු පසුව සර්වයැ ගාසනයෙහි පැවැදි විය. ජනපද වාරිකා කරන්නේ පැලුලුප් තුවරට පැමිණ උදැසන පා සිවරු හැඳ පොරවා ගෙන තුවර පිඩු හිණිස හැසිරුණේ ය. ඒහි ප්‍රථමයෙන් කියින් තොදැන් හෙයින් ඉතා රමණිය මැදුරකට ගියේ ය. එහෙන් පිටතින් රමණියත්වය වූ තමුත් එහි ඇතුළත නිරයක් හා සමාන විය.

ඒ වණ්ඩිරික වධකයාගේ ගෙදරයි. නැවත ආපසු හෙයින් නික්මෙන්නට සිතු නමුත් වණ්ඩිරිකයා සමුදු හිකුව අල්ලාගෙන මෙහි තාගේ මරණය වන්නේය යයි කිහි. ඉක්බිති හිකුව ගෝකයෙන් පිඩිත වූයේ ඉති ගසමින් හඩන්නට පටන් ගත්තේ ය.

මල කුමක් හෙයින් ලදුවෙකු මෙන් හඩන්නේදැයි වණ්ඩිරිකයා ඇයි ය.

“මම කිසිසේත් ග්‍රීර විනාගය නිසා තොහඹම්. මගේ මෝක්ෂාන්තරය සඳහා දුර්ලහ වූ මනුෂා ආත්මය ලබා එසේ ම දුර්ලහ වූ පැවැදීද ලැබූ මට අවාසනාවන්න යළින් බුදුසාර හැර දා යන්නට සිදු වී යැයි” ඒ හිකුව පැවැසි ය.

මම රජ විසින් දෙන ලද වර ඇත්තොක් වෙමි. දෙරුයමත් වෙමි. මගෙන් ගැලුවීමක් නම් තොපට තැනැයි වණ්ඩිරිකයා කිහි. හිකුව තමා තොමරා වික දිනක් කල් දෙන ලෙස ඉල්ලිය. වණ්ඩිරිකයා හිකුවට සත් දිනක් කල් දුන්නේ ය. ඒ හිකුව සත් දිනකින් පසු තමාට හිමි වන මරණය ගැන සිතා කළකිරී විත්ත දමනයේ යෙදුණේ ය.

සත් වැනි දිනයෙහි රජුගේ අන්තාපුර කාන්තාවක් තරුණ කුමාරයෙකු සමග සල්ලාප කරනු දැක කිපුණු රජ තෙමේ මුවන් යකඩ වංගේවියක බහා මොහාලින් කොටා ඇට පිටි කළේ ය.

ඒ අරමුණු කොට ගෙන මූල්‍ර රාත්‍රියම බුද්ධානුගාසනයෙහි යෙදුනා වූ ඒ තෙරුණේ වහන්සේ සියලු සංයෝගනයන් සිදු උත්තම වූ අරහත්වයට පත් වූ සේක.

රාඩියට පහන් වූ කල්හි වන්වගිරිකයා අවුත් මෙසේ කිහි. මහණ, රාඩිය පහන් විය. සුර්යයා උදා විය. බලට කම්කටොල් කිරීමට කාලය පැමිණියේ ය.

“දීර්සායු වේවා. මට ද රාඩිය පහන් විය. සුර්යයා උදා විය. පරානුගුහ කිරීමට කලෝය පැමිණියේ යැයි සමුදු රහතන් වහන්සේ පැවැතු සේක.

“මබ කියු දෙය මට නොවැටහේ. මේ වචන විස්තර වශයෙන් කියනුයි” වන්වගිරිකයා කිහි.

පංච නීවරණයෙන් වැසුණා වූ ක්ලේෂ චොරයන් විසින් සේවිත වූ සෝර වූ මෝහ නමැති රාඩිය මාගේ හැඳයෙනුත් නික්ම ගියේ ය.

යම ප්‍රයුවක ගේ ප්‍රහාවයෙන් තත් වූ පරිද්දෙන් ලෝකතුය දක්නේ ද මගේ මනස් නමැති ආකාශයෙහි යහපත් වූ ප්‍රයු නමැති සුර්යයා උදා විය. ගාස්තාන් වහන්සේගේ පැවැත්මට අනුරුප වූ පරානුගුහයට කාලය පැමිණියේ ය. මාගේ ගරිරය දීර්සායු ඇත්තක් නොවේ. තට කැමුත්තක් කරනු ලැබේවාය” සමුදු තෙරුණේ වහන්සේ පැහැදිලි කළේ ය.

ඉක්බිති මහ ලෝ සැලියෙහි ඒ තෙරුණේ වහන්සේ දැමී ය. බොහෝ දර විලින් ගිනි දැල්වන ලදී. කොතෙක් දර වැය කළ ද ඒ ලෝසැලියේ දිය රත් නොවුයෙය. එහු යළිත් එය රත්කිරීමට පටන් ගත්තේය. එසේ කළ නමුදු ගිනි දැල්විය නොහැකි විය. ඉක්බිති ලෝ සැලිය පරික්ෂා කිරීමට ගියේ ය. එකල්හි ලෝසැලියෙහි පියුමක් මතුයෙහි බද්ධ පර්යාකයෙන් වැඩ හිඳිනා තිසුමක් දක්නට ලැබේහි. එහු තමන් දුටු දෙය වහා ම රුපුට සැලු කර සිටියේ ය. රුපු පැමිණි කල්හි දහස් ගණන් මහජනයා ද රස් වුහ. ඒ තෙරුණේ වහන්සේ මොහොතක් සංදියට සමවැදි සැලිය තුළ සිටියේ ජලයෙන් තෙන් වූ ගානු ඇත්තේ බලා සිටින ජනයා අතරින් බලා සිටින හංසයකු මෙන් අහස්තලයට පැන නැංගේ ය. විවිධ වූ ප්‍රාතිභාරියය දක්වීමට ද පටන් ගත්තේ ය.

අගෙක රජ තෙමේ අහසට පැන නැගුණු උන්වහන්සේ දෙස බලා විස්මයෙන් පිරිගිය මුහුණ ඇත්තේ බලදිලිව උන්වහන්සේ දෙස බලී මෙසේ කි ය.

“සොම් ගුණ ඇත්තාණෙනි, මබගේ රුපය මනුෂ්‍යයෙකුට සමාන ය. සංදි ප්‍රහාව වනාහි මනුෂ්‍යත්වය ඉක්ම පවත්තෙන්ය. ප්‍රහුවරයාණෙනි, එබැවින් නිශ්චයකට නොයම්. පාරිගුද්ධ හාවය

ඇත්තාණෙනි, මබ කවරෙක් වෙහිද මට මේ කාරණය කියනු මැනවි. මබගේ ධර්මගුණ තත්ත්වය දැන ගක්ති පරිද්දෙන් ශිෂ්‍යයකු මෙන් හැසිරෙන්නෙම්.”

ඉක්බිති තෙරුණේ වහන්සේ මේ රජ තෙමේ ධර්මය පිළිගන්නෙක් වන්නේ ය. හාගාවතුන් වහන්සේගේ ගාරිරික බාතුන් පත්‍ර කළ හරින්නෙක් ද වන්නේ ය.

“මහජන හිත පිණිස ද වැඩ පිණිස ද හැසිරෙන්නේයි” සිසිනා තම ගුණයන් ප්‍රකට කරමින් රුපුට මෙසේ කිහි.

මහ රජ, මම වනාහි මහා කාරුණික වූ අගු වූ ධර්මාන්වය පිණිස ඇත්තාවූ හාගාවත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ග්‍රාවකයෙක් වෙමි.

තවද මහරජ, මාගේ පරිනිරවාණයෙන් වර්ෂයෙක ගතකයක්හු ගේ ඇවැමෙන් පායලිප්පුත් නගරයෙහි වතුරුහාග වකුවර්ති වූ අගෙක නම් ධර්ම රාජයෙක් වන්නේ ය. ගෙතෙමේ මාගේ ගාරිරික බාතුන් විස්තාත කොට හරින්නේ ය. අසුහාර දහසක් ධර්මාජ්කාවන් පිහිටු වන්නේ ය. හාගාවතුන් වහන්සේ විසින් මබ නිරදිෂ්ට කරන ලද්දේ ය. එබැවින් මබ හාගාවතුන්ගේ එක් අදහස් සපුරා ලිම සඳහා සියලු සත්ත්වයන්ට අහය දානය කළ යුතු ය.

ඉක්බිති ඒ රජ තෙමේ බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි හටගන් ප්‍රසාද ඇත්තේ බලදිලි ඇත්තේ ඒ ඒ තෙරුණේ වහන්සේ ක්ෂමා කරගනීමින් මෙසේ කිහි.

“දැඟල බාරින්ගේ ප්‍රත්‍යාණෙනි, මබ මට ක්ෂමා කරණ සේක්වා, බුද්ධ සාහිත්‍යයන් මම සරණ කොට යම්. බුද්ධ ප්‍රකාශන ධර්මය ද ආර්ය සංස්කෘතිය ද මම සරණ කොට යම්.

ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ගෞරව ප්‍රවණතා ප්‍රසාදයන් යුත්ත්ව අද මම මේ පොරොන්දුව දෙමි. තව ද ජ්‍යෙන්න්ද වෙතත්‍යන්ගෙන් පාවිචිය සරසන්නෙමි.

ඒ ඇසු සමුදු රහතන් වහන්සේ තෙමේ එම සංදියෙන්ම පිටත්ව ගිය සේක.

රජ තෙමේ වහාම රමණියක බන්ධනාගාරය ද ඉවත් කළේ ය. සියලුම සත්ත්වයන්ට අහය දානය දෙන ලදී.

ඉක්බිති රජ තෙමේ හාගාවතුන් වහන්සේගේ ගාරිරික බාතුන් පත්‍ර කර හරින්නෙමැයි, සිවුරග බල සෙනග සමග ගොස් අජාතගනුළු

රජු විසින් ප්‍රතිඵ්‍යාපිත වූ දේශීණ ස්තූපය විව්ත කොට ගාරීරික බාංහු ගත්තේ ය. එම ස්ථානයෙහි බාංහු ස්වල්ප කොටසක් නිදත් කොට දෙවන ස්තූපයක් ද කරවිය. අනතුරුව රජ රාමගාමයට පිටත්ව ගියේ ය. නාග හවනයට ගිය රජට නාගයෝ මෙසේ කිහි. මහරජ, අපි මෙහිම බාංහු පූජා කරන්නෙමු. එයට අවසර දෙන සේක්වා, රජ ඒ ඉල්ලීමට එකග විය. රාම ග්‍රාමයෙහි වූ අවවැති ස්තූපය නාගයෝ එතෙක් කළා ආරක්ෂා කළාභු ය. ඒ රජට එම ස්තූපයෙන් බාංහු නොලැබේ. ගුද්ධාවෙන් පිරිපුන් සිත් ඇති රජ තෙමේ ඔවුනට ස්තූති කොට ගියේ ය.

ඒ තෙමේ ස්වර්ණ රජත ස්ථානික වෙළුරුයමය කරවූ අසුභාරදහසක් කරවා ඒ තුළ බාංහු තැන්පත් කළේ ය. එම බාංහු කරවූ අසුභාරදහස යක්ෂයන් අත නොයෙක් පළාත් වලට යවා පාලිවියෙහි ලොක කඩා සැම නගරයක ම කේරිය බැඟින් වැය කොට ධර්මරාජිකාවන් පිහිටිය යුතු යැයි අනු කළේ ය.

අගෝක රාජයා අසුභාරදහසක් ස්තූපයන් කරවීමෙන් පසු ධර්මරාජ යයි ප්‍රසිද්ධියට පත් විය.

ගෞෂ්ම්ය වූ ඒ මොරුය අධිරාජ්‍යයා ජනතාවගේ හිත සුව පිළිසිස සකළ ලේකය ස්තූපවත් කළේ ය. පලමුවෙන් වේබාගොක යයි ප්‍රසිද්ධියට පත්ව සිටි හේ කියාවෙන් ම ධර්මාගොක යයි ප්‍රසිද්ධියට විය.

අගෝක රජතුමා විහාර වන්දනාවේ යෙදෙනු වස් ඇමැතිවරුන් ද සමග කුක්කට්ටාරාමය බලා පිටත්ව ගියේ ය. එහි හිකුත්ත්ව නමස්කාර කොට මෙසේ විමසී ය.

ස්වාමීන්, මා පෙර ආත්මයක මාගේ යහළවෙකු සමග වැළි කෙළියෙහි යෙදී සිටියදී සිත් පහදා ගෙන වුදුවරයෙකට වැළිකේම්පිටුවක් පිදිමේ කුසලයෙන් ගොතම බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් ගතවරූප දෙකක් ඉක්ම වූ කළේහි දැඩිව අගෝක වකුවරති නමින් උපදින බව වුදුරදුන් ප්‍රකාශ කොට ඇත. ස්වාමීන්, එදා මා සමග වැළිකෙළියෙහි යෙදී සිටි මාගේ යහළවාද අනාගතයෙහි ගොතම බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් සියවස් දෙක ඉක්ම වූ කළේහි මේ දැඩිවම ඉපදී පැවදි ව රහත් වී දෙවන වුදු කෙනෙකුන් මෙන් බුද්ධ කාර්යය කරන්නේ යයි ද වුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කොට ඇත. ස්වාමීන්, එම දෙවන වුදුන් වැනි උතුමා දැන් ලොව පහළව සිටි දැයි, දැනුගණු කැමැත්තෙමැයි සංස්යාට දැන්විය.

එච්ච සිටි සංස්ස්ථිරයන් වහන්සේ රජු අමතා, මහරජතුමානි, අප වුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පාන අවස්ථාවෙහි අනද තෙරුණේ අමතා මෙසේ වදාල සේක්. “ආනන්දය, තරාගත

පරිනිර්වාණයෙන් වර්ෂ සියයක් ඇවැමෙන් ගුරුත්ත නම ගාන්ධිකයෙක් (සුවල බඩු වෙළෙන්දෙක්) මලුරාවහි වන්තේ ය. ඔහුගේ ප්‍රතුයා උපගුරුත්ත නම වේ. හේ අවවාද ආයකයන්ගෙන් අගු වූ අලක්ෂණ දෙවැනි බුදු කෙනෙක් වන්තේ ය. හෙතෙමේ මාගේ පරිනිර්වාණයෙන් සියවස් දෙක ඇවැමෙන් බුද්ධ කාර්යය කරන්නේ ය”.

ආනන්ද, තොපට අර ඇතින් තිල්වන් අහස් කුස්හි මතු වි තිබෙන වනාන්තරය පෙනෙනවාදී,

එසේය ස්වාමීන්,

ආනන්දය, ඒ පෙනෙන්නේ උරුමුණේඩ පර්වතයයි. තරාගත පරිනිර්වාණයෙන් සියවසක් ගිය තැන එම පර්වතයෙහි සමඟ භාවනාවහි යෙදෙන්නවුන්ගේ ගුරුත්තේ ස්ථානයක් වන නටහමික නම ආරණ්ඩායනනයක පිහිටින්නේ ය. අනාගතයෙහි පහළ වන උපගුරුත්ත හිකුත්ත නම එහි සිටි බුද්ධකාර්යය කරන්නේ යයි. භාගාවතුන් වහන්සේ පිරිනිවන් මක්වකයේදී අනද තෙරුණුවන්ට වදාල සේක් යැයි යස තෙරණුවේ අගෝක රජට පැවසුහ.

ස්වාමීන්, එම ගුරුත්තියා දැන් ඉපද සිටි ද, ඇසිය.

රජතුමා, ඒ මහෝත්තමයා දැන් ඉපදී සිටි. සියලු කෙලෙප්දිනු විතරාගී වූ උත්වහන්සේ දැනට උරුමුණේඩ පර්වතයෙහි වැඩ සිටිතියි, යස තෙරණුවේ කිය. උරුමුණේඩ පර්වතයෙහි වැඩ සිටි උපගුරුත්ත මහරභතන් වහන්සේ අගෝක රජු මහ ජනකායක් සමග තමන් වෙත පැමිණෙන්ට සැරසෙන බව දැන ගන්නට ලැබේණි.

රජතුමා ඇතුළු මහජනකාය මෙහි පැමිණිය හොත් මේ අරණ්ඩස්නාසනයෙහි සිටින යෝගවරයන්ටත්, මෙහි එන රජ ඇතුළු මහජනකායටත් පිඩාවක් වන්තේ යැයි සිතු උපගුරුත්ත මහරභතන් වහන්සේ තමන්ට පායලීපුතු නගරයට යා යුතු යැයි ඉටා ගත්තේ ය.

මේ බැවි දැනගත් අගෝක රජතුමා උත්වහන්සේලට නදිය දිගේ ව්‍යුහු සඳහා මලුරාවන් පායලීපුතු නගරයන් අතර නොකා යෙදිවිය. උපගුරුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ අවලොස් දහසක් හිකුත්තන් ද පිරිවරා ගෙන නැවු මගින් පායලීපුතු නගරය බලා වැඩිම කරවන බව රාජ දුනයෙක් පැමිණ රජට දැන්විය.

ඒ ඇසු රජතුමා ප්‍රිතියෙන් පිනා ගොස් තම ගෙල පැලද සිටි ලක්ෂයක් වටිනා මුතු මාලය ගලවා එම ප්‍රිතිදායක ආරංඩිය ගෙනා

දුතයාට පරිත්‍යාග කළේ ය. උපගුප්ත රහතන් වහන්සේ පායලී පුත්‍ර නගරයට නැවුම් මගින් පැමිණෙන බව සෑක්සා නාද කරවා මුළු ජනතාවටම දැනුම් දෙන ලෙස ඇමැතිවරුන්ට නියෝග කළේ ය.

රජතුමා මුළු පායලීපුත්‍ර නගරය ම ධඟ පතාක ආදියෙන් අලංකාර කරවා මල් ගද විලුවුන් හා පුද පුජා රැගත් සියල් පුරවැසියන් සමග උගතුප්ත මහ රහතන් වහන්සේට පෙරගමන් කරනු සඳහා දෙසිය පනස් යොදුනක් මග ගොවා ගෙන ඇතු පිටින් ගියේ ය.

අටලොස් දහසක් රහතුන් විසින් අඩ සඳ පළුවක් ලෙස පිටිවරනු ලැබ තොකාවෙන් වැඩම කරවන උගපගුප්ත තෙරුන් රජතුමා ඇත දී ම දුටුවේ ය. එතන්දීම් ඇතු පිටින් බැස පා ගමනින් ගංතෙරට ගොස් එක් පාදයක් ගා ඉවුරෙහිද, අනෙක් පාදය නැවෙහිද තබා රජතුමා තෙරුන් ගොටුව වැඩමවා ගෙන ආයේය. අනතුරුව තෙරුන් පාමුලක කපා බිම හෙළි මහ ගසක කදක් මෙන් දිගාවු අගේක රජතෙමේ උපගුප්ත තෙරුන්ගේ දෙපා සිඩ නමස්කාර කර එතැන්හි ම දෙදුණ බිම ඔබා වැදුගෙන මෙසේ කිහිපා.

උතුම් රහතුන් වහන්ස, යම් දිනෙක මම සියලු සතුරන් තසා සමුදර මිශ්‍රල් දම් කොටුති මේ මහ පොලොව එක්සේසන් කර රජ වුයෙහිද මට එදින ඇති වූ ප්‍රිතියට වඩා ලොකු ප්‍රිතියක් අද ඔබ වහන්සේ දැකීමෙන් ඇති විය.

ඔබවහන්සේ දැකීමෙන් මේ උතුම් සසුන කෙරෙහි මාගේ පැහැදිම දෙදුණ විය. සම්මා සම්බුදුන් වහන්සේ සියැසින් දැකීමෙන් ලබන ගුද්ධාව වැනි උතුම් ප්‍රසාදයක් ඔබවහන්සේ දැකීමෙන් මට ලැබේන. උතුමාණනි, අද මට පිහිට වන සිනැම ආදාවක් කරන්න. උතුම් රහතන් වහන්ස ලෝකයාගේ හිත සුව පිණිස මම ඔබවහන්සේ ගේ එම ආදාව පිළිගෙන ක්‍රියා කිරීමට සැදී පැහැදි සිටිමි.

ඉක්කිනි උපගුප්ත මහරහතන් වහන්සේ සිය දකුණුනින් අගේක මහරජුගේ හිස පිරිමදිමින්, “මහරජ අප්‍රමාදව කටයුතු කරමින් රාජේෂ්වරය පවත්වන්න. දුර්ලභ රත්නත්‍රය නිරතුරුව පුදන්නැයි වදාල සේක.

එ ඇසු අගේක රජතෙමේ ලෝක නායක තථාගත සම්මා සම්බුදුන් වහන්සේ ඔබවහන්සේ ගේ ද, මගේ ද අතින් සිදුවන අනාගත ගාසනාහවදීය ගැන පිරිණිවන් මංවකයෙහි වැඩ හිද දේශනා කොට ඇත. මම ඒ සියල්ල ඉවුකරන්නෙම්.

ස්වාමිණි මා විසින් දැනටමත් ගුවන් ගැබ වලාපෙල පිසින බාතු

සරයන් පිහිටුවා ධඟ පතාක ආදියෙන් සරසා පුද පුජා පවත්වා ඇත. මාත් මගේ අමුදරුවන්, නිවස, මා ආධිපත්‍ය දරණ මහ පොලොව, ධන කොළඹාගාරය යන මේවා අතුරෙන් ධර්මරාජයන් වහන්සේගේ සාසනයෙහි පරිත්‍යාග තොකරන ලද කිසිවක් නැත්තේ යැයි අගේක රජතුමා පැවසීය.

“මහ රජ තොපගේ ඒ සියලු පුණු කුයාවන් මම ද, අනුමත කරමි. යමෙක් බිඳෙන සුඩ තම ගිරිරයෙන් ද, හට හොයයන්ගෙන් ද ලෝක අහිවෘද්ධිය කෙරෙන් ද මුවහු පරලොව ගිය කළේහි ගෙක තොකරන්. ස්වර්ග මුනුහා සැපු සම්පත් තුක්ති විදිමෙන් වාසනාව ලබන් යැයි උපගුප්ත මහ රහතන් වහන්සේ වදාල සේක.

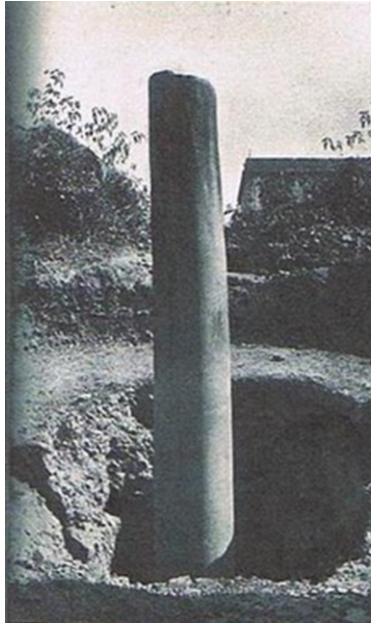
අනතුරුව රජතෙමේ මහ පෙළහරින් උපගුප්ත තෙරුන් වහන්සේ රජ වාසල වෙත වැඩමවා ගෙන ගොස් මහත් ගොරවයෙන් පනවන ලද අසුන් හි වඩා හිඳුවීය.

උපගුප්ත තෙරුන්ගේ ගිරිරය මැදුය. කපු පුළුන් ඉමුල් පුළුන් වැනි ය. එම ස්ථරය ලත් රජතෙමේ විස්මයට පැමිණ උන්වහන්සේ අමතා, “ලදාර සත්ත්වයාණනි, ඔබවහන්සේගේ ගිරිරාවයවයන් ඉතා මැදු ය. මොලොක්ය. එනමුත් මම රළ කරකළ ගිරිර ඇත්තෙක් වෙමි. ස්ථරයට නුසුදුසු ගිරිර ඇත්තෙක් වෙමි. රළ ආගුර ඇත්තෙක් වෙමි” සියෙකිය.

මහරජ මා විසින් (පෙර ආත්මයෙහි) අනුත්තර වූ අපතිප්ල්ගල වූ තථාගතයන් වහන්සේට ඉතා යහපත් වූ පුණිත වූ දත් පහන් පුදන ලදී. එදා ඔබ ලදරුවෙකු ව සිටියදී තථාගතයන් වහන්සේට පිදුවාක් මෙන් මා විසින් වැළි බත් (කොමිටිටු) තොදෙන ලදී යැයි රට හේතු දක්වමින් උපගුප්ත තෙරුන් වහන්සේ වදාලහ.

“ස්වාමිණි, එදා මට ඒ අනුත්තර වූ පුණු ක්ෂේත්‍රය මුණ ගැසුමෙන් මා වැළි කෙළියෙහි යෙදෙන බාල දරුවෙක්ව සිටියදී ය. මා විසින් වැළි බත් පුදන ලද්දේ එනිසා ය”, රජතුමා හිය.

“රජතුමණි, බාල දරුවෙකු වැළි කෙළියෙහි යෙදී සිටිය දී වූව ද තුන් සිත පහදාවා ගෙන අනුත්තර වූ පින් කෙතෙහි වැළි බත් පිදීමෙන් පවා ඔබ අද දීප වකුවරුනි මහා රාජව සිටින්නහු යැයි” තෙරණුවේ වදාලහ.

1985 දී අයෙක ස්ථිමිතය කොටුත් අවස්ථාව

අයෙක ස්ථිමිතය සංවර්ධනය තිරිමේන් අනතුරුව

ii. උපගුණේ තෙරුන් සිදුහන් උත්පත්ති ස්ථානය දැක්වීම.

මෙසේ තම තමන්ගේ පෙර ආත්ම හවයෙහි සිදු කළ ලද බොලද පින්කම් ගැන කතා කරමින් පිළිසැරෙහි යෙදීමෙන් පසුව අයෙක රජතුමා නැවතන් තෙරුන් වහන්සේගේ දෙපා මූල වැද වැටි, “ස්වාමීන්, භාග්‍යවත් බුදුරජාන් වහන්සේ විසින් පරිහොත් කරනු ලැබූ සැම ස්ථානයක් ම සියැයින් දැක බලාගෙන අනාගත ජනතාවගේ ප්‍රසාද සංවේගය දනවනු පිණිස ඒ ඒ ස්ථානයන් නම් කොට එහි සිහිවතන ගොඩැනීමට මා තුළ බලවත් ආගාවක් තිබේයි” කිය.

“යහපති මහරජ යහපති, මබගේ එම දැනැමි සිතුවිල්ල ක්‍රියාත්මක කරවීමට අපට හැකි සැම අනුග්‍රහයක්ම ලබාදෙන්නෙමු. මබට ඒ ඒ ස්ථානයන් පෙන්වන්නේමු.” උපගුණේ තෙරුන්වේ පැවසුහ.

ඉක්තිති අයෙක රජතෙමේ සිවුරග බල සෙනග හා නොයෙකුත් දිල්පින් ද පිරිවරා ගෙන උපගුණේ තෙරුන් සමග බුද්ධ පරිහොත් වෙතාස්ථානයන් සොයා පිටත්ව ගියේය.

උපගුණේ තෙරුන් වහන්සේ රජුන් කැටුව පුරුමයෙන්ම පශා

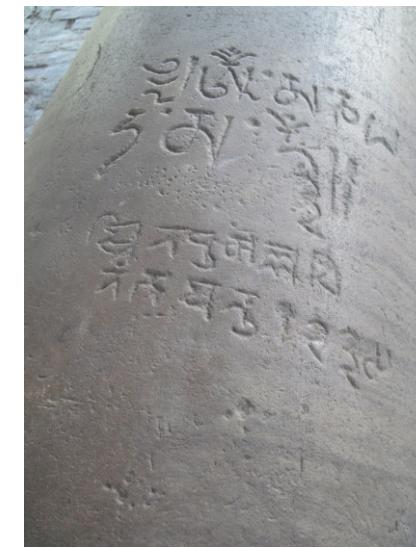
වුයේ ලුම්බිණිය ව ය. එහි ලගා වූ තෙරුන් වහන්සේ දකුණු අත දිගු කොට රජුව මෙසේ කිය.

“මහරජ මේ ස්ථානයෙහි භාග්‍යවත් බුදුරජාන් වහන්සේ මව කුසින් බිහි වූ සේක. මේ උන්වහන්සේ ගේ පුරුම පරිහොත් වෙතාස්ථානයයි. උන්වහන්සේ මව කුසින් බිහිව සත් පියවරක් ගමන් කොට සතර දිග බලා මේ මාගේ ප්‍රෝවීම (අවසාන) උපතයි, මේ මාගේ අවසාන ගරහාවාසය (මව කුස විසිම) සි යන ප්‍රකාශය කරන ලද්දේ මේ ස්ථානයේදී ය.”

“යම් ගසක අත්තක් එල්පි ගෙන මහාමායා දේවීය සිදුහන් කුමරු ප්‍රසුත කළාද අදත් මේ සුප්‍රස්ථිත වී තිබෙන්නේ ඒ සල් ගසයි. අවෙනත් මේ සාල වෘක්ෂ රාජ්‍ය පවා මෙතන සිදුවූ බොසන් උපත දක්නට වාසනාව ලැබේ යයි” උපගුණේ තෙරුන්වේ කිය.

අයෙක රජතුමා උපගුණේ තෙරුන්ගේ ඒ වදන් ඇසෙන් ම දෙනයනින් තුවු කදුල් දහරා විගරවමින් කපා හෙළන ලද ගසක් මෙන් සල් ගස ඉදිරිපිට බිම දිගැදී දැන්බ නමස්කාරයෙහි යෙදී මෙතන බොසන් උපත සිදුවීය යන සටහන සහිත සෙල් වැඩික් පිහිටුවීමට නියෝග කොට ඒ සඳහා ලක්ෂයක් ප්‍රදානය කොට පිටත් ව ගියේය.

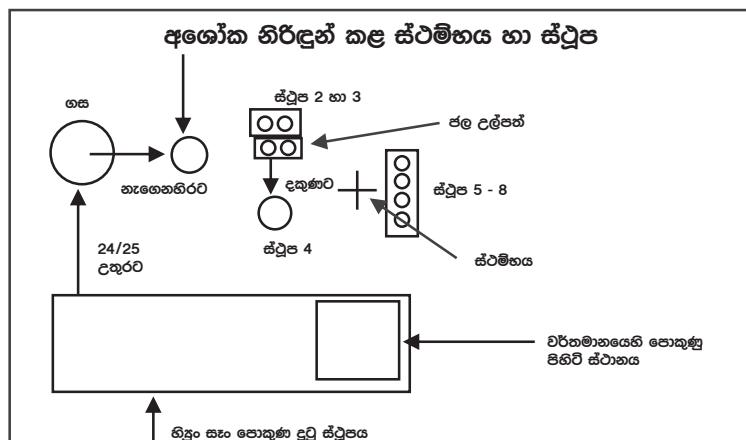
අනතුරුව රජුන් කැටුව කපිලවස්තුපුරය පිහිටා තිබුණ තැනට වැඩිම කළ උපගුණේ තෙරුන්වේ,

අයෙක තිරිඳුන්ගේ ටැම ලිපියක්

"මහරජනුමති, මෙතන් හිදී සුද්ධේද්‍යෙන පියරජුගේ අතට බෝසත් කුමරු වඩා හාරදුන්හ. මෙය ගාක්ෂවර්ධන නම් දේව කුලයයි. බෝසත් කුමරුන් ලවා දෙවියන් පුද්‍රනු සඳහා වඩා ගෙන යනු ලැබුවේ මේ ස්ථානයටයි. එනමුත් එහිදී සියලු දෙවි දේවතාවේ බෝසත් කුමරුන්ට නමස්කාර කළහ. එබැවින් මෙතනා දී සුද්ධේද්‍යෙන රජතුමා තම බෝසත් කුමරුන් දේවාතිදේව (දෙවියන්ගේන් දෙවි) යන නමින් හැඳින්වේය. මෙතනා දී බෝසත් කුමරු නමින් පායක බ්‍රාහ්මණ පණ්ඩිතයන්ට දක්වන ලදී. අසිත සාම්ප්‍රදාය විසින් මේ කුමරු අනාගතයේ සම්මා සම්බුද්‍ය වන්නේය යන්න ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ මෙතනදී ය. මහ ප්‍රජාපති ගෝතම් විසින් බෝසත් කුමරුන් හඳුවඩා ගන්නා ලද මාලිගය පිහිටියේ මෙතනය. බෝසත් කුමරු ලමා වියේදී ඇතුන් පිටි අශ්වයන් පිට යාම, රිය පැදවීම, ධනු ශිල්පය ආදි තත්කාලීන ශිල්ප කාස්ත්‍රයන් හඳුරන ලද්දේ මෙතන්හිදී ය. තරුණ බෝසත් කුමරා සත්‍යාස්ථාන අන්තර්ප්‍රර ස්ථ්‍රීන් පිරිවරාගෙන කම් සුව විදින ලද්දේ මේ ස්ථානයෙහි ය. බෝසත් කුමරා විසින් සතර පෙර නිමිති දක්නා ලද්දේ මෙහිදී ය. සුද්ධේද්‍යෙන රජු සි සැමහි යෙදී සිටියදී ලදරු බෝසත් කුමරා ප්‍රථම ද්‍රානයට සමවන් දිඵරුක පිහිටා තිබුණේ මේ ස්ථානයෙහි ය. බෝසතු කුමරා අහිණීජ්‍යමණයෙහි යෙදී කපිලවස්තු පුරයෙන් කන්ථක අසු පිටින් වන්න ඇමැතියා සමග මහ රු පිටත්ව ගියේ මේ නගර දාරවුවෙනි.

මෙතන දී බෝසතුන් හැදු සිටි කසී සඳ දී වැද්දේ කසාවස්තු ගෙන පැවිදී වෙස් ගත්තේ මෙතන්හි දී ය යනාදී වශයෙන් බුදු සිරිත හා සබඳී ආගමික ස්ථාන, උපගුජ්ත රහත් තෙරණුවන් වහන්සේ විසින් අගෝක නිරිදුන්ට, සිය දිවසින් විමසා පෙන්වා දෙනු ලැබේ ය.

අගෝකාගමනයෙන් පසු ලුම්බිණිය

25. දේශාටකයින් හා ප්‍රහුන් ගේ ආගමනය

සිතල හිමවි පියසින් ලුම්බිණියෙන් සල් මල් වල සුවද ගෙන මද පවත් රල් දඹදිවි තල දසන හමා යමින් සල් මල් කෙමි අතරේ රඳ වූ සිහිති වෙහෙරක් මිනිමුතු වූ පරිදේදන් මහසන් වුද්ධිරු දැන් උපත ලබන්නාහයි වෙසමින් සෙනර ලුම්බිණි සාල වනයේ සොඳුරු රුව සිය නිශ්චුපුල් නෙතු රුවමින් මහත් වූ මද නලින් යන්නී මහාමායා දේවිය දුටු සඳ සල් මලින් පිරි අත්තක් ඇය වෙතට මහ පින් කරන්නට මෙන් නමා ගත. එය ද මහ පෙළහරකි. ඒ මල් බර අත්ත සිය සුරත් ගත් සඳ වළාවෙන් මිදුණු පුන් සඳ මඩලක් පරිදේදන් මහාමායා දේවිය මවු කුසින් මහසන්හු ලොව බිහිවුහ. එසඳ සත් සියයක් මල් පියලින් සැදී රන්මහ පියුම්, මහ සත් පා පියුම් පිළිගනිති. දියෙහි පිපෙන මල් දෙරණ ගිලා පලා නැග්ම ස්වභාවිතන්වය ද ඉක් මැ ගිය මහත් වූ පෙළහරකි.

මහ හඳ කළුපය පුරා බඳු, පසේ බුදු, අරහත් ග්‍රාවක සමූහයා සැනහු, හිමවි පියස සංත මහ විල් ජලය එක් වැ භු ගතව ගලා වින් ලුම්බිණි සාල වන පෙන පොකුණ සිහිල් ජලයෙන් පිරුණු සඳ, එහි බට මහාමායා දේවි තොමෝ හිස පැනින් ගෙන, ගත් දෙවා, රන් පියුම් පුන් අපරිමිත දායාවෙන් දෝත් ගත් තැනෙ, ඇතැම් අසිරිමත් නන් තැන් පිළිබඳව දේශාටකයින් තැබූ සටහන් මෙම අදියරයෙන් පැනෙන්.

I. වින දේශාටකයින් දුටු ලුම්බිණිය

ක්‍රිස්තු වර්ෂ 350 - 375 ත් අතර කාලයේ ලුම්බිණිය වෙත සැපත් සේනෑග්සාය හික්ෂුන් වහන්සේ එහි පැමිණි ප්‍රථම දේශ සංවාරකයා ලෙස සැලකේ. මහුගේ දේශාටන වාර්තාවේ මෙවන් සඳහනක් දක්නට ලැබේ.

“ඒ වන විට කපිලවස්තු පුරය අරාජකව පැවතුණි. නගරය මෙන්ම ජල තතාකය ද බෙහෙවින් අපිරිසිදුව වල් විහිවි තිබිණි. පවුල් 20 ක් පමණ එහි පදිංචිව සිටියන. ඔවුනු ගාක්‍ය වංශයෙන් පැවත එන්නන් විය. තැන තැන පිහිටි ස්ථූප ගරා වැට් තිබිණි. සිදුහන් උපත සිදු වූ සේරානයේ පිහිටි වෘක්ෂය (සල් ගස වෙනුවට මෙහි සටහන් කර ඇත්තේ අගෝක වෘක්ෂය යනුවෙනි) විනාශ වී ගොස් තිබුණු ද එම පොරාණික වෘක්ෂයෙන් ලබා ගත් මුල් උපයෝගී කරගෙන එම වෘක්ෂය යළි හොඳින් වවා තිබුණි. එම ගස් සෙවණෙහි අගෝක අධිරාජයා විසින් සිදුහන් උපත තිරුපනය කරන කුටයමක් තනවා තිබිණි.”

සිදුහන් උපත සිදු වූ සැණින් තබන ලද සඡ්තර පියවර සිහිපත් විම පිණිස අගෝක නිරිදුන් එම සේරාන දෙපස කුටයම් පුවරුකින් ආවරණය කර තිබිණි. සැදැහැනියන් පුරා කළ සුගන්ධවත් මල් වලින් එම කුටයම් පුවරුව වැශී තිබිණි.

කුමරැන් උපත සිදුවූ සැණින් පොලොවෙන් මතු වී කුමරැන් නහවනු ලැබූ උණුසුම් සහ සිතල දියවැල් ද්වියෙන් නිරතරුව අහසට දිය විදී පවතිණු දුටුම්.”

පස්වැනි සියවසේ ආරම්භයේ ලුම්බිණිය දැක බලා ගැනීමට, විනයෙදී සැන්සි ප්‍රාන්තයේ සිට පැමිණි ගාහියන් හික්ෂුන් වහන්සේගේ දේශාටන වාර්තාව ද එවකට ලුම්බිණියේ හොතික පරිසරය අවබෝධ කරගැනීමට ලබාදෙන සහය අන්තර්පය. ගාහියන් යන්නෙහි අර්ථය “ධරම මුද්ති” යන්නයි. ඉන් වහන්සේ සිය හැටපස් වන වියේදී, විනය පොත් සොයා ගැනීමේ අරමුණින් සිය දේශාටන ආරම්භ කළේ ය. “පුරවරයේ උතුරු දෙසට යොදුනක් ගිය කළේහි ගාක්‍ය මුණි බුදුන් වහන්සේ උපත ලද ලුම්බිණිය (ලුම්බිණිය) හමුවේ.

මොයා දේවිය ස්නානය කළ පොකුණ එහි පෙසකින් දිසේ. සිදුහන් කුමරැන් බිජි වූ සැණින් පෙර මගට තැබූ පියවර 07 සිහිපත් කිරීම විණිස තැනැබූ ස්මාරක ද දැකගත හැකි ය. එතැන් සිට යොදුනක් පමණ නැගෙනහිර දෙසට පියමන් කළ විට කපිල වස්තු පුරවරය විද්‍යාමාන වේ. පුරවරයේ රේඛක් නොමැත. භාත්පස දැකගත හැක්කේ

පාලවට ගිය නටබුන් පමණි. හික්ෂුන් ස්වල්ප දෙනෙක් සහ පවුල් දහයක් පමණ මෙහි පදිංචිව සිටින්නේ ය. ජන ගුනරත්නාවයට හේතුව අවට ඇතුන් සහ ප්‍රවණ්ඩ සිංහයන් ගැවසීම ය.”

පාහියන් හිමියන් තවදුරටත් සිය අත් අකුරින් ම තබන ලද සටහනෙන් කියැවෙන පහත දක්වෙන තොරතුරුවලින් එවකට ලුම්බිණිය පැවති ස්වභාවය මැනවින් නිරුපණය වේ. 'මම සැවැනින් නික් මැ දොලාස් යොදුනක් නිරිත දෙසට ගමන් කොටු නාඩික නම් තුවරට පැමිණියෙම්. මෙය කක්ෂය බුදුරජ්‍යන් උපන්නාඩු ද, බුදුවීමෙන් පසු සිය පියාට මුලින් ම මුනගැසුනා ඖු ද, පසුවැ පිරිනිවන් පැවා ඖු ද, තුවර යි. මේ හැම දැයැක් මැ සිදු වූ තැන්වලැ වෙහෙරවල් තවතන ලද්දාභු වෙත්. මෙයින් යොදුනකටත් අඩු දුරක් උපන්, බුදුවීමෙන් පසු මුලින් ම සිය පියාට හමුවූ පසුවැ පිරිණිවැ, තුවර පිහිටි පෙදෙසට පැමිණියෙම්. මේ හැම දැයැක් ම සිදු වූ තැන්වලැ කොත් නාවතු ලද්දෙස් වෙති. පෙර දිගට යොදුනකටත් අඩු දුරකක් වැඩි කිහිපළවත් තුවරට සැපැත් වීම්. මේ තුවර රජේක් හෝ මි ගැරියෙය් තැන්තාහ. මුළු තුවර ම පාලු බිමෙක් වැ පෙනෙන්. මෙහි කිහිප නමක් හික්ශුන් රික දෙනෙක් ගිහියෙය්ත් වෙසෙනි. සුදාවුන් රජුගේ මාලිගාවේ සුන්ඛුන් අතර මායා දේවියගේ පිළිමයන් බෝසුන් ඇය කුස තුළ පිළිසිද ගන්නා වෙලේ සිදු ඇත් පැටවෙකු ක්සට වචින්තට එන්නා සේ ඇය දුටු සිහිනය හගවන රු ත් දක්නා ලැබේ. සිදුහත් කුමරු තුවර පෙර දිගැ දොරින් නික්මැ උයනට යන අතර ලෙබේකු දකු සැරියා බණවා පෙරලා මාලිගාව අතට ම රිය පදවන්නැයි අණ කළ තැනැ තැනැවූණු වෙතත්යක් ද ඇතේ. අසිත තව්සා කුමරු ගතැ ලකුණු බැලු තැනැ ද, නන්ද කුමරු තුවර දොරටුවෙන් පැත්තකට ඇද දූම් මළ ඇතැකු සිදුහත් කුමරුන් මසවා ඉවතට විසි කළ තැනැ ද, තැනැවූණු දාගැබී දක්නට ඇත්තාහ. "සිදුහත් කුමරුන් සිප් දුක්වීමෙදී විදි හියක් ගිණිකොන අතට ලි තිහක් දුර ගොස් බිම කාගෙන යැමෙන් මත වූ උල්පතෙක් මෙහි වේ. පසු කෙලෙකු මැගින්ගේ පහසුව පිණිස මිනිස්සු එහි පොකුණක් බැන්දාහ. අද ද එහි දක්නා ලැබේ. බුදුරජ්‍යන්, බුදුවීමෙන් පසු, පිය රජුන් දක්නට කිහිපළවතට වචනා ගමනේ තුවරට මුලින් මැ බට තැනැ ද, පන්සියක් සැහැ කුමරුන් පැවිධිවැ පළමුවෙන් ම උපාලි තෙරට වැඳුම් කළ විටැ, පෙලෙළාවැ සෙලඹූණු පෙදෙස ද බුදු රජ්‍යන් දෙවියනට දම් දෙසන අතර සුදාවුන් රජු එහි එන්නට සැරුසෙන විටැ එය වළක්වනු වස් සිවුවරම් දෙවි රජ්‍යන් දම් හලැ සිවි දොරට වලැ මුරකෙරමින් සිටි තැනින් ද බුදු රජ්‍යන් තුළ වැඩිහින්ද දී මහ පදෙවිගායුම්ය ඔබ වතෙකින් පිදු තැන ද ඒ තුළ තවමත් වැඩියි. යන මේ හැම තැන්හි ම වෙතත්ය නාවතන ලද්දාභු වෙත්. තවද

එහි විරුධික (විඩුහ) රජු විසින් සේවාන් වැ සිටි සැහැරජුන් මරා දූම් තැන්හි දී පසු කලෙකි නැතුවුනු කොතක් ඇත්තේය.

නුවරට ලි කිපයක් දුර ර්සාන දිගැ සිදුහත් ක්මරුන් ගසක් යටත් වී රජ-කෙනැ සිසානු බලා පුන් තැන වේ. නුවරට ලි පනහන් නැගෙනහිරින් ලුම්බිණි උයන වේ. මායා දේවී නාන්නට බට පොකුණ මේ උයනෙහි ය. ඕ තොමෝ දිය සහනා පොකුණේ උතුරු පැත්තෙන් ගොඩ නැගහ. ඉන් පසු විසි පියවරක් පමණ ගොස් ගසෙකු අත්තක් අල්ලා ගෙනැ නැගෙනහිර දෙසට මූහුන පා සිටින්හි ම බේසත් ක්මරහු වැඩුහ. ඒ ක්මර උපන් ඇසිල්ලෙහි සත් පියවරක් වැඩියේ ය. ඉන් පසු දෙදෙනෙක් නා රජුහු ඔබ නැවුහ. මේ තැනැ පසු කිලො පොකුණෙක් කරවිණ. හික්පුහු මායා බිසොව නැ යට සඳහන් වූ පොකුණෙන් ද මේ බේසතුන් තැවු තැනැ තැරුවුණු පොකුණෙන් ද යන දෙකක් ම පැත් බොති.

ବ୍ୟୁଦ୍ଧରେଣୁ ବ୍ୟୁଦ୍ଧ ବନ ତୈନ, ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଲମ୍ବୁଳେନୁ ମ ଦେଖନ ତୈନ,
ଦ୍ୱାରା ଅଜ୍ଞା ଅନ୍ତରେ କୋପୁଳନ୍ ମନ୍ତ୍ର ମୌଖିକ ଲନ ତୈନ, ଅପରାଧ ଦ୍ୱାରା ଦେଖା
କଲିତିଷ୍ଠାଲେନ୍ ବିମର୍ଶା ବଜ୍ରନ୍ତା ତୈନ ଯନ ଜନର ହୃଦୀ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେସ୍ତମ୍ ପିଣ୍ଡମ୍ କଲ
ପ୍ରତି ଅଗ ତୈନ କୋପ ଜଳକନ୍ତୁ ଲୋବେନ୍. ଜେତୁ ତୈନ୍ ଲେ ଲେ ତହନ୍ତି କିମ୍ବା ବ୍ୟୁଦ୍ଧ ବ୍ୟୁଦ୍ଧ
ଲୋଗନ୍ ଦ୍ୱାରେ ଲୋଗନ୍ କଲିମ୍ ପାମଣୀନ୍ ଉଚ୍ଚପର୍ଦ୍ଦ କୋପ ଜଳକନ୍ତୁ ଲୋବେ.
କିମ୍ବା ତୈନ୍ ପେଦେଃ ଦୂରେ ପାଥ ବୀ ତିବେ. ପ୍ରତି ଆଜ୍ଞାନ୍ ଦ କିମ୍ବା ଯନ୍ ଦ ଆଜ୍ଞାମ୍
ବିପିଲ୍ ଗୈଲ୍ କେନ ବୈଲିନ୍ ଲିହି ପାରିଲା ଗମନ୍ କରନ୍ତିନେବୀ ହିତ ଯ. ମହନ୍
ରକତଲ୍ ଆଜ୍ଞା ବୀ ମିଷ ନୋ ଲିଙ୍ଗ ବୀ ଲିହି ଗମନ୍ କଲ ନୋ ହୈକୁମ୍.”

හත්වැනි සියවසේ සූජාන් සැරුග් ද ලුම්බිණිය වෙත පැමිණි
තවත් වැදගත් දේශ සංවාරකයෙකි. මහුගේ වාර්තා වල ලුම්බිණිය
හඳුන්වා ඇත්තේ 'ලාංනි උද්‍යානය' වශයෙනි. දකුණු තගර ද්වාරයෙහි
පිටත, ප්‍රධාන මාවතේ දකුණු පස සේපුපයක් පිහිටියේ ය. ඒ සිදුහත්
කුමරුන් හිල්ප දස්කම් දැක් වූ ස්ථානයයි. එතැන් සිට ගිණිකාන
දිගාගතව මහු හිල්ප දැක්වීමේ ද කුමරුන් වෙශවත්ව විදි ර් තලය
පොලොව පසා කරගෙන හිය ස්ථානයේ මතු වූ දිය උල්පත ද මෙම
දේශාටකයා දැක ඇත. එවකට එම උල්පත ප්‍රදේශවාසීන් හඳුන්වා
ඇත්තේ "දුනු හී කුදරු" නමිනි. මෙම දිය කදුරේදිය රෝග සුව කිරීමේ
ක්‍රියෙන් යුත්ත වූ බවත්, ජනී ජනය දිය පානය සඳහා නිරතරු මෙම
ස්ථානයට පැමිණි බවත් මහු සඳහන් කරයි. මෙම දිය කදුරේ සිට ලි
ඛනුවක් ර්කාන දෙසට පියලන් කළ විට ලුම්බිණි උද්‍යානය හමුවේ. එහි
කැඩපතක් හා සිදිසි සුපිරිසුදු ජල තටාකයක් දැකිය හැකි ය. ජලය මතු
පිට නොයෙක් නොයෙක් ජලජ ප්‍රෘෂ්ඨ විකසිතව තිබුණි. මෙම
පොකුණේ සිට පියවර 25 ක් පමණ උතුරු දෙසට හිය විට අශේෂක

වෙක්සය හමුවේ. (මහ පොරාණික සල් ගස හඳුන්වා ඇත්තේ අගෝක් ගස ලෙසිනි.) බුදු උපත නිශ්චිතව සිදු වුයේ මෙම ගස සේවනේ බව ද මෙහි සඳහන් කරයි.

සිදුහන් කුමරුන් මතු කුසින් බිජ වූ අවස්ථාවේ ම පියවර භතක් නෙළුම් මල් මත පෙරට වැඩි බවත්, ඒ තමන්ගේ අවසාන උපත බවට උදාන වාකාන පළ කළ බවත් මෙම වාර්තාවේ සඳහන් ය. නාගයන් විසින් මොලු උණුසුම් හා ශිත දිය දහරා ද්වයෙන් සිදුහන් කුමරුන් නැහැවී පිරිසුදු වූ බවත් එම ස්ථාන ස්මරණය සඳහා ස්ථුප දෙකක් ඉදිකර තිබු බවත් වාර්තාගත ය. මෙම ස්ථානයෙන් දකුණු දෙසට වන්නට සතර වරම් දෙව්වරුන් විසින් කුමරුන් පිළිගත් ස්ථානය සනිටුහන් කිරීම පිණිස ස්ථුප හතරක් තිරමාණය කර තිබිණි. ඒ සම්පයේ විශාල ගල් කුලුනක් තමන්ට දැකගත්තාවට ලැබුණු බවත් එහි මුදුනේ අශ්ව හිසක් තිරමාණය කර තිබු බවත් මහ සඳහන් කරයි. ඒ අගෝක් තිරදුන් කළ සුපුකට අගෝක් ස්ථානයයි. මෙම පුරුහිය ස්ථානයට ගිණිකොන දෙසින් තෙලර නදිය නම් වූ ගෘගවක් ගළා බසිමින් තිබිණි. නදියෙහි නැගෙනහිරට ලි 500 ක් පමණ දුරින් පුද්ගය කුණුර යායක් හා සල් වනයකින් වැසි තිබිණි.

පාහියන් හික්ෂුව රාම ග්‍රාමයේදී තමන් වහන්සේ සියුසින් දුටු දු සිය වාරිකා වාර්තාවේ සටහන් කර ඇත්තේ මෙසේය.

රාම ග්‍රාමය:-

‘බුදු රජුන් උපන් බස් යොත්තක් නැගෙනහිර අතට ගිය තැනැ’ ‘රාම ග්‍රාමය’ වේ. මේ රටේ රජ (දා බෙදුමේ දී) බුදු දා (සර්වයා බාතු) කොටසක් ලැබැ පෙරලා සිය රට අවුත් ඒවා නිදන් කොටැ දාගැබක් නැංවේය. එය රජගම්-තුඩ (රාමග්‍රාම - ස්ථුප) නමින් හැඳින්වේ. මේ තුඩ පොකුණක් වෙයි. තුඩ තිනොර රෙක බලා-ගෙනැ දිවා රේ දෙකක්හි එයට වැදුම් පිදුම් කරන නා රජක් ඒ පොකුණෙහි වෙසයි. අගෝක් රජ මුල් දාගැබී අට බිඳී දා ගෙනැ, සුවාසු දහසක් දාගැබී තාවත්තාව සියි ය. දාගැස් සතක් බිඳී දීමා මේ රජගම්-දාගැබී බිඳින්තාව ද හේ පැමිණියේ ය. එ විටු නා-රජ පෙනී-සිටු රජු තම විමනට ගෙනැ-ගොස්, සැ පුදුන්තාව තමා පිළියෙල කුරුගෙන තිබන බුදුන් ඇ පුදු පැඩුරු භැම් දක්වා, ඔබේ බුදුන් ආදිය මගේ මේ පුදු බබුවලට වඩා අගනේන් නම්, මේ තුඩී බිඳී දා හැර ගෙනැ යන්න. එයට මගේ ආරෝචක් නොවතියි කිය. අගෝක් රජු ඒ බඩු මිනිස් අතකින් හැඳු දැ නොවන බව සළකා, තුඩ බිඳිමේ අදහස හැර-දමා පෙරලා සිය තුවරට ම ගියේය. මේ කි තැනැ

මුළුමනින් ම පාඨ වී ඇති බැවින් හමදින්නට හේ දියෙන් තෙමෙන්නට හේ කිස ද මිනිසෙක් දැන් මෙහි නැත. එහෙත් ඇත් රලක් සොඩින් දිය පුරා-ගෙන අවුත් මෙහි බිමැ ඉසිනි. ඉක්තින් නන් වැදැරුම් සුවද මලින් දාගැබ පුදති. මේ සැය පුදුනුවට පිට රටෙකින් ආ පැවිද්දෙක් ඇතුන් දැකැ බිය ගෙනැ ගසකට මුවා වී සිටියේ ය. එහෙත් ඇතුන් මැනවින් ඒ සැය පුදුන්නනුවන් දැකැ, මේ සැය යිකැ-බලා-ගන්නට කිස ද පැවිද්දෙක් නැතැ යි ද එහෙයින් මැ මෙය පිරිසිදු කුරු රක්ම ඇතුන් පිට ම පැවැරිණිය යි ද සිතා හේ සේ පත් විය. ඉක්තින් හෙතෙම උපසපුව පිළිකෙටු කොටු, භෙරණෙක් වැ, කැලැවී කපා බිම සමතලා කොටු සැ පෙදස මොනාවට සැකසි ය. මෙය කොටු නිමවා එහි සගරමක් කරන්නට රජු මෙහෙයි ය. ඉක්තින් තෙමේ ම එහි දෙවු තැනට පත් විය. දැන් එහි හික්ෂු වෙසෙනි. මෙය සිදු වැ තව ම වැඩි කලෙක් ගත තොවිය. එ තැන් පටන් හැම කළේ ම මෙහි සගරමට අධිපති වනුයේ හෙරණෙකි. මෙයින් තුන් යොත්තෙකි ඇතැ නැගෙනහිර දෙසැ සිදුහන් කුමරුන් ජන්දකායන් (සන් ඇමැත්තාත්) සිය සුදු අසුත් ආපසු පිටත් කැරුවූ තැනු වෙයි. එහි තුඩෙක් නාවා ඇතැ.’

ක්.ව. 764 හි දි වූ කො දා ගා ගැන්වි තමැති දේශාටකයෙක් ලුම්බිණියට පැමිණ තමන් දුටු දේ වාර්තාගත කර ඇතැ. මහ තමා දුටු අගෝක් ස්ථානය පිළිබඳව සටහනට නාවා ඇතැ. ලුම්බිණිය හා එ ආග්‍රිත දේශයේ පුරාවිද්‍යා ගවේෂණයෙහි යෙදුණු පුරා විද්‍යායුයන්ට වැදගත් ඉස්වී සොයා ගන්නට මෙවන් දේශාටන වාර්තාවන් ගෙන් මහන් ම ආලෝකයක් හා මග පෙන්වීමක් ලැබේ.

ii. රජුමල්ල රජු හා අනගාරක ධර්මපාල තුමා ලුම්බිණිය පැදැකුණු කිරීම.

බටහිර නේපාලයේ කන්මණ්ඩු පුද්ගලයෙහි මල්ල රාජධානියෙහි නාගර්ජා රාජ වංශයේ රිප්පුමල්ල රජ ක්.ව. 1312 දී ලුම්බිණිය නරභා, අගෝක් කුඩානු මස්පිකයෙහි “මිම මණී පද්මේ දුම් රිප්පු මල්ල විරං ජයතු” යනුවෙන් සිය පැමිණීම පිළිබඳව සටහනක් කොටා ඇතැ. මෙම වකවානුවේ, ලුම්බිණිය හා කඩිලවස්තූව රිප්පු මල්ල ගේ කරණාලි මල්ල රාජධානියෙහි අයත්ව පැවති බව සැලකේ.

අනගාරක ධර්මපාල තුමන් 1898 අප්‍රේල් 6 වැනි දින ලුම්බිණිය වෙත සැපත් වූයේ ද බුදු උපත සිදු වූ අසිරිමත් ලුම්බිණිය යළි බොඳු ලේඛනයාට වැළුම් පිදුම් කළ හැකි ස්ථානයක් බවට පත් කරලිමේ උතුම් පරමාර්ථය පෙරදැරී කර ගෙන ය. ධර්මපාලතුමා සිය අදහස් මුදුන්පත්

කර ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය අනුග්‍රහය හා අනුබලය ලබා ගැනීම පිණිස තම ලුම්බිණි ගමනට තායිලන්තයේ ඔවුන්න හිමි පී.සී. ජීනවරවම්ස කුමරු ද සම්බන්ධ කර ගත්තේ ය. ධර්මපාලකුමා එහිදී සියුසින් දුටු දී ආගුයෙන්, සිය දින පොත් මෙවත් සටහනක් තැබේ ය.

“ඉපැරණි නටුමුන් පළදුරුවලින් වැසි තිබූණි. තුරු වැළැ වලින් සිණ ලෙස ආච්චරණය වී තිබූ අගෝක ස්ථ්‍රීම්හය අඩ් 8 ක් 10 ක් පමණ උසින් යුතුක්ත විය. ස්ථ්‍රීම්හයේ සිට නැගෙනහිර දෙසට මායා දේවීයගේ සිතුවම නිරුචිත කැටයම අසුල කුඩා කුටියක තැන්පත් කර තිබූණි. වින බොංධ ලාමාවරයෙක් කුටිය අසුල රැඳ සිටියේ එහි භාරකරු ලෙසිනි. නොපාලයේ ගුරුකා රැකවලෙක් ද මෙහි ආරක්ෂාවට සේවයෙහි යොදවා තිබූණි. හිත්ද බැංකිමතුන් මෙම පිළිරුව බුරුගා දේවීයගේ වේෂයක් වූ රුමින්දේවී ගේ ලෙස සුලකා ඒ අසුල සත්ත්ව බිජි පුෂ්‍ර සිදු කර තිබෙනු දුටු අපට මහත් සංවේශයක් ඇති තුනා නොවේ.”

ධර්මපාලකුමා පවසන පරිදි 1898 අපේල් මාසයේදී කල්කටාවේ මහෙන්දි සංගමයේ නොවාසිකව සිටි පුරුෂ එන්. සද්ධානඝ හිමි ද එහි සිදු කරන ගවේෂණ කටයුතු දැක බලා ගැනීම පිණිස ලුම්බිණියට වැඩි බව සඳහනි.

iii. වනයෙහි සැගව ගිය ලුම්බිණිය

රිපුමල්ලගේ ලුම්බිණි සංඛාරයෙන් පසුව ලුම්බිණිය විවිධ ස්වභාවික ව්‍යවසනයන්ට බඳුන් වෙමින් රාජු අනුග්‍රහයෙන් නොරව, වන ගතව පැවතිණි. ලුම්බිණි යන නාමය පවා අභාවයට පත්වීණි. එම පුද බිම නාමය රුමින්දේහි යන්නටත් අනතුරුව දිස්ත්‍රික්කයේ නාමය වන රැජින්දේහි යන්නටත් පරිවර්තනය විය. පුදේශය හු කම්පන වලට භා නිරන්තර ගංවතුර උවදුරු වලට ලක්වූ බවට සාධක සොයා ගැනීමට පුරාවියුදින් සමත් වූහ.

හිනිකොණ දිකාගතව ගලනා දනෙන් භා තිනාවූ සුවිශාල ගංගා යුග්මයන් ද නැගෙනහිර භා බටහිර දිකාගතව ගලනා තෙර භා කොශි ගංගා යුග්මයන් ද ජ්‍රීනි ජ්‍රීලී මාසවල එළඹින බාරානිපාත වැසි සමයේ පිටාර ගැලීම තිසා ලුම්බිණි පුදේශයට ද වාර්ෂිකව ගංවතුර උවදුරට මුහුණ පැවේ ය. මෙම පුදේශය වනගත වීමට එය ද ප්‍රබල හේතුවක් වූවා විය හැකි ය.

ලුම්බිණිය පරිභානියට දේශපාලනික හේතුන් ද බලපා ඇති බවට පුදාන් වැනි විද්‍යුතුන් මත පළ කරති. ලුම්බිණි පුදේශයට

ආසන්නයේ ම පිහිටි උත්තර පුදේශය මුස්ලිම්වරුන්ගේ දේශපාලනික කේන්ද්‍රස්ථානයයි. මුස්ලිම පාලකයින් ලුම්බිණිය ආරක්ෂාව සහ සංවර්ධනය උදෙසා තිද්‍රායිලි ප්‍රතිපත්තියක් අනුමතය කිරීම මෙම පුද බිම වල් බිහිවී ලෝකයාගේ අවධානයෙන් ඇත්වීමට ප්‍රධන හේතුවක් වූවාට සැක නැත. (ක්.ව. 1489-1517) සිකන්දරලෝඩ සහ (ක්.ව. 1668-1701) අවුරන්ග්සේබ වැනි මුස්ලිම පාලකයින් ලුම්බිණියේ හා කපිලවස්තු පුර ආගමික උරුමයන් සංරක්ෂණය සඳහා කිසිදු උනන්දුවක් දක්වා නොමැති බව ද විද්‍යුත් පුදාන් පෙන්වා දෙයි. (ක්.ව. 1782-93) කාලය තුළ රාජු පාලනය කළ මුතුන්ද සේන වෙතින් ද ලුම්බිණිය සංවර්ධනය උදෙසා දායකත්වය ලැබේ නොමැත.

සුඹෙවුන් රජ මාලිගයේ නටුමුන්

ලිකලුස්වන පරවිෂ්දය

ଲୁମିବିଣ୍ଣୀଙ୍ ଆକ୍ରିତ ଗେଵିଷନ୍

26. පුරුව පුරාවිද්‍යා ගවේෂණ

1895 දෙසැම්බර 01 වන දින පල්පාහි ආණ්ඩුකාර ජනරල් කහඩියා මෙහෙර රණා සහ ඇමරිකානු ගවේෂණ ආචාරය ඇත්තේ නී ගපරහර ලුමිනියෝගි ගවේෂණයක තිරතුවූයේ වනතෙවත පැවති බොද්ධ උරුමය පිරික්සා බැලීමේ අදිවනකින් යුත්තාව ය. ලව්‍ය වල්පිටිවි තිබූ අයෙක් ස්ථ්‍රීමහය යැයි සොයා ගත් අතර එහි කොටා තිබූ ශිලුලේනා ය ද කියවා තේරුම් ගැනීමටද සමත් වහ.

ତନରୁଲ୍ କହବିଗା ଶମିଷର
ହା ଆପାରଯ ଅପରହର ଗେ ଗଲେଇଣ
ପ୍ରତିଲିଲ ଲୋକ ନନ୍ଦ ଦେଖ ଆତିରିମ
ଭ୍ରମିବିଳୀଯ ଗଲେଇଣଯ ପିଣ୍ଡିଃ
ଵିଦ୍ୱଵନ୍ତନ୍ ବୋହେ ଦେନେକୁ ମେମ
ପ୍ରଦବିମ ଲେତ ଆଏହି ଶୀମର
ପେଲାଇଲିମକୁ ବୁଲା ଜେ ସ୍ବର୍ଗକେ.

ଅଣ୍ଟେକ କେପିମିନଙ୍କେ କାହାର ଆତି ଅଣ୍ଟିଲ ହିକ

1899 බාඩු පූර්ණ වන්දු මුබරජ විසින් කළ කැණීම් වලදී සිදුහත් උපත නිරුපිත මුර්තිය හා ඒ අවට වූ ව්‍යුහමය තැන්වගේ පැහැදිලි ව හදුනා ගනු ලැබේණි. අගෝක් සේවකයට තැගෙනහිර දිගානිමුබව පිහිටි රුම්න්දේහි (මායා දේවී) විභාරය ආක්‍රිත කැණීම් වලදී විභාර අභ්‍යන්තරයෙහි දකුණු පස බටහිර හා උතුරු දිගාගත කැටයම් කළ ඉදිරියට තෙරා ගිය ගල් බැමි 07 ක් සොයා ගනු ලැබේණි. ඒ අනුව මායා දේවී විභාරය ‘සප්තරථ’ යන නමින් ද අතිනයේ හැදින්වී ඇති බව ඔහු තහවුරු කළේ ය. වැඩිදුර සිදු කරන ලද කැණීම්වලදී මායාදේවීය සල් අත්තක් අල්ලා ගෙන සිටිය දී සිදුහත් කුමරුගේ උපත දැක්වෙන ‘ව්‍යෑර වරායි’ එහිභාසික කැටයම් ද මත්තකර ගැනීමට හේ සමත් විය. මායා දේවී විභාරය පිටත විසින් පැවති නටුම් හා කුඩා ස්ථූපයන් සමුහය ද ඔහුගේ නිරික්ෂණයට බලන් විය.

මොහු විසින් සිදු කරන ලද ගවීපෙණයන් මගින් තිලෝරාකේට්ට්, අතිත කපිලවස්තු පුරය වශයෙන් නිසැක ලෙස හඳුනා ගන්නා ලදී.

1912 දී ලුමිනිය වන්දනා කිරීමට සපැමිණී එකාසි කවාගුඩ් නම් ජපන් ජාතික හිසුව හින්දු භක්තිකයින් ලුමිනියෙහි සිදු කරන සත්ත්ව බිලි ප්‍රජා තැබූත්වීම පිණිස එරට අග්‍රාමාත්‍යවරයා චෙත කරනු ලද ඉල්ලීම මත එති බිලි ප්‍රජාව රජය මගින් අත්හිටවනු ලැබේණි.

1933 - 1939 අතර වූ වසර 6 ක කාලයක් තුළ ජනරාල් කහියා ඡම්පර රණ දෙවැනි වතාවට ද ලුමිබිණිය ආග්‍රීත පුදේශයෙහි පුරාවිද්‍යාලු ගවේෂණ කටයුතුවල නිරත වූහ. අවිධිමත් ලෙස කරනු ලබන කැණීම්වලින් පුරාවස්තුවලට වන භාතිය ඔහු පෙන්වා දුන්නේය. මායා දේවී විභාරය තුළ කැණීම් කිරීමේදී ඩින්තිවලට භාති තොවන පරිදි උස් පියිකාවක් තිරුමාණය කරන ලද්දේද රණ විසිනි.

1956 කන්තේලුහි දී පවත්වන පද සිව්වැනි ජාත්‍යන්තර බොඳේ මහා සම්මෙලනයේ දී නියෝජනයින් කිහිප දෙනෙකුන් විසින්ම ලුම්බිණියේ ඇති එතිහාසික වට්නාකම සැලකිල්ලට ගෙන එම පූජනීය ප්‍රදේශය සංවර්ධනය කර සංරක්ෂණය කිරීමේ වැදගත් කම පෙන්වා දෙනු ලැබේණි. මෙහිදී ලුම්බිණිය සංවර්ධනය සඳහා නිසි පියවර ගැනීමට මහේෂුරු රජතමා විසින් සිය එකගතාව පළ කරන ලදී.

1962 දී බෙවෙලා මිනු බාඩු, ක්‍රිං්කා රිජාල් ආදි පුරාවිද්‍යාලු ගැවිපක්සින් රාඹියක් ලුම්බිණිය පුද බිම කැනීම කර වැලැලි ගොස් තිබූ නටඹුන් සොයා එය තහවරු කිරීමට කියා කළහ.

බුදු උපත සිද්ධා අසිරිමත් ලුම්බිනී පුරවරය මෙන්ම ඒ ආශ්‍රිතව පිහිටි කඩිලවස්තු පුරය ද බොදුනුවන්ගේ වන්දනාමානයට අනිවාරයයෙන් ම පාතු විය යුතු ය. ඒ මත්ද යත් බුදු සිරිත හා සබැදි ස්මාරකයන් එම පුරවරයෙහි දක්නට ලැබේයයි.

පුරාවිද්‍යාය ඇලෙක්සැන්ඩර කනිංහැම් ප්‍රධාන විද්‍යාත්‍යන් සිරිසක් කිහිපිනාවාහි පිහිටි කෝණාගම බුදුන් වහන්සේ උපත ලද ස්ථානය, ගොවේහාවාහි කකුසද බුදු උපත සිද්ධා ස්ථානය, සගරහාවාහි පිහිටි ව්‍යුබඩයන් විසින් ගාක්‍යවංශිකයින් සමුලසානනයට ලක් කළ ස්ථානය පුරාවිද්‍යාත්මක සාක්ෂි මගින් හඳුනුගෙන ඇත.

පුරාවිද්‍යා කැනීම් මගින් ප්‍රතිෂ්ථාපනය කරන ලද මයාදේවී ආරාමය, සම්බුදු උපතේ 2547 වැනි සංචාරය යොදුණු 2003 මැයි මස 16 වැනි වෙසක් පුත් පොහේ දින මහජනතාව වෙනුවෙන් විවාහ කරනු ලැබේයි. එම ආරාමයේ අත්තිවාරමේ න්‍යාච්චාවගේ බිම්මහලේ දැකිය හැකි ය. ආරාමය තුළ අශේෂක ස්ථානයට සමාන්තරව පොලවෙන් මත්තකර ගන්නා ලද, පින්වන් කුමරු මවිකසින් බිහිවන අවස්ථාව නිරුපිත මූර්තියක් පිහිටියේ ය. මෙහි ආරක්ෂාව සඳහා තද සනකමින් යුත් වෙඩි නොවූ විදුරුවකින් ආවරණය කර ඇත. සතර වරම දෙවි වරුන් විසින් කුමරුන් පිළිගැනීම සිදු වූ ස්ථානය ස්මරණය කිරීමට ඉදිකළ යුතු සතරක නටුමුන් ද මේ ආසනයේ දැක ගැනීමට හැකි වේ.

දැනා මැතකදී එංගලන්තයේ බිජුම් විද්‍යාලයේ රෝඩින් කනිංහැම් ප්‍රධාන පුරාවිද්‍යා කණ්ඩායමක් විසින් මයාදේවී ආරාමය ඇතුළත භුමියෙහි කරන ලද කැනීම් වලදී විෂ්මත තොරතුරු ගණනාවක් අනාවරණය විය. දැනුට පවතින මයාදේවී විහාරයේ අඩ්තාලමට යටින් භුගරහයේ පැරණි විහාර ගෘහයක් මෙම කැනීම් වලදී සෞයා ගෙන ඇත.

භුගරහයෙන් මත වූ ගොඩනැගිල්ල මහමායාවන් සිදුහන් කුමරුන් බිහි කරන අවස්ථාවේ තිබුණායැයි සැලකෙන එනිහාසික සල් ගස ආවරණය කර තැනු වහලයකින් හෝ බෝධිසරයක් විය හැකි බව ඔවුනු ප්‍රකාශ කරති. එහි ගරාදී වැවක නටුමුන් හමු වී ඇත. ඒ මධ්‍යයෙහි තිබු වලේ සල් වෘක්ෂයේ දිරා ගිය කොටස් මතු කර ගැනීමටද ඔවුනු සමත් වී ඇත. හමුවූ පුරාවස්තු කාබන් සමස්විතකය යොදා පරිස්කරණයට බඳුන් කළ අවස්ථාවේ එහි අතිතය ත්‍රි.පූ. 550 තරම් ඇත්තට දිව යන බව අනාවරණය විය. මේ පිළිබඳව වැඩි විස්තර මත පරිවිෂ්දයකදී සාකච්ඡාවට බඳුන් කැරේ.

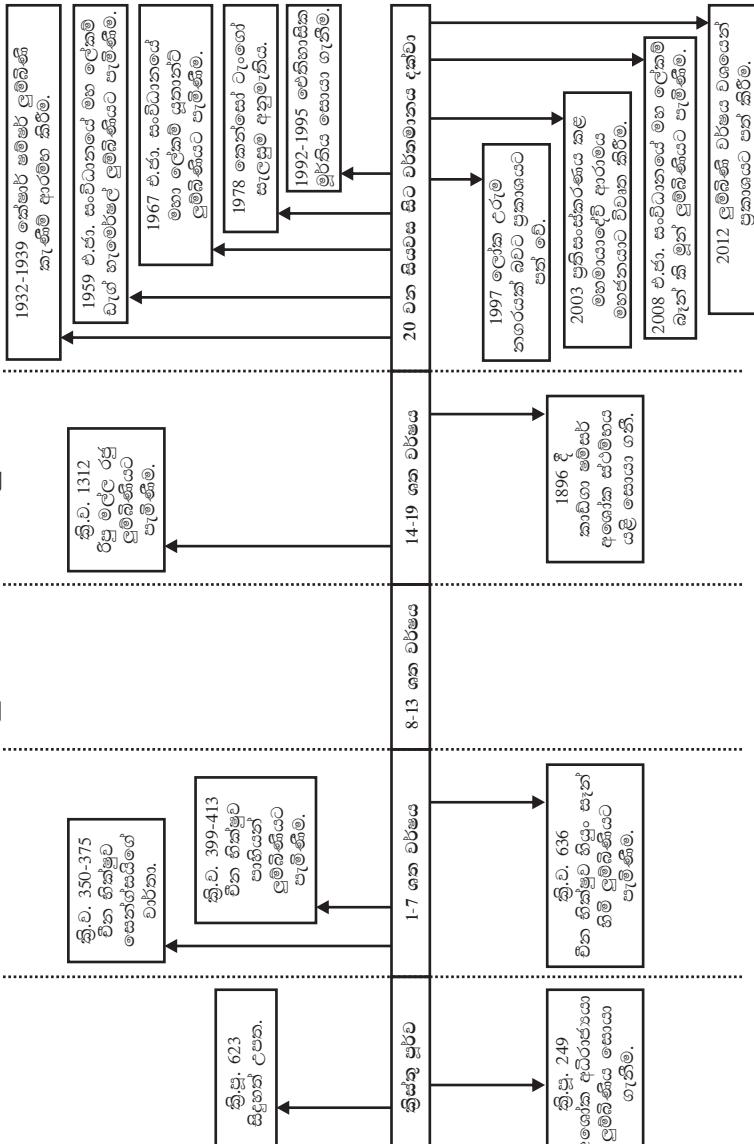

මායාදේවී අරම - පුරාවිද්‍යා ගැවීපත් මගින් සොයාගත් මූල්‍ය දුගැස්

මායාදේවී අරම - වරිතමානයෙදී

පුම්බිණි කාල රාමුව.

මහාවාරය රෝඩ් කනිංහැම පුම්බිණි මායා දේවා ආරාමයේ ගැවෙනුයේ යෙදෙමින්

දොලාස්වන පරිවේශය

මුම්බිණිය ප්‍රතිනිර්මාණය වීම.

27. මුම්බිණියේ නවමු යෝගෝරාවය

මුම්බිණි පුද්ධිම පිහිටි ස්මාරක සියල්ල අතුරින් බොදුනුවන් භද්‍යත බැඳුගන්නේ මායාදේවී විහාර සංකීරණයයි. ගත වර්ෂ ගණනාවක් පුරා ඉදිකිරීම් ස්තර ගණනාවක් එහි යොදා ඇති බවට ද මෙම සංකීරණය සාක්ෂි දරයි. මෙහි ඇති වන්දනීය ප්‍රධාන පුරාව වස්තුව වූ කලී උත්පත්ති කථාවට සම්බන්ධ ප්‍රතිමාවයි. ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කරන ලද මායාදේවී පන්සල බුදුන් වහන්සේගේ 2547 වැනි ජන්ම සංවත්සරය යෙදුණු 2003 මැයි මස 16 වැනි දින නැවත විවෘත කරන ලදී. නේපාල රජය හා මුම්බිණි සංවර්ධන හාරය එකතුව විහාරය ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කරන ලදී. පැරණි මායාදේවී පන්සලේ අත්තිවාරමේ නැශ්චාවගේ බිම්මහලේ අඩංගුව ඇත. එවා ක්‍රි.පූ. 3 වැනි සියවසට අයත් බවත්, අතිපුරානීය වූ මෙම ස්ථානය බුදුන් වහන්සේගේ උපත සිදුවූ ස්ථානය බවත් පුරාවියු ගවේෂණ මගින් තහවුරු කර ඇත. පුද්ධිමේ ගැහුරුටම යට්ටී තිබූ ගල්කැබලි එක්වී සැදුණු කුඩා පාෂාණ උද්ගතය බුදුන් වහන්සේගේ උපත සිදුවූ නියම ස්ථානය පැහැදිලිව පෙන්වුම් කරයි. මායාදේවී පන්සල් පෙදෙස 1992 -1995 දැක්වා ඉතා පරික්ෂාකාරී ව කැළීමේදී එය සොයාගන්නට ලැබුණි. සළකුණු කරන ලද ගිලාව සෙන්ටීටර 70 x 40 x 10 ප්‍රමාණයේ වූවකි. එය දැනුට බිම් මහලේ කුඩා පෙදෙස වෙති නොවනි විදුරුවකින් ආවරණය කර ඇත.

මායා අරමේ සිදුහන් උපත සිදුවූ ජ්‍යෙෂ්ඨ ප්‍රතිනිර්මාණය සාම්ප්‍රදාය වූවකි

සිදුහන් සාම්ප්‍රදාය වූව තිරිවී ජ්‍යෙෂ්ඨ ප්‍රතිනිර්මාණය සාම්ප්‍රදාය මායාදේවී අරමේ පොලොව ගැබෙන ආරක්ෂකව

උත්පත්ති කථාවට සම්බන්ධ ප්‍රතිමාව යන නමින් ද හැඳින්වෙන මායා දේවීයගේ පිළිරුව ක්‍රිස්තු පුරුව 4 වැනි සියවසට අයත් වූවකි. මායාදේවීය සිය සුරතින් වෘක්ෂ ගාබාවක් අල්වා ගෙන සිටින පුරුරු එහි විත්‍යාකාරව දක්වා ඇත. ඇගේ ම සොහොයුරිය වන මහ ප්‍රජාපති ගෝත්මිය උපස්ථිතික ඉරියවිවෙන් මායාදේවීයට දරු උපත සිදුවන අවස්ථාවේ ඇය අසළ ම සිටිගෙන සිටින්නි ය. බිහි වූ ලඳරු සිදුහන් කුමරු නෙඳුම් මලක් මත සිටින අතර එතුමන් පිළිගන්නා පුරුන් දේවරුප දෙකක් ද එහි නිරුපිත ය.

මෙට අමතරව මායාදේවී විහාරය තුළින් හමුවූ කැඩී ගිය පාෂාණමය මුර්තිය සිද්ධාර්ථ කුමාරේත්පත්තිය දක්වයි. මහ මායා දේවීය තම දකුණතින් සල් අත්ත අල්ලා සිටින අතර ඇයගේ වම් අත ඉණ මත්තෙහි ය. දකුණු පසින් නිරුපණය වන්නේ පුරාපති ගෝත්මියයි. සක් දෙවුන් අත සිදුහන් කුමරු දැක් වේ. පසු පසින් ඇති රුපය මහා බුජ්මයා විය හැකි බවට මතයක් පවතී. පි.සී. මුබරුජ එය ඉනු චට්ටු අතරින් මත්තරයන් සිදුහන් උත්මය තිරුපින පාෂාණමය කැවයම්

දෙවියාගේ බව ප්‍රකාශ කරයි. හි.පූ. 1-4 සියවස දක්වා වූ ක්‍රිජාත යුගයේ මලුරා කලා සම්ප්‍රදායට මෙම මූර්තිය නැකම් කියයි.

මහමායා දේවියගේ ප්‍රතිමාව සම්පෙදෙ තිබේ සිද්ධාර්ථ කුමරුගේ හා යෙකුදරාවන්ගේ විවාහ මංගලය නිරුපිත මූර්තියක් ද හමු වී ඇත. නේපාලයේ හින්දු බැංත්මත්ත් රුපා දේර්, රුපා දේවී, රුම්මින දේවී, යන ගොරවනීය නම්වලින් දෙවතනක් ලෙස සුලකා මායාදේවී ආරාමයට වැඳුම් පිළුම් කරනු ලැබේ. මෙම විහාරයේ පැවති සිදුහන් කුමරුන්ගේ උත්පත්තිය නිරුපිත ඉහත විස්තර කළ කුටෙයම් ගල, අසල ඇති පුෂ්කරණීය පොකුණේ ජලයෙන් උරගා පානය කිරීමෙන් දරු සම්පත් ලැබෙන බවට ද හින්දු ජනතාව තුළ දැඩි විශ්වාසයක් පවතී. මේ නිසා සිදුහන් උපත දැක්වෙන පුරාවිද්‍යාත්මක වටිනාකමක් ඇති ගල් කැටයම බොහෝ දුරට ගෙවී ගොස් තිබේ.

මෙම මූර්තිය ආරක්ෂා කර ගැනීම පිණිස වන්දනා කරුවන්ට අත තැබිය නොහැකි ලෙස ආරාමයේ සිද්ධාර්ථ බොසතාණන්ගේ පාසටහනාට ඉහළින් බිත්තියේ සවී කිරීමට නේපාල පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව පියවර ගෙන ඇත.

මායාදේවී අරමට දකුණු පසින් පිහිටි පුෂ්කරණීය පොකුණ, මහමායා දේවිය ස්නානය කළ එතිහාසික පොකුණ වශයෙන් ද සැලකේ. අශේක ස්ථ්‍රීලාඛනය හා මායාදේවී අරම ආසන්නයේ පිහිටි වැලිගලෙන් නිර්මිත බුදු සිරස, මලුරා සම්ප්‍රදායට අයත් කලාත්මක තිමුවුම්කි. ඒ ආසන්නයේ ම පිහිටි මංුෂ ශ්‍රී මෙමතීය අවලෝකිතෙන්වර ප්‍රතිමාවද බැංත්මත්ත් සම්භාවනාවට බදුන්වූ නිමුවුම්ය. ලුම්බිණියෙහි අම්ල අතිප්‍රූහනීය ස්මාරක ලෙසින් සැලකිය හැකි යෙරේක්ත පුරාවස්තුන් හා ඒවා නිමුවූ කාල වකවානු පිළිබඳව ලුම්බිණියේ ඒ ධවලමය යෙකුරාවය අපට නිසැක වශයෙන් ම සාක්ෂාත් කරන්නට මේ නොබේදා අපට අවස්ථාව සැලසිනි. ලුම්බිණියේ පුරාණ තත්ත්ව ලොටට අණාවරණය කිරීමේ ප්‍රයත්තායක තිම්ගේ සිටින පුරාවිද්‍යායින් පිරිසකගේ ගවේෂණයන් පිළිබඳව ගාස්ත්‍රීය ලිෂියක් නැෂනල් ජෝග්‍රැම්පිකල් සගරාවේ පළවී තිබේ. බැං් වර්ගෙන් නම ලේඛකයා විසින් පළකර තිබූ මෙම ගවේෂණ පිළිබඳ වාර්තාව මුළු මහත් ලේකකයේ ම මහත් අවධානයට බදුන් විය.

ඉතුකාස්ථාල එක්වක - ලුම්බිණි කාලවක පුෂ්කර පොකුණ

නිශා කාමගේ මායාදේවී අරමේ නිකල සුන්දරත්වය

i. ලුම්බිණිය මිනිනිට ඉපැරණිම බොද්ධ උරුමය බැවි තහවුරු වෙයි.

මැතක් වන තුරු ම බොද්ධ ඩිජ්ටාවරය පිළිබඳ ව මෙන්ම ලුම්බිණිය ආග්‍රිතව ද පුරාවිද්‍යාත්මක සාක්ෂි පැවතියේ හි.පූර්ව 3 වැනි සියවස දක්වා වූ කාල පරාසයක් සඳහා පමණි. සිද්ධාර්ථ කුමාර උපත ලුම්බිණියේදී සිදුවූ බවට මෙනෙක් තිබූ ප්‍රධානතම පුරාවිද්‍යාත්මක සාධකය වූයේ හි.පූර්ව 3 වන සියවසේ අශේක නිරිඳුන් පිහිටවනු ලැබූ සෙල්ලිපිය සහිත ලුම්බිණි කුණු පමණි.

නැෂනල් ජෝග්‍රැම්පිකල් සගරාව වාර්තා කරන පරිදි බිරුගැම් විශ්වවිද්‍යාලයේ මහාචාර්යය රෝගින් කනිංහැම මහතාගේ මුලිකත්වයෙන් ලුම්බිණියේ සිදු කෙරුණු විද්‍යාත්මක කැණීම් කිහිපයක් මගින් සිද්ධාර්ථ කුමාර උත්පත්තිය හා එය සිදුවූ කාල වකවානුව පිළිබඳව නවතම තොරතුරු සම්ප්‍රදායක් නිශ්චිත වශයෙන්ම තහවුරු කරනු ලැබේ.

ලුම්බිණි මායා අරමේ සිදුහන් උපත සිදු වූ ස්ථානය නරඹින බැවත්තුන්...

මෙම කැණීම් කටයුතු සඳහා තේපාල ජාතික පුරාවිද්‍යායෝගීන් වන ආචාරය කොත් ප්‍රසාදී බසන් බ්ලාරී මෙන්ම ශ්‍රී ලංකාවට ගොරවයක් ලබාදෙමින් කැළණීය විශ්ව විද්‍යාලයේ මහාචාර්යය ප්‍රිජාන්ත ගුණවර්ධන මහතාද මහාචාර්යය රොඩින් කනින්හැමිට සහාය වූහ.

මිවු ලුම්බිණියෙහි ගෛවේෂණාත්මක කැණීම් සඳහා ඉතාමත් කටයුතු දේශගුණික තත්ත්වයක් පැවති සිත සහතු තුනක් ඇතුළත් තෙවසරක් කැණීම් කටයුතුවල නිරත වූහ. සත්‍ය සනාථ කිරීමේ කැණීම් ව්‍යාපෘතියෙහි පළමු අදියර එතිනාසික ලුම්බිණියේ මායාදේවී ආරාමය මුල් කර ගෙන සිදුවිය.

මායාදේවී ආරාමයෙහි මධ්‍යයෙහි ඇති විවෘත කොටසෙහි සිද්ධාර්ථ කුමාර උපත සිදුවන්නට ඇතැයි, යන උපකළුපතය පාදක කොට ගෙන මිවු මුලින් ම කැණීම් ආරම්භ කළේ එම කොටසෙහි ය. මිවු ඉතා පරික්ෂාකාරීව එම කොටසෙහි මීටර දෙකක් පමණ යටත පස් ස්ථිරයක් ඉවත් කරනු ලැබේ. ඒහිදී ආශ්වර්යාත්මක නටුමුන් සමුව්‍යයක් මතුකර ගැනීමට මිවු සමත් වූහ. ඒ ගබාල් හා දැවයෙන් කළ වතුරසාකාර ගරාදී වැටක අති පොරාණික න්‍යාච්චාවෙශ්‍ය සමුහයකි. තවදුරටත් කැණීම් කිරීමේදී පොලව මතුපිට අප දකින මායාදේවී ආරාමයේ ආකෘතියකට ම සමාන විභාර මත්දීරයක් එහි භුගර්හයේ තිබේ හමුවිය. මහාචාර්යය කනින්හැමි ගේ නිරික්ෂණයට අනුව සුගර්හයෙන් මත්වූ ගොඩනැගිල්ල ඉපැරුණී වෘක්ෂයක් වටා ඉදි කරන ලද්දකි. එම වෘක්ෂය තීසා ගොඩනැගිල්ල මධ්‍යයේ පියස්සක් ඉදිකොට නොතිබූ අතර වෘක්ෂයට අතු පතත ලියලා වැඩිමට අවකාශයක් සලසමින් වහල ඉදි කොට තිබෙන්නට ඇත්තේ ගස වටා වූ මායිම ඔස්සේ පමණි. කැණීම්වලදී මතුකර ගත් වෘක්ෂය වටා පිහිටි ලි සැකිල්ල කාබන් සමස්ථීතිය යොදා පර්යේෂණයට හාජනය කරනු ලැබේ. එංගලන්තයේ ස්ට්රලින් සරසවියේ මහාචාර්ය ඉයන් සිමිසින් කාල තිරණය සහ විද්‍යාත්මක සාධක ගොඩනැගිල්ලේ පිණිස මෙම කාර්යයේදී පුරෝගාමීව ක්‍රියා කළේ ය. මහු විසින් මෙම න්‍යාච්චාවෙශ්‍යයන්හි කාල තිරණය තියුවේ තෙවම ආණාවරණය කර ගැනීම විශ්ව සාධක පිළිබඳ ප්‍රාග්ධනය විය හැකි බව මහාචාර්ය කනින්හැමිගේ මතයයි. සිදුහත් උපත හා සබැඳු සල් වෘක්ෂය මෙම බෝධි සරය තුළ බැහිමතුන්ගේ පුද පුජා වලට ලක් වෙමින් අනාදිමත් කාලයක් පවතින්නට ඇති බවට විශ්වාසය පළ කෙරේ. ඉන්දියාවේ සාම්, අමරාවති, කැටයම වලින් තිරුපිත බෝධිසර මෙන්ම ශ්‍රී ලංකාවේ අනුරාධපුර රාජධානීයේ පිහිටි බෝධිසර පිළිබඳව මහාචාර්ය කනින්හැමි මහතා තුළ ප්‍රාග්ධනයේ පුද පුජා විය යුතුමා අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ පුරාවිද්‍යා ගෛවේෂණවලට සහභාගී වූ කාලයේ ලද අත්දැකීම් ඇසුරින් තත් අවබෝධය ලබාගත් බව සිතිය හැකි ය.

කැණීම් කළ ස්ථානයේ පස් නියැදි විද්‍යාගාරය තුළ විශ්ලේෂණය කර දින වකවානු ලබාදීමයි. මෙම පර්යේෂණයන් ගෙන් අනාවරණය වූයේ සොයා ගනු ලැබූ ඉපැරුණී න්‍යාච්චාවෙශ්‍ය ක්‍රිජ්‍රව 06 වැනි සියවසට අයන්වන බව ය.

මෙම සොයාගැනීම් හාග්‍රවතුන් වහන්සේගේ ජීවමාන කාලවකවානුව පිළිබඳව සංවාදයකට ගක්තිමත් පදනමක් වනු නිසැකය. බොඳුද සාහිත්‍ය මුලාගු වල නිරන්තරයෙන් සඳහන් වන මහ මායාදේවිය ලුම්බිණිය සල් උයන් සල් ගාකයක් අල්ලා සිටියදී සිදුහත් කුමරුන් බිහි වූවය යන පුවත දුවාමය සාක්ෂි මගින් තහවුරු කිරීමට මෙම කැණීම් උපයෝගී වේ. එපමණක් ද නොව බොඳුද සාහිත්‍ය මුලාගු බොහෝමයක් සිද්ධාර්ථ කුමාර උත්පත්තිය සිදු වූයේ ක්‍රිජ්‍රව 06 වැනි සියවසේ බැවි පැහැදිලිව සඳහන් වූ කාල වකවානුව ද නිවැරදි බැවි නව කැණීම් මගින් අනාවරණය වී තිබේ.

1970 දී ඉන්දිය පුරාවිද්‍යා මුබර්ත් ලුම්බිණියේ තමන් කළ ගෛවේෂණ වාර්තා ඉදිරිපත් කරමින් ක්‍රිජ්‍රව 249 දී අශේෂක අධිරාජ්‍යයා ලුම්බිණියට සම්පාදන්ව පිහිටුවූ සෙල්ලිපිය හැරෙන්නට සිද්ධාර්ථ කුමාර උපත තහවුරු කරන රට්ට පුරුවයෙන් වූ පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක කිහිවක් නොමැති බවට කර තිබූ පුකාශය මෙම නව සොයා ගැනීම් මගින් බැඳු වැටිණී. සිදුහත් උපත තියත වූයේ වූයේ සිදු මුද්‍රා බැවි නව කැණීම් මගින් තහවුරු වේ.

ලි ගරාදී වැටු මධ්‍යයේ පිහිටි වලක් හා එහි රෝපණය කර තිබූ වෘක්ෂයක දිරා ගිය කොටස් ද මෙම ගෛවේෂණාත්මක කැණීම් වලදී සොයා ගැනීමට හැකි විය. ඒ අනුව අනාවරණය කර ගනු ලැබූ න්‍යාච්චාවෙශ්‍ය පුරාණ බෝධි සරයක් විය හැකි බව මහාචාර්ය කනින්හැමිගේ මතයයි. සිදුහත් උපත හා සබැඳු සල් වෘක්ෂය මෙම බෝධි සරය තුළ බැහිමතුන්ගේ පුද පුජා වලට ලක් වෙමින් අනාදිමත් කාලයක් පවතින්නට ඇති බවට විශ්වාසය පළ කෙරේ. ඉන්දියාවේ සාම්, අමරාවති, කැටයම වලින් තිරුපිත බෝධිසර මෙන්ම ශ්‍රී ලංකාවේ අනුරාධපුර රාජධානීයේ පිහිටි බෝධිසර පිළිබඳව මහාචාර්ය කනින්හැමි මහතා තුළ ප්‍රාග්ධනයේ පුද පුජා විය යුතුමා අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ පුරාවිද්‍යා ගෛවේෂණවලට සහභාගී වූ කාලයේ ලද අත්දැකීම් ඇසුරින් තත් අවබෝධය ලබාගත් බව සිතිය හැකි ය.

ii. ඉපරානී කපිලවස්තු පුරය, වන්මන් කපිලවස්තු පුරය යටින් මතුකරගෙනි.

මහාචාර්ය කනිංහැම් ප්‍රධාන පුරාවිද්‍යා ගවේෂණ කණ්ඩායමේ මිලග අවධානය යොමු වූයේ ලුමිනියේ සිට කි.ම්. 15 ක් දුරින් පිහිටි කපිලවස්තුපුර ආග්‍රිත ප්‍රදේශයේ පුරාවිද්‍යා කැනීම් ආරම්භ කිරීම කෙරෙහිය. වර්තමානයේ තිලාරාකෝට් යනුවෙන් හඳුන්වන පැරණි කපිලවස්තු පුරය අතිතයේ පිහිටියේ පොලව මට්ටමට වඩා මිටර ගණනාවක් පහතින් බව හෙළිවේ.

සිදුහත් කුමරුන්ගේ දිවියේ ලදරු, ලමා, යොවුන්, අවධි මෙන් ම පාරිසරික, සමාජයේ හා සංස්කෘතික විශේෂතා සහ එවකට පැවති ශිෂ්ටාචාරය පිළිබඳව තොරතුරු අනාවරණය කර ගැනීම, මෙම කැණීම් සිදු කිරීමේ මූලික අනිපාය විය.

දැනට අප දකින කපිලවස්තුපුරයේ මතුපිට ගොඩනැගිලි අයන්වන්නේ ක්‍රි.පූර්ව 3 වැනි සියවසට ය. එම ඉදිකිරීම් සිදුව ඇත්තේ සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසු කාලයක දි ය.

සිද්ධාර්ථ උපත සිදු වූ ක්‍රි.පූර්ව 6 වැනි සියවසේ පැවති කපිලවස්තු පුරයට යටින් මිටර් 5 ක් පමණ පොලව අභ්‍යන්තරයට වන්නට පිහිටි බැවි නව කැණීම් වලින් අනාවරණය වී ඇත. දැනට විද්‍යාමාන වන කපිලවස්තු පුර නගර ආරක්ෂක ප්‍රාකාරය අයත් වන්නේ ද සිද්ධාර්ථ ක්‍රමාර උත්පත්තියෙන් ගතකයකට පමණ පසුව ඉදි කරන ලද්දක් බව ය. දැනට විද්‍යාමාන ප්‍රාකාර බැම්ම ඔස්සේ පහළට කළ කැණීම් වලදී පොලවේ මිටර් 5 කට යටින් පැරණි ආරක්ෂක ප්‍රාකාරය පිහිටි බව නිරික්ෂණය විය. එහිදී ප්‍රාකාර බැම්මෙහි වූ කණු සිවුවා තිබූ වලවල් 10 ක් හමුව බව ද වාර්තා වේ. මේ අනුව පුරාවිද්‍යායින් උපකල්පනය කරනුයේ ලුමිනියෙහි දැවයෙන් නිමැවූ බෝධිසරය මෙන්ම, නගරය වටා වූ ප්‍රාකාරය ද ගක්මිමත් දැව කණු හාවිතා කර ඉදිකරන්නට ඇති බවය. ඒවා ක්‍රි.පූර්ව 5 හෝ 6 වන සියවස් වල ඉදිකළ බවද තහවුරු වේ.

මහාචාර්ය කනිංහැම් ප්‍රධාන ගවේෂක කණ්ඩායම කැණීම් ආරම්භ කිරීමට පෙර අති නවීන තාක්ෂණ උපකරණ උපයෝගී කර ගෙන කපිලවස්තු පුර පොලේ ගැබ අභ්‍යන්තරය සිතියම් ගත කර ගනු ලැබේහි. එහිදී ඔවුනට නගරයේ කි..ම්. 5 ක් පොලව අභ්‍යන්තරයේ ක්‍රි. පූර්ව 6 වැනි සියවසේ පැවති කපිලවස්තු රාජධානියේ නගර සැලැස්ම නිවැරදිව අධ්‍යනය කිරීමට අවස්ථාව සැලසිනි.

සිදුහත් කුමරුන් මහා අහිනික්මණය කළ නගරාර්යක ප්‍රාකාරයේ නැගෙනහිර දොරටුව වන්මන් ප්‍රාකාර බැම්මේ සිට මිටර 5 ක් පමණ පොලව යටට කැණීමේදී සෞයා ගත හැකි විය. මෙම කැණීම් වලදී 5 වැනි සියවසට අයත් වලං කැබලි, විවිධ වර්ණයෙන් යුත් බදුන්වල කැබලි සහ වර්ණවත් පබලද සෞයා ගැනීමට හැකි විය. එවකට ගහ නිර්මාණ ශිල්පය දියුණුව පැවති බවද, කපිලවස්තු පුරය කේන්ද්‍ර කර ගත් විධිමත් මාරු පද්ධතියක් පැවති බවද පුරාවිද්‍යා ගවේෂණයන් ගෙන් හෙළි වී ඇති.

කපිලවස්තු නගරයෙන් පිටත ගවේෂණාත්මක කැනීම් කටයුතු ද කඩිනමින් ආරම්භ කිරීමට මහාචාර්ය කනිංහැම් මහතා විසින් සැලසුම් කර ඇති බව වාර්තා වේ. ධම්මහවා හි පිහිටි සුදෙනුවුන් රජු හා මහමායා දේවිය ආදාළනය කළ ස්ථානය පැහැදිලි වශයෙන්ම අනාවරණය කර ගැනීමට කනිංහැම් සමත් විය. එහි ඉදිකර ඇති දාගැබී දෙක හා කපිලවස්තුපුර දැකුණු ද්වාරයට තුදුරින් පිහිටි නටුම් පිළිබඳව, තුදුරු අනාගතයේදී පුළුල් ගවේෂණයක් කිරීමට අපේක්ෂිතය.

සිදුහත් කුමාරයාගේ වියෝගින් කම්පනයට පත්ව මිය තිය කන්ඩක අශ්වයා සිහිපත් වීම පිණිස, ආරක්ෂක ප්‍රාකාරයේ නැගෙනහිර දොරටුවෙන් මිටර 100 ක් පමණ ඔව්බෙන් ඉදි කළ ඉපරාණී වෙනත් සාර්ථක ද දැකිය හැකිය. ඉදිරි ගවේෂණ වලදී කන්ඩක අසුගේ අස්ථී සෞයා ගැනීමට හැකි වන බවටද ඔවුනු විශ්වාසය පළ කරති.

සිදුහත් කුමරුන් යොශ්දරාවන් දිනා ගැනීම පිණිස දුනු ශිල්ප දැක්වූ අවස්ථාවේ ඔහු විසින් සිය දුන්නේන් මුදා හළ පබල ර්තලය වැදිමෙන් පොලවෙහි කුහරයක් ඇති වූ ස්ථානය, වර්තමානයේ බොහෝ දෙනා සරකුප ලිඛ ලෙස හඳුන්වන ස්ථානය බවද නව ගවේෂණයන් මගින් නිසැක වශයෙන් අනාවරණය කරගෙන ඇති.

ඉදිරි ගවේෂණ වලදී පුරාවිද්‍යාත්මක වැදගත්කමක් ඇති ඉහත සඳහන් ස්ථාන පිළිබඳව අප්‍රකට, සත්‍ය තොරතුරු රාජියක් අනාවරණය කර ගැනීමට අවස්ථාව සැලසෙනු නිසැක.

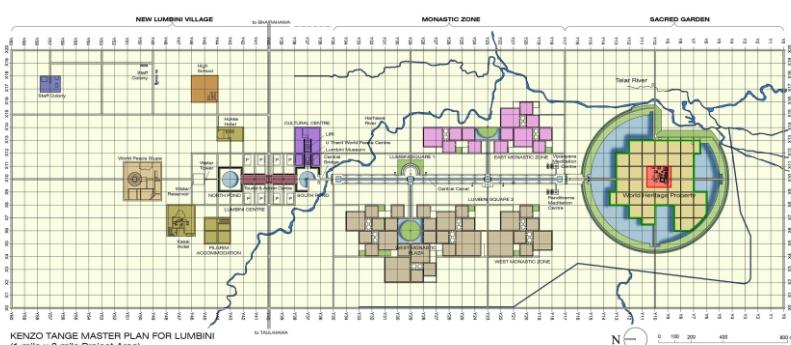
28. කෙන්සේෂ වැංගේ ලුමිබිණිය සංවර්ධන සැලැස්ම

1970 වරූපයේදී, ලුමිබිණි සංරක්ෂණ, සංවර්ධන හා පරිපාලන කටයුතු විධිමත් කිරීම පිණිස, 'ලුමිබිණි සංවර්ධන ජාත්‍යන්තර කමිටුව' පිහිටුවනු ලැබේණි. (I.C.D.L.) ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු 16 ක් මෙම කමිටුවේ සාමාජිකත්වය දරති. 1978 වසරේදී කෙන්සේෂ වැංගේ සැලැස්ම ක්‍රියාත්මක කළ, ලුමිබිණි සංරක්ෂණ හා සංවර්ධන සැලැස්ම ක්‍රියාත්මක වූයේ මෙම කමිටුවේ අධික්ෂණය යටතේය.

1961 සිට 1971 දක්වා එක්සත් ජාතියේ සංවිධානයේ මහ ලේකම් ලෙස කටයුතු කළ බුරුම ජාතික යුතාන්ට මහතා 1967 වසරේදී ලුමිබිණියට සැපත් විය. එම අවස්ථාවේ, ලුමිබිණිය එහි ඉපැරණි නැශ්චාවයේ සහ පිහිටීමට බාධාවක් නොවන පරිදි සංවර්ධනය කර, සංරක්ෂණය කර, මතු පරපුර උදෙසා පවත්වා ගෙන යාමෙහි වැදගත් කම කෙරෙහි, හෙතෙම ලොව විද්‍යුත්‍යන්ගේ අවධානය යොමු කළේ ය. එහි ප්‍රතිඵ්‍යුතු වශයෙන් ලුමිබිණියට පැමිණි කෙන්සේෂ වැංගේ 1972 සිට 1978 දක්වා වසර හයක කාලයක් තුළ ලුමිබිණියයේ ව.සු. 25 ක් ප්‍රදේශයක් පුරා සමික්ෂණය කර, ලුමිබිණිය සංරක්ෂණයේ සංවර්ධනය සඳහා වූ පුළුල්, මූලික සැලැස්මක් පිළියෙළ කළේය.

කෙන්සේෂ වැංගේ, ලුමිබිණි මූලික සංවර්ධන සැලැස්ම ක්‍රියාවත නැංවීම ඇරඹියේ 1978 වසරේදී ය. එම සංවර්ධන සැලැස්මට අනුකූලව ලුමිබිණිය පුරා භූමිය හා එහි ආස්‍රිත ප්‍රදේශය ප්‍රධාන කාලාප 3 කට වෙන් කරනු ලැබේණි.

- ලුමිබිණි ග්‍රාමය
  - ලුමිබිණි ප්‍රාදේශීය උද්‍යානය
  - ආරාමික කාලාපය
- වශයෙන් එම කාලාප 3 නම් කෙරිණි.

i. නව ලුමිබිණි ග්‍රාමය

වරූග සැනැක්ම 3 ක ප්‍රදේශයක් පුරා පැමිණි නව ලුමිබිණි ග්‍රාමය, ලුමිබිණිය වන්දනාය සඳහා පැමිණෙන බැතිමතුන් පළමුවෙන් ම පිවිසෙන කාලාපය සේ සැලැකිය හැකි ය. බැතිමතුන්ට සහ සංවාරකයන්ට අවස්ථි සැම යටිතල පහසුකමකින්ම මෙම ග්‍රාමය සමන්විත වේ. මෙහි සංවාරක භාවෙල්, ලුමිබිණි තොතුකාගාරය, ලුමිබිණි ජාත්‍යන්තර පරායේෂණ ආයතනය, යුතාන්ට අනුස්මරණ ග්‍රුවනාගාරය, සංවාරක පරිපාලන මධ්‍යස්ථානය, සෞඛ්‍යය මධ්‍යස්ථානය, පොලිසිය සහ බැංකු ස්ථානය කර ඇත්තේ නව ලුමිබිණි ග්‍රාමයේ ය.

2014 නොවැම්බර් මස අග හාගේ විවෘත වන ලුමිබිණි ශ්‍රී ලංකා වන්දනා නිකෙතනයද පිහිටියේ නව ලුමිබිණි ග්‍රාමයේ ය.

ii. ලුමිබිණි ප්‍රාදේශීය ප්‍රදානීම

තෙලර් ගෘගාව අසබඩ පිහිටි ප්‍රාදේශීය උද්‍යානයටල, අගෝක ස්ථානික මැදි කරගෙන මායාදේවී ආරාමය, ප්‍රාදේශීය පොකුණ හා එ අවට පිහිටි නටුමුන් සහිත ප්‍රදේශය ඇතුළති. පුනෙස්කේත් ලේක උරුමයට අයත් වන ලේනිහාසික ඉදිකිරීම හා නටුමුන් පිහිටියේ මෙම කාලාපයේය. මායා දේවී ආරම, සිදුහත් උපත නිරුපිත කැටයම් මුදාව, අගෝක ස්ථානික ආරාම්, සිදුහත් තන්ම සංකේතය (Nativity) ප්‍රාදේශීය පොකුණ, කුඩා දාගැබී සමුහය හා නටුමුන් පිහිටියේ මෙම කාලාපය තුළය.

නව සංවර්ධන සැලැස්මට අයත් යෙළේක්ත කාලාප තුන ම මේටර් 2 ක් පමණ පුළුල් වූ ඇල මාර්ගයකින් සම්බන්ධ කර ඇත. එන්ඡේන් රහිත නිහඩ යාත්‍යාවන් මින් බැතිමතුන්ට නව ලුමිබිණි ග්‍රාමයේ සිට සෙසු කාලාප සඳහා ඇල මාර්ගය ඔස්සේ යාත්‍යා කිරීමට මෙහි පහසුකම් සලසා ඇති. ඇල මාර්ගයට සමාන්තරව මින්න්ට ඇවේද යා හැකි ගළ ඇතිරැශ මාවතක් ද සකසා තිබේ.

මෙම ඇල මාර්ගය ආරම්භ වන ස්ථානයෙහි සිද්ධාරථ කුමරුන්ගේ ප්‍රතිමාවක් සහ පියිකාවක් මත පිහිටා ඇත. සැම ප්‍රාර්ථනාව ද්විතික කෙරෙන වසර මුළුල්ලේ නොනිවී දැල්වෙන පහන ද දුටු දුටුවන්ගේ සිත් සතන් පහන් කරන සුළු ය.

iii. ලුම්බිණි ආරාමික කලාපය

පුහෙස්කේ ආයතනය මගින් එතිහාසික ලුම්බිණි පුද බීම කේත්ද කර ගතිමින් ඒ හාත්පස පිහිටි ඩුම් හාගය විවිධ රටවල සංස්කෘතින්ට අනුකූලව ආරාම ඉදිකිරීම පිණිස වෙන් කර දී ඇත.

ජාත්‍යන්තර වන්දනා කලාපයක් ලෙසින් සැලකෙන බීම කැබලි 42 කින් යුත් මෙම කම්ණිය ඩුම් හාගය, වන සතුන්, සියෝතුන් ගැවසි හරිත වන ගහණයක් මධ්‍යයේ පිහිටියේ ය. විවිධ රටවලින් පැමිණෙන වන්දනාකරුවන්ට, එතිහාසික ලුම්බිණි පුද්ධිමට පිවිසීමට පෙර තම රටට ආවේණික තමනට ඩුරු තමන්ගේ රට විසින් ඉදිකළ විභාරස්ථානයට ගොස් විවේක සුවය හා අධ්‍යාත්මික පාරිගුද්ධිය ලබාගැනීමට අවකාශ සැලසීම මෙවන් ආරාම කලාපයක් ස්ථාපනය කිරීමේ මූලික අරමුණ බැවි සැලකිය හැකි ය. මෙම පුදේශය හරහා ගලා බස්නා ප්‍රධාන ඇල මාරුගයේ බටහිර දෙසට පැනිරුණු ආගුමික කලාපය මහායාන බොද්ධ ආරාම 29 ක් සඳහා වෙන් කර ඇත. ඇල මාරුගයෙන් නැගෙනහිර දෙසට පැනිරුණු ඩුම් හාගය පේරවාද බොද්ධ ආරාම 13 ක් සඳහා වෙන් කර දී තිබේ. පහතින් දැක්වෙන්නේ ආරාමික කලාපය තුළ විවිධ රටවල සංස්කෘතියට අනුව දැනට ඉදිකර ඇති ආක්ෂණීය විභාරස්ථාන පද්ධතියයි.

බටහිර කලාපයේ පිහිටි මහායාන ආරාම

වින බොද්ධ සංගමය
ඡපාන සෞක්යේ සංවිධානය
වියවිනාමයේ පාටිකුමුණිතු සංගමය
නේපාලයේ ධර්මෝදය සහ
ඡරමනියේ වූසොල්බාල් නාරා පදනම
ප්‍රංශයේ ලින් සෞන් බොද්ධ සංගමය
ඡස්ට්‍රියාවේ ගදන් ජාත්‍යන්තරය
නේපාලයේ වනංග සංගමය
ඉන්දියාවේ ලඩාක් හාවනා මධ්‍යස්ථානය
මහජන කොරියා මහබෝධ සංගමය
කොරියාවේ ක්වාන් උම සා විභාරය
නේපාලයේ කානයිං පෙඩිරුප් ලිං ආරාමය
නේපාලයේ මෙන්බාල් බොග්නා ආරාමය

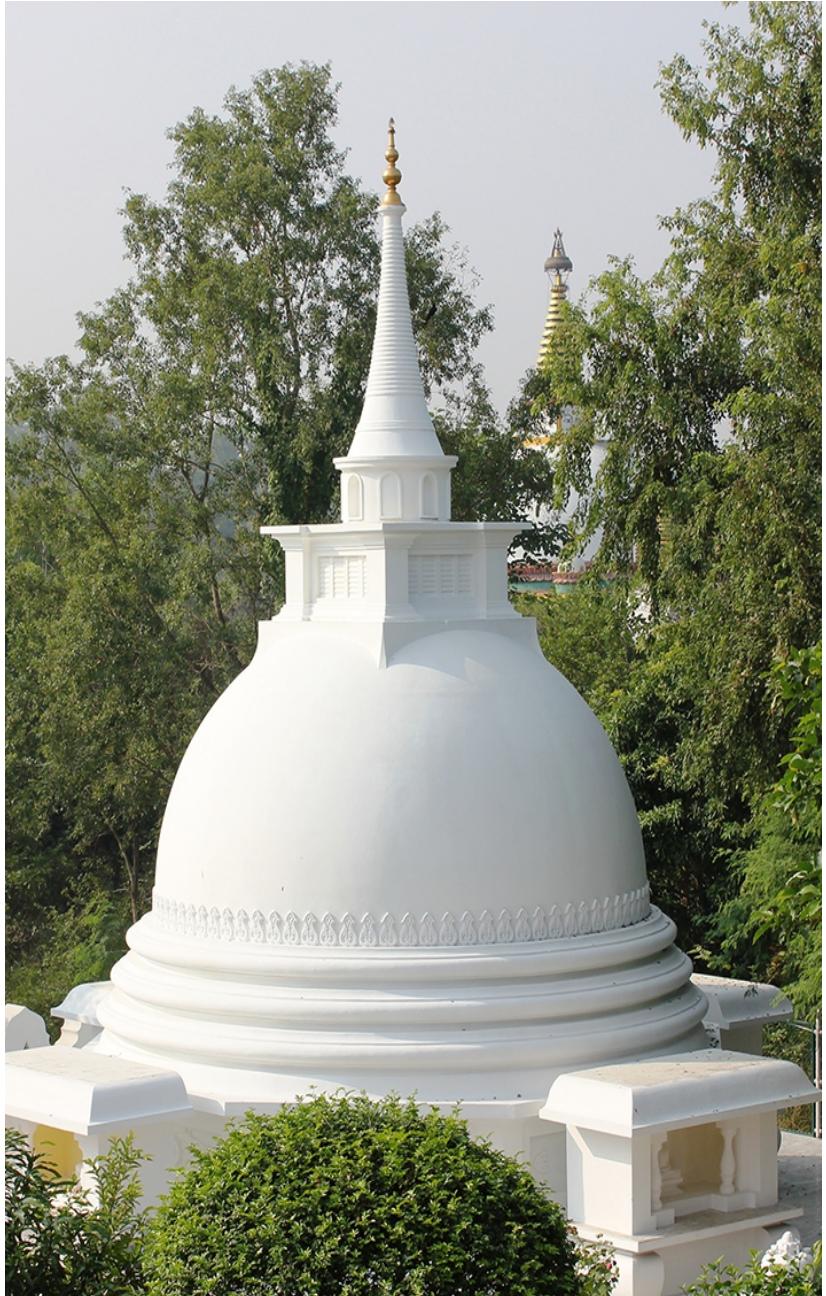
නේපාලයේ එක්සත් වංන්ගුම් බොද්ධ පදනම
ප්‍රංශයේ ප්‍රංශ බොද්ධ සංගමය
සිංගප්පුරුවේ අර්ජන් දෝජ බොද්ධ මධ්‍යස්ථානය
නේපාලයේ සාම්ප්‍රදායික බොද්ධ සංගමය
කැනඩාවේ ව්‍යු විද්‍යා බොද්ධ සංගමය

නැගෙනහිර කලාපයේ පිහිටි පේරවාද ආරාම

තායිලන්ත ආරාමය
බුරුම ආරාමය
ශ්‍රී ලංකා විභාරය
නේපාල ජාත්‍යන්තර හිසුමුණි ආරාමය
ඉන්දිය මහබෝධ ආරාමය
කොරියන් මහබෝධ ආරාමය
කාමබෝජ ආරාමය
කැනඩා ආරාමය
නේපාල ආරාමය.

ලුම්බිණි ජපන් සාම පුද්ධිය

සිත් කමාධිගතකරවන ශ්‍රී ලංකාරාම සංරුප

ශ්‍රී ලංකාරාමය පිටපුම් තොරතු

හිටු ජනාධිපති ආර්. තේමදාක මැතිනුම් ලුම්බිණි ද්‍රව්‍යමූලු විශාම ගාලාව සඳහා මුද්‍රේගෙ තැබීමට පෙර අවස්ථාවක පොල්ලෙනේ පහන දැඟ්‍රුවමින්....

දහන්වන පරිවේශය

මුම්බිණිය ශ්‍රී ලංකා විභාරය ගොඩනැංවීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ දායකත්වය

29. මුම්බිණි ශ්‍රී ලංකාරාමයේ හා විග්‍රාම කාලාවේ විකාශනය

i. මුම්බිණි සංවර්ධන කටයුතු ආරම්භය

අතිතය අනාගත පරපුරට හිමි කිරීම වත්මන් සමාජ දේශපාලන හා ආගමික තායකයින්ගේ එක් අසාහයක කාර්ය හාරයකි. එක් සූල් පියවරකින් අරඹන දිගු ගමන දුවැන්ත, යෝධ පියවරයන් රෙසකින් අප අපුරුත්වයෙන් නිම්ග්ග කරනු තිබුණි. රට දායක වූ කුවුරු හෝ වෙත්ද ඔවුනු එනිසා ම අනාගතයේ ජීවත් වන්නාහ. අනෙක් අතට අවසන් පියවර වූ කළී අවසන් නොවන පියවරකි. එහෙත් සමාජ සම්මතයට අනුව යෝධ පිම්මක් නිම කරන්නට පරපුර කිහිපයක් ම අවැසි වනු තියති. ඒ අයුරින් ලුම්බිණි සංවර්ධනය මෙදා, මත්දා, පරම්පරා තුනක අනුපමේය උදෙසා දායකත්වය හිමිවන අයුරු අප මනසින් දකිමු.

1988 වසරේදී එවකට ශ්‍රී ලංකා ජනාධිපති පදවිය හෙබ වූ ශ්‍රීමත් රණසිංහ ජ්‍යෙෂ්ඨදාය මැතිතතුමාගේ මැදිහත් වීම මත, එතින්හාසික ලුම්බිණි සිද්ධස්ථානය අඩුත්ව ශ්‍රී ලංකාරාම විභාරය හා දුටුගැමුණු විග්‍රාම කාලාව ඉදි කිරීම පිණිස හුම් ප්‍රමාණයක් ශ්‍රී ලංකාව වෙත බදු පදනම මත ලබාගැනීමේ අවස්ථාව උදා විය. මුළුන් ම ආරම්භ වූ ගැමුණු විග්‍රාම කාලාව ඉදි කිරීම යි.

ශ්‍රී ලංකා ඉංජිනේරු සංස්ථාව මගින් මෙහි ඉදිකිරීම කටයුතු වසර 06 ක් ඇතුළත සම්පූර්ණ කර 1992 දී නේපාල ලුම්බිණි සංවර්ධන

මණ්ඩලයට හාරදෙනු ලැබේණි. එම මණ්ඩලය විසින් නේපාල සම්න්දාර් සමාගමට විග්‍රාම කාලාව දස අවුරුදු බද්දක් මත ලබාදෙන ලදී. එහෙත් කළමනාකරණ ගැටුලු කිහිපයක් මතු වීම නිසා නොබෝ කළකින් එම ගිවුම අවලංගු කර විග්‍රාම කාලාව හුත් වෝල් හි රෙන්බෝ හෝවලයට බදු දීමට සිදු විය. එම සමාගමේ පාලනය ද අසහනයක් වූ හෙයින් 1994 වසරේ මැද හාරයේ දී එම බද්ද ද අවලංගු කිරීමට ලුම්බිණි සංවර්ධන මණ්ඩලය පියවර ගනු ලැබේණි. මෙවන් පරිපාලනමය ගැටුලු නිසා දුටුගැමුණු විග්‍රාම කාලාව මෙන්ම ශ්‍රී ලංකාරාමය ද වල් බිභි ව වන්දනාකරුවන්ගේ මතකයෙන් ගිලිහි ගොස් තිබේණි.

1995 දී එවකට ජනාධිපති දුරය හෙබවු ව්‍යුතිකා බණ්ඩාරනායක මැතිණියගේ හා හිටපු බුද්ධ කාසන අමාත්‍ය රත්නසිරි විකුමනායක මැතිතතුමාගේ මැදිහත් වීම මත, අතර මග ඇුනහිට තිබු ශ්‍රී ලංකාරාමයේ ඉදිකිරීම කටයුතු ශ්‍රී ලංකා ඉංජිනේරු සංස්ථාව වෙත පවරා ඉදි කිරීම ආරම්භ කරනු ලැබේණි. විභාරය ඉදි කිරීමේ හුම් හායය හු කම්පන ප්‍රදේශයක පිහිටා තිබීම නිසා, ඉංජිනේරු සංස්ථාව හු වලන වලට ඔරෝත්තු දෙන පරිදේදෙන් ගොඩනැගිලි වල බෝධිසරයේ හා චෙතාය පාදම අධික පිරිවැයක් දරා ඉතා ගක්ති සම්පන්න ලෙස ඉදිකිරීමට පියවර ගත්තේ ය. 2005 වසර වන විට රුපියල් දසලක් 50 ක පමණ වියදුමක් දරා මෙහි ඉදිකිරීම විලන් කොටසක් නිම කිරීමට ඉංජිනේරු සංස්ථාව සමත් විය. අනතුරුව නේපාල ලුම්බිණි සංවර්ධන මණ්ඩලයෙහි අවධානය මෙන්ම ශ්‍රී ලංකා රජයේ මැදිහත් වීමද සිදු නොවීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් යළි ශ්‍රී ලංකාරාමයේ වල් බිභි වන්නට විය. දුටුගැමුණු විග්‍රාම කාලාවද කුම්වත් කළමනාකරණ කුම්වේදයක් නොවූයෙන් වසර ගණනාවක් වසා දමා තිබේණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් එම ගොඩනැගිලි සංකීරණය ද කැඩ් බිභි ගොස් වන ගතව තිබේණි.

රුම්බිණි සංස්ථාව සංවර්ධන කාලාව වූ මොහාත,

ශ්‍රී ලංකා පාලන සංවර්ධන මණ්ඩලය

ii. ලුමිඩි ශ්‍රී ලංකාරාමය හා දුටුගැලුණු විග්‍රාම නිකේතනයේ නවෝද්‍ය

ලුමිඩි ශ්‍රී ලංකාරාමය සංවර්ධනයට යළි මග සැපෙළුන් 2006 වසරේ අහමු සිදුවීමක් පාදක කරගෙන ය. සුවිසල් සමාජ මෙහෙවරක නිම්න පුද්ගලයෙක් ලුමිඩි ශ්‍රී ලංකාරාම විනාර සංවර්ධන අරමුදලක් පිහිටුවයේ ය. එම අරමුදලේ සෙසු සාමාජිකයන් වුයේ එස්.වි. පතිරිණ, කරුණාසේන හෙවිරිආරච්චි, අනුරාධ විකුමසිංහ, ඩී. පියසේන, ලක්ෂ්මන් නිරෝධවර්ධන යන මහතුන්ය.

ශ්‍රී ලංකාරාමය සංවර්ධන අරමුදලේ සාමාජිකයන්ගේ දැඩි සිංහල හිජුන් වහන්සේ නමක් මුණුගැසීමෙන් සතුවට පත් පිරිස හිජුන් වහන්සේගේ ආරාධනයෙන් උන්වත්සේ වැඩ සිටි පන්සල වෙත පිය නැගුහ. පුද්ගලයා අනුරාධ විකුමසිංහයන් ය. ස්වාමීන් වහන්සේ රූපක්වැළේ ව්‍යුදරත්න තිමියන් ය. පන්සල ලුමිඩි පුදුවීම ආක්ෂිතව පිහිටි ශ්‍රී ලංකාරාමයයි. එම අවස්ථාව වන විට ශ්‍රී ලංකාරාම ගොඩනැගිලි සංකීරණයේ ඉදිකිරීම කටයුතු ඇතිව තිබේ. සංසාධාරණයේ අඩක් ඉදිකළ නිරාවරණ ගබාල් බැඳී, වන ගහණයට යට වෙමින් පැවතිණි. ස්වාමීන් වහන්සේ ලැගුම් ගෙන සිටි කුටියෙහි ද අඩුපාඩු රෝසක් විය.

අසන්නට ලැබුණු තොරතුරුත්, දැකගන්නට ලැබුණු දරුණයන් අනුරාධ විකුමසිංහයන් තුළ දැඩි කම්පනයක් ඇති කළේ ය. හේ ලුමිඩි ශ්‍රී ලංකාරාමයෙන් පිටත් වුයේ දැඩි අදිවතින් වෙළුණු මානසික තත්ත්වයකිනි. සිය රටට පැමිණි ඔහු එවකට ශ්‍රී ලංකා ජනාධිපති පදවිය හෙබවූ මින්ද රාජ්‍යක්ෂණ මැතිතුමා හමුවිය.

නේපාල ලුමිඩි සංවර්ධන භාරය මගින් ආරාමික කළාපයෙහි ඉඩම් බඳු පදනම යටතේ ජපානය, කොරියාව, බුරුමය, ජර්මනිය, වැනි රටවල් ගණනාවකට ලබා දී ඇති බවත් එම රටවල් තම සංස්කෘතියට අනුකූලව විභාරස්ථාන ඉදිකර ඉතා දැකුම්කළ ඇත්තින් පවත්වාගෙන යන බවත් ඔවුනු ජනාධිපතිතුමාට සැල කර සිටියන. එහෙත් එම පදනම යටතේ ශ්‍රී ලංකාව බඳු පදනම මත ලබාගත් භුමිභාගයෙහි 1998 දී ශ්‍රී ලංකා ඉංජිනේරු සංස්ථාව මගින් ආරාමික කළ ශ්‍රී ලංකාරාමය ඉදිකිරීමේ කටයුතු අතරමග අත්හිටුවා ඇති බව ද, ඔවුනු ජනාධිපතිතුමාට පෙන්වා දුන්හ. සෙසු රටවල් තමන්ට වෙන් කර ගත් ලුමිඩි ආරාමික කළාපයෙහි භුමිභාගයක් අගනා අලංකාරවත් ලෙස විභාර අරාම ඉදිකර තිබියදී ශ්‍රී ලංකාවට වෙන් කර ගත් භුමිභාගයෙහි වූ ශ්‍රී ලංකා ආරාම ඉදිකිරීම නිම කළ ද, වල්විහි වී තිබීමේ පුවත ඇසු ශ්‍රී ලංකා ජනපතියන්ද මහත් කම්පනාවට පත්වී අවශ්‍ය ක්‍රියා නිකේතනම් පියවර ගැනීමට නොපැකිව ඉදිරිපත් විය.

iii. ගරු මතින්ද රාජ්‍යක්ෂණ මැතිඳුන් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ යෝජනාව

එවකට හිටපු අතිරි ජනාධිපතිතුමා විසින් මේ සඳහා වමල් රාජ්‍යක්ෂණ මැතිතුමාගේ සභාපතිත්වයෙන් යුත් ලුමිඩි ශ්‍රී ලංකාරාම විනාර සංවර්ධන අරමුදලක් පිහිටුවූයේ ය. එම අරමුදලේ සෙසු සාමාජිකයන් වුයේ එස්.වි. පතිරිණ, කරුණාසේන හෙවිරිආරච්චි, අනුරාධ විකුමසිංහ, ඩී. පියසේන, ලක්ෂ්මන් නිරෝධවර්ධන යන මහතුන්ය.

ශ්‍රී ලංකා ලුමිඩි සංවර්ධන භාරකාර අරමුදලේ සාමාජිකයන්ගේ දැඩි කැපවීම නිසා 2009 පෙබරවාරි 25 දින මෙහි ඉදිකිරීම වැඩ ආරමිහ කැරිණි. 2009 මැයි 25 වන විට මාස හතරක කාලයක් තුළ ඉදිකිරී වැඩවලින් වැඩ ප්‍රමාණයක් අවසන් කිරීමට හැකි විය. 2009 වසරේ මැයි 5 දින වෙසක් උත්ස්වය තිමිති කර ගෙන ලුමිඩි ශ්‍රී ලංකා මහා විභාරස්ථාන තුළ පිංකම් මාලාවක් සංවිධානය කරනු ලැබේ.

01. ශ්‍රී ලංකා මහා විභාරයට සර්වඥ ධාතුන් වහන්සේ නමක් වැඩම්වීම්.
02. සිද්ධාර්ථ කුමාරයාගේ ප්‍රතිමාවක් විවෘත කිරීම.
03. අති පූජ්‍ය වැළම්ටියාවේ කුසලදම්ම නාහිමිපාණන්ගේ උපාධ්‍යාත්වයෙන් නේපාල ජාතික ගාක්‍ය වංශික කුල දරුවන් 07 දෙනෙක් සසුන් ගත කිරීම.
04. ප්‍රවීන විතු ගිල්පි ජයසිර සේමගේ මහතා විසින් ජ්වලාන ලෙසින් විතුණුය කළ සිද්ධාර්ථ කුමාර උත්පත්තිය භා සබඳි සිද්ධීන් ඇතුළත් විභාර ගෙය විවෘත කිරීම.

2011 වසර වන විට සර්වඥ ධාතු තැන්පත් අහිනව වෙතෙහි රාජ්‍යක්ෂණ ඉදිකිරීම, තුන් මහල් භාවනා මධ්‍යස්ථානයක් භා ප්‍රස්ථිතකාලයක් ඉදිකිරීම ආදි කටයුතුද අවසන් කරනු ලැබේ.

අනුරාධ වු ප්‍රවීන සේමගේ ගැනීමෙහි බොද්ධ ගාහ නිර්මාණ ගිල්පියට අනුව මකර තොරනක් භා විභාර පරිග්‍රාමයෙහි නෙවැම් විලක් සහ අලංකාත උද්‍යායක් ද සකස් කැරිණි.

මෙතෙක් ශ්‍රී ලංකාරාමය ඇතුළත් රේරවාද ආගමික සිද්ධස්ථාන වෙත යැම සඳහා බැතිමතුනට විභාල දුරක් පා ගමනින් යා යුතු විය.

කෙටි මගක් ඔස්සේ ඔවුනගේ ගමන පහසු කිරීම පිණිස තෙලඟ නදිය හරහා නව පාලමක්ද ඉදිකරනු ලැබේණි. මෙම නව පාලම හා එහි සිට ශ්‍රී ලංකාරාම විභාරස්ථානයට විහිදී දූෂ්කර මාර්ගය ගල් අතුරා කාපටි කිරීම පිණිස ශ්‍රී ලංකා රජය ලුම්බිණි හාරය රුපියල් දසලක් 80 ක පමණ පිරිවැයක් දරනු ලැබේණි. ශ්‍රී ලංකාරාමයේ ඉදිකිරීම් සඳහා වර්ෂ 2013 දෙසැ. වන විට මිලියන රු. දසලක් 90ක් වැය කර තිබේ.

iv. සමාධිය කුළු ගන්වන ශ්‍රී ලංකාරාමයේ සැලසුම...

මෙම අරම සැලසුම් කර ඇත්තේ ඉතා සියුම් අන්දමින් බොද්ධ දැරුණය සංකේතවත් වන පරිද්දෙනි. ඒ තුළින් සැදුහැවතුන්ගේ සිත්සතන්හි බොද්ධ දැරුණයේ මුලික ඉගැන්වීම් ද්වය එනම් ආරය අභ්‍යාගික මාර්ගය හා පටිවිච සමුප්පාද ධර්මය කුළු ගැන්වීම අපේක්ෂිතය. හාවනා මධ්‍යස්ථානයක් වශයෙන් සැලසුම් කර ඇති භුමිභාගය බුදු දහම පුගුණ කිරීමට හා ප්‍රායෝගිකව පුහුණු කිරීම (ප්‍රතිඵල්ති ප්‍රාදා) සඳහා වන අතර, අනෙක් භුමිභාගය ස්ථ්‍රීපායක් හා සංසාධායක් සඳහා මෙන්ම තෙරුවන් වන්දනා කිරීම (ආම්ප ප්‍රාදා) පිණිස සැලසුම් කර ඇත. මෙමගින් වන්දනා කරුවන්ට, හාවනායෝගින්ට හා විද්‍යාර්ථීන්ට රුමහන් සෙනක් සැලසෙනු ඇත.

තින් බුඩුලක් සේ අභස් ගනිමින් මේ මහ දෙරණ තලයේ මහ සැදිවෙතදී හැම භද්‍යතක්ම මහ වෙහෙරක් කළ සිහළ බුදුනුවන් දැඩිව බුද්ධ භුමියේ නැඹු ලුම්බිණි සාලවන යොදුන් දුර කළ ශ්‍රී ලංකාරාමය ගොඩනැගැ තුදු මහත් තුවන් රස් ගෙන එම්ත් මධ්‍ය සහභාගි කරගනු රිසියෙමි.

ශ්‍රී ලංකාරාමයට පිවිසෙන,
කෛළඡ දැරුණ හරහා ඉදිකළ භාම

සිරිලක් අරමේ මෙන්සිලුර

ලුම්බිණි වංශය | 217

භාවනා මධ්‍යස්ථානය :-

ලතුරේ පිහිටි උදාහාන සංචිතයේ සිට මිටර් 4 ක් පළල පිවිසුම් මාවතක් ඔස්සේ මෙම භුමිභාගයට ලිය හැකිය. ජනප්‍රවාදගත දෙවිවරුන්ගේ රුපවලින් හා සාම්ප්‍රදායික ආරුක්කු සහිත දොරටුවකින් යුත් මකර තොරණක් ඔස්සේ දකුණු දෙසට නැඹුරු වූ මාවතන් වන්දනාකරුවන් මෙම සංකීරණයට පිවිසිය හැකිය. මකර තොරණේ දෙපැත්තේ අලංකාර සිංහ කණු ද්වයකි. ඒ එක් එක් කණු මුදුනෙහි සිංහයින් තිදෙනෙක් නිර්මාණය කර ඇත. ආරුක්කු සහිත පිවිසුම් දොරටුවේ ඇති පියාගැට පෙළු මගින්, මධ්‍යයෙහි පරාවර්තන තටාකයකින් (Reflecting pond) ද, සිදුහන් කුමරුගේ උපත සිහිගන්වන සල් උයන සංකේතවත් කරමින් දෙපස පිහිටි සල්ගස් දෙකකින් ද යුත්, හාවනා මධ්‍යස්ථානයේ පහතින් ම පිහිටි බිම්කඩට වන්දනාකරුවන් යොමු කුරේ. මහපොලව දෙබැං වී මතු වූ පියුම් මත්තෙහි පියවර සතක් තබා, "අග්‍රේග් හමස්ම් ලේඛස්ස....." යන ග්‍රෑෂ්ය ප්‍රකාශය කරනු ලබන සිදුහන් කුමරුගේ ප්‍රතිමාවක් පරාවර්තන තටාකය පසුපස කුඩා වේදිකාවක් මත ස්ථානගත කර ඇත. සත්වැනි පියුම මත වැඩි සිටින සිදුහන් කුමරුවනුන්, කිරිගරුඩ පාෂාණයක් මත කුමරුවන්ගේ ප්‍රකාශය කොටා ඇති අයුරුන් විතු මගින් සිද්ධාර්ථ කුමාරෝත්පත්තිය පසුව්මේ දැක්වෙන අයුරුන් වන්දනාකරුවන්ට දැකගත හැක. සිද්ධාර්ථ මණ්ඩපය නමින් යුත් සාම්ප්‍රදායික ද්විපථ වහළකින් සැරසුණු කුළුණු පෙළින් යුත් විවෘත මණ්ඩපයක් මගින් කුඩා වේදිකාවට ආවරණය සලසයි.

භාවනා මධ්‍යස්ථානයේ ප්‍රමුඛ ලක්ෂණය වන්නේ බෝධින් වහන්සේ සෙවනෙහි සමාධි මුදාවෙන් වැඩි සිටින බුදුන් වහන්සේයි. බෝධි වෘක්ෂය පහත් ම පොලෝ මට්ටමේ සිට අඩ් 30 ක් පමණ උසින් පිහිටුවා ඇති අතර, ප්‍රවේශ මාර්ගය වන ආරුක්කුව සහිත දොරටුවෙන් ඇතුළු වන බැහැමතෙකුට එකම මොහොතක සැණික ව සිදුහන් කුමරුගේ සහ බුදුන් වහන්සේගේ ප්‍රතිමා දැරුණය වන අන්දමේ උස ප්‍රමාණයකින් සමාධි බුදු පිළිමය උන්නතාංශයකින් ද පිහිටුවා ඇත.

තමන් වඩා වඩා ලං වන විට, සිද්ධාර්ථ මණ්ඩපය පිටුපසින් පිහිටි උන්නතාංශයේ කේන්ද්‍රයට උපස්ථිතක වූ උස් පනා බැමිම

හේතු කාට ගෙන බුදුන් වහන්සේගේ ප්‍රතිමාව දැඟා පරියෙන් ක්‍රමයෙන් නොපෙනී යන අයුරු දකින සඳුහැවතතුන් මහත් කුහුලට පත්වනු තිසුක. බුදුන් වහන්සේගේ ප්‍රතිමාව තැවත දැකගැනීමට නම් සිද්ධාර්ථ මණ්ඩපයේ දෙපසින් සමමිතිකව පිහිටි, සිදුහන් කුමරු බුද්ධත්වය ලබා ගැනීම සඳහා අනුගමනය කළ ආරිය අෂ්ට්වාගක මාර්ගය සංකේතවත් කරන ඉණි මං පෙළ ඔස්සේ වන්දනාකරුවන් ඉදිරියට යා යුතුය. සැම තරජ්පු පේළියක්ම කෙළවර වන ස්ථානයෙහි ගරදී වැට අසල, අලංකාර කරන ලද බිත්තිවල අහිලේඛන කරන ලද ආරිය අෂ්ට්වාගික මාර්ගයේ ඒ ඒ පියවර මගින් බුදුන් වහන්සේ වැදපුදා ගැනීමට තමන් මෙම ආරිය මාර්ගයේ පිය නගන බැවි තමන්ට හැඟියන බවත් ප්‍රචිපල නැග යන අවස්ථාවේ සඳුහැවතතුන්ට වැටහෙනුයේ නිරායාසයෙනි. සමමා සමාධි යන්න සටහන් කරන ලද අවවැනි පියවරේදී බෝධීන් වහන්සේගේ සෙවනෙහි තමා ඉදිරියෙහි එක එළුලේ ම සමාධි මූදාවෙන් වැඩ සිටින බුදුන් වහන්සේ සඳුහැවතතුන්ට දිස්ව්‍යනු ඇත.

මළුගට සඳුහැතියා සිටිනුයේ භාවනානුයේගිව සිටීම සඳහා සැලසුම් කරන ලද අර්ධ කවාකාර හා විවෘත වූත් කුලුණු පෙළින් යුත් බෝධීසරයක් සහිත ඉඩකඩ ඇති භුමි ප්‍රදේශයක ය. බෝධීන් වහන්සේ පිහිටියේ ද ඒ ආසන්නයෙහි ය. සංකිරණයේ උස ම මට්ටම වෙත දිවෙන පටු පියගැට පෙළකි. තුරු සෙවනෙහි ගබාල් ඇතිරු වේදිකා සහිත අර්ධ කවාකාර වූ පහත් මට්ටමේ පිහිටි බිම් පෙදෙස් දෙකක් ද භාවනානුයේගින් වෙනුවෙන් සකස්කර ඇත. සැම බිමිකඩක්ම පහසු සෝජාන පංක්ති මගින් එකිනෙකට සම්බන්ධ කර ඇත. භාවනා මධ්‍යස්ථානයට මණ්ඩපයක් සහිත පසුපස දොරටුවක්ද ඇත. මෙම මණ්ඩපය හරහා ප්‍රවේශ වන සඳුහැතියන්ට ගල් ඇතිරු මාර්ගයක් ඔස්සේ දොරටුව කරා ලැං විය තැකිය.

ශ්‍රී ලංකාරාමයේ පැවැති කළ ගාකන සාම්බන්ධ මෙහෙනවර ආගමික වනාවනෙහි...

ශ්‍රී ලංකා ගැනීම පිණිස සපැමිණෙන ශ්‍රී ලංකික වන්දනාකරුවන්ට එතිනාසික පුද්ධිමට පිවිසීමට පෙර තෙලර ගංගාවේ තව පාලම පියමන් කර ශ්‍රී ලංකාරාමය වෙත ලැං වීමේ භාගා උදා වී ඇත. ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකාරාමයයෙහි ප්‍රධාන ගාලාවේ භා උද්‍යානයෙහි රදී ගමන් විභාව දුරු කර ගෙන, විහාරස්ථානයෙහි තේවාසික හික්ෂුන් වහන්සේලාගෙන් අවැසි උපදෙස් ද ලබා ගෙන සිදුහන් උපත සිදුවූ ඒ එතිනාසික මායා දේවී පාසල වෙත සම්පාදන වීමේ අවස්ථාවේ උදාවේ. මිට අමතරව වන්දනා කරුවනට ශ්‍රී ලංකාරාමයයෙහි ආගමික වතාවත් ඉටු කිරීමටත්, එහි ස්ථාපිත සඳහම් ප්‍රස්ථාපනය පරිසිලනය කිරීමටත් අවස්ථාව හිමිවේ.

වන්දනා නඩ සමග පැමිණෙන හික්ෂුන් වහන්සේලාට විවේක ගැනීම පිණිස මෙම විහාරස්ථානයෙහි අවශ්‍ය ලැගුම් පහසුකම් ද සලසා ඇත.

ශ්‍රී ලංකාරාමය

v. ලුම්බිණි ශ්‍රී ලංකා වන්දනා නිකේතනය

අති දුෂ්කර ගමන් මගක් ගෙවා ලුම්බිණියට සැපන් වන වන්දනා කරුවන් ප්‍රධාන වශයෙන් මූහුණපාන ප්‍රශ්නයක් වනුයේ තවතැන් පහසුකම් සලසා ගැනීමයි. ලුම්බිණි පුද්ගලිම ආසන්නයෙහි හෝටල් රාජියක් පැවතිය ද එවායෙහි ඉහළ මිල ගණන් දැරීමට වන්දනාකරුවන් ගෙන් වැඩි පිරිසකට හැකියාවක් තොමැතු. මෙම ගැටුව හඳුනාගත් ලුම්බිණි භාරය මගින් වන්දනාකරුවන්ට නවාතැන් පහසුකම් සැලයීම පිණිස කළින් ගරා වැටි පැවති යුතුගැමුණු විශාම ගාලාව මේ වන විට මුළුමූලින් ම පිළිසකර කර ඇවසන් කර ඇත. සුවපහසු කාමර 40 කින් සමන්විත මෙම විශාම ගාලාව සුවිසල් හෝටලයක සිරි උසුලයි. වායු සම්කරණ කළ සියලු පහසුකම් වලින් සමන්විත කාමර, වන්දනා නඩ සඳහා පුළුල් ගාලා පහසුකම්, අංග සම්පූර්ණ මුළුතැන් ගෙය, ආපන ගාලා හා සඳහම් ප්‍රස්ථකාලයකින් ද නව ලුම්බිණි ශ්‍රී ලංකා වන්දනා නිකේතනය සමන්විත ය.

ශ්‍රී ලංකා වන්දනා නිකේතනය

30. ශ්‍රී ලංකා සමාජ සංවර්ධනය පිළිබඳ හික්ෂු ප්‍රහාරු ආයතනය

ලුම්බිණි සංවර්ධන භාරය යටතේ හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ සමාජයේ කාරය භාරය හා අදාළතන ශ්‍රී ලංකීය සමාජය තුළ හික්ෂුවකගේ හුමිකාව සංවර්ධනය කිරීමේ හා තිවැරදි දාෂ්ටීයකින් යුතුව සමාජගත කිරීමේ ජාතික අවශ්‍යතාවය සපුරා ගැනීම, මෙවන් ආයතනයක් ස්ථාපිත කිරීමේ මූලික අරමුණ වේ.

පුරාතන ශ්‍රී ලංකාවේ එතිහාසික හෝ ගැටුව හා ගැටුම්වලදී ද සංකල්පනාත්මක හා ප්‍රායෝගික ක්‍රියාකාරකම් වලදී ද හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ කාරය භාරය පුළුල් ලෙස "සමාජ අර්ථවර්යාවන් හා බැඳී පවතී. විජාතික ආක්‍රමණ, ආගම විරෝධ ක්‍රියා, දේශීය භාෂා පරිභානිය, සාරධිරම පිරිහිම, සංස්කෘතික පරිභානිය, සාමය බිඳවැවීම, සමාජාර්ථික සංවර්ධනය යනාදි සමාජමය ගැටුවල දී අර්ථයෙන් ධර්මයෙන් අනුශාසනා කළ හැකි මනා පෞරුෂයකින් යුත් හික්ෂුවක් මෙම ආයතනයෙන් බිඳී කිරීමට අපේක්ෂිතය.

පේරවාදී සුපසන් හික්ෂුවක් ලෙස ශ්‍රී ලංකීය හික්ෂු පෞරුෂය දැනුමෙන් සන්නද්ධව ලෝකය වෙත ගෙන යාමන්, මෙම ආයතනය තුළින් ඉටුකර ගැනීමට අභේක්ෂා කැරේ.

බොද්ධ මහෝත්ද්‍යාවේ මූලධර්ම, මුලිකාංග සහ නව ලොවට ගැලපෙන සමාජ වැඩ පිළිබඳ අනුශාගිත වූ සියලු විෂයන් ද මෙම ආයතනය මගින් දිජා හික්ෂුන් වහන්සේලා වෙත ලබාදීමට සැලසුම් කර ඇත. පායිමාලාව අවසානයේ ජපානයේ "Japan Collage of Social Works" විශ්වවිද්‍යාලයේ අනුමැතිය හා අධික්ෂණය මත ජාත්‍යන්තර පිළිගැනීමක් ඇති "සමාජ අර්ථවර්යාව පිළිබඳ සමාජෝෂාධාය" නම් සහතිකය පිරිනැමෙනු ඇත.

සහතිකපතු පායිමාලාවේ සිට උපාධී පායිමාලාව දක්වා අදියරෙන් අදියර කුසලතා පදනම් කරගත් අධ්‍යයන කුමවේදයක් මෙහි ක්‍රියාත්මක කිරීමට සැලසුම් කර ඇත.

සහතික පත්‍ර ඩිජ්‍යෙලොමා පායිමාලාවක් හා අනතුරුව උපාධී දක්වා පියවර තුනකින් සමන්විත අධ්‍යයන වැඩපිළිවෙළක් ලෙස මෙය ක්‍රියාත්මක වේ.

මෙකි ආයතනය උපසපන් හා සාමණේර හික්ෂුන් වහන්සේලාට පමණක් සීමාවේ. උත්වහන්සේලාට සිය හැකියාව හා

අධ්‍යාපන සුදුසුකම් මත අදියරෙන් අදියර බිජ්ලේල්මා උපාධි සුදුසුකම් සපුරා ගැනීමට අවකාශය සලසා දීමත් සිදු කෙරෙන අතර ආයතනයෙහි ගාස්තුදූගුහනුයෙහි යෙදෙන හික්ෂණ් වහන්සේලා අනිවාර්ය ප්‍රායෝගික ක්‍රියාවලියකට යොමු කෙරෙන අතර තවද ප්‍රායෝගික අදියර සම්පූර්ණ කිරීමට අපොහොසත් වන්න්නට අධ්‍යාපනික හිමිකම අනිමි වේ.

යථෝත්ත අරමුණු සාක්ෂාත් කරගැනීම උදෙසා උපාය මාර්ග කිහිපයක් දියත් කිරීමට නියමිතය. ප්‍රායෝගික කාලසීමාවන්හිදී ආයතනය මගින් ලබාදෙන වැඩසටහනක හෝ ව්‍යාපෘතියක පර්යේෂණ කාර්යයන්හි නිරතවීම මෙම එක් උපාය මාර්ගයකි.

වෙතිය හා ප්‍රායෝගික ගැටුපු අවමකර ගැනීම සඳහා මහා සංසරත්නය සමග සාකච්ඡා කර නිරදේශ ලබා ගැනීම, කළුන් කලට හඳුනාගන්නා ආයතනික අවශ්‍යතා අනුව පායමාලා නැවීකරණය කිරීම හා අභ්‍යන්තර පාලන උපායමාර්ග යොම් ද සිදු කිරීමට අපේක්ෂිතය.

ඉංජිනේරු සංවර්ධන පිළිබඳ

රාජ්‍ය සහයෝගීතාවය හා පෙළද්‍රලික අංශයේ සහයෝගීතාව මේ සඳහා නිබඳව ලබා ගැනීමට නියමිතය.

බොද්ධ සමාජ උපාධ්‍යාය පිළිබඳ, වාර්ෂික බිජ්ජේල්මා පායමාලාව විෂයයන් 10කින් සමන්විතය.

DSW 01 - සමාජ අර්ථ වර්යාව හැඳින්වීම.

DSW 02 - බොද්ධ සමාජ දැරුණනය, ලේඛිභාසික සාරධරීම පද්ධතිය සහ විවිධත්වය

DSW 03 - මානව වර්යාව, (උපදේශනය මත් විද්‍යාත්මක හා සමාජ විද්‍යාත්මක අංශයන්)

DSW 04 - සමකාලීන සමාජය

DSW 05 - සමාජ ප්‍රතිපත්ති, සමාජ සංවර්ධනය සහ සමාජ සම්පූර්ණය

DSW 06 - සමාජ අර්ථවර්යාව පිළිබඳ පර්යේෂණ කුමවේදය

DSW 07 - ව්‍යවසායික කළමනාකරණය, සැලසුම්කරණය, පැසි විපරම සහ අගය කිරීම.

DSW 08 - සමාජ අර්ථවර්යාව පිළිබඳ ස්වදේශීය සහ ජාත්‍යන්තර එළඟුම්

DSW 09 - සමාජ අර්ථවර්යාව හාවිතය, පුද්ගලයා, ප්‍රවාහ සහ සම්භාවනය

DSW 10 - හාජාව, සන්නිවේදනය සහ පරිගණක සාක්ෂරතාව

මිට අමතරව සමාජ අර්ථවර්යා බිජ්ජේල්මා පායමාලාව හදාරන යිපා හික්ෂුන් වහන්සේලා වස්තුන් මාසය තුළදී ස්වක්ෂීය පන්සල ආස්‍රිත ගැමියන්ගේ සමාජ, අර්ථීක ගැටුපු විසඳීමට යෝගා පැවරුම් නිබන්ධනයක් අධ්‍යාපන අධිකාරියට හාරුමේන් බිජ්ජේල්මාව ලැබීමට සුදුස්සේ වෙති.

ආණ්ඩුක්ම ව්‍යවස්ථාවේ 10 සහ 14(1) වැනි වගන්ති මගින් පවතා දී ඇති සියලු ම ආගම සඳහා වන අධිකිවාසිකම සුරක්ෂිත කරමින් 9 වැනි ව්‍යවස්ථාවෙහි විධිවිධාන සලසා ඇති පරිදි බුද්ධ ගාසනය සුරක්ෂිත කොට පෝරුණය කිරීම උදෙසා යෝගා වැස්වහන් හා ව්‍යවාහින් ක්‍රියාත්මක කිරීම යන තේරු ප්‍රකාරව මෙම ආයතනය

බුද්ධ ගාසන හා ආගමික කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ කොටසක් ලෙස එහි අනුදැනුම හා එකගතාවය සහිතව පිහිටුවා ඇත. තවද ශ්‍රී ලංකා ලුමිනි සංවර්ධන හා රුප පිහිටුවේමේ පනත ප්‍රකාරව

- (අ) සිද්ධාරථ කුමාරෝත්පත්තිය සිදු වූ නේපාලයේ ලුමිනි තුවර සාලවනෝද්‍යානය පාදක කොට ගෙන කපිල වස්තු, දෙවිදහ, රාම්ගේරාම් ආග්‍රිතව ලුමිනි සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියට සමාන්තරව උරවාදී, බොද්ධ ධර්මායනනයක් පිහිටුවා නේපාලය සහ තදාසන්න රටවල උරවාදී බොද්ධ සංස්කෘතිය දියුණු කිරීම මෙන් ම හික්ෂුන් වහන්සේ පුහුණු කිරීම, හික්ෂුන් වහන්සේ ධර්ම ප්‍රවාරය සඳහා යොමු කිරීම සහ හික්ෂුන් වහන්සේලා නේපාලයේ සමාජ සංවර්ධනය සඳහා යොමු කිරීමට ද අපේක්ෂිතය.
- (ආ) ශ්‍රී ලංකා රජය මගින් ලුමිනි තුවර පිහිටා ඇති "ශ්‍රී ලංකා විශ්‍රාම නිකේතනය" මතා කළමනාකරණයකින් පවත්වා ගෙන යාම, ඒ ආග්‍රිතව උපදාවා ගන්නා මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ශ්‍රී ලංකාරාමය ඇතුළ උරවාදී බොද්ධ ධර්මායනන පවත්වා ගෙන යාම, උරවාදී විහාරාරාම දියුණු කිරීම යන උත්තරීතර අභිප්‍රායන් සාක්ෂාත් කර ගැනීම උදෙසා අවශ්‍ය නිතිමය බලය මෙමගින් හික්ෂු පුහුණු ආයතනයට ලබාදී ඇතේ.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා

ලෝකයේ බොද්ධ රටවල් 20 ක් පමණ පවතින අතර එම රටවල් සමග සංස්කීර්ණ අධ්‍යාපන සම්බන්ධතා පැවැත්වීමටත්, ශිෂ්‍ය හික්ෂුන් වහන්සේලා පුවමාරු කර ගැනීමටත් අවශ්‍ය කුමවේද ඉදිරියේදී සැකසීමට ද අපේක්ෂිතය.

දිස්ත්‍රික් සම්බන්ධිකරණය

ආයතනයිය අධ්‍යාපන කටයුතු වෙනුවෙන් දිස්ත්‍රික් සම්බන්ධිකරණය සඳහා ස්වාමින් වහන්සේලා තෝරා ගැනීම හා උන්වහන්සේලා මේ පිළිබඳව දැනුම්වත් කිරීම සඳහා දිවයින් පළාත් මට්ටමින් වැඩුම් සංවිධානය කිරීමට ද සැලසුම් කර ඇත.

සිද්ධාරථ කුමාර උත්පත්තිය සිදු වූ අසිරිමත් ලුමිනි පුද බීම කේන්දු කර ගනිමින්, ශ්‍රී ලංකාවේ ඇරෙහෙන මෙම හික්ෂු පුහුණු ආයතනය, මතු නිර්මල බුදු දහම ලොව පුරා පැතිරවීමේ ප්‍රධානතම මධ්‍යස්ථානය වනු නිසැක. මෙම ආයතනයෙහි ප්‍රධාන කාර්යාලය කොළඹ බුද්ධ ගාසන අමාත්‍යාංශය පිහිටි ගොඩනැගිල්ලෙහි ස්ථාපිතය.

සමාජ්‍යය

31. නව අරුම්මූලක සටහනක්

වෙහෙරක් නැති බිම වෙහෙරක් ඉදි කිරීම ආදි සිංහල බොද්ධ සම්ප්‍රදාය විය. නේපාලයේ ලුමිනියේ ශ්‍රී ලංකාරාමය එවන් වෙහෙර ඉදිකිරීමකි. එකී වැයමට ශ්‍රී ලංකා රජය උර දුන්නේ ඉතිහාසයට එකතුවීම සඳහා තොවේ. හැම බුදුනු හඳුක්ම වෙහෙරක් කොට රට තමස්කාර කිරීමට අවකාශ සලසාලීම ලක් රජයේ යුතුමකමක් කොට ගත් බැවිනි. හැම හදවතක් ම වෙහෙරක් වී පිවිතුරු වන විට නිවී පහන් වී ලය සැනහැනු නිසැකු.

සමුදු ගුප්ත රජුගේ කාලයේදී ලක්දීව ශිලා මෙස වණීන රජු සිහසුන දැරු බවත්, එතුමා (කිත්සිරි මෙවන් රජු) සමුදු ගුප්ත රජු හා සංචාරකින් පසු බුද්ධගායාවේ සිංහල වන්දනාකරුවන් උදෙසා විභාරයක් තැනු බවත් වින වාර්තා වලින් දිස්වේ. දළදා පුවත හා සබැදෙන කිත්සිරි මෙවන් රජු මෙතුමා ම බව රාජාවලියට අනුව ද කිව හැකි ය. මේ බව සමුදු ගුප්තගේ අලභඛද් ප්‍රශ්නයෙහි ද සඳහනි. මහාවංශය රට සාක්ෂි දරයි. ඉන්දියාවට හා නේපාලයට බුද්ධ වන්දනාව සඳහා වන්දනාකරුවන් යැම මැතක දී ආරම්භ වූවක් තොවන බව ඉන් පැනෙන්. ඒ පිළිබඳව ගවේෂණයක් කළ යුතු අතර, ලුමිනි සාලවනයේ ශ්‍රී ලංකාරාමය අපේ කාලයේ වාතාන්තයකි.

නිසැකව ම හාරතය බුද්ධ හුම් වන අතර ශ්‍රී ලංකාව ධර්ම හුම් වෙයි. ඒ වූ කළී එතිහාසික සත්‍යයකි. එහෙයින් ම ඒ සත්‍යය අතිතයට වඩා අදාළතනයේ සත්‍යය කිරීමේ වගකීම ද වත්මන් පරපුරට පැවරි ඇති. ඒ කෙසේ ද යත්, දුරාතිතයේ දී හාරත මහ රාජ අගෙක් මහාධිරාජ්‍යය

විසින් ඉටු කරන ලද දේශාන්තර සඳහම ව්‍යාප්තික දුවැන්ත මෙහෙවර රටත් වඩා පුළුල් ලෙසින් ශ්‍රී ලංකාව විසින් කළ යුතු වන බැවිනි. මන්ද? අගෝකයන් බුදුනු සඳහම සිය පුත් අනුමුද මිහිද හිමියන් මගින් අපට ලබාදුන් නිසා ම තොවේ. සිදුහතුන් බිභි වූ සාල වනය එතුමන් විසින් ලොවට විවෘත කරන ලද නිසා ම ද තොවේ. යළිත් එම මහ පින් බිම, මහ පුද්ධීම ලොවට විවර කර දීමට අප රට ගත් මහා ප්‍රයාමය නිසා ද වෙයි.

අපට බුදු සමය ලබා දුන් හාරත මහා දේශයට, අද බුදු දහම මතක් කර දීමට අපට සිදුවීම දෙවමය හාග්‍යයකි. එතැන් පටන් කොට ලුමිනියේ ශ්‍රී ලංකා මහ වෙහෙරේ සිට සමස්ත ලොකයට ම බුදු සමය දායාද කිරීමට අප වෙහෙසිම වැදගති, මන්ද? වත්මන් ලෝකය අන්ත කාම සුබල්ලිකානු යෝගයෙන් සන්තරප්‍රණය වෙමින්, සම්පත් සුරා ගැනීම සඳහා බලයෙන් මුසපත්ව, ගෝලිය ආධීපත්‍යය තමන් වෙත ම පවරා ගැනීමට යුද්ධය ඇතුළ විවිධාකාරිය ක්‍රමෝපයන් හි නිම්ග්නව කටයුතු කරන හෙයිනි. විටෙක සාමය ද ඔවුන්ගේ ක්‍රම වේදයකි.

ලුමිනි සාල වනය ආගේව කරන ලද කැනීම වලින් ගෞතම බුදුන් වහනස් එතිහාසික උත්තරිතර පුද්ගලයකු බව අපට සනාථ විය. එතුමාගේ අසිරීමන් උපතේ සිට පරිනිරවාණය දක්වා ඒවන තොරතුරු නිරමාණනීය වාතාන්තයක් හෝ ගොතන ලද කතාන්දරයක් හෝ තොවී ය. අපට එකදු අන් ගාස්තාවරයකු පිළිබඳව කතා කළ හැකිදැයි මම තොවීමසම්. මන්ද සත්‍යය සනාථ වී ඇති හෙයිනි. එමෙන් ම සිදුහතුන් උපන් මොහොතේ දී ම පා පොවිනි මසවා සත් පියවරයක් ගමන් කිරීම කුකුසක් ඇති කරගත යුත්තක් ද තොවේ. එය සාහිත්‍යකරුවන් ගේ නිරමාණනීය නමනීයකරණ ඉදිරිපත් කිරීමක් ද තොවේ. ස්වභාව ධර්මයා ඉක්ම යන්නේ කවරක් ද? ඒ ප්‍රාතිහාරයයෙකි. මහන් මැ පෙළහැරකි. මන්ද? දියෙහි පිපෙන පියුම දෙරණ පලා සුම්පුන බැවිනි.

අතිතයට සැශ්‍යවී සිටිය තොහේ. මන්ද? සත්‍යයයෙහි ම රඳා සිරින බැවිනි. එදා බොද්ධ හාරතය හා නේපාලය නටබුන් තුළින් නැගී සිටිමින් අද ඉතිහාසය තුළ සුරක්ෂිතවනු ඇත. සිද්ධාර්ථ ගෞතම නමැති අසිරීමන් මිනිසා විශ්වාස මහා විරයාණන් කෙනෙකු වශයෙන් මෙම සිය වස උකුත් වීමට පෙරාතුව ලෝකය හදුනාගනු නියති. ඒ වන විට අප ජ්‍යෙෂ්ඨන් අතර තොමැති බැවින් අපට කළ හැකිකේ අසින තව්‍යසා මෙන් සිනාසී හැඩීම පමණි.

පුග අවශ්‍යතාවක් ඉටු කිරීමට සහය වීමට හා දායක වීමට හැකිවීම පිළිබඳව මම උදක් ම මහන් වූ සොම්නසින් පසුවෙමි. සංසාරය

යනු නොනැවති සරණ ගමනකි, ඒ අතර බුදුනු දහම දිවමන්ව පවත්නා කළේ ඉපදීමට ලැබේම ද වාසනාවකි. එය වාසනාවක් වන්නේ මෙවන් කාර්යයකට සහභාගිවීමට ලද අවස්ථාව නිසා බව අපට පසක් වේ. කිසියම දිනක බවය උදුරා දමමින් ජීවිතයේ පරම විමුක්තිය ලබා ගැනීමට මෙම කාර්යය ද හේතු වනු නිරනුමානය. එහෙයින් ඔබ ව ද රීට සහභාගි කරවා ගැනීමට අපි ක්‍රමවේදයන් සොයා බලමින් සිටිමු. එනෙක් මෙම කාතිය කියවමින් මබ නිරාමිස ආත්මිය සුවයක් ලබන බව මම දනිමි.

ලොව කවර තරම් ආගම දහම තිබුණද විද්‍යාවේ කළේ පිතයනුත්, ආගමවාදී ඇදිහීම හා විශ්වාසයනුත්, බැහැර කරමින් දරුණයක් ද මාර්ගයක් ද ඉදිරිපත් කරමින්, ගාස්තාවරයා පත් වූ තැනට ම සැම පුද්ගලයෙකට ම පත්විය හැකි බව පෙන්වා දෙන ලද්දේ බුදු සමය ම පමණකි. නිර්වාණය අනිර්වචන වෙයි. ඒ වූ කළී පරම නිෂ්පාදනකි. මෙය ලබා ගත හැක්කේ යායාවෙන් ආයාවනයෙන්, දැන් අහසට මසවා කරනු ලබන වන්දනයෙන් හෝ නොවේ. එසේ ම තවකෙකු විසින් මසවා තැබීමෙන් ද නොවේ. ඔබ ම ආරය මාර්ගයේ ගමන් කිරීමෙනි. බුදු මග පියම් කිරීමෙනි. මෙම පුද්ගල විමුක්තිය යතාරථවාදයක් කොට ලොව පිළිගන්නා දින, අහස යුද හිනි දුමාරයෙන් වැසි නොයනු ඇතේ. එසේ නොවී තවත් සියක් වසක් කළේ ලොව ගමන් කරන්නේ නම් තාත්ත්වික හීම සමයකින් ජ්‍රීවයෙන් නොර ගුහ වස්තුවක් වශයෙන් ලොව හිරු වටා පරිභුමණය වනු නිසැක. එහෙයින් අද සිට ම සදහම් සහන සේවාවක් නේපාලයේ ශ්‍රී ලංකාරාමය කේඛ කරගනිමින් නිපන් වනු නියති.

මෙම ලෝක ව්‍යාප්තික සදහම් සේවාව අප ආරම්භ කළ යුත්තේ බුදුන් වහන්සේගේ අතිත දේශනාවක් වූ කාලාම සුතුයෙන් යැයි මට සිතේ. මන්ද? මිනිසා සිතිවිලි දරන්නෙක් වන හෙයිනි.

තම මව බිමේ ඉතිහාසය අතිතයේ සිට ම ලියන ලද්දේ ලෝක ජාතින් තුනක් විසිනි. ඒ වූ කළී අති සුවිශේෂතාවකි. මන්ද? මවුන් එක ම මූලයකට අයත් වන හෙයිනි. ඒ අතිත ජාතින් නම ශ්‍රීක්වරුන්, හාරතීයන් හා සිංහලයන් වන අපි වෙමු. මෙම ජාතිහු ආර්යයේ ම වෙති. ශ්‍රීකයන් හා හාරතීයන් යුද කතා විස්තරයෙන්ම ස්විය ඉතිහාසය වර්ණවත් කළ අතර බුදු සමයේ අනිත්‍ය ධර්මතාව අපේ ඉතිහාස රවනයෙහි ද පදනම විය. අනෙක් අතට එමගින් පැනෙන්නේ සමස්ත ජාතියම බුදුනු සමයෙන් ශික්ෂණය ලද බවකි. මිහිපිට සිංහල ගොදු සංස්කෘතියක් ගොඩනගා ගත් බවකි. එහෙයින් ජාතිය වර්ණවත් කළ විවිධාකාරී ක්ෂේත්‍ර ද ව්‍යාකතා වශයෙන් අප ජාතින්

ලියැවිණි. එදා අප මහා වංශය වුයේ ලොව අසම සම වූ බැවිනි. එහෙයින් ජාතික දේශය පැඡ්ටීමත් කරන සැම ක්ෂේත්‍රයක් ම ආවරණය කරමින් වංශකතා පරපුරට් බිහිවිනි. මහා වංශය (සිංහලයින්ගේ), දිපව්‍යය (දිවයිනේ), ප්‍රේපව්‍යය (දාගැබී පුරාණය), බෝධිව්‍යය (මහා බෝධි කතාන්තරය) යනාදී වශයෙනි. මෙම වංශකතා පරපුරට එක් වූ නවතම වංශකතාව “මුම්බිණි වංශය” සි. මෙය අනාගතයේදී මුම්බිණිය පිළිබඳ එතිහාසික මූලකෘතියක් වනු නිසැක.

දැන්දියාවට ද බුදු සමය යළි මතක් කරදීමට කාලය උදාවී ඇතැයි මට සිතේ. මන්ද? අප ධර්ම තුම් වන බැවිනි. එය ශ්‍රී ලංකාරාමය පුමුබ කොට සිදුවනු නිසැක. කාලාම සුතුය අනුසරින් මා ලියන්නේ මසින තිවහල් හෙයිනි. ප්‍රශ්න මතු වන්නේ හේතුවේ සමවාය පිළිබඳ ගැහුරින් සිතන විට ය. එම අගුරින් ම ඊට පිළිතරු සපයා ගත යුතුව ඇතේ. ප්‍රශ්න අපව උණුසුම්ව තබන අතර අපේ වේගවත් ක්‍රියාකාරින්වයට ද හේතු පාදක වේ. ලොවකට බුදු සමය බෙදා දීමට පෙර ශ්‍රී ලංකාව තුළ තව දුටුට් බුදු දහම ව්‍යාප්ත කළ යුතු නොවේදී කෙනෙකු අසනු ඇතේ. “මවි” “නැහු” යන කෙටි පිළිතර මෙයට ප්‍රමාණවත් නැතු. බස්, දෙබස්, තෙබස්, සිවිබස් වී මේ පිළිබඳව ද කතිකාවතක් තුදුරු අනාගතයේදී ම ගොඩනැගෙනු ඇතැයි මට සිතේ.

නේපාලයේ ශ්‍රී ලංකාරාමයයේ අනාගත අභිමතාර්ථ බෙහෙවී. ඒවා එකින් එක ඉටු කරගත යුතුව ඇතේ. මුම්බිණි වංශය සමාජීති සහභන තබන මෙම මොහොත් දී, මූල්‍යමත් ගොදු ලේකය වෙනුවෙන්ම අප ධර්මද්වීපය මගින් ඉටුකළ යුතු සුවිශ්ලේෂණ මෙහෙවරක් වෙත රජයේ ක්ෂේතික අවධානය යොමු කරලනු රිසියෙමි.

නේපාලයෙහි,

ක්‍රිප්පල වස්තා
රුපන්දෙහි
නාවල් පරායි

යන තෙපලාතේ එතිහාසික තට්ඨින් වල් බිහිව, විනාශයට පත්වීමේ දැඩි අවධානමකට මූහුණපාමින් පවත්නා අයුරු සියුසින් දුටු අප සිත් සතන් දැඩි ප්‍රකම්පනයකට, සසල වීමකට බඳුන් විය.

ඡ්‍රෑමාන සම්බුද්ධ වරිතය හා සබැදි, සම්බුදු පහස ලද එතිහාසික ස්ථාන මැනවින් සාරක්ෂණය හා සංවර්ධනය කිරීමෙහිලා ජාතින්තර ගොදු ජ්‍රීවින් ජාතියක් ගොඩනැගීවීම ශ්‍රී ලංකා රජය වෙතින් ඉටුවිය යුතු ම වූ සුවිශ්ලේෂණ ජන මෙහෙවරකි.

දෙව්දහ සේමරණ කාලයේ වෘත්තය වි...

ඩුං පා කිසුම් පහක උද නිග්‍රෝධාරාමයේ
සියුම් විනු කාටයුම් වර්ෂාවෙන් සේදී
ගෙවී ගාමේ ගොඩාන්තය....

මහාච්ජ්ඡක්මන් කළ ප්‍රාකාර ද්වාරය
වැස්කට සේදී ගොඩ ඇති අයුරු.

සුඛ්‍යාච්ඡක් රු මාලිගයේ හටබුන් වූ බිජිව

ශ්‍රී මායා දේවී ආරාමය ආග්‍රිත අසිරිමත් පුද බිම යුතෙන්ස්කේ ආයතනයෙහි මැදිහත් වීමෙන් මැනවින් සංරක්ෂණය කර සංවර්ධනය කර පවත්වාගෙන යන බැවි අපි දනිමු. එනමුදු සිද්ධාර්ථ ක්‍රමාරයන් මහජනික්මන කරමින් සිය රූමැලුරෙන් පිටතට පැමිණි පුළුල් ප්‍රාකාරය, සම්බුද්ධ පා පියුම් පහස උද නිග්‍රෝධාරාමය, රාජුල හිමි පැවිදී බව ලද එළෙනිහාසික කුටිය, සුදාවුන් මහමායා රු යුවල හ්‍රෝඩ් වැන්පත් කළ ස්ථ්‍රීලාභ සහ බුදු සිරිත හා සබඳී පුරා විද්‍යාත්මක වට්නාකමක් අති එළෙනිහාසික ස්ථාන රාභියක් අවවිත වෙළෙමින් වැස්සට තෙමෙමින් අනාරක්ෂිතව පරිහානියට පත් වන අයුරු අපට සියයින් දැක ගන්නට ලැබේ. බුදුන් දිවමන් කළ නිග්‍රෝධාරාමයෙහි බිත්ති සැරසු අගනා කැටයම් අද ද්‍රිස්භේ පවා සුපැහැදිලිව දකින බැහිමතුන් සිත බුද්ධ ගෞරවයෙන් ප්‍රමුදිත වන සුළුය. එවත් අති සියුම් ක්‍රාන්කමක පුරා වස්තු නිරන්තර වැස්සට

නිරාවරණය වී තිබේමෙන් මද මධ්‍ය සේදී ගොඩ කාලයක් තුළ අවිද්‍යමාන වන තත්ත්වයකට පත්වනු නිසැකය. ඉම්බිනි මායා දේවී අරම දැනට මැනවින් ආවරණය කර ඇති පරිදිම, නිග්‍රෝධාරාමය ද උස් වහලකින් ආවරණය කිරීම නොපමාව කළ යුතු සෙයක් හැරේ. නිග්‍රෝධාරාමය වසා පැතිරෙමින් පවත්නා වල් පැල ඉවත් කර, එහි භුමි දුරුණ මැනවින් සැකසිය යුතු වේ.

බොද්ධ න්‍යාමාවගේ සේදී ගොඩ සිරිතේ අතිත වෙත්තාන්තයේ ස්ථානයක් බව අමුතුවෙන් කිව යුතු නැතු. තත් ස්ථානයක් ඉම්බිනිය සේම එළෙනිහාසික වූ ද, ගවේෂණයට පාත වන්නා වූ ද, අනාගත පරපුර වෙනුවෙන් දායාද කළ යුතු වූ ද ස්ථානයේ වෙති.

ඉහත සඳහන් ස්ථාන නිසි පරිදි නඩත්තු කෙරෙන බවක් ද නොදින්වේ. බොහෝ ස්ථානක වල් බිහිනී ගොසිනි. රාජී කාලයේ සන්දුරෝරන් වැසි පවති. එම ස්ථාන හැඳින්වීම සඳහා යොදා ඇති නාම පුවරු ද හඳුනාගත නොහැකි ලෙස දුර්වලතිය. මෙම නාම පුවරු අලුතින් සවි කිරීමේද ශ්‍රී ලංකිය වන්දනා කරුවන් වෙනුවෙන් සිංහල භාෂාවෙන් ද ස්ථාන නාම හැඳින්වීමක් කළ හැකි නම් එය ශ්‍රී ලංකාවේ අනිමානයට හේතුවක් වනු නිසැකය.

මායාදේවීගේ නිෂ්ප්‍රම - දෙව්දහ

සුඛ්‍යාච්ඡක් ය මිහිලය දේවී ස්ථුපයන් හැඳින්වීමට
යොදා ඇති දුර්වලතා මූල්‍ය පිටුවට

ශ්‍රී ලංකා රජයේ බුද්ධ ගාසන, සංස්කෘතික හා විදේශ අමාත්‍යාංශවල මැදිහත්වීම මත, ඉහත සනිටුහන් කළ කරුණු තෙන්පාල රජයට හා යුතෙන්ස්කේ ආයතනයට නිල මට්ටමින් ආයාචනාත්මකව දැනුම් දීම කෙරෙහි ගරු ජනාධිපති මෙම්තිපාල සිරිසේන මැතිතුමන්ගේ හා බුද්ධ ගාසන අමාත්‍ය ආචාර්ය විශේදාස රාජපක්ෂ මැතිතුමාගේ අවධානය යොමු වන්නේ නම් එය මුළුමහත් බොද්ධ ලෝකය වෙනුවෙන් එතුමන්ලා අතින් ඉටුවන, සඳානුස්මරණය මෙහෙවරක් වන්නේම ය.

"මා නිවත්ත ඇතිකබම"

ii. ආණ්ඩු ගුන්ථ

මෙම ගුන්ථය සම්පාදනයේදී ප්‍රධාන වගයෙන් පරිභිලිත මූල

- (අ) i. විනය, අහිඛ්‍යම, සූත්‍ර ඇතුළත් ත්‍රිපිටිකය (ලැබුගම ලංකානත්ද නාහිමි ප්‍රධාන ත්‍රිපිටික මණ්ඩලයක් විසින් සිංහලට පරිවර්තනය කළ, පූජ්‍ය බෝද්‍යාගම වන්දීම නාහිමි විසින් ප්‍රකාශයට පත් කළ ත්‍රිපිටික පොත් පෙළ)
  - ii. පාලි දම්පියා අව්‍යාව ගැටපදය
  - iii. මහාවංශය
  - iv. බුද්ධ වංශ අව්‍යාවකථා - බුද්ධත්ත හිමි

(ආ) වෙනත් ඉපැරණි කානීන්

i. අමාවතුර	- ගුරුල්ගෙෂ්මින්
ii. බුත්සරණ	- විද්‍යාවතුවරත්නින්
iii. ප්‍රජාවලී	- මයුරපාද පිරිවෙන් පති බුද්ධ ප්‍රති හිමි
iv. සද්ධර්මරත්නාවලී	- දැඩදෙණයේ ධර්මසේන හිමි
v. සද්ධර්මරත්නාකාරය	- විමලකීර්ති සිද්ධාරථ හිමි
vi. තෙනශ්කුමා වර්ණනාව	- කරනා අව්‍යාච්චිතයි
vii. බෝධි වංශය	- විල්ගම්මුල මාහිමි
viii. ලිඛිත විස්තරය	- කරනා අව්‍යාච්චිතයි
ix. සිංහල දිව්‍යවදානය	- සිංහල පරිවර්තනය අකුරවියේ ශ්‍රී අමරවංශ නාහිමි

(ඇ) වෙනත් කානීන්

1. ගාක්‍ය සිංහාවදානය හෙවත් බුද්ධ වරිතය
ආනත්ද මෙමෙන් නාහිමි
2. බුද්ධ මාතා
ආර්.එ්.ඩී. ධර්මසිර
3. බුද්ධ වරිතය
මහාවාරය සුවරිත ගම්ලත්
4. සම්බුද්ධ සිරිත
කේ.ඩී.ඩී. විනුමසිංහ
5. ධර්මාගේක ධර්මවිජයෙහි ආහාරය හා ආදාර්යය
ආවාරය ආනත්ද බිජ්.ඩී. ගුරුගේ
6. මහරහතුන් වදාල බුද්ධ වරිතය
පූජ්‍ය වල්පොල පියනන්ද හිමි සහ ස්වේච්ඡා ලෝන්ග්

7. ජීනරාජවංශය
චි.එච්.එස්. අබේරත්න
8. දස පෙරුමිදම්
නාරද ස්ථේරිර
9. ජයසිර මහ බෝ වරුණ
සංස්කරණය, කේ.එච්.ඩේ. විජේදාස
10. පිංබර ලුම්බිණීයෙන් කපිලවස්තුවට
ආවාරය රුම්ක්වැල්ලේ වන්දුරතන හිමි
11. Lumbini –A heaven of Sacred refuge
Basanta Bidari
12. The Complete book of Buddhas Lists.
David N Snyder
13. Siddartha
Herman hesse
14. Buddhism plain and simple
Steeve Hagen
15. Buddha
Karen Armstrong
16. The Life of the Buddha
Bhikkhu Ghanamoli.
17. Historical Buddha
Hans Wolfgang Schumann
18. Wake up life of the Buddha
Jack Kerouac
19. The life of the Buddha
Edved J Thomas
20. Gauthama Buddha
Higimi Nakamura
21. Life of Buddha
Rockhill
22. Buddha, his life
herman oldenberg.
23. lumbini – a heaven of sacred refuge.
the sacred garden of lumbini.
axel plathe.

**“Wherever the Buddha’s teachings have flourished,
either in cities or countrysides,
people would gain inconceivable benefits.**

**The land and people would be enveloped in peace.
The sun and moon will shine clear and bright.
Wind and rain would appear accordingly,
and there will be no disasters.
Nations would be prosperous
and there would be no use for soldiers or weapons.**

**People would abide by morality and accord with laws.
They would be courteous and humble,
and everyone would be content without injustices.
There would be no thefts or violence.**

**The strong would not dominate the weak
and everyone would get their fair share.”**

**~THE BUDDHA SPEAKS OF
THE INFINITE LIFE SUTRA OF
ADORNMENT, PURITY, EQUALITY
AND ENLIGHTENMENT OF
THE MAHAYANA SCHOOL~**

DEDICATION OF MERIT

May the merit and virtue
accrued from this work
adorn Amitabha Buddha’s Pure Land,
repay the four great kindnesses above,
and relieve the suffering of
those on the three paths below.

May those who see or hear of these efforts
generate Bodhi-mind,
spend their lives devoted to the Buddha Dharma,
and finally be reborn together in
the Land of Ultimate Bliss.
Homage to Amita Buddha!

NAMO AMITABHA

南無阿彌陀佛

《斯里蘭卡文：藍毗尼的歷史, LUMBINI VANSHAYA》

財團法人佛陀教育基金會 印贈
台北市杭州南路一段五十五號十一樓

Printed and donated for free distribution by
The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F., 55 Hang Chow South Road Sec 1, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: 886-2-23951198 , Fax: 886-2-23913415

Email: overseas@budaedu.org
Website: <http://www.budaedu.org>
Mobile Web: m.budaedu.org

This book is strictly for free distribution, it is not to be sold.

නොමැලයේ බෙදාදීම පිණිසයි.

Printed in Taiwan
2,000 copies; April 2017
SR068 - 15014